

101 KØBENHAVNS BIBLIOTEKER
bibliotek.kk.dk

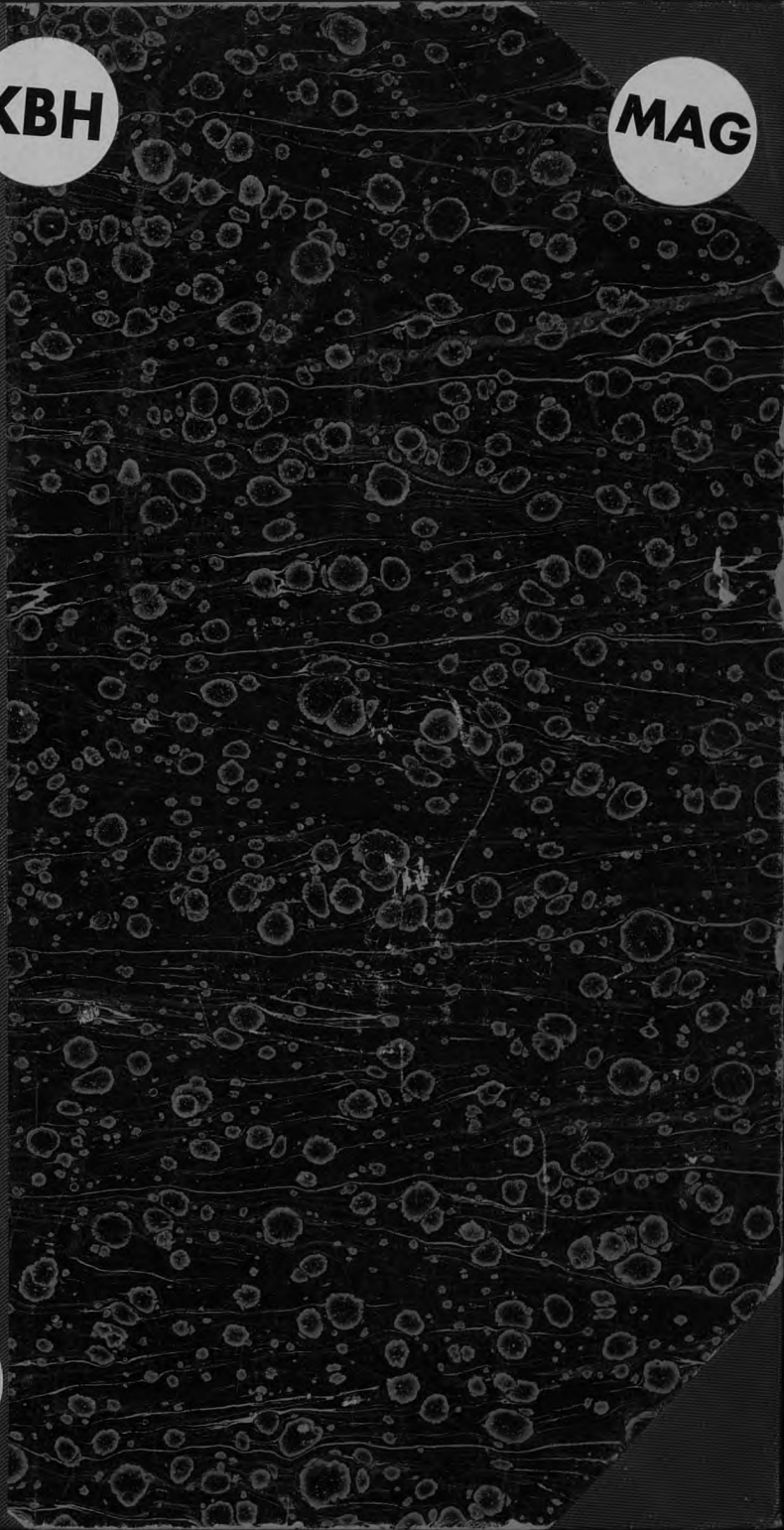
4959708989

46.37 Rosenberg Slot

KBH

MAG

HB
hma

09.4637 Rosenborg Slot br

MAG 3 1664

ex. 1

Historiske Efterretninger

om

ROSENBORG

samlede af

Dr. P. Brock,

Inspektør ved de danske Kongers kronologiske Samling
paa bemeldte Slot.

III.

Det 19de Aarhundrede.

Med endel Afbildninger og syv Portræter.

Kjøbenhavn.

Lehmann & Stage.

1883.

09.46

Pro 63

h

Bd. 3

Ex 2

ROSENBERG

U. F. Brevst.

Det Lige Afskrift

et 2

Frederik den Sjettes Tid.

1808—1839.

I Begyndelsen af Frederik den Sjettes Regering blev Rosenborg atter Skuepladsen for en Række glimrende Festligheder. Ved aabent Brev af 28. Juni 1808 angaaende Danebrogsordenens Udvidelse blev det nemlig bestemt, at den regerende Konges Fødselsdag skulde være Ordensdag for Elefant- og Danebrogsordenen, og at Ridderne af Elefanten samt Storkommandørerne og Storkorsene af Danebrog paa denne Dag skulde møde i deres Højtidsdragt i Kapitulet paa Rosenborg, hvor der tillige skulde anvises behørig Plads for Kommandørerne og Ridderne af Danebrog samt Danebrogsmændene; endvidere blev den 15. April »som Danebrogsordenens anden kongelige Velgjørers Kong Christian den Femtes Fødselsdag« bestemt til Danebrogssidernes særskilte Ordensdag, paa hvilken Ridderne og Danebrogsmændene ligeledes skulde møde paa Rosenborg. Den første Ordenshøjtidelighed skulde herefter afholdes paa Frederik den Sjettes Fødselsdag den 28. Januar 1809, og i Slutningen af December 1808 fik man derfor travlt med de

fornødne Forberedelser til Festen; der blev saaledes indrettet en lukket Gjennemgang fra Haven over den grønne Bro og en Trappe i de tre nederste Etager af Taarnet nærmest denne som Opgang for Tilskuerne; disse skulde have Plads i Riddersalens søndre Ende, hvor der i den Anledning blev anbragt amfitheatralske Bænke¹⁾. For at blive færdig i rette Tid maatte man ogsaa arbejde om Natten, og der blev derfor givet Befaling til Iværksættelsen af de fornødne Sikkerhedsforanstaltninger for at betrygge Slottet mod Indbrud og Tyveri²⁾, ligesom den vagthavende Officer og Underofficer fik Ordre til, saalænge Arbejdet stod paa, at patrouillere hver halve Time baade Nat og Dag omkring i Slottet for at paase, at der ingen Uorden fandt Sted, og at der udvistes Forsigtighed med Ild og Lys³⁾.

¹⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1808—1809 S. 298, 299, 304—305. Overdækket paa den grønne Bro omtales endnu under 22. November 1823. A. St. 1823—1824 S. 6. — Da Mineraliekabinetet benyttede Værelset i Taarnets Stueetage (jvfr. II. S. 124—125), fik Professor Wad Ordre til at flytte Mineralierne herfra; de bleve derefter anbragte i Kjøkkenbygningen. A. St. 1808—1809 S. 298, 303, 308—309.

²⁾ Saaledes Anbringelse af Jernstænger i Vinduerne, a. St. S. 301—303. — Da Bygningskonduktør Meyn borttog Døren, som førte ud til Slotshaven, klagede Major Wilster herover, hvorfor Meyn fik Ordre til uopholdelig at iværksætte alt, hvad der kunde tjene til Slottets Sikkerhed. A. St. S. 338—339.

³⁾ A. St. S. 315. — Til Opvarmning af Slottet, dels medens Arbejdet stod paa, dels paa selve Ordensdagen, fik Wilster leveret tre Favne Brænde extra, jvfr. II. S. 123 Anm. 2; der skulde nemlig paa sidstnævnte Dag, foruden paa de sædvanlige Ildsteder, være Kaminild i Kongens Kjøkken, i det chinesiske Gemak, i Lotterisalen og i de Værelser, hvor Kongens 12 Pager skulde opholde sig, og en Del af disse Ildsteder maatte paa Grund af den strænge Kulde opvarmes 24 Timer iforvejen; de følgende Aar, da der ikke krævedes saa store Forarbejder til

Til Overholdelse af Orden paa Festdagen blev der fra Politikammeret udstedt de fornødne Befalinger i saa Henseende,¹⁾ ligesom Kjøbenhavns Kommandantskab be-

Festen som første Gang, synes der kun at være blevet bevilget to Favne Brænde extra i Anledning af Ordenshøjtidelighederne. A. St. 1809—1810 S. 380, Marskall. Af. til Geh. Ark., Ordenshøjtidelighederne.

- 1) Ved den høytidelige Forsamling, som skal holdes paa Rosenborg Slot efter allerhøjest Befaling, og ved Apartementet om Aftenen paa Hans Majestæts Kongens Palais den 28de Januarii førstkommende, vil følgende Bestemmelser blive at iagttage og opfylde:

I Almindelighed anmærkes: at Amaliepladsen ansees den Dag, som Hans Majestæts Slotsgaard, og, som en Følge heraf, kan ingen Passage tilvogns tilstædes over denne Plads, ey heller nogen Uvedkommende tillades der at opholde sig fra Kl. 10 Formiddag, indtil Processionen er endt.

a) De som ere tilsagte at møde paa Hans Majestæts Palais, for at følge Processionen, kiøre igiennem Bredgaden og Frideriksgaden til Amalienborg, saaledes at de beholde Statuen til høye Haand. De Kiørende stige ud af Vognene imellem Pillerne ved Kongens Palais, og Vognene kiøre tilbage til Pladsen imellem Pillerne ved Gardens Vagt. Imellem de mellemste Piller maae ingen Vogne kiøre eller holde. Paa Pladsen vil Vognene blive ordnede ved en kongelig Berider. Efter Ankomsten til Rosenborg kiøres herfra langs Volden til Øster-Port, hvor samtlige Eqvipager blive holdende i den Orden, som dem ved en Berider vil blive anviist, indtil Processionen er endt, da de kiøre herfra til Hans Majestæts Palais, hvor Processionen er endt.

b) De som tilsiges af Ordens-Marschallen at møde paa Rosenborg Slot, eller maatte blive givne Indgangs-Billet hertil af Overhofmarschallen som Tilskuere, maae indfinde dem inden Kl. 11, kiøre til Jernporten for Enden af Dronningens Tvergade, hvor de maae forevise deres medhavende Billet, hvorefter de kiøre til Rosenborg Slot igiennem Haven. Vognene blive anviist Plads af en Artillerie-Under-Officeer til Hest paa Exerceerpladsen, hvor de forblive indtil Høytideligheden er endt, da de kiøre samme Tour fra Rosenborg tilbage; dog undtages herfra de, der som Embedsmænd skal møde paa Rosenborg, hvilke passere, de Civile efter Tegn fra Overhofmarschallen, de øvrige i Militær- eller

kjendtgjorde, at al Passage fra Nørre- til Østerport vilde blive spærret paa bemeldte Dag, og at enhver, som blev antruffen i at ville snige sig op paa Volden, vilde blive arresteret og strax bragt til Hovedvagten og derfra til Politiet for at mulkteres eller afstraffes med at sidde paa Vand og Brød¹⁾. Ceremoniellet, der efter Kongens Befaling kun blev uddelt til dem, der bleve tilsagte til at være tilstede ved Festen²⁾, lyder saaledes:

Den 28de i denne Maaned Klokken 11 Formiddag møde samtlige Riddere af Elefanten, Stor-Commandeurer

Ordens-Dragt, den i Ceremoniellet bestemte Vey indtil Kl. 11, og skal disses Vogne holde i Sølvgaden, hvor de rangeres af en Artillerie-Under-Officer.

c) De som vil kiøre til Gaarde eller Huuse, for sammesteds fra at see Processionen forbiepassere, maae være sammesteds inden Kl. 10, og først bestille deres Vogne naar Processionen er endt.

Samtlige Vogn-Eyere og Udleyere skal være ansvarlige for deres Kiørekarle.

Tjenerne, som henhøre til Tilskuernes Equipager, der rangeres paa Exerceerpladsen, vil blive anviste Plads i Garder-Kasernens Brandstue, da ingen Uvedkommende maa opholde sig enten i Slotsgaarden eller Gangene.

d) Alle de Equipager, som indfinde sig for at afhente deres Herskaber fra Taffelet, eller kiøre til Apartement om Aftenen, kiøre igiennem Bredgaden og Frederiksgaden ind imellem Pillerne ved Vagten, og hiem igiennem Amaliegaden, og maae ingen Kudsk vende eller blive holdende i Amaliegaden.

For Resten holder jeg enhver Erindring om at afholde sig fra Trængsel, eller foretage noget som kunne giøre Brud paa den offentlige Rolighed, for overflødig, da jeg har nydt saa mange uimodsigelige Prover paa Selvfølelsen af dets Nødvendighed.

Kiøbenhavn's Politiekammer den 25 Januarii 1809.

Haagen.

Lignende Politiplakater udstedtes ved de følgende Ordensfester.

¹⁾ Statstid. 1809 Nr. 9.

²⁾ Statstid. 1809 Nr. 5.

og Storkors af Dannebrogen, samt Ordens-Kapitulets Over-Officianter¹⁾, med deres egne Eqvipager, i Ordensdragt og med Ordens-Kiede, ved Hs. Majestæt Kongens Palais. Dem anvises Plads af Overhofmarskalken, i de Kongelige Værelser.

Commandeurerne og Ridderne af Dannebrog-Ordenen, Ordens-Kapitulets Officiantere,²⁾ samt Dannebrogsmændene³⁾ forsamle sig til samme Tid paa Rosenborg Slot for der at oppebie Hs. Majestæts allerhøieste Ankomst; ligeledes skulle de Personer, som befales at møde for at modtage Ordens- og Hæderstegn, indfinde sig paa Rosenborg Slot. Cheferne af Hs. Majestæts General-Adjutant-Stab og General-Quarteermester-Stab med samtlige til disse Staber henhørende Officerer, den tjenstgiørende General-Adjutant af Søs-Etaten, saavelsom Commandeurerne af begge de Kongelige Garder møde ligeledes paa Rosenborg Slot, hvor de oppebie Hs. Majestæts Ankomst.

1) Ordenskantsleren, Gehejmerraad, Grev Joachim Godske Moltke til Bregentved, Vicekantsleren, Kancellipræsident Fr. Julius Kaas, Ordenssekretæren, Gehejmerraad, Generaltoldkammerpræsident Fr. Moltke, Ordensmarskalken, Generalmajor, Grev Carl Ludv. Baudissin, Ordensskatmesteren, Præsident i det tydske Kancelli Johan Sigismund Møsting, Ordensceremonimesteren, Deputeret i Land-Økonomi- og Kommerce-Kollegiet Ove Rammel Sehested og Ordensbiskoppen Fr. Münster. Werlauff, Om Danebrog og Danebrogordenen S. 34.

2) Viceceremonimesteren, Kammerjunker, Kapitajnlieutenant Joh. Fr. Bardenfleth, Kapitulssekretæren, Legationsraad Joh. Daniel Timotheus Manthey, Ordenshistoriografen, Prof. Abraham Kall og Ordensbiskoppens Vikarius, Slotspræst Michael Fr. Liebenberg. Werlauff S. 34.

3) Danebrogsmændene skulde ifølge de af Ordensmarskalken ved de senere Ordensfester udstedte Bekjendtgjørelser forinden melde sig personlig paa Ordenskapitulets Kontor i St. Peterstræde Nr. 105 og paa Rosenborg hos Viceceremonimesteren eller Kapitulssekretæren. Statstid. 1809 Nr. 64, 65, 1810 Nr. 7, 1811 Nr. 5, 6, 1812 Nr. 6, 7, 1813 Nr. 7, 8.

Naar Hs. Majestæt Kongen befaler, at Processionen fra Allerhøistsammes Palais til Rosenborg Slot skal begynde, aabnes den i følgende Orden: 1. Et Detaschement af Garden til Hest med Pauker og Trompetter. 2. Ordens-Herolderne til Hest, i deres Heroldsdragt. 3. Storkors-Ridderne i Ordensdragt, hver i sin egen Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere i Stats-Livrée; de yngste Storkors kiøre forrest og de ældste tilsidst. 4. Kapitulets Over-Officianter efter deres Rang, som Over-Officianter, hver i sin egen Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere i Stats-Livrée. 5. Stor-Commandeurerne af Dannebrogen ligeledes hver i sin egen Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere i Stats-Livrée. 6. Ridderne af Elefanten hver i sin egen Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere i Stats-Livrée. 7. Ordens-Kantsleren i sin Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere i Stats-Livrée. (Tienerne staae bag paa alle disse Vogne). 8. Prindserne af det Kongelige Huus, enhver i sin egen Eqvipage med 6 Heste og 4 Laqvaier i Stats-Livrée. (Ved Prindsernes Vogne gaae Laqvaierne ved begge Sider). 9. Kongens Overhofmarskalk med Overhofmarskalkstaven i Haanden i sin egen Eqvipage med 2de Heste og 2de Tienere bag paa Vognen i Stats-Livrée. 10. Ordens-Herren i en Stats-Eqvipage bespændt med 8 Heste; ved enhver af de 4 Mellemløbere gaaer en Staldkarl i Stats-Livrée, foran Vognen gaae 12 Løbere og Laqvaier, og ved begge Sider af Vognen 12 Pager, alle i Stats-Livrée. Foran Vognen rider Livtierenen. 11. Efter Ordens-Herren kiøre alle de Hofcavalerer som ei ere Storkors eller have nogen anden høiere Ordensgrad, da de ellers rangere i Processionen efter deres Ordensgrad, og ikke som Hofcavalerer. De kiøre parviis i egne Eqvipager med 2de Heste og deres Tienere i Livrée bag paa Vognen. Nærmest efter Ordens-Herrens Eqvipage kiører den Kammerherre, som bærer Ordens-Herrens Slæb, og efter ham de øvrige Hofcavalerer, saa-

ledes at de første i Rangen ere de forreste. 12. Et Detachment af Garden til Hest slutter Toget.

I denne Orden gaaer Processionen fra Kongens Palais igiennem Amaliegaden, St. Anna-Plads, Bredgaden, Kongens Nyetorv, ned af Gothersgaden til Rosenborg-Slot¹⁾.

- 1) Paa Vejen paraderede Garnisonen, Borgerskabet, Kongens Livkorps og Holmens Tømmermænd; Skibene flagede, og Kanonerne paa Volden løsnedes. Werlauff S. 35. Ifølge Lind, Nyboder S. 56—57, 180, var Ærespladsen ved Amalienborg bl. A. forbeholdt Søetaten. Haandværkerstokkens 8 Kompagnier udgjorde over 2000 Mand i Tallet; de anførtes af Holmens Chef og havde deres Fane og et Musikkorps i Spidsen; i Midten af Fanen, der var et Splitflag af Silke, saaes et guldbroderet Orlogsskib paa Stabel og i det ene Hjørne Christian den Sjettes kronede Navnechiffer med følgende Inskription nedenunder:

Med Kunst og stor Møje

vi Tømmeret saa føje,

til Tjeneste bered'

i Fejde og Fred

1743.

Folkene bare lyseblaa Frakker med røde Kraver og Opslag, lyseblaa Knæbenklæder, Strømper, Sko og sorte Hatte og vare bevæbnede med forskjelligt Værktøj, f. Ex. forsøvede Øxer, Naverbor, tolv Tommer lange Spiger med røde Silkebaand, Høvle, Maalestokke af Træ og Jern osv. Efter disse kom fire Divisioner Søfolk, hver Division med sit Artillerikompagni, ialt mindst 4000 Mand i Tallet. Matroserne bare blaa Trøjer med Kraver og Opslag af forskjellig Farve, enten rød, hvid, gul eller grøn, lange lyseblaa Benklæder, Sko og baadformede Læderkasketter, og vare bevæbnede med Landser; Artilleristerne vare klædte i lignende Uniformer med røde Opslag og Kraver og bare blanke Hatte med en Granat til Emblem; de vare bevæbnede med Geværer; af Underofficererne bare Kompagnisergenterne trekantede Hatte med Guldkrampe. Disse Korpsere vare vel smukt udrustede, men manglede militær Holdning. — Et Maleri af Lorentzen, fremstillende »Hans Majestæt Kongens Riddertog til Rosenborg«, malet paa Lærred, 1 Alen 9 Tommer bredt, 23 Tommer højt, beskrives i »Fortegnelse over nogle originale Malerier af afdøde Professor Lorentzen, som han har ønsket ikke

Vice-Ceremoniemesteren har imidlertid der rangeret de tilstædeværende Dannebrog-Mænd, Riddere og Ordens-Commandeurer i Gemakket, som ligger for Enden af Gangen paa høire Haand. Ordens-Herren passerer igien- nem dette Gemak ind i sit eget Værelse, og naar Aller- høistsamme befaler det, indlades Prindserne af det Kongelige Huus i bemeldte indre Gemak. Imedens Or- densherren opholder sig der, blive saavel de i For- gemakket forhen Tilstædeværende, som de der i Proces- sionen med Ordensherren ere ankomne, saaledes range- rede, at de staae færdige til at afgaae i Processionen. Naar Prindserne igien ere udkomne fra Ordensherrens Gemak, og Ordens-Kantsleren dertil har imodtaget Al- lerhøistsammes Befaling, fører Vice-Ceremoniemesteren samtlige i Forgemakket Tilstædeværende op i Ridder- salen i følgende Orden:

1. Ordens-Herolderne¹). 2. Ordens Vice-Ceremonie- mesteren. 3. Dannebrog-Mændene parviis, de yngste forrest. 4. Ridderne parviis, de yngste forrest. 5. Com- mandeurerne parviis, de yngste forrest. 6. Storkor- sene af Dannebrogen parviis, de yngste foran. 7. Over-

maatte vorde adskilte« under Nr. 2 saaledes: Toget kommer op ad Bredgaden og bøier til høire, forbi det Thotske Palais. I Forgrunden Hans Majestæt Kongens Vogn, forspændt med 8 hvide Heste, foran de kongelige Herolder, Livtjeneren og Løbere, paa begge Sider paraderer Militairet. Efter den kongelige Vogn følge de til Sviten hørende Vogne. Maleriet, der omtales i Nyeste Skild. af Kjøbh. 1811 Nr. 26, var paa Kunstakademiets Udstilling 1822 (Udstill. Katalog 1822, Nr. 2, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1822 Nr. 27); det var udstillet efter Malerens Død (Nye- ste Skild. af Kjøbh. 1829 Nr. 28) og betaltes paa Auktionen med 60 Rdlr. (a. St. Nr. 32).

¹) Det var oprindeligt bestemt, at to kgl. Lakajer (deriblandt den senere Fuldmægtig ved Rosenborg Iver Rasmussen Stouenberg) skulde forrette Heroldtjeneste, men dette blev senere forandret, idet to Guider bleve anvendte hertil. Geh. Ark. Marskall. Aflev.

Officianterne parviis, efter deres Rang som Over-Officianter, de yngste forrest. 8. Kapitulets Medlemmer parviis, efter deres Rang som Riddere, de yngste forrest. 9. Ordens-Kantsleren. 10. Prindserne af det Kongelige Huus; Deres Durchlaughtigheder, Hertugen af Augustenborg, Prindserne Friderich og Christian af Hessen ved Siden af hinanden. Deres Slæb bæres af Hofjunkere. Deres Høiheder Prinds Christian og Prinds Ferdinand ved Siden af hinanden. Deres Slæb bæres af Kammerjunkere. 11. Commandeurerne af begge de Kongelige Garder. 12. Cheferne af begge Generalstaber og den tienstgiørende General-Adjutant af Søs-Etaten, alle 3 ved Siden af hinanden. 13. Overhofmarskalken. 14. Ordensherren, hvis Slæb bæres af en Kammerherre. 15. Efter Ordensherren følge alle Hofcavalerer og samtlige Officerer af begge Generalstaber, parviis, de fornemste i Rangen forrest.

Vice-Ceremoniemesteren rangerer hele Følget, som det kommer ind i Riddersalen, saaledes: at enhver kommer paa den for ham anviste Plads. Dannebrogsmændene placeres langs med Balustraden i een eller flere Radder, lige over for Tronen. Ridderne placeres paa begge Sider af Salen fra Balustraden opad imod Tronen, saaledes at de yngste sidde nærmest Balustraden. Commandeurerne placeres igien ved Siden af disse, saaledes at de yngste Commandeurer komme til at sidde ved Siden af de ældste Riddere. Storkorsene af Dannebrogen rangeres paa samme Maade, saaledes at de yngste Storkors sidde ved Siden af de ældste Commandeurer, og de ældste Storkors altsaa nærmest hen imod Tronen. Kapitulets Medlemmer og Over-Officiantere tage Plads ved de for dem hensatte Borde, hvor de rangere sig paa begge Sider af Salen, Ridderne efter deres Anciennitet, som Riddere, og Over-Officianterne efter deres Rang som Overofficiantere. Den Prinds, som er af høieste Rang, tager Plads nærmest Tronen paa høire Side;

den Næste nærmest Tronen paa venstre Side, og saa fremdeles. Overhofmarskalken med sin Overhofmarskalkstav i Haanden, Cheferne for begge Generalstabe, den tjenstgiørende General-Adjutant af Søe-Etaten, samt Commandeurerne af begge de Kongelige Garder, rangere sig staaende ved den høire Side af Tronen. Ordensmarskalken med sin Marskalkstav, samt Ordens Ceremonimesteren, paa Tronens venstre Side. Paa den høire Side af Tronen staaer et med rødt Fløiel overtrukket Bord, hvorpaa Ordens-Dekorationerne ligge. Bag ved Ordens-Kapitulet sidde Ordens-Officianterne. Drabanterne¹⁾ staae lige over for Tronen nærmest ved Balustraden, dog saaledes, at Udsigten fra Tronen til Balustraden er frie. Nærmest bag ved Balustraden sidde de, som af

¹⁾ I December 1808 blev der oprettet et Drabantkorps for at gjøre Tjeneste ved Ordenshøjtidelighederne; dette Korps bestod af: en Overfører, Oberst, Grev Georg Ludv. Schulenburg, Ridder af den russiske militære St. Georgsorden, Chef for Marine- og Kjøbenhavns Regiment (R. af D. $24/5$ 1813, Statstid. 1813 Nr. 44, † $29/3$ 1828 i sit 73. Aar, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1828 Nr. 27), to Underførere, Kapitajn, Grev Haxthausen af Livgarden til Fods og Ritmester, Grev Holstein af Livgarden til Hest (senere, i sidstævntes Fraværelse, Kammerherre, Kapitajn, Grev Carl Valdemar Danneskjold Lovendal), samt 36 Drabanter, hvoraf 4 Reserver: af Soetaten: Seklieutn. Hedemann, Sandholt, Schultz og Mühlenstedt, af Artilleribrigaden: Prlieutn. Rosenørn, Grev Trampe og Elshoug, Seklieutn. Würtzen, af norske Livregiment: Prlieutn. Nørager og Saabye, Fændrikkerne Schmidt og Hornemann, af Kongens Regiment: Prlieutn. Heltberg, Seklieutn. Funck og Biørn, Fændrik Kiælland, af Prinds Christian Frederiks Regiment: Prlieutn. Gedde, Hansen og Morgenstjerne, Seklieutn. Bruhn, af Marineregimentet: Prlieutn. Trepka og Høst, Seklieutn. Brandt, Fændrikkerne Qvistgaard og Wriesberg, af holstenske Regiment: Prlieutn. Seyffarth og Krogh, Seklieutn. Braaden, Fændrik Grev Holk, af Kongens Livjægerkorps: Prlieutn. Buntzen og Mangor, Seklieutn. Top og Kipnasse, af Kjøbenhavns Regiment: Prlieutn. Falkenskjold, Seklieutn. Lenschau og Fændrik Pingel. Statstid. 1809 Nr. 1, Statskal.

Ordensherren ere udseete til at benaades med Ordens-tegn. Den Kammerherre, som bærer Ordensherrens Slæb, bliver staaende bag Tronen. Bag hver af Prindsernes Stole tager den Kammerjunker eller Hofjunker, som har baaret Slæbet, ligeledes Plads staaende. Hofcavalernerne og Officererne af begge Generalstabe anvises Plads bag Balustraden foran Tilskuerne. Ordens-Herolderne staae ved Indgangen til Salen.

Naar Hs. Majestæt Kongen har sat sig, og ved Ordensmarskalken har tilkiendegivet Ordens-Kantsleren, at Kapitulet skal aabnes, sætte Prindserne, Kapitulets Medlemmer, samt Storkors-Ridderne Hatten paa, og samtlige Tilstædeværende tage Plads. Herpaa lader Ordens-Kantsleren ved Ordens-Secretairen og Skatmesteren, oplæse det, som han i Kapitulets Navn har at berette. Derefter tilkiendegiver Kantsleren, Hs. Majestæts ham tilhændekomne Befaling, at følgende ere optagne og at følgende paa denne Dag skulle optages i de forskellige Grader af Ordenen. Listen over dem som skulle optages, overleveres fra Kantsleren til Ordens-Ceremoniemesteren, som ved Herolderne lader dem kalde at møde for Kongens Trone. Naar de komme op til samme rangeres de paa høire Side af Tronen. Biskoppen træder derpaa frem paa venstre Side af Tronen og holder en kort Tale, hvorefter han tager Løftet af dem, der skulle optages, ved at forelæse dem Ridder-Eeden; hvortil de, med oprakt høire Haand, alle paa eengang, svare: »Saa sandt hielpe mig Gud.« Herpaa samle Kapitulets Medlemmer sig paa begge Sider af Ordensherrens Trone. Ordens-Ceremoniemesteren fører dem, som skulle benaades med Ordenen, en efter den anden, for Tronen, hvor de knæle paa det høire Knæ. Ordens-Ceremoniemesteren træder tilbage til Tronens venstre Side. Ordensherren berører den, som skal optages, med Sværdet under Formaning: at han skal blive sit Løfte troe; hvorpaa Han pryder ham med Ridder-Ordenen,

hvilken Ordens-Kantsleren, som herved assisteres af en af Kapitulets Over-Officiantere, paa en Fløiels Pude af Ordenens Farve overleverer til Kongen. Naar derpaa Kongen har rakt ham Haanden til Haandkys, og tilkiendegivet ham at staae op, reiser han sig og føres af Vice-Ceremoniemesteren hen til den yngste Ridders Plads. Ceremoniemesteren bringer nu den følgende Ridder til Tronen, og samme Ceremonie igientages, indtil alle de, som dertil af Hs. Majestæt ere udseete, ere optagne til Riddere; hvorpaa Kapitulets Medlemmer igientage deres Pladse. Naar Ordensherren under denne Handling reiser Sig fra Tronen, reise Ordenernes samtlige Medlemmer og alle Tilstædeværende sig, og blive staaende indtil Kongen igjen sætter Sig.

Kantsleren proklamerer da de Ridders Navne, som skulle benaades med høiere Grad, først Commandeurer, dernæst Storkors, tilsidst Stor-Commandeurer og Riddere af Elefanten, dersom nogen af disse høiere Grader og af Elefant-Ordenen skal uddeles. Enhver, som nævnes, triner frem og stiller sig paa høire Side af Tronen i samme Orden, som Ridderne før stode. Kapitulets Medlemmer samle sig igjen paa begge Sider af Ordensherrens Trone. Ceremoniemesteren fører den ene efter den anden af dem, som skulle benaades med et af de forskiellige høiere Ordenstegn, frem til Foden af Tronen, først de som ere udnævnte til Commandeurer, og siden en efter den anden til de høiere Grader. Ridderne knæle ved Foden af Tronen; Ordens-Kantsleren, som herved assisteres af en af Kapitulets Over-Officianter, rækker Kongen Ordenen, med hvilken Commandeuren skal beklædes, paa en Fløiels Pude af Ordenens Farve. Kongen pryder Ridderen dermed, og rækker ham Haanden til Haandkys; Commandeuren staaer op, og tager den yngste Plads af den Grad, hvortil han nu er optagen. Ved Optagelsen til Storkors, Stor-Commandeur, eller Ridder af Elefanten, forholdes paa samme Maade.

Kapitulets Medlemmer forføie sig igien til deres Pladse, hvor Stor-Commandeuren, eller Elefant-Ridderen strax tager Sæde med dem.

Nu skrides til Uddelelsen af Dannebrog-Mændenes Sølvkors, hvilket skeer paa følgende Maade: Kantsleren erholder Befaling, at Dannebrog-Mændene skulle fremkaldes, hvorpaa Ceremoniemesteren lader dem, som Kongen vil benaade med Hæderstegnet, ved Herolderne kalde frem for Tronen. Biskoppen træder derpaa frem, holder en kort Tale og forelæser dem Eedsformularen, hvortil de, med oprakt høire Haand, alle paa eengang, svare: »Saa sandt hielp mig Gud.« Kapitulets Medlemmer samle sig paa begge Sider af Ordensherrens Trone. Ceremoniemesteren fører derpaa en efter den anden, af dem som skulle benaades med Hæderstegnet, for Tronens Fod, hvor enhver knæler paa sit høire Knæ, og modtager af Kongens Haand Hæderstegnet; hvilket overleveres Kongen ved Ordens-Kantsleren, ligesom ovenfor ved Ridderne er anført. Kongen rækker ham under Formaning til fremdeles Troeskab Haanden til Haandkys; hvorpaa den nye optagne Dannebrogsmænd reiser sig, og ved Vice-Ceremoniemesteren anvises Plads nederst iblandt de øvrige Dannebrogsmænd. Ceremoniemesteren bringer den følgende, som skal benaades med Hæderstegnet, til Tronen, og samme Ceremonie igientages, indtil alle, som dertil ere udseete, have erholdt Dannebrog Sølvkorset; hvorefter Kapitulets Medlemmer igien tage deres forrige Pladse. Biskoppen bliver staaende, og holder en kort Tale, hvorefter han igien indtager sin Plads.

Derefter andrager Kantsleren for Ordensherren om det maatte tillades ham, ved Herolderne at lade de nye creerede Riddere og Dannebrogsmænd proklamere i Slotsgaarden. Efterat Ordensherren dertil har givet Sin Allerhøieste Tilladelse, udraaber en af Herolderne i Slotsgaarden: »Hs. Majestæt Kongen præsiderer i Egen

allerhøjeste Person Sine Ordeners Kapitul, og har allernaadigst udnævnt og optaget følgende:« hvornæst han navnlig proklamerer enhver nye optagen Ridder eller Dannebrogsmænd. Medens denne Proklamation skeer af Herolderne, bliver en kort Tale til Ordenernes Ære at holde, eller en kort Afhandling om samme Gienstand at oplæse af en af Ordenernes Medlemmer, som dertil af Ordensherren udnævnes¹). Efter dertil erholdt Befaling erklærer Kantsleren derpaa i Ordensherrens Navn, at Kapitlet er sluttet, hvorved Ordenernes Medlemmer, som have været bedækkede, alle tage Hatten af.

Derpaa begynder Processionen for at forlade Salen saaledes: Ordenernes samtlige Medlemmer blive staaende hver paa sin Plads, indtil Kongen har forladt Forsamlingen hvilket skeer i følgende Orden: 1. Officererne af begge Generalstabe og Hofcavaliererne parviis, de yngste forrest. 2. Commandeurerne af begge de Kongelige Garder. 3. Chefene for begge Generalstabe og den tjenstgiørende General-Adjutant af Søe-Etaten. 4. Overhofmarskalken. 5. Ordensherren. 6. Prindserne, de af høiest Rang først, i øvrigt som ved Ankomsten. 7. Ordens-Kantsleren. Dernæst Kapitlets og Ordenernes øvrige Medlemmer parviis, de ældste forrest, i omvendt Orden, som de af Vice-Ceremoniemesteren bleve opførte i Riddersalen. Naar Hs. Majestæt befaler at forlade Slottet, kjøres derfra i samme Orden som derhen.

Ved Ankomsten til Kongens Palais passerer Ordensherren igiennem Raden af Storkors, Stor-Commandeurer og Elefant-Riddere, hvilke rangeres ligesom ved Bortkjørselen, saaledes: at Elefant-Ridderne staae nærmest ved Hs. Majestæts indre Gemak, hvorpaa Døren lukkes og Processionen er opløst.

¹) Talen holdtes af Konferentsraad *O. Malling* (hvis Portræt, malet af Jensen, findes paa Rosenborg). Werlauff S. 38.

I dette Ordenskapitul bleve Følgende udnævnte:¹⁾

- ¹⁾ Statstid. 1809 Nr. 10, Statskal. — Da der i forskjellige, almindeligt bekendte Værker (saaledes Worms Lexikon over lærde Mænd, Nyerups og Krafts Litteraturlæxikon, Erslews Forfatterlexikon, Krafts og Langes samt Halvorsens norske Forfatterlexika, Weilbachs Kunstnerlexikon, Hundrups biografiske Arbejder, Lengnicks Stamtavler, Wibergs Præstehistorie, Jensens Versuch einer kirchlichen Statistik des Herzogthums Schleswig, Thaarups Nekrolog, Selmers Nekrologiske Samlinger, Strunks Portrætkatalog, Richters juridiske Stat 1881, Gardes Efterretninger om den danske og norske Somagt, 4. Bind, Thorsøe, Danmarks Hædersdage, Swalin, Det danske Statsraad 1800—1881, Collins Danske Frimurere, Molbechs Historiske Aarbøger, 3. Del, Smith og Bladt, Den danske Lægestand, Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen, Personalhistorisk Tidsskrift, Leth og Wad, Dimitt, fra Herlufsholm, Lahdes Saml. af fortjente Mænds Portræter, Ruggaard, Fremragende danske Bønder, jvfr. det store kgl. Bibliotheks danske Afdeling Katalog Nr. 42 ff.) findes Oplysninger om en Del af de ved Ordensfesterne paa Rosenborg Dekorerede, er der kun undtagelsesvis optaget Notitser om de Paagjældende, enten hidrørende fra mindre iøjnefaldende eller mindre let tilgængelige trykte Kilder, eller fra Meddelelser af Vedkommendes Slægtninge eller fra skriftlige Kilder. Et M ved Navnet betegner, at den Paagjældendes Levnetsløb findes i den af Manthey paabegyndte Samling af Biografier af de fra 1809 afdøde Elefant- og Danebrogsriddere, hvilken imidlertid standser med Aaret 1817. — Naar de Vedkommende ved de senere Ordensfester paa Rosenborg have erholdt højere Ordensgrader eller Danebrogsmændenes Hæderstegn, er den fornødne Oplysning herom tilføjet med Angivelse af Aaret, ligesom der ved de senere Ordensfester findes Henviisning til de tidligere, forsaavidt de Vedkommende ere blevne dekorerede ved disse. — Ifølge en i Geh. Ark. (Marskall. Aflev.) opbevaret den 27. Januar 1809 dateret Fortegnelse over de Personer, som antoges at ville møde den følgende Dag ved Ordensfesten, have, foruden Ordensherren, de fem i Ceremoniellet nævnte Prindsler, Overofficianterne og Officianterne, formentlig Følgende indfundet sig: af Elefantridderne: Gehejmestatsministrene Grev *Ernst Henrik Schimmelmann* og *Chr. Ditlev Fr. Reventlau* (af hvilke der paa Rosenborg findes henholdsvis et Miniaturportræt og et Brystbillede, malet af Jensen); derimod undskyldte Geh. Statsmin. Grev Chr. Günther Bernstorff

Til Riddere af Elefanten:

1. M. * *Grev Markus Gerhard Rosenkrone*¹⁾, Gehkfrd., S. K., 2. M. *Chr. Ludv. Stemann*²⁾, Gehkfrd., S. K., 3. M. Ernst Fr. Düring, Gen. Lieutn., Inspektør over hele Kavalleriet, S. K.

Til Kommandører af Danebrog:

1. M. * Carl Fr. Hellfried, fhv. Stiftamt., 2. Bernhard Detlev Staffeldt, Kmh., Gen. Major, Chef for det norske Jægerkorps, S. K. 1812, 3. Baron Kaj Lorents Brochdorff, Kmh., Kantsler for den holstenske Overret, S. K. 1811, D. M. 1813, 4. Baron Chr. Henrik Aug. Hardenberg-Reventlau, Kmh., Hofjægermester, D. M. 1812, 5. * Sten Andersen Bille, Kmh., Kommandør i Søetaten, Deputeret i Admiralitets- og Kommissariatskollegiet, S. K. 1811, D. M. 1812, 6. * Fr. Gottschalek Haxthausen, Gen. Major, første Deputeret i det norske Kommissariatskoll., Deputeret i Feltkommissariatet, Intendant for den norske Armé, Chef for

sig (af denne besidder Rosenborg et Miniaturportræt); af Storkorsene: Gehejmekonferentsraaderne Henrik Levetzau, Fr. Raben, Grev *Rosenkrone* (der blev dekoreret med Elefantordenen) og Joh. Rudolf Bjelke, Gen. Lieutn. Castenschiold, Overkammerjunker de la Calmette, Overhofmarskal Hauch, Kammerherre Niels Rosenkrands, Admiral Winterfeldt, Viceadmiral Wleugel, Overceremonimester Buchwald, Stiftamtmand Fr. Hauch, Konferentsraad Chr. Ludv. Schütz, Kammerherre Grev Fr. Knuth, Gen. Major Berger, Stiftamt. Baron Fr. Adeler, Viceadmiral Stockfleth, Grev Joachim Fr. Bernstorff, Amtmand *Paul Chr. Stemann* (af hvem Rosenborg besidder et Portræt, malet af Jensen), den kejserlige franske Gesandt Didelot og Amtmand Grev Chr. Konrad Sofus Danneskjold-Samsø; derimod undskyldte Gen. Major Ewald sig (et Miniaturportræt af ham findes paa Rosenborg). Den eneste Storkommandør af Danebrog Prinds Christian August af Augustenborg, senere Kronprinds i Sverig (Werlauff S. 37), var ikke tilstede. — I den i Texten anførte Fortegnelse over de ved dette Ordenskapital Dekorerede betegner en Stjerne, at den Paagældende, ifølge den nævnte Liste, har været tilstede ved Festen.

1) Portræt af ham og hans Hustru Agnete Marie Hjelmstjerne findes paa Rosenborg.

2) Afbildet paa Haffners Tusktegning paa Rosenborg. Brock, Den oldenb. Kongeskægt S. 127.

det norske Landkadetkorps, Kommandant ad interim ved Aggershus Fæstning, S. K. 1811, 7. M. * Chr. Colbjørnsen, Kfrd., Justitiarius i Højesteret, S. K. 1811, D. M. 1813, 8. Nikolaj Emanuel de Thygeson, Stiftamt. over Christiansands Stift, D. M. 1813, 9. Christopher Fr. Peter Theodor Lowzow, Gen. Major, Chef for det oplandske Inf. Reg., 10. M. Hans Gram Holst, Gen. Major, Chef for det nordenfjeldske Inf. Reg., 11. * Joh. Kornelius Krieger, Kmh., Gen. Adjutant, Kommandør i Søetaten, D. M. 1812, 12. M. * Biskop, Dr. og Prof. theol. Nikolaj Edinger Balle, D. M. 1812, 13. * *Ove Malling*¹⁾, Kfrd., Deputeret, S. K. 1811, D. M. 1813, 14. Lorents Henrik Fisker, Gen. Adjutant og Kommandør i Søetaten, S. K. 1812.

Til Riddere af Danebrog:

1. * Adam Gottlob Krogh, Kmh., Major, Chef for det sjæll. ridende Jægerkorps, 2. Peter Anker²⁾, Kmh., Vejintendant, K. ^{28/6}1809, S. K. 1812, 3. * Gerhard Sivers Bille, Kontreadmiral, Guvernør, 4. * Hans Lindholm, Kmh., Gen. Adjutant, Kommandørkapt. i Søetaten, K. 1811, D. M. 1812, 5. * Frants Christopher Bülow, Kmh., Gen. Adjutant Oberst, Chef for Gen. Adjutantstaben, K. 1811, D. M. 1812, 6. * Fr. Konrad Holstein, Kmh., Oberstlieutn., Chef for Livjægerkorpset, D. M. 1812, 7. * Peder Wormskjold, Kfrd., Deputeret, K. 1811, 8. Jakob Georg Chr. Adler, Overkonsistorialraad, Generalsuperintendent, K. 1811, 9. M. Chr. Matthias Jakob Johansen, Kfrd., Landfoged i Heide, 10. M. Baron Chr. Ulrik Ditlev Eggers, Legationsraad, Overprokurør, K. 1812, 11. Dr. theol. Chr. Bastholm, Konfessionarius, 12. * Daniel Gotthilf Moldenhawer, Etatsraad, 13. * Ole Andreas Kierulff, Kommandør i Søetaten, Overekvipagemester ved Holmen, K. 1811, 14. * Chr. Magdalus Thestrup Cold, Etatsraad, Deputeret, K. 1811, 15. * Henrik Callisen, Etatsraad, Prof., K. 1813, 16. * Chr. Vilh. Lange, Etatsraad, Deputeret, D. M. 1813, 17. M. Børge Risbrigh, Etatsraad, Prof., 18. * Poul Løvenørn, Kommandør i Søetaten, Gen. Adjutant, D. M. 1812, 19. M. Didrik Hermann Hegewisch, Etatsraad, Prof., 20. Josef Peter Texier, Geh. Legationsraad, 21. Joh. Chr. Fr. Heinzelmann, Etatsraad, Landfoged i Sønder Ditmarsken, 22. Georg Henrik Weber,

¹⁾ Hans Portræt, malet af Jensen, findes paa Rosenborg.

²⁾ Personalhist. Tidsskr. III. S. 383—384.

Etatsraad, Prof., 23. * Peter Harboe Frimann, Geh. Legationsraad, 24. * Andreas Hallander, Oberst, Stadshauptmand i Kjøbh., 25. Hans Knutzon, Etatsraad, Trondhjem, 26. * Theodor Joh. Wegener, Oberst, Generalkvartermester, K. 1811, 27. M. Karsten Niebuhr, Etatsraad, Landskriver i Sønder Ditmarsken, 28. * Chr. Fr. Hansen, Overbygningsdirektør, D. M. 1813, 29. M. Jens Koustrup, Etatsraad, Konsul i Danzig, 30. Emanuel Blom, Amtm. over Hjørring Amt, 31. Joh. Rehbinder, Legationsraad, 32. Gerhard Faye, Amtm. over Thisted Amt, 33. Joh. Fr. Carøe, Etatsraad, Birkedommer i Randers, 34. * Joh. Martin Schönheyder, Etatsraad, Kammeradvokat, D. M. 1813, 35. Grev Joh. Kaspar Herman Wedel-Jarlsberg, Amtmand over Buskeruds Amt, Medlem af den midlertidige Regeringskommission for Norge, K. 1812, 36. M. * Didrik Adolf Recke, Oberstlieutn., 37. M. * Thomas Bugge, Justitsraad, Prof., 38. M. * Nikolaj Abildgaard, Justitsraad, Direktør for Kunstakademiet, 39. * Lorents Bertelsen, Justitsraad, Bankkommissær, 40. * Peter Jessen, Justitsraad, Kabinetssekretær hos Kongen, D. M. 1812, 41. M. * William Brown, Kommerceintendant, 42. Frants Henrik Müller, Justitsraad, Direktør for Porcelænsfabriken, 43. * Konrad Daniel Linde¹⁾, Justitsraad, Zahlkasserer, 44. Jens Schou Fabritius, Kapt. i Søetaten, Chef for Frederiksværns Værft, 45. Sigvard Urne Rosenvinge, Kapt. i Søetaten, 46. Georg Nikolaj Nissen, Legationsraad, Chargé d'affaires i Wien, 47. Georg Fr. Ulrik, Kapt. i Søetaten, Konsul i Algier, 48. Joachim Didrik Brandis, Archiater, Prof., 49. M. * Andreas Kirkerup, Brandmajor i Kjøbh., 50. * Carl Vilh. Jessen, Kapt. i Søetaten, D. M. 1812, 51. Erik Otto Knoph, Direktør ved Røraas Kobberværk, 52. Carl Adolf Rothe, Kapt. i Søetaten, D. M. 1812, 53. * Joh. Georg Ludv. Manthey, Justitsraad, Administrator for Porcelænsfabriken, 54. * Carl Eugen Aug. Hommel, Major af Artill., 55. M. * Stephan Didrik Kruse, 56. Michael Joh. Petronius Bille, 57. * Lars Fabritius, Kapitajner i Søetaten, 58. * Hans Chr. Hansen, Major, Chef for Helsingørs borgerlige Artillerikorps, 59. M. * Fr. Chr. Winsløw, 60. M. Georg Zoega²⁾, 61. * Niels Treschow, Professorer, 62. * Georg Vilh. Brüel, Overførster, 63. * Chr. Rothe, Kammerraad, Sekretær ved det sjæll. og fyenske Landvæsenskantor, 64.

¹⁾ Leth og Wad, Dimitt. fra Herlufsholm Nr. 559.

²⁾ A. D. Jørgensen, Georg Zoega, et Mindeskrift 1881.

Nikolaj Chr. Nissen, Bankdirektør, 65. Jonas Collet, Kammerraad, Foged for Nummedal og Sandsværd, 66. * Hans Top, Kammerraad, Postmester i Helsingør, forhen Prlieutn. i Søetaten, 67. * Kaj Fr. Tønder Krebs, Kapt. af Artillerikorpsset, 68. Julius Høegh-Guldberg, Kapt., Chef for Jægerkomp. af 1. jydsk Inf. Reg. 2. Bat., 69. Anton Tobias Lützow, Kapt. i Artill., 70. * Hannibal Krieger, Stabskapt. i Marineregimentet, 71. * Andreas Bruun Meyer, Kapt. i Artill., D. M. 1812, 72. Georg Flemming Rørbye, Kapt., Kompagnichef i 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 73. * Johannes Krieger, Kaptlieutn. i Søetaten, K. 1811, 74. Thomas Fr. Westenholtz, Kapt., Kompagnichef i 1. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 75. Jens Peter Stibolt, Kaptlieutn. i Søetaten, 76. Chr. Henrik Georg Friboe, Kapt. af Artillerikorpsset, 77. Ulrik Anton Schønheider, 78. * Jean Jacques Suenson, Kaptlieutenanter i Søetaten, 79. * Thevis Wilde, Kaptlieutn. i Søetaten, Admiralitetsadjutant, 80. Andreas Glud, Kapt., Kompagnichef i 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 81. Joh. Henrik Aug. Kohl, Kapt., Kommandant paa Fæstningen Christiansø, 82. Maximilian Chr. Fr. Hommel¹⁾, Kapt., Interimskommandør for det lollandske Jægerkorps, 83. * Hans Rudolf Saabye²⁾, Formand for Grosserersocietetet, Konsul, 84. * Fr. Chr. Smith, Overkrigskommissær, Chef for Kommissariatets eller 2. Departements Kontor under Admiralitets- og Kommissariatskoll., D. M. 1812, 85. Gabriel Schanke Kielland, Agent, Stadskapitajn og Kjøbmand i Stavanger, 86. * Erik Nissen Wiborg, Prof., 87. M. * Nikolaus Henrik Massmann, Sognepræst, 88. Jochum Nikolaj Müller, 89. Chr. Wulff, 90. Gotfred Hagerup, 91. Chr. Lorents Ferry, 92. Joh. Nikolaj Krag Hensler, 93. * Fr. Grottschilling, D. M. 1812, 94. Andreas Holsten, 95. Jørgen Konrad de Falsen, K. 1811, Prlieutenanter i Søetaten, 96. * Andreas Petersen Høyer, Søartill. Prlieutn., 97. Ole Worm, Prof., Rektor i Horsens, 98. * Peter Atke Castberg, Dr. med., Prof., Forstander for Døvstummeinstituttet, 99. * Thomas Lütken, Seklieutn. i Søetaten, 100. * Harald Rothe, Prlieutn. i Artill., 101. M. * Georg Joachim Grottschilling, 102. * Ove Chr. Pedersen, 103. * Christopher Joh. Fr. Hede-
mann, 104. Peder Rosenstand, 105. * Poul Sandholt, D. M.

1) Udslettet 1814 som idomt en Straf, der medfører den offentlige Agtelses Fortabelse. Statstid. 1814 Nr. 72.

2) Jvfr. II. S. 137.

1813, 106. * Magnus Bøeg, Seklieutenanter i Søetaten, 107. * Ludv. Ernst Fr. Prunst, Prlieutn. i Artill., 108. Knud Linde, D. M. 1812, 109. * Jens Seidelin, 110. * Lars Flor, 111. M. Peter Buhl, D. M. 1812, Seklieutenanter i Søetaten, 112. * Daniel Bernhard Castonnier, Seklieutn. af Livgarden til Fods, 113. * Hans Chr. Rømeling, Seklieutn. af det hollandske Skarpskytterkorpses 1. Bat., 114. * Fr. Adolf Wedelfeldt, Prlieutn. i Artill., 115. Joh. Henrik Pihl, Prlieutn. af det loll. Jægerkorps, 116. * Fr. Schwartz, Fændrik ved Prinds Christian Frederiks Regiment, 117. Hieronimus Vilh. Henrik Hildebrandt, Landfoged paa Østerland Føhr, 118. Abraham Pihl, Provst og Sognepræst til Vange paa Hedemarken, 119. M. * Hans West, Konsul, 120. * Thomas Thaarup, fhv. Theaterdirektør, 121. M. Peder Behn, Kasserer ved Hovedkassen i Rendsborg, 122. Andreas Schaff, Zahlkasserer i Christiania, 123. Georg Vilh. Pfingsten¹⁾, Forstander for Døvtstummeinstituttet i Kiel, 124. Peter Justesen, Fyrinspektør paa Anholt, 125. M. * Pierre Peschier, Grosserer, 126. Meincke, Kjøbmand i Trondhjem, 127. M. John Collet, Kjøbmand i Christiania, 128. * Nikolaj Abraham Holten, Stadsmægler i Kjøbh., 129. * Mads Jakobsen Tvermoes²⁾, Hørkræmmer, Kirkeværge for Trinitatis Kirke i Kjøbh., 130. Chr. Fr. Grove, Maanedslieutn. i Søetaten, 131. * Søren Halkjær, Pælebukkemester ved Holmen, 132. * Thyge Boiesen, Skibskapt.

Til Danebrogs mænd:

1. M. Charles Norberg, Kommerceraad, R. 1812, 2. * Bertel Nielsen Werness, Prlieutn. i den danske Artill. Ba-

¹⁾ Død 1827, 81 Aar gammel. Nyeste Skild. af Kjøbh. 1829 Nr. 63. Biografi ved Abrahamson i Lahdes Saml. af Portræter, 6. Hefte.

²⁾ Født ²⁶/₉ 1768, Agent 1815, Borgerrepræsentant, død ²³/₅ 1817. Under Bombardementet 1807 begav han sig, efter at have sendt sin Hustru og sine 6 Børn ud paa Christianshavn, til Trinitatis Kirke, hvor han, for at kunne slukke en mulig udbrydende Ild, lod anbringe Kar fyldte med Vand paa Kirkens Loft; han rev Brandrørene ud af de nedfaldende Bomber og reddede saaledes Kirken, medens hans egen Ejendom brændte. Hans Fornavn angives i Statskal. og i hans Bestalling som Agent urigtigt som Michael. Meddelt af hans Sønesønner Hr. Grosserer E. Tvermoes og Hr. Direktør i Landbygningernes Brandforsikkring G. Tvermoes. I Familien opbevares et Miniaturportræt af ham, som paatænkes lithograferet. (I Politivennen 1808 Nr. 524 og 529 omtales en Bombe og en Fuldkugle liggende paa Kirkeloftet).

taillon, R. $\frac{28}{6}$ 1809, 3. Joh. Anton Kyhle, Seklieutn. ved det fynske Inf. Regiments annekterede Batailloner, 4. Joh. Peter Klinge¹⁾, Seklieutn. i den danske Artill. Bataillon, 5. Henrik Gottlieb Klee, Seklieutn. ved det søndenfjeldske Inf. Reg., 6. Jørgen Jørgensen, 7. Chr. Vilh. Hommel, Seklieutenanter ved det loll. Jægerkorps, 8. * Joh. Christopher Schottman, 9. * Joachim Chr. Esmann, 10. * Joh. Chr. West, 11. * Peter Ludv. Krause²⁾, Kapitajner ved Kjøbh. Brandkorps, 12. * Hans Mathiesen Stæhr, 13. Joh. Ernst Erik Fischer, 14. Ole Kierulff, 15. * Joh. Jørgen Hermansen, 16. * Heick Meinertz³⁾, 17. * C. W. Skansgaard, 18. Peter Jakobs, Maanedslieutenanter i Søetaten, 19. Rasmus Nielsen Fisker⁴⁾, 20. Hans Chr. Axelsen, Maaned- Artill.-Lieutenanter i Søetaten, 21. * Fr. Carl Emil Nielsen, Stutmester i Frederiksborg, R. 1811, 22. * Didrik Henrik Petermann, 23. * Kaspar Fr. Hollander, 24. * Joh. Christopher Frost, Prlieutenanter af Kjøbh. Brandkorps, 25. * Joh. Christopher Pryjor, 26. * Joh. Joachim Schlage, Seklieutenanter af Kjøbh. Brandkorps, 27. Jens Christensen Kierulff, Kystbefalingsmand i Nørrejyland, 28. Otto Ferslev, Kapt. af 2. Afdeling ved Borgerskabet i Skagen, 29. * Addit, Borgerofficer i Næstved, 30. * Hans Chr. Knudsen, Skuespiller, 31. Sivert Knudsen Aarflot⁵⁾, Lensmand i Voldens Skibsrede paa Søndmør i Bergens Stift, 32. Urban Jürgensen, Uhrmager, 33. * Albrecht Holm, Undertold- og Konsumptionsbetjent i Kjøbh., 34. Anton O. Grage, Kjøbmand og Skibsbygger i Eckernførde, 35. * Hans Henrik Pløtz⁶⁾, Mekanikus, R. 1810, 36. * Laurits Holmblad, Farver ved det militære Uldmanufaktur, 37. * Lars Jensen Fuglesang, Skibsbygmester, 38. * Peder Jensen Gaaser, Underskibsbygmester, 39. * Fr. Christophersen, Mastemager ved Holmen, 40. * Jørgen Flørness, Kaperanfører, 41. * Jakob Jørgensen, Overgraver ved St. Petri tyske Kirke i Kjøbh.,

¹⁾ Udslettet 1815. Statstid. 1815 Nr. 90.

²⁾ Død pludselig $\frac{23}{1}$ 1811 under en Ildebrand i Borgergade. Statstid. 1811 Nr. 7.

³⁾ Selmer, Nekrol. Saml. I. S. 97.

⁴⁾ Udslettet 1813 paa Grund af slet Opførsel. Statstid. 1813 Nr. 56.

⁵⁾ Født 1759, død 1817. Nyeste Skild. af Kjøbh. 1819 Nr. 24, med et Mindedigt af Klaus Frimann. Halvorsen, Norsk Forfatter-Lexikon.

⁶⁾ Weilbachs Kunstnerlexikon. Meddelt af Hr. Cand. juris Nyrop.

42. * Chr. Møller, Skipper paa Christianshavn, 43. Andreas Bierk, Overstyrmand af Christiansands Distrikt, 44. Henning Schrol, Hørbereder paa Brahetrolleborg, 45. Sand, Løber i kgl. Tjeneste, i Kiel, 46. * Hans Nielsen, Postbud ved Kjøbh. danske Brevpostkontor, 47. Haagen Hermansen, Overtømmermand af 1. Klasse Nr. 15, 48. Michael Jensen Bredahl, 2. Styrmand af Christiansands Distrikt, 49. Henrik Trux, 4. Styrmand, 50. Chr. Villars, Kanonér af Tøjhuskomp., 51. * Hans Jørgensen Nielsen, 52. * Hans Olsen, Baadsmænd ved 1. Divisions 1. Komp., 53. Melchior Rasmussen, Kvartermester, 54. * Jens Bendsen, Matros af Sjæll. Distrikt, 55. Jakob Nielsen, Sættekvartermester af Christiansands Distrikt, 56. Erik Hansen, Soldat af det vesterlandske Inf. Reg., 57. Andreas Andreasen, 58. Ole Brovig, Matros af Christiansands Distrikt, 59. * Andreas Ivanow, Kommandersergent ved norske Livregiments Grenaderkomp., 60. * Andreas Hølzer, Underoff. af norske Livregiment, 61. Hans Christensen, 62. Joh. Caudrup, Overkanonerer ved Tøjhuskomp., 63. Peter Andersen, Kanonér ved samme Komp., 64. Nikolaj Clausen, 65. Carl Tange, Overjægre ved det sjæll. ridende Jægerkorps, 66. Joh. Hammer, Kvartermester ved samme Korps, 67. Otto Hansen, Overjæger ved samme Korps, 68. Fr. Hammer, Guide, forhen Jæger ved samme Korps, 69. Wegge, Overjæger ved det loll. Jægerkorpses Afdeling til Fods, 70. * Jørgen Møller, 71. * Anders Christen Theiss, Underofficerer af Livgarden til Fods, 72. * Jens Jensen Tryderup, Garder af Livgarden til Fods, 73. * Joh. Mathias Mumm, Underoff. af Livgarden til Fods, 74. * Niels Pedersen Biering, Garder af Livgarden til Fods, 75. Ole Christensen Gamstrup, Underoff. af 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 76. Vogn Nielsen Torsgaard, Konstabel af den danske Artill. Brigades 22. Komp., 77. Christen Andersen Ullerup, Furér ved 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 78. * Jørgen Møller, 79. * Balthasar Weiebach, Brandmestre ved Kjøbh. Brandkorps, 80. * Andreas Koch, 81. * Joh. Chr. Beytelmann, Straalemestre ved samme Korps, 82. * Joh. Mathias Hinckel, 83. * Kaspar Laurits Paaske, Brandsvende ved samme Korps, 84. * Kaspar Møller, Bombardér ved Kjøbh. borgerlige Artilleri, 85. * Poul Nielsen Halberg, Artillerist ved Kjøbh. borgerlige Artill., 86. Joh. Gottlieb Christiani ved det sjæll. ridende Jægerkorps, forhen borgerlig Artillerist, 87. * Peter Spang, Overkonstabel ved Kjøbh. borgerlige Artill., 88. * Frants Gedey, Artillerist ved samme Artill., 89. Peter Hansen

Kierum, 90. Ole Andersen Øverød, 91. * Peter Øverød, Gardere af Livgarden til Hest, 92. * Anders Christensen Overhornbæk, 93. * Morten Jensen Sønderørum, i Aaret 1807 Ryttere ved det slesvigske Rytterregiment, 94. * Carl Krause, Jæger ved norske Livregiments 2. Bataillons Jægerkomp., 95. * Joh. Anders, helbefaren Matros fra Taars, 96. * Hans Peter, anden Tømmermand af 5. Klasse Nr. 110, 97. Hans Ude, Underkanonér paa Christiansø, 98. * Poul Knudsen, Overkonstabel af Artillerikorpsets 1. Komp., 99. * Peder Jeppesen, Konstabel af samme Komp., 100. * Ammund Bergersen, Overkonstabel af Artillerikorpsets 4. Komp., 101. * Christen Jonassen, Konstabel af 8. Komp., Artilleristerne 102. Hans Christensen af Artillerikorpsets 1. Komp., 103. * Niels Jensen Paderup¹⁾ af 4. Komp., 104. Peder Andersen af 5. Komp., 105. * Hans Jensen Kock²⁾ af 9. Komp., 106. * Christopher Olsen, Furér af Artillerikorpsets 1. Komp., 107. * Henrik Nikolajsen, Overkonstabel af Artillerikorpsets 5. Komp., 108. * Jens Pedersen Jennum, Konstabel af Artillerikorpsets 5. Komp., 109. * Matthias Zadoffsky, Artillerist af frederiksværkske Kommando, 110. * Hans Jørgensen af Ramsøllille, 111. * Vilh. Pedersen af Broderup, 112. * Hans Jensen af Hestetag i Ørsted Sogn, 113. * Niels Andersen af Assingløse i Danstrup Sogn, 114. * Hans Nielsen af Søllerød, 115. Joh. Hansen af Kagstrup, 116. * Lars Jørgensen af Jersie, 117. * Hans Sørensen af Ramsøllille, 118. Chr. Kjøbenhavnner af Veby, 119. * Jens Mortensen af Snadeløv, samtlige af den danske Artilleribataillon, 120. * Peder Jensen³⁾, Artillerist, 121. * Niels Andersen, Underkanonérsmath af 3. Divisionskomp. Nr. 37, 122. * Mads Christensen Balleby⁴⁾, Artillerist, kommanderet ved Kystkanonererne, 123. Markus Monrad, norsk Matros, 124. Lars Refsvindinge, Skarpskytte i 1807 ved det jydsk Skarpskytterkorps, 125. * Henrik Maroldt, Kommandersergent af norske Livregiments 2. Bataillons Jægerkomp., 126. * Chr. Jørgensen, Underkonstabel af Artillerikorpsets 4. Komp., 127. Chr. Rieper af Tersløsegaard, kgl. Forvalter paa Sorø Akademies Gods, 128. Jørgen Hansen af Rersø, Skipper og Selvejergaardmand.

1) Udslettet 1814 som idømt Straf for en Forbrydelse, der medfører den offentlige Agtelses Fortabelse. Statstid. 1814 Nr. 22.

2) Udslettet 1811 paa Grund af Tyveri. Statstid. 1811 Nr. 100.

3) Udslettet 1812 paa Grund af Absentering. Statstid. 1812 Nr. 99.

4) Udslettet 1811 paa Grund af Tyveri. Statstid. 1811 Nr. 100.

Efter at Ceremonien paa Rosenborg var endt, samlede Ridderne af Elefanten, Storkorsene, Kommandøerne og Ridderne af Danebrogsordenen saavel som Danebrogs-mændene sig paa Kongens Palais paa Amalienborg, hvor Ridderne af Elefanten og Storkorsene af Danebrog i Ordensdragt spiste ved Kongens Taffel, der var paa 40 Couverts, medens Kommandøerne, Ridderne og Danebrogs-mændene spiste ved fire Gala Marskalstaffeler paa 300 Couverts; Danebrogs-mændenes Taffel præsideredes af Ordenernes Viceceremonimester. Om Aftenen, da der var Cour og Apartement og derefter de kongelige Taffeler paa 180 Couverts, var hele Staden illumineret; adskillige saavel offentlige som private Bygninger, hvoriblandt Generalpostamtets Gaard, asiatisk Kompagni, Vajsenhusets Gaard, Frimurerlogen, Rau's Gaard (Hotel d'Angleterre) m. fl., udmærkede sig ved skønne Trans-parenter¹⁾.

Den næste Ordensfest skulde ifølge det aabne Brev af 28. Juni 1808 have været afholdt den 15. April paa Rosenborg, men hverken 1809 eller senere blev der paa denne Dag afholdt Ordenskapitul; derimod blev der den 28. Juni 1809 atter afholdt et saadant paa Rosenborg, idet man paa Grund af Afstanden fraveg Bestem-melsen i det aabne Brev, at Festen paa bemeldte Dag skulde afholdes i Frederiksborg Slotskirke, hvor Kapi-tulet aldrig er blevet holdt.²⁾ Ifølge Ceremoniellet, der

¹⁾ Statstid. 1809 Nr. 10, 11. — Det var paatænkt kort efter Kongens Fødselsdag at gjøre Landgang i Skaane over Isen, men denne Plan strandede paa Grund af det Omslag i Vejret, som allerede var indtraadt, før Processionen gik for sig, og som om Aftenen under Illuminationen gik over til Tøvejr. Werlauff S. X, 35.

²⁾ Werlauff S. 37—38.

i det Væsentlige er det samme som ved den første og de senere afholdte Ordensfester, deltog af Prindserne kun Christian Frederik og Ferdinand samt Frederik af Hessen i Højtideligheden, ved hvilken Følgende bleve udnævnte¹⁾:

Til Storkors af Danebrog:

1. M. Pierre Guillaume Gratien, Gen. Lieutn., Øverstkommanderende for det hollandske Armékorps.

Til Kommandører af Danebrog:

1. Carl Henrik Vilh. d'Anthing, Gen. Major i holl. Tjeneste, 2. Jean André Stedmann, Oberst, Chef for Generalstaben i holl. Tjeneste, 3. David Esaias Bode, Oberst, Chef for det holl. ridende Artill., 4. Joh. Martin Behr, Oberst, Chef for det 6. holl. Reg., 5. Louis Joseph Xavier Veizier, Oberst, Chef for det 9. holl. Reg., 6. Albert Dominicus Trip, Oberst, Chef for det 2. holl. Kyrasser-Reg., 7. Jean Baptiste Gratien Vallet, Oberst, Adjoint af Generalstaben i holl. Tjeneste, 8. M. Ezechias Henrik Stricker, Gen. Lieutn., fhv. Kommandant paa Kronborg, 9. Carl Telleqvist, R., Gen. Major, Chef for det 2. jydsk Inf. Reg., kommanderende General i Nørrejylland, 10. Peter Anker, R. ^{28/1} 1809, Kmhr., Generalvejintendant i Norge, S. K. 1812, 11. Grev Magnus v. Dernath, Kmhr., Deputeret i Økonomi- og Kommercekoll. og i Feltkommissariatet i Kiel, S. K. 1811, 12. M. Henrik Chr. Harboe, Gen. Major, Chef for det oplandske Dragon-Reg., S. K. 1812, 13. Peter Tobiesen, Gen. Major, Chef for det vesterlenske Inf. Reg., Kommandant i Christiansand, 14. Markus Gjø Rosenkrantz, Kmhr., Amtm. over Smaalenenes Amt, Medlem af den midlertidige Regeringskommission for Norge, S. K. 1812, D. M. 1813, 15. M. Joh. Burchard Münnich, Gen. Major, Chef for det oldenborgske Inf. Reg., S. K. 1812.

Til Riddere af Danebrog:

1. Jean Baptiste Michelin, Oberstlieutn. og Gen. Adjut. i holl. Tjeneste, 2. David Schindler, Kapt., Adjoint af Ge-

¹⁾ Statstid. 1809 Nr. 67, Statskal. Der synes ikke at være bleven holdt nogen Tale ved dette Kapitul. Werlauff S. 39.

neralstaben i holl. Tjeneste, 3. Migeon, Kapt., Major og Adjoint af Generalstaben i samme Tjeneste, 4. Carl Aug. Vilh. Driberg, Kmhr., Generalkrigskommissær for Sø- og Landetaten i Danmark, K. 1812, 5. Fr. Chr. Aug. Roepstorff, Kmhr., Overstutmester, 6. Peter Severin Fønss, Kmhr., Amtm. over Randers Amt, 7. M. Morten Hjorthøy, Kfrd., Borgermester, D. M. 1812, 8. Kaspar Voigt, Etatsraad, Baron til Flotbæk, 9. M. Georg Fr. Frelsen, Etatsraad, Deputeret i Gen. Toldkammeret, 10. Carl Ferdinand Suadicani, Etatsraad, Dr. med., Physikus i Slesvig, 11. M. Chr. Knudsen, Etatsraad, Deputeret i det danske Kancelli, 12. M. Hans Haagen, Etatsraad, 13. Peter Bech, Etatsraad, Vice-Borgermester, 14. Hans Rostgaard Bruun, Oberst, Land- og Søkrigskommissær i det 2. sjæll. Distrikt, 15. M. Peter Hansen, Biskop i Fyens Stift, Dr. theol., Prof., 16. Peter Outsen Boysen, Biskop i Lollands og Falsters Stift, 17. Didrik Carl Lorentz, Oberst, Kommandør for Landkadetkorpset, 18. Hans Chr. Snedorff, Kommandørkapt., Chef for Søkadetkorpset, D. M. 1812, 19. Peter Norden Sølling, Kommandørkapt. i Søetaten, 20. Johan Wolfgang Haffner, Generalkvartermesterlieutn., D. M. 1812, 21. M. Chr. Fr. Abercron, Oberstlieutn., Bataillonskommandør i oldenborgske Inf. Reg., 22. Mathias Friis, Oberstlieutn. à la suite af Kavall., 23. Andreas Gram Heide, Oberstlieutn. af Vejkorpset, 24. Carl Fr. Fabritius Tengnagel, Kommandørkapt. af Søetaten, 25. Carl Fr. Seyfarth, Oberstlieutn., Bataillonskommandør i oldenborgske Inf. Reg., 26. Peter Jørgen Cloumann, Justitsraad, Foged i Øvre Tellemarkens Fogderi, 27. M. Nikolaj Lysholm, Agent, Stadshauptmand i Trondhjem, 28. M. Christopher Qvist, Agent i Aalborg, 29. M. Carl Chr. Holch, Kapt. i Søetaten, Konsul i Tunis, 30. Henrik Flindt, Premiermajor i Husar-Reg., 31. Fr. Victor Moltke, Major, Kommandør for holstenske Inf. Reg. 3. Bat., 32. Carl Chr. Späth, Major i Husar-Reg., 33. Fr. Mourier, Major, Forstander for Artill. Kadetinstitutet, D. M. 1813, 34. Adam Mogens Wenzel Haffner, Overkvartermester, D. M. 1812, 35. Chr. Fr. Glode du Plat, Overkvartermester, Forstander ved det danske Militærinstitut, D. M. 1812, 36. Prinds Fr. Vilh. Paul Leopold til Holsten-Beck, Overkvartermester, 37. Jakob Nielsen, 38. M. Thomas Bagge, Agenter, Administratorer for det ankerske Fideikommiss, 39. Joh. Pohlmann Widing, Major ved nordenfjeldske Inf. Reg., 40. Ejler Hammond, Amtsprovst for Kjøbh. Amt, 41. Peder Aug. Wedel, Amtsprovst for Svend-

borg Amt, Dr. phil., 42. Jens (rettere Jeppe) Smith¹⁾, Prof., Lic. med., 43. M. Werner Hans Fr. Abrahamson, Kapt. af Artill., 44. Henning Castberg Lohmann, Kapt. i bergenhuiske Inf. Reg., 45. Carl Fr. Vilh. Wilcken, Kapt., Chef for Jægerkomp. i oldenborgske Inf. Reg. 2. Bat., 46. Hans Rudolf Juel, Ritmester, Chef for fynske ridende Jægerkorps, 47. Chr. Fr. Langeland, Kapt. i 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 48. Joh. Detlev v. Qvalen, Kapt., Chef for Jægerkomp. af holstenske Inf. Reg. 3. Bat., 49. Vilh. Jürgensen, Kapt., Chef for det leierdalske lette Inf. Komp. af bergenhuiske Inf. Reg., 50. Helle Fr. Grønvold, Kapt. i nordenfjeldske Inf. Reg., 51. Niels Schiøtt, Kapt. af Artill.-Korpsets norske Brigade, 52. Kaspar Fr. Munthe Bruun²⁾, 53. Hartvig Kaas Munthe, Kapitajner i bergenhuiske Inf. Reg., 54. Fr. Løvenørn Bardenfleth, Divisions-Kvartermester, 55. M. Carl Fr. Engelbrecht Køppen, Kapt. i nordenfjeldske Skiløverbataillon, 56. Joh. Arnt Hals, Kapt. i søndenfjeldske Inf. Reg., 57. Joh. Eberhard Fr. Gärtner, Stabskapt. i slesvigske Jægerkorps, 58. Carl Adolf Dahl, Kancelliraad, Byfoged i Frederikshald, Sorenskriver over Ide og Marker, 59. Otto Fr. Rasch, D. M. 1813, 60. Vilh. Møller, 61. Peder Mandrup Tuxen, 62. Andreas Chr. de Cederfeld, Prlieutenanter i Søetaten, 63. Joh. Carl Fr. Keil, Regimentskirurg ved oldenb. Inf. Reg., 64. Joachim Fr. Schultz, Prlieutn. i søndenfjeldske Inf. Reg., 65. Thomas Iversen Koed, Prlieutn. à la suite i fynske Inf. Reg. 3. Bat., 66. Peder Myhre, 67. Svend Kornelius Bruun, Prlieutenanter i søndenfjeldske Inf. Reg., 68. Baron Ludv. Carl Christoph Lilliencron, Prlieutn. i holstenske Skarpskytterkorpsets 1. Bat., 69. Aug. Fr. Krohn, Prlieutn., Adjutant ved oldenb. Inf. Reg., 70. Peter Konrad Ludv. Muck, Prlieutn. i oldenb. Inf. Reg., 71. Lars Torgersen Bierkebek, Prlieutn. i den norske lette Inf. Bat., 72. Bertel Nielsen Werness, D. M. ²⁸/₁ 1809, Prlieutn. i den danske Artill. Bat., 73. Chr. Vilh. Seip, Prlieutn. i nordenfjeldske Inf. Reg., 74. Kaspar Johannes Bentzon, Prlieutn. ved Jægerkomp. i 1. jydsk Inf. Reg. 2. Bat., 75. Woldemar Fremming Beichmann³⁾, Prlieutn. i sjæll. Skarpskytterkorpsets 1. Bat., 76. Jens Hoffmann, Prlieutn. i Husar-

¹⁾ Født 1759, død 1821. Hans Autobiografi, forfattet 1812, er udgiven 1823 af Chr. Smith.

²⁾ Personalhist. Tidsskr. III. S. 360 Stamtavle I.

³⁾ Personalhist. Tidsskr. III. S. 384—385.

Reg., 77. Henrik Gerner¹⁾, Prlieutn. à la suite ved norske Jægerkorps, 78. Chr. Carl Gabel Suhr, Prlieutn. i 2. jydsk Inf. Reg. Jægerkomp., 79. Georg Fog, D. M. 1812, 80. Peter Urban Bruun, 81. Tøger Enil Rosenørn, 82. Aug. Didrik Schultz, Seklieutenanter i Søetaten, 83. Just Fr. Rahsted, 84. Johannes Ewald, Seklieutenanter i Husar-Reg., 85. Hans Peter Gustav Beck, Seklieutn. i Artill.-Korpset, 86. Andreas Carl Beck, Seklieutn. i Husar-Reg., 87. Johannes Wilstrup, Seklieutn. i den danske Artill.-Bat., 88. M. Joh. Fr. Rosendahl, 89. M. Fr. Gottlieb Hübbinett, 90. Carl Moltke, Seklieutenanter ved holstenske Inf. Reg. 3. Bat., 91. Rasmus Røsing Bull²⁾, Seklieutn. i nordenfjeldske Inf. Reg., 92. Chr. Claus Gill, 93. Guttorm Rustad, Seklieutenanter i norske Jægerkorps, 94. Mathias Bodum, Seklieutn. i søndenfjeldske Inf. Reg., 95. Mathias Seip junior, Seklieutn. i nordenfjeldske Inf. Reg., 96. Erik Møller, Seklieutn. i tellemarkske Inf. Reg., 97. Johannes Nikolaj Klöcker, Seklieutn. i norske Jægerkorps, 98. Fr. Chr. Schouboe, Sekretær og Institutforstander, 99. N. P. Warendorff, Maanedslieutn. i Søetaten, 100. Kornelius Thomas Rønnau, Provst og Sognepræst til Opdal i Trondhjems Stift, 101. Chr. Nielsen Krarup, Sognepræst til Vivild og Vejlbj i Aarhus Stift, 102. Chr. Eister, Foged i Ørkedals og Guldals Fogderi, 103. Peder Heuch, Kjøbmand i Kragerø, 104. Jakob Aal, Ejer af Næs Jernværk, 105. M. Niels Anker³⁾, Grosserer i Frederikshald, 106. M. Niels de Bang, Proprietær til Sparresholm i Sjælland, 107. Lars Rejnertsen, D. M., Rodeanfører ved Kystværnet paa Lister i Christiansands Stift, 108. Kaspar Wolfsen, Kaperfører fra Kjøbh.

Til Danebrogs mænd:

1. Markus Fr. Voigt, Slotsforvalter ved Frederiksberg Slot, 2. Fr. Ludv. Holbøll, Gartner i den botaniske Have, 3. **Peter Lindegaard**⁴⁾, Gartner ved Rosenborg, 4. Johan Peter Colding⁵⁾, Studiosus philosophiæ og Aërostatiker, 5. Dirk Corneliussen, konst. Schout i store Magleby paa Amager,

¹⁾ Leth og Wad. Dimitt. fra Herlufsholm Nr. 653.

²⁾ Udslettet 1814, »da han har gjort sig uværdig til at bære Hs. Majestæts Orden«; Statstid. 1814 Nr. 101.

³⁾ Personallhist. Tidsskr. III. S. 382—383.

⁴⁾ II. S. 68 Anm. 1.

⁵⁾ II. S. 140 ff., Erslews Forf. Lexikon. Om hans Ballonforsøg i Frederik den Sjettes Tid findes nærmere Oplysninger i det Følgende.

6. Lars Larsen, Skibsbygmester, R. 1812, 7. Marstrand, Mekanikus, 8. Joh. Ludv. Mansa¹⁾, Slotsforvalter og Gartner ved Fredensborg Slot, 9. Hans Barlien, Mekanikus og Uhrmager i Trondhjem, 10. Jens Mogensen Linde, Farver i Skanderborg, 11. Dirk Albert Ribers, Bager i Dragør, 12. Chr. Albrecht Jørgensen, Maanedslieutn. i Søetaten, 13. Søren Ploug, Kjøbmand og Anfører for Borgerbevæbningen i Faaborg, 14. Chr. Wilken Kyhl, Rustmester ved Artill.-Korpset, R. 1812, 15. Lorenz Lorenzen, Distriktskirurg paa Samsø, 16. Chr. Møller, Magasinforstander i Itzehoe, R. 1811, 17. Albrecht, Kommunitetsforvalter i Roskilde, 18. Peter Rifelsen, Mekanikus, 19. Fr. Saust, Skovrider og Befalingsmand for Kystmilitzen paa Jægerspris Gods, 20. Hans Peter Severin Sørensen, fhv. Livjæger i Livjægerkorpset, 21. Peter Fr. Schmidt, ved Forstinstitutet, forhen ved Guidekorpset, 22. Bernt Tønsberg, 23. Ugland, Kaperfører fra Arendal, 24. Mathias Otterbeck, Skipper fra Tønsberg, 25. Abraham Skalle, Skipper paa en armeret Slup fra Lillesand i Norge, 26. Mikkell Børre, Skipper fra Randers, 27. Johannes Fasting, Hof-Trompet- og Valdhornmager, 28. Peter Birch, Undergraver ved Garnisonskirken i Kjøbenhavn, 29. Peter König, Korporal af norske Livregiment, 30. Ulrich, Underoff. af 1. jydsk Inf. Reg., kommanderet paa Egholm ved Aggersø, 31. Villads Poulsen Elsø, Korporal ved Jægerkomp. i 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 32. Peder Svendsen Thorup, Underbefalingsmand ved Kystmilitzen i Thisted Amt, 33. Christen Andersen, Konstabel ved den danske Artill.-Brigades 1. Komp., 34. David Simonsen, Konstabel ved den danske Artill. Brigades 5. Komp., 35. Christopher Madsen Stabek, 36. Jeppe Pedersen Tverstedt, Musketerer af 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 37. Erik Andersen, norsk Matros af Frederikshalds Distrikt, 38. Niels Andersen Gønsberg, norsk Sømand, 39. Tyrken Andersen fra Øster Risør, 40. Henrik Eliotsen fra Christiansand, norske Søfolk, 41. Torkild Terrelsen, Tømmermand paa Kaperfører Tønsbergs Kaperslup fra Arendal, 42. Ammund Abrahamsen, Rodeanfører ved Kystværnet paa Lister i Christiansands Stift, 43. Peter Chr. Nielsen, Kystværn sammesteds, 44. Anders Larsen Breed, Jæger af Kongens Reg. 4. Bat. Jægerkomp., 45. Ørbeck, Underjæger af det sjæll. Jægerkorpsets 1. Komp., 46. Niels Madsen Elsborg, Garder ved 1. Komp. af Liv-

¹⁾ Død 1820, 80 Aar gammel. Statstid. 1820 Nr. 33.

garden til Fods, 47. Chr. Fr. Hausler¹⁾, Kommandersergent af danske Livregiments Jægerkomp. i 2. Bat., 48. Asmus Schütt, 49. Hinrik Harm, 50. Peter Wilse, 51. Claus Rohr, 52. Claus Horst, 53. Jürgen Duncker, 54. Peter Wilckens, 55. Hans Hauschild, 56. Claus Dancker, 57. Aug. Sellmer, Jægre af holstenske Inf. Reg. 3. Bat. Jægerkomp., 58. Fr. Scharpp, Halvmaaneblæser af samme Jægerkomp., 59. Loop, Kommandersergent, 60. Peter Rusch, Sergent, begge af bemeldte Bat., 61. Brachstedt, Korporal, 62. Ahrentz, Underoff., begge af bemeldte Bat. 2. Komp., 63. Freese, 64. Marx Behrens, 65. Voss, 66. Doose, 67. Mordhorst, 68. Blöcker, Underofficerer af bemeldte Bat., 69. Aug. Schmidt, Musketer af samme Bat. 2. Komp., 70. Peder Chr. Dahl Scholberg, Vicekorporal af oldenborgske Inf. Reg. 1. Komp., 71. Jochim Heinrich Christopher Brüggmann, Vicevagtmeister af Husar-Reg. 2. Eskadron, 72. Claus Studt²⁾ fra Amtet Trittaw, 73. Detlef Fr. Gamm fra Nettelsee, 74. Andres Paulsen af Amtet Tønder, Husarer af 2. Eskadron, 75. Carl Chr. Croytz, Vicevagtmeister af Husar-Reg. 6. Eskadron, 76. Poul Nikolaj Ewers, 77. Joh. Nikolaus Fr. Kreuz, 78. Wilh. Lein, 79. Klaus Blöcker, 80. Kaspar Lorens, 81. Jasper Crohn, Husarer af 6. Eskadron, 82. Sigismund Olsen, 83. Enger, 84. Jullie, Underjægre af norske Jægerkorpsets Livkomp., 85. Torgersen, 86. Bye, 87. Welta, Jægre af bemeldte Korpsets 2. Komp., 88. Dahl, Furér af bemeldte Korpsets 3. Komp., 89. David Løchen, Underjæger af samme Komp., 90. Ole Berg, Halvmaaneblæser af Korpsets 4. Komp., 91. Heggum, Vaabenmester ved norske Jægerkorps, 92. Ole Hansen, Grenader, 93. Enger, Korporal, 94. Halvor Erichsen, Halvmaaneblæser, 95. Johannes Petersen, 96. Hans Olsen Ask, Skarpskytter, samtliges af nordenfjeldske Inf. Reg., 97. Sandem, Korporal af Regimentets 7. Musketerkomp., 98. Sørum, Korporal af samme Reg. 3. Grenaderdivision, 99. Erik Larsen, 100. Ole Klemetsen, 101.

1) Han havde i 1807 mistet sin venstre Arm i et Udfald mod Englænderne; efter 28 Aars Tjeneste som Underofficer blev han 1810 udnævnt til Branddirektør i Ribe Amt, fra hvilket Embede han paa Grund af Svagelighed blev entlediget 1821 med en aarlig Pension af 500 Rdlr. Landbygningernes Brandforsikrings Forestillingsprotokol.

2) Udslettet 1810 som idømt ved Krigsret en Straf, som medfører Ærens og den offentlige Agtelses Fortabelse. Statstid. 1810 Nr. 62.

Chr. Hansen, 102. Jens Christiansen, 103. Jakob Gulbrand-
sen, 104. Peder Hansen, Grenaderer, 105. Fr. Løchen, 106.
Ammund Pedersen, 107. Ole Bierge, Musketerer, 108. Jo-
hannes Pedersen, 109. Anders Dietrichsen, Grenaderer, alle
af samme Reg., 110. Anders Ølmen, 111. Johannes Kor-
stad, 112. Peder Iversen, Grenaderer, 113. Lars Svendsen
Jam, 114. Zacharias Svendsen Boe, Musketerer, samtlige af
bergenhusiske Inf. Reg., 115. Thore Thoresen, Korporal af
den norske lette Inf. Bat. solørske Komp., 116. Peder Han-
sen, let Infanterist af samme Bat. oudalske Komp., 117.
Daniel Pedersen, Korporal af bemeldte Bat., 118. Erik Lien,
Korporal af den norske lette Inf. Bat. eidsvoldske Komp.,
119. Ole Eriksen, Musketer af oplandske Inf. Reg. læs-
søeske Komp., 120. Joen Pedersen, Musketer af samme
Reg. leuthenske Komp., 121. Tosten Rasmussen, Musketer
af samme Reg. vaageske Komp., 122. Ole Olsen Lünke,
123. Erik Rougnæs, Grenaderer af 2. trondhjemske Gre-
nader-Bat. 4. Division, 124. I. Houge, Korporal af sønd-
fjeldske Inf. Reg., 125. Tosten Eriksen, Sektionsanfører
ved Kystværnet paa Jedderen i Stavanger Amt, 126. Chri-
sten Pedersen Boldsen fra Randers, Styrmand paa Koffardi-
galeasen Helene Charlotte, 127. Carl Kempf, Sergent af
det oldenb. Inf. Reg. 2. Bat. 5. Komp., 128. Gregorius
Hollas, Underoff. af samme Reg. 7. Komp., 129. Carl
Fr. Misbach, Underoff. af samme Reg. 2. Bat. Jægerkomp.,
130. Amund Oswaldt, Underoff. af samme Reg. 2. Bat.
Jægerkomp., 131. Asmus Meyer, Musketer af samme Reg.
2. Bat. 5. Komp., 132. Henrik Loose, Musketer af samme
Reg. 6. Komp., 133. Michel Gülck, Musketer af samme
Reg. 7. Komp., 134. Peter Petersen, Underkanonersmath
af 3. Division 1. Artill.-Komp. Nr. 58 af Artilleriskolen,
135. Albert Alexi, Jæger af norske Livregiments Jægerkomp.

Efter at Ordenshøjtideligheden paa Rosenborg Slot,
hvilken var begunstiget af det skønneste Vejr, var til
Ende, vare samtlige Riddere af Elefanten og Storkorsene
af Danebrog i Ordensdragt tilsagte at spise paa Amalien-
borg ved Kongens Middagstaffel, som var paa 34 Cou-
verts; Kommandørerne og Ridderne af Danebrog spiste
ved tre Gala Marskalstaffeler paa 200 Couverts og
Danebrogsmændene ved et Taffel paa omtrent 100 Cou-

verts. Anretningen var meget smagfuld og glimrende. Ved det kongelige Taffel serveredes paa Flora Danica Servicet, og paa Taffelet stode ni kostbare Sølvterriner, der kun brugtes ved højtidelige Lejligheder. Skuespiller, Danebrogsmænd Knudsen afsang ved Taffelet, efter at han iforvejen havde udbedt sig Tilladelse dertil, følgende af ham selv forfattede Sang:

Et Bæger for Fredrik, vor Fader, vor Ven!
 Erkjendtlige Hjerter ham signe!
 Kom, sværger enstemmigt, I Dannemarks Mænd,
 I Dyd og i Daad ham at ligne!
 Kun Fædrelandskjærlighed hjemler os Krav
 Til Hæderens Tegn, som hans Naade os gav!
 Du være os helligt, o elskede Pant!
 Kun Borgersind kan Dig fortjene;
 Hver Mand, som hint herlige Vidnesbyrd vandt,
 Med Brødre sig tro vil forene
 Og love at virke af inderste Sjæl
 For Frederiks Hæder og Dannemarks Vel!¹⁾

Ved Ordensfesten paa Rosenborg den 28. Januar 1810, i hvilken Prinds Frederik af Hessen, Hertugen af Augustenborg samt Prindserne Christian Frederik og Ferdinand deltog, bleve Følgende udnævnte:²⁾

Til Riddere af Elefanten:

1. Henrik Levetzau, Gehkfrd., S. K., 2. M. Chr. Fr. Numsen, Gehkfrd., Direktør ved Øresunds Toldkammer, S. K.

Til Kommandører af Danebrog:

1. * Grev Otto Joachim Moltke, Direktør i Rente-

¹⁾ Statstid. 1809 Nr. 68, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1809 Nr. 76, Werlauff S. 37—38, 39.

²⁾ Statstid. 1810 Nr. 9, 10, Statskal., Ceremoniellet; i dette og de følgende Ceremonieller ere Bestemmelserne om Storkommandører udeladte. — De med * Betegnede mødte personlig og modtog Ordens- og Hæderstegnene af Kongens egen Haand; den samme Bemærkning gjælder med Hensyn til Ordensfesterne i de følgende Aar.

kammeret, Kmh., D. M. 1812, 2. Konrad Daniel Blücher, Overpræsident i Altona, Kmh., D. M. 1812.

Til Riddere af Danebrog:

1. * Baron Adam Christopher Knuth til Lilliendal, Kmh., Kystmilitarbefalingsmand, 2. Carl Ludv. Gustav Warnstedt, Kmh., Hofjægermester i det 2. holstenske Forst-distrikt, 3. Grev Carl Emil Moltke, Kmh., overordentlig Gesandt hos Kongen af Holland, K. 1813, 4. Aug. Nikolaj Carl Kardorff, Gen. Major, Chef for Livregimentet Ryttere, K. 1812, 5. * Baron Hans Holsten, Kmh., Kap. i Søetaten, D. M. 1812, 6. M. Gustav Adolf Varendorff, Gen. Major, Chef for det slesvigske Inf. Reg., K. 1812, 7. Chr. Sigfred Bassewitz, Gen. Major, Chef for det sjæll. Rytter-Reg., 8. * Ancher Vilh. Fr. Bornemann, Generalauditor for Danmark og Hertugdømmerne, Deputeret i Gen. Kommiss. Koll., 9. M. Gotfred Petersen, Kfrd., Vicekantsler i den slesvigske Overret, K. 1811, 10. Fr. Julius Bech, Biskop over Aggershus Stift, Dr. theol., D. M. 1812, 11. * Carl Wigand Falbe, Kfrd., Justitiarius i Lands- Over- samt Hof- og Stadsretten, 12. M. Knud Holtermann, Kfrd., Højesteretsassessor, K. 1813, 13. * Peter Feddersen, Etatsraad, Højesteretsassessor, 14. M. * Chr. Jansen, Etatsraad, Deputeret i det slesv.-holst. Kancelli, 15. * Joh. Fr. Vilh. Schlegel, Etatsraad, Dr. og Prof. juris, 16. M. * Jøns Mathias Ljungberg, Etatsraad, Deputeret i Gen. Land- Økon. og Komm. Koll., 17. * Andreas Bjørn Rothe, Etatsraad, Deputeret i det slesv.-holst. Kancelli, 18. * David Monrad, Etatsraad, Postdirektør, 19. Chr. Hein, Gen. Krigskommissær i det slesv. Distrikt, 20. Henrik Fr. Roepstorff, Gen. Krigskommissær i det holstenske Distrikt, 21. * Carl Grove, Gen. Krigskommissær, Deputeret i Admiralitets- og Kommiss. Koll., 22. Joh. Daniel Lavætz, Etatsraad i Altona, 23. Kaspar Sigfred Gähler, Etatsraad, Borgermester i Altona, 24. M. Joh. Nordal Brun, Biskop over Bergens Stift, K. 1812, D. M. 1813, 25. Jens Bloch, Biskop over Viborg Stift, Dr. theol., 26. Andreas Birch, Biskop over Aarhus Stift, Dr. og Prof. theol., 27. Mathias Bonsach Krogh, Biskop i Nordlandene og Finmarkens Amter, 28. * Hans Nikolaj Arktander, Amtm. over Frederiksborg Amt, 29. Rasmus Jansen, Biskop over Aalborg Stift, 30. Hilmar Meincke Krogh, Amtm. i Finmarken, 31. Fr. Chr. Risbrich, Kommandør i Søetaten, D. M. 1813, 32. Didrik Hegermann, Oberstlieutn., Kommandør for det norske Landkadetkorps, 33. Hans Krabbe, Kammerjunker,

Legationssekretær ved det danske Gesandtskab i St. Petersborg, 34. Emanuel Rasmus Grove, Generalkonsul, Medlem af den kgl. afrikanske Konsulatdirektion, 35. * Christen Henriksen Pram, Justitsraad, Kommitteret i Gen. Land-Økon. og Komm. Koll., 36. M. * Markus Jonas Ludv. Nielsen, Justitsraad, Politimester i Kjøbh. Amt, 37. M. * Peter Chr. Bagger, Justitsraad, Justitiarius i Kjøbh. Politiret, 38. M. * Fr. Efraim Almer, Justitsraad, Postforvalter, 39. Gottlieb Fr. Ernst Schönborn, Legationsraad, 40. Anton Joh. Decker, Justitsraad, Borgermester i Oldesloe, 41. Klaus Henrik Christensen, Major, Digeinspektør i søndre Marsk-distrikt, 42. Hans Mossin, Kapt. i Søetaten, 43. * Klaus Frees Hornemann, Prof. og Dr. theol., 44. Bertel Thorvaldsen, Prof. i Billedhuggerkunsten, 45. Bertel Brun, Kanceliraad, fhv. Raadmand i Fredericia, 46. * Hans Jessen, Kammeraad, Oldemand for Rodemestrene, Overformynder og deputeret Borger i Kjøbh., 47. Joh. Georg Fock, Konsistorialraad, Sognepræst til Nikolaj Kirke i Kiel, 48. M. Chr. Aug. Valentiner, Konsistorialraad, Kirkeprovst i Grevskabet Rantzau, 49. Georg Fr. Krogh, Divisionsadjutant ved Gen. Adjutantstaben, 50. Ole Christopher Brock¹⁾, Kapt., Kommandant paa Vardøhus, 51. Søren Adolf Bille, 52. Grev Fr. Christopher Just Gerhard Trampe, Kaptlieutenanter i Søetaten, 53. Nikolaj Fr. Lihme, Kapt. i nordenfjeldske Inf. Reg., 54. Frants Martin Dodt, 55. Ole Christopher Budde, 56. William Halling, Kaptlieutenanter i Søetaten, 57. * Anders Sandø Ørsted, Assessor i Lands- Over- samt Hof- og Stadsretten, D. M. 1813, 58. Ingersløw, Overkrigskommissær, Ejer af Silkeborg og Rugaard Godser, 59. * Knud Lyne Rahbek, Prof., Theaterdirektør, 60. Fr. Chr. Arentz, Prof., Rektor i Bergen, 61. * Jakob Saxtorf, Prof., første Lærer ved Skolelærerseminariet i Joenstrup, 62. Lorents Hansen, Prof., Rektor i Ribe, 63. Klaus Hartvig Henne, Prlieutn. i Søetaten, 64. Abraham Valeur, Prlieutn., Vicekommandant paa Frederiksværns Citadel, 65. Nikolaj Henrik Tuxen, Prlieutn. i Søetaten, 66. Rasmus Langeland, Krigsraad, Proviantforvalter ved Søetaten, 67. Martinus Chr. Klaumann, 68. Jørgen Martinus Ring Fønss, Seklieutenanter i Søetaten, 69. Frants Henrik Meidell, Prlieutn. i det bergenhussiske Inf. Reg., 70. * Andreas Anton Fr. Schumacher, Prlieutn. i Ingeniørkorpset, Adjoint af General-

¹⁾ Richter, Jur. Stat 1881.

adjutantstaben, 71. Gabriel Lorentzen, Prlieutn. af 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 72. Chr. Nikolaj Gyldenfeldt, Seklieutn. i Artillerikorpset, 73. Richard Flor, Kapt. ved det frivillige røraasiske Bjergjægerkorps, 74. * Hans Henrik Pløtz, D. M. ^{25/1} 1809, Mekanikus, 75. Otto Lemvigh¹⁾, Birkedommer paa Kronborg Distrikt, 76. Johannes Henrik Aas, Sorenskriver i Senjen og Tromsøen under Finmarkens Amt, 77. Jakob Thulin Thams, Foged sammesteds, 78. * Hans Bastholm, Sognepræst til St. Peters Menighed i Slagelse, 79. Niels Normann, Sognepræst til Tranø og Dyrø Præstegjeld i Senjens Provsti, 80. Peter Holm Borch, Sognepræst for Ude- og Oppesundby Menigheder i Sjælland, 81. Nikolaus Funcke, Kompastor i Altona, 82. Joh. W. Manhardt, Ejer af Godset Hanerau ved Rendsborg, 83. Peter Jansen Lemvigh, D. M., Divisionsanfører ved Kystværnet paa Hitterø i Norge, 84. * Joh. Fr. Clemens, Kobberstikker, Medlem af Kunstakademiet, 85. M. * Jørgen Bech, Grosserer, deputeret Borger i Kjøbh., 86. M. * Jens Jensen Berg, Grosserer i Kjøbh., 87. * *Samuel Hecksher*²⁾, Stadsmægler i Kjøbh.

Til Danebrogsmænd:

1. Georg Fr. Wriedt, 2. Henrik Peter Johansen, 3. Boy Volkerts, Maanedslieutenanter, 4. Peter Henrik Barclay, Byskriver i Rønne, 5. Næss, Lensmand i Melhus i Trondhjems Stift, 6. Haraldsen, Lensmand paa Røraas i samme Stift, 7. * Peder Krag, Lodsoldermand i Helsingør, 8. Fr. Møller, Lodsoldermand, Kjøbmand og Skibsbygger i Christiania, 9. Duus, Lieutn., Lodsoldermand i Hals, 10. * Søren Henrik Thorsen, Inspektør paa Bodenoffs Plads, 11. * Bertel Kaastrup, Oldermænd for Brændevinsbrænderlavet i Kjøbh., 12. * Jens Mathiesen Top, Tegner ved Søkortarkivet, 13. Olaus N. Hald, Handelsassistent paa Hammerfest i Finmarken, 14. Anders M. Buch, Underanfører ved Kystværnet paa Hammerfest i Finmarken, 15. Andreas Langballe, 16. Søren Jespersen, Beltpostførere, 17. * Chr. Fr. Juncker, Oldermænd for Dugmagerlavet i Kjøbh., 18. * Fr. Groening,

¹⁾ Leth og Wad, Dimitt. fra Herlufsholm Nr. 580.

²⁾ Født ^{29/7} 1772 af jødisk Slægt, men gik senere over til Christendommen, blev Stadsmægler 1797, død ^{10/2} 1843. Meddelt af Hr. Cand. polit. C. Martensen, hvis Hustru er en Sønneatter af Hecksher, og som har foræret Rosenborg et lithograferet Portræt af ham.

Straahattefabrikant i Kjøbh., 19. Peter Høiberg Schiellerup, Kattuntrykker i Aalborg, 20. Benner, Degn i Faarevejle i Holbæk Amt, 21. Mathias Andersen Ditzel, Kirkesanger og Skolelærer i Rønneklint, Jungshoved Sogn, i Præstø Amt, 22. * Joh. Petersen, Kirkesanger og Skolelærer i Hørsholm, 23. Henning Dieckmann, Skolelærer i Neuenkogshafen i Sønder Ditmarsken, 24. * Buchmann, Kunstdrejer i Kjøbh., fhv. kgl. Taffeldækker, 25. Lange, Mekanikus og Snedker i Slesvig, 26. Jürgensen, Mekanikus i Slesvig, 27. Jesper Jespersen, Beltpoststyrmand, 28. Jens Thomsen, Skipper af Staværn, Fører af det kgl. Korntransportfartøj Nr. 63, 29. Ole Andreas Hermansen, Fører af Kaperen »Prøven« af Christiansand, 30. Thomas Schwensen, Skipper, Fører af Jagten »De to Brødre« fra Flensborg, 31. Christen Christensen Feld, Sognefoged i Madum By og Sogn, Ringkjøbing Amt, 32. Jens Juul, Sognefoged i Stier By, Aarhus Amt, 33. * A. W. Haack, Bud og Fyrbøder i Lands- Over- samt Hof- og Stadsretten, 34. * Schansgaard, Portner ved samme Ret, 35. * Niels Pedersen, Mastemagermester ved Holmen, 36. * Chr. Larsen Ingmann, Drejermester ved Holmen, 37. * Jens Andersen Hammer, Anker- og Grovsmedemester ved Holmen, 38. Anders Dam Egholm, Skipper paa Postjagten i store Belt, 39. Joh. Chr. Schultz, Skipper fra Bergen, 40. Mogens Thoresen, Skipper fra Christiania, 41. Bakken, 42. Ronés, Vagtmestre af henholdsvis 2. og 3. Eskadron trondhjemske Dragoner, 43. Henrik Muck, Kommandersergent ved det oldenborgske Inf. Reg. 3. Komp., 44. Forsan, 45. Toldahl, Korporaler af 3. trondhjemske Inf. Division, 46. Melhus, Korporal af 5. trondhj. Inf. Division, 47. Even Johannesen, Underoff. ved Roflotillen i Frederiksværn, 48. Tietgens, Vicekorporal af Dronningens Livregiments 8. Komp., 49. Anders Peter Olsen, Underkanonersmath af 4. Division, 1. Artill. Komp. Nr. 3 af Kjøbh., 50. Svend Beckstrøm, Kvartermester af slesvigske Distrikt, Aabenraa, 51. Peter Mathiesen Smith, Lods fra Dragør, var kommanderet med Orlogsskibet »Prinds Christian Frederik« i Slaget, 52. Halvor Bremseth, 53. Villum Høgnæs, Dragoner af 4. Eskadron trondhjemske Dragoner, 54. Jens Paulsen Jennum, Artillerist af 22. Artill. Komp., 55. Frants Pedersen Gjerlev, Underkonstabel af samme Komp., 56. Anfind Andersen Auran, 57. Haagen Oxvold, Musketerer af 2. trondhjemske Inf. Division, 58. Joen Lykken, 59. Hans Thronstad, Musketerer af 5. trondhjemske Inf. Division, 60. Konrad Jep-

pesen,¹⁾ Musketer af Kongens Reg. 4. Bat. 3. Komp., 61. * Peder Holmgren, Musketer af Kjøbh. Inf. Reg. 9. Komp., 62. Jens Christensen Degn, Bonde i Overjonstrup, Saltum Sogn, Hjørring Amt, 63. Peder Pedersen, Gaardmand af Mørup By, Tølløse Sogn, Holbæk Amt, 64. Niels Nielsen Uldal, Bonde af Vandsø Sogn, Lister Amt, 65. Ansten Poulsen, Bonde paa Gaarden Østre Doblug, Vangs Præstegjeld i Hedemarken, 66. Anders Jochumsen Schiøtt, Gaardmand i Nustrup i Ribe Stift, 67. Ole Andersen, Gaardmand af Ramløse By, Frederiksborg Amt.

Ved denne Ordensfest holdt den berømte Saglefører, Etatsraad og Kammeradvokat Johan Martin Schønheyder følgende

Lovtale over Christian den Femte:²⁾

Stormægtigste, allernaadigste Arveherre og Konge!

Naar store Mænd, hvilke Forsynets Velgjerning skjenker Nationerne, ved Brugen af deres herlige Talenter, ved ædel og kraftfuld Daad, ikke blodt stifte Samtidiges Lyksalighed, men endog, med sikker Haand, nedlægge en Sæd, der for Efterslægten skal fremspire, og bære hundredefold Frugter; da kunne vi ikke, uden med ærbødig Beundring, skue disse Ædle, og frydes over deres Daad. Gjennemvandre vi med Historiens Fakkell de henfarne Tider, da skrækkes vi ved Tiberier og Neroner, væmmes ved Sardanapaler; men, hvor oplives ikke vort Øie ved at møde Titer og Antoniner? Som Vandringssmanden, der gjennem den sandige Ørk, eller igjennem en skrækkende Kjæde af nøgne Klipper, omsider opdager den frugtbare Dal, der qvæger hans trættede Syn, rejser det synkende Mod; saaledes qvæges vi, og glædes. I! det menneskelige Kjøns Prydelse! at beskue Eder paa Eders lysende Bane, hvor I have bortdrevet Voldsmanden fra Grændserne, vaaget over Eders Lands Ære og Fred, kuert Lasten, værnet om Uskyldigheden, stiftet Kundskaber, og skabt Flid og Borgersind, — at beskue Eder, at grunde over Eders Vandel, det

1) Udsløttet samme Aar som idømt Straf for en Forbrydelse, der medfører Tabet af den offentlige Agtelse. Statstid. 1810 Nr. 94.

2) Trykt som Manuskript for Venner. Werlauff S. 38.

opløfter Sjelen, og vækker den til gavnrig Eftertanke. Medens I levede, var al Eders Id henvendt paa Eders Medmenneskers Lyksalighed. Det Mønster, I have givet, er Eders sidste Velgjerning, der, lig Solens Straaler, opilder Efterslægtens Barm, lyser ad Vejen, den skulde vandre.

Deres Majestæt har allernaadigst befalet mig, som Taler, at optræde i denne høitidelige Forsamling; og De har derhos allernaadigst biefaldet, at Dannebrog-Ordenens Forsnyer, vort Fædrelands femte Christian, skulde være Gjenstanden for min Tale. Men — allernaadigste Konge! — det er ikke uden med Frygt, og Undseelse, at jeg efterkommer dette Deres Bud. Jeg kjender Æmnets Værdighed, men jeg kjender ogsaa min Svaghed. Her paa dette Sted have ypperlige Talere tilforn fremstaaet. Ordenens første Stifters, Valdemars, Minde blev hædret af Svadas, og Klios Yndling. Hvor meget bør jeg da ikke frygte, at mit Foredrag vil skurre i det til Vellyd vante Øre? — — Dog! — hvo skuer ikke gjerne den Elskedes Billed, endskjøndt det ikke er tegnet med Mesterhaand? En oprigtig Fortælling er nok til at hædre Christian, og jeg behøver derfor ingen Veltalenhed. Hvor jeg ufuldkommen skildrer hans Værd, tør jeg allerunderdanigst haabe, at Deres Majestæt vilde antage den gode Villie istedet for Gjerringen.

Danmarks femte Christian var — saa siger Historiens Muse — medlidende, god, og retfærdig, from uden at være overtroisk, behjertet, tapper, aarvaagen, og omhyggelig for sine Staters Vel. Han elskede Videnskaberne, valgte due-lige Mænd, og lønnede kongeligen deres Troeskab og Fortjenester. Her at fortælle hans hele ærefulde Levnetsløb, vilde langt overgaae Grændserne for min Tale. Ikkun nogle af hans Bedrifter i Krig, og i Fred, der udmærke ham, som Danmarks Skytsaad, og som sit Folks Fader, vover jeg at fremstille.

Til Uheld for Menneskeslægten har den falske Ære bygget sig et Tempel, hvis Adgange ere farvede med Blod, og som ikke kunne bestiges, uden ved at vandre over Dynger af Liig. Ulykkeligt det Land! hvis Fyrste higer efter, at krones i dette Tempel. Ulykkelig Fyrsten selv! Til sin Skræk vil han erfare, at Samvittigheds Nag, og Menneskehedens Forbandelse, vorde hans Løn. Men — der gives ogsaa retfærdige Krige. Naar Sværdet drages for at afbøde Fornærmelser, for at tilbagedrive Vold, for at

hævde Statens Selvstændighed, naar det kun drages for at tilbagevinde en hæderlig Fred; da velsigner Folket den modige Kriger, og Æren, den sande Ære, rækker ham sin Laurbærkrands i den samme Stund, da han har erobret Fredens Palme.

Christian førte Krig; men han var nødt dertil, baade fordi Faren truede Danmark, og fordi han maatte opfylde det Forbund, han med Brandenburgs Churfyrste, med Nederlandene, og med flere Magter havde indgaaet. Ved Klogskab sikkrede han Riget imod dets hemmelige Fiende. Selv var han midt iblandt sin Hær, og hvor han var, der sejrede den; thi hvo kunde see Heltens uforfærdede Mod, see hvorledes han trængte frem der, hvor Faren var størst, uden at følge hans lysende Exempel, og uden at besjeles af samme Krigeraand, som han. Under Christians egen Bestyrelse belejres Vismar, den vægger sig frygteligen. Er end Besætningen i et Udfald slagen, — er end den Hær, som ilede Staden til Hielp, tilbagedreven; saa overgiver den sig endda ikke, forinden et af dens Udenværker med stormende Haand er indtaget, og det øvrige truet med en lige Skjebne. Nu ydmyger den sig for Sejervinderen, og hylder ham som Herre. Dette var Christians første Sejer, men kun Forløberen for de flere. Helsingborg, Landskrone, Christianstad, Rygen, faldt for Heltens sejerlige Hær, anført af ham selv. — Jeg nævnte Christianstad. Den blev indtaget med Storm. Skræk og Rædsel udbrede sig nu over den ulykkelige Stad. Vildt og sejerdrukkent, løber Krigsfolket omkring, de plyndre, og øve Voldsomheder. Men, o hvilket Syn! — Fra Gade til Gade, standses Udaaden. De Vilde vige tilbage, og de nyeligen jamrende Mænds, og Qvinders, og Børns, Takkeraab lyde høit mod Himlen. Er det en Skytsengel, en af de højere Væsener i menneskelig Skikkelse, som iler de Ulykkelige til Hielp? — O nej! — det er Helten selv, det er Danmarks Konge, som farer om fra Gade til Gade, hvis lynende Øjekast, og skrækkende Sværd, nu bruges til Overvundnes Frelse. O, Christian! nu fortjente Du, at Æren rakte Dig sin uforvisnelige Krands; — nu fortjente Du, at Forsynet vaagede over Dig, da paa Tilbagerejsen fra Rygen Dit Skib i fem Dages Storm, adskildt fra alle de øvrige, havde mistet Roret, alle Baade, og alle Ankere, og da det mindste, som endnu var tilbage, kun ellers brugeligt i Havnen, men i Fortvivlelsens Øjeblik udkastet, holdt Skibet, og frelste Dig. — Hvad Under? at Skaaningerne saa velvilligen vendte

tilbage under det gamle Septer, da de gjenkjendte Danmarks gode Konge.

Endnu har jeg intet talt om de toe frygtelige, for Christians Krigerære saa hæderfulde Dage, den 3die Decbr., og 14de Julii. Ved Lund, og siden ved Landskrone mødte han Sverrigs Carl i aaben Mark, og i begge disse Slag vandt den Deel af den danske Hær, som han anførte, en fuldkommen Sejer. Ved Lund fornyede han med sin Garde 16 Gange Angrebet; ved Landskrone nedlagde han med egen Haand 3 Ryttere, der vovede at anfælde ham, og Fienderne flyede. At i begge disse Slag den anden Deel af Krigshæren var mindre lykkelig, formindsker ikke Christians Hæder. Det beviser ikkun, at han var den vældige Fjeder, der fremdrev Værket, saavidt dens Kraft kunde naae. Dog! — Christian vidste ogsaa, at vælge kloge og tappe Mænd der, hvor han ei selv kunde møde. Under Gyldenløves Anførsel nærmer den norske Hær sig til Vennersborg. Fienden har antændt Broerne; men Ild skrækker ikke disse djerve Mænd, de trænge frem over de brændende Broer, og, efter 3 Timers Storm, ere Skandserne erobrede. Marstrand, og Jempteland falde for den samme Hær, og under Løvenhjelms Anførsel adsplitter den Fienden ved Uddevalla. Christian fremkaldte Dannebrogen af sin Forglemmelse, og aldrig har Dannebrogens gamle Flag vundet større Hæder end under denne Konge. Adeler, der i den venetianske Fejde mod Tyrkerne havde erhvervet sig et uforgjængeligt Navn, døde i Begyndelsen af den svenske Krig; men Niels Juel fulgte ham, og det fejler ikke meget, at han jo næsten fordunklede sin store Forgjengers Bedrifter. Han erobrer Gothland, slaaer den svenske Flaade under Blekingen, og ved Rostok; men endnu er den haardeste Kamp, og den ærefuldeste Sejer, ham forbeholden. En stoer fiendtlig Flaade er udløbet, bestemt til at hævne de forrige Nederlag, til ved Ild, og Sværd, at ødelægge de danske Kyster. Den er 37 Skibe stærk, og Juel har kun 25. Skulde han vel frygte for den ulige Kamp? — Jeg vil lade Digteren svare:

Niels Juel gav Agt paa Stormens Brag

Nu er det Tid!

Han hejsede det røde Flag,

Og slog paa Fienden Slag i Slag.

Da skreg de høit blandt Stormens Brag,

Nu er det Tid!

Flye! skreg de, hver, som veed et Skjul,
 Hvo kan bestaae mod Danmarks Juel
 I Strid!

Juel begyndte Slaget med 25 Skibe imod 37, han endte det med 36 mod 15, og evigt staaer hans Æreminde.

Skulde Fredsvilkaarene have været bestemte i Forhold til de vundne Fordele, da maatte de vist nok være bleven trykkende for Naboriget; men Christian var høimodig og klog. Han havde kun ført Krig, for at værne om sit Land, og sine Bundsforvante, og for at blive sine Løfter troe. Som sit Folks gode Fader, attraaede han heller den sikke Fred, end den glimrende. Villigen rakte han derfor Venskabs Haand, da den bødes ham, og gav sine Erobringer tilbage.

Altsaa Øjet bort fra disse Rædsels-Scener! Kunde vi end ikke nægte Helten vor Beundring, og vor Tak; vi skue ham dog heller, naar han ved vise Love grundfæster Staten, og hævder disses Helligdøm, — naar han aabner Kilderne for Vindskibeligbed og Flid — naar han fremelsker Videnskaberne — naar han hører de Undertryktes Klager, og naar han (for at bruge vor femte Christians egne Ord) vaager over, at Sandhed, Retfærdighed, og Fred maa boe i Landet.

Med taknemmelig Ærbødighed nævne vi Christian, som Lovgiver. Fremmede have erkiendt disse Loves Værd, og med Ret. Naar i det sydlige Naborige hele Skokke af sophistiske Former næsten gjøre enhver borgerlig Handling uvis, naar Lovene tildeels ere skrevne i et fremmed Sprog, og altsaa omtrent ligne hiine Kobbertavler i det gamle Rom, der vare ophængte saa høit, at ingen kunde læse dem; naar Rettergangsordenen saaledes er lagt i Slangebægter, og fremledet i Sneglegang, saa at Trætter kunne nedarves fra Oldefader til Sønnens Søn; — naar hos et andet Folk, der dog ideligen brammer med indbildte Fortrin, en vitterlig Forbryder kan frifindes, blodt fordi et Navn ikke findes rigtigheden stavet; — naar atter i andre Stater Lovene kun gjelde mod Hyttens, ej imod Palladsets Beboere: — da kunne Danmarks Indvaanere glæde dem ved, at deres Lov ingen Former kjender, uden dem, hvilke den sunde Fornuft tilsiger, og Borgersikkerheden fordrer; at enhver Mand, der forstaaer sit Modersmaal, kan skrive et lovgyldigt Document; at Rettergangen er kort, og uden Omveje, at Lovene, med lige Kraft, gjelde mod den Mæg-

tige som mod den Ringe; — og — burde jeg vel forbiegaae det? — at Danmarks og Norges Konge, i enhver Tvistighed, om mit og dit, møder sine Undersaatter for Domstoelen, og ikke kræver anden Ret, end den, Lovene tilsige.

Jeg har nævnet det til Christians Hæder, at han var Danmarks vise Lovgiver. Ikke formoder jeg mig den Indvending: at Lovene vare de Mænds Værk, som han havde valgt til dette Arbejde. Kunde vel nogen Dødelig være sig selv nok? Dette Fortrin er det høieste, alle Væseners Væsen, eene forbeholden. Kongen paa Tronen er kun Menneske, og kan ikke gjøre alt ved sig selv. Naar han, iblandt sit Folk, udmærker de Duelige og Retskafne, vinker ad dem, sætter enhver paa sit rette Sted, og bruger dem; da handler han, som den store Konge, og saaledes handlede Christian. Da Lykurg, Spartanernes berømte Lovgiver, var død, byggede det taknemmelige Folk ham et Tempel, og ofrede aarligen til hans Ihukommelse. Efter mere end et Aarhundredes Forløb priser det danske og norske Folk sig lykkeligt ved Christians Lov, og i deres taknemmelige Hjerter er hans Tempel opbygget.

Christian aabnede Kilderne for Vindskibelighed og Flid. Ikke allene opmuntrede han den ved adskillige Frieheder; men benyttede og en anden Lejlighed. Formedelst ilde forstaaet Religionsiver, havde den ellers kloge Ludvig ophævet det nantiske Edict, og derved berøvet sig selv mange duelige Borgere, Videnskabs- og Handelsmænd, Kunstnere og Haandværkere i alle Fag. Endeel af disse ønskede, at nedsætte dem i Danmark: og, blev end dette i nogen Tid hindret, fordi ogsaa her, skjøndt ikke hos Kongen, fandtes ilde forstaaet Religionsiver; saa dog, ej allene tilstædede Christian disse Udvandrede Borgerret og frie Gudsdyrkelse efter deres Skik, men opmuntrede dem endog at komme hid, ved at tilsige dem tyve Aars Skattefrihed, og flere Benaadninger. Var end Christians ypperlige Dronning, den yndige Charlotte Amalie (og hvor kunde jeg andet, end nævne hende?) den, som havde drevet dette Værk, saa udmærker det dog den vise Regent, at han heller hørte sin Venindes forstandige Raad, end det Usands, som andre havde forebragt ham.

For den danske Handel, og Søefart, var Christians Regjering en vigtig Epoke. Øen St. Thomas var vel allerede forhen besejlet af de Danske; men først, formedelst denne vor Konges vise Omsorg, blev Kolonien, som ogsaa

en anden mægtig Stat tilegnede sig, sikkert for Fædrelandet, og ved kloge Anordninger Handelen oplivet. Om trent ligesaa var Tilfældet med den asiatiske Handel. Tvillingrigets store Konge, den uforglemmelige fjerde Christian, havde stiftet den, men i næsten 30 Aar var Handelen standset, og hans ædle Sønnesøn var det forbeholden, atter at rejse den af sin Dvale. Den opstod med forynget Kraft, og i Aaret 1674 udgik det første danske Skib til China.

Ogsaa Videnskaberne elskede Christian. Historien, den politiske Jordkundskab, og Krigsbygningskunsten, vare især hans Yndlingsfag. Han vidste, at Videnskaberne, disse yndige Søstre, ved deres uimodstaaelige Tillokkelser, tæmme Vildskaben, blidgjøre Sæderne, krydre Livet, skabe Embedsmanden, og qvæge hans Sind. Derfor var det hans kjereste Verk, at fremkalde, at oplive, og beskytte dem. Han stiftede Academier, anlagte Konst- og Naturalie-Kammeret, forøgede det kongelige Bibliothek, og især berigede det med gamle Haandskrifter, Landets Historie vedkommende, hvilke han, ved Belønninger og Opmuntringer, alle vegne fra søgte, at anskaffe. Den berømte jenaiske Professor Erhard Wejgel havde udtænkt en stoer Verdensmaskine, som skulde forestille alle Forandringer paa Himlen. For at bestride Omkostningerne, havde han forgjeves henvendt sig til andre Fyrster. Hos Danmarks Konge fandt han Understøttelse, og Kunststykket blev fuldført.¹⁾ Ole Rømer, denne vor lærde Landsmand, hvis store Genie, udbredte Kundskaber og fortreffelige Indretninger, fortjene vor, og Efterverdenens Agtelse, fandt hos femte Christian sin Mæcenas. Paa hans Bekostning rejsede han i fremmede Lande, og til Fædrenelandets Gavn bleve hans erhvervede Kundskaber anvendte.

Christian var, lig sin store Farfader, omhyggelig for Norges Vel. Han berejste dette seeværdige Rige, Danmarks trofaste Søster, fra Sonden til Norden, og til Vesten, foer, trods Snee, og de næsten utilgjængelige Veje, over Dovrefjeld, hvor aldrig tilforn nogen dansk Konge, end ikke hans Farfader, havde været: Han gik ned i Kongsbjergs Gruber, og — det, som satte Krandsen paa hans kongelige Rejse — overalt, hvor han drog frem, talte han

¹⁾ I. S. 145—146.

med Bønderne, hørte deres Klager, og hvor de fandtes grundede, afhjalp dem.

Endeligen — jeg vover at igjentage det — Dannebrogens gamle Orden fremdrog han fra Forglemmelsen. Paa sin Søns Fødselsdag oprettede han den, og de troe Mænds Kjendelsesmærke (Tessera Fidelium) blev Ordenens Valgsprog. Af troe Mænd vilde han stifte et Samfund, der med forenet Kraft skulde vaage over Dannertronen, og være dens faste Borg. O! at dette Valgsprog, med uudslettelig Skrift, maa staae præget i hver dens Hjerter, som Danmarks Konge værdiger, at optage i dette hæderlige Samfund.

Saaledes arbejdede vor henfarne dyrebare Konge for Rigets udvortes Sikkerhed, for dets indvortes Lyksalighed. Skulde vi vel kunne glemme den Taknemmelighed, vi ere ham skyldige? Kunde vi sidde i Skyggen af det gamle Træe, og glemme Haanden, der plantede det? — Nej, gode, herliggjorte Christian! — i vore Hjerter ville vi oprejse Dig et Alter, og det Offer, som der skal brænde, er Kjerlighed til det Fædreland, som Du elskede. Kan Du, fra Din lyse Boelig, kaste et Blik ned til Dit fordum saa elskede Danmark, — kan Du skue Din Tronarving, der, ligesom Du, sætter sin Tillid til Gud og den retfærdige Sag; — o! da vil Du med os, med Tvillingrigets Folk, paa vor gode, milde Frederiks Fødselsfest, istemme den Bøn: at Forsynets Øje stedse maa vaage over ham, som det vaagede over Dig, — at hans Dage maa vorde mange og lykkelige, — og at hans utrættelige Arbejder for Almeenvel og Fred, maatte krones med Velsignelse fra det Høje.

Efter Ordensfesten var der som sædvanligt om Middagen Taffel paa Amalienborg for samtlige Dekorerede; ved Kongens Taffel, der var paa 40 Couverts, spiste Ridderne af Elefanten og Storkorsene i Ordensdragt, medens Kommandørerne, Ridderne og Danebrogsmændene spiste ved fem Gala Taffeler paa 350 Couverts. Om Aftenen var der Cour og Apartement og derefter det kongelige Bunteradstaffel paa 48 Couverts og Marskaltaffel paa 90 Couverts.¹⁾

¹⁾ Statstid. 1810 Nr. 10.

I Ordensfesten paa Rosenborg den 28. Januar 1811, der tre Dage iforvejen blev offentlig bekjendtgjort af Ordensherolderne, ledsagede af et Detachment af Garden til Hest med Pauker og Trompeter¹⁾, deltog Prinds Vilhelm af Hessen samt Prindserne Christian Frederik og Ferdinand; der var denne Gang anbragt en Loge for Dronningen og Prindsesserne bag Balustraden i Midten af Salen og ved Siden heraf en Loge for Corps diplomatique.²⁾

Ved denne Lejlighed blev Følgende udnævnte:³⁾

Til Riddere af Elefanten:

1. * Fr. Moltke, Geh. Statsminister, Præsident i Gen. Toldkammeret, S. K., Ordenssekretær, 2. * Niels Rosenkrands, Geh. Statsminister, Chef for Departementet for de udenlandske Sager, S. K., 3. * Jørgen Balthazar Winterfeldt, Admiral, S. K.

Til Storkors af Danebrog:

1. Baron Kaj Lorents Brochdorff, Kmh., Kantsler i den holstenske Overret, K. ^{28/1} 1809, D. M. 1813, 2. * Sten Andersen Bille, Kmh., Kontreadmiral, Deputeret i Admiralitets- og Kommissariats Koll., Ridder af Sværdordenen, K. ^{28/1} 1809, D. M. 1812, 3. Fr. Gottschalck Haxthausen, Gen. Major, første Deputeret i det norske Kommissariats Koll., Intendant ved den norske Armé, Chef for det norske Landkadetkorps og Kommandant ad interim over Aggershus Fæstning, K. ^{28/1} 1809, 4. M. Chr. Colbjørnsen, Justitiarius i Højesteret, K. ^{28/1} 1809, D. M. 1813, 5. Ove Malling, Kfrd., kgl. Historiograf, Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, K. ^{28/1} 1809, D. M. 1813, 6. Grev Magnus v. Dernath, Kmh., overordentlig Gesandt ved

¹⁾ Statstid. 1811 Nr. 7, Werlauff S. 35.

²⁾ Ceremoniellet.

³⁾ Statstid. 1811 Nr. 8, Statskal. — I Politivennen 1811 Nr. 666 findes en Klage over, at man ved Havens Indgang havde forsøgt at tilbagevise Tilskuere, som vare forsynede med Adgangstegn til Ordenshøjtideligheden.

det svenske Hof, K. $^{28}/_6$ 1809, 7. Edmund Bourke, Kmh., overordentlig Gesandt i Madrid.

Til Kommandører af Danebrog:

1. * Hans Lindholm, Kmh., Gen. Adjutant, Kommandør i Søetaten, R. $^{28}/_1$ 1809, D. M. 1812, 2. * Frants Christopher Bülow, Gen. Major, Kmh., Gen. Adjutant og Chef for Gen. Adjutant Staben, R. $^{28}/_1$ 1809, D. M. 1812, 3. * Ole Andreas Kierulff, Kontreadmiral, Overekvipagemester ved Holmen, R. $^{28}/_1$ 1809, 4. Theodor Joh. Wegener, Gen. Major, Chef for det fyenske Inf. Reg., Kommandant i Fredericia, R. $^{28}/_1$ 1809, 5. M. Grev Chr. Ditlev Carl Rantzau, Kmh., Overpræsident i Kiel og Kurator for det derværende Universitet, 6. * Peder Wormskjold, Kfrd., Deputeret i Rentekammeret, R. $^{28}/_1$ 1809, 7. Jakob Georg Chr. Adler, Overkonsistorialraad, Dr. og Prof. theol., Generalsuperintendent i Hertugdømmet Slesvig, Slotspræst i Gottorp, R. $^{28}/_1$ 1809, 8. * Chr. Magdalous Thestrup Cold, Kfrd., første Deputeret i det danske Kancelli, R. $^{28}/_1$ 1809, 9. M. Gotfred Petersen, Kfrd., Vicekantsler i den slesvigske Overret, R. 1810, 10. * Johannes Krieger, Kapt. i Søetaten, R. $^{28}/_1$ 1809, 11. * Jørgen Konrad de Falsen, Prlieutn. i Søetaten, R. $^{28}/_1$ 1809.

Til Riddere af Danebrog:

1. Poul Weyby, Oberstlieutn. af Inf., tjenstgjørende Major i det tellemarkske Inf. Reg., med Anciennetet som Ridder fra 28. Juni 1809, 2. Joh. Randulff Bull, Stiftamt. over Bergens Stift, 3. Grev Fr. Christopher Trampe, Kmh., Stiftamt. over Trondhjems Stift, 4. Kaj Werner Ahlefeldt, Kmh., Landraad og Amt. over Haderslev Amt, 5. Hans Vilh. Cederfeld de Simonsen, Kmh., Stiftamt. over Christiansands Stift, 6. M. Michael Treschow, Kfrd., K. 1812, 7. * Konstantin Bruun, Kfrd., 8. * Fr. Christopher Jensen, Etatsraad, Deputeret i det slesv.-holst. Kancelli, 9. * Christopher Henrik Suckow, Oberst, Chef for Ingeniørkorpset, 10. * Hans Beck, Oberst, Chef for Artill.-Korpset, 11. M. * Joh. Philip Rosenstand-Goiske, Etatsraad, Deputeret i Gen. Toldkammeret, D. M. 1813, 12. Just van Dockum, Kommandør i Søetaten, 13. Chr. Ditlev Adolph Ahrenfeldt, Oberst, Kommandør for det vesterlenske Inf. Reg., 14. Johannes Seierstedt, Oberst, Gen. Kvartermesterlieutn., 15. * Grim Johnson Thorkelin, Etatsraad, Prof., Dr. juris, Geh. Arkivar,

16. M. Hans Jørgen Birch,¹⁾ virkelig Gen. Krigskommissær i Norge og Deputeret i det norske Kommissariats Koll., 17. Joh. Leonhard Fischer, Etatsraad, Prof. i Kirurgien ved Universitetet i Kiel, 18. M. Chr. Sommerfeldt, Amtm. over Christians Amt, 19. * Christoph Daniel Kreber,²⁾ Oberstlieutn., Kommandør for Kongens eget Regiment, 20. Christopher Johannes Hammer, Oberstlieutn. og Gen. Vejmaster i Bergens Stift, 21. M. Fr. Chr. Motzfeldt, Kommandørkapt. i Søetaten, 22. Chr. Fr. Bendeke, Justitsraad, Præsident i Trondhjem, 23. M. * Joh. Henrik Bærens, Justitsraad, Assessor i Lands- Over- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbh., 24. * Joh. Bøye Wivild, Justitsraad, Told- og Konsumptionsinspektør i Christiania, 25. M. Joh. Philip Brandorff, tjenstgjørende Major ved den holstenske Artill. Brigade, 26. * Carl Chr. Ditlev Staffeldt, Pladsmajor ved Kjøbh. Fæstning, 27. M. * Jakob Hansen Steffens, Major af Ingeniørkorpsen, 28. * François Louis d'Auchamp, Major af Inf. og Magasinkommissær ved det militære Varedepot, 29. Lars Semb, Agent og Medadministrator for det ankerske Fideikommis, 30. Joh. Georg Rist, Legationsraad og Konsul i Hamborg, D. M. 1812, 31. * Chr. Fr. Schumacher, Prof. i Kirurgien ved det kirurgiske Akademi, 32. Aug. Niemann, Magister philosophiæ og Prof. i Kiel, 33. * Fr. Plum, Dr. theol., Stiftsprovst over Sjæll. Stift, Sognepræst til Frue Kirke i Kjøbh., 34. * Viktor Chr. Hjorth, Provst i Holmens Provsti og Sognepræst for Bremerholms Menighed, 35. * Fr. Carl Gutfeldt, Amtsprovst og Sognepræst for Asminderød og Grønholt, Slotspræst paa Fredensborg, 36. Ditlev Joh. Vilh. Olshausen, Dr. theol., Sognepræst i Glückstadt, 37. Ole Lyng, Kapt., Komp. Chef i det 1. trondhjemske Inf. Reg., 38. Ernst Ludv. Høhling, Kapt., Chef for Jæger-Komp. i 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 39. * Tobias Fr. Falkenthal, Dr. med., Overkirurg ved Søkvæsthuset, 40. Michael Leegaard, Kapt., Komp. Chef i det norske Jægerkorps, 41. Chr. Møller, Kapt., Komp. Chef ved den langelandske Inf. Bat., 42. * Baron Erhard Rantzau, Stabskapt. i Livgarden til Fods, 43.

¹⁾ Personalthist. Tidsskr. III. S. 385—386.

²⁾ Født 1755, død 1840. Officererne ved Kongens Regiment, for hvilket han var Kommandør fra 1810 til 1828, bestode en Medaille med hans Portræt, af hvilken to Exemplarer, et i Guld og et i Sølv, blev overrakt ham den 1. Juli 1828, da han paa Grund af Alder og Svagelighed tog sin Afsked. Fortegnelsen over hans Møntsamling, Devegges Møntsamling I. S. 152.

* Just Michael Aagaard, Kapt. ved Kjøbh. Borgervæbning, Medlem af de 32 Mænds Raad, 44. * Ole Warberg, Prof., Møntdirektør, 45. Jakob Rosted, Prof., Magister, Rektor ved Christiania Kathedralskole, 46. * Fr. Ludv. Emilius Kunzen, Prof., Kapelmester, 47. Chr. Hartvig Leonhard Donner, 48. Hans Didrik Brink-Seidelin, 49. Klaus Lexou Sønderup, 50. Broder Knud Brodersen Wiegelsen, D. M. 1812, Prlieutenant i Søetaten, 51. Fr. Valdemar Beichmann, Prlieutn. i det norske Jægerkorps, 52. Andreas Nikolaj Engelhard, Prlieutn. i det aggershusiske Skarpskytter-Reg., 53. * Julius Moltke, Prlieutn. i Artill.-Korpset, 54. * Chr. Gotsche Fugl. Prlieutn. ved 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat. Jæger-Komp., 55. Peter Wolrath Jensen Havn, Seklieutn. i Søetaten, 56. Niels Graa, dimitteret Prlieutn. og Overkystbefalingsmand, 57. Boe Bojesen, Dr. med., Stiftsfysikus i Fyen, 58. Fr. Vilh. Starck, Seklieutn. ved Jæger-Komp. i 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 59. Carl Fr. Gotthilf Janssen, Seklieutn. i holstenske Skarpskytterkorpsets 2. Bat., 60. * Hermann Foss, Seklieutn. ved den danske Artill. Bat., 61. Jakob Neumann, Dr. phil., Sognepræst til Asker i Aggershus Stift, 62. Chr. Brønsted, Provst og Sognepræst i Horsens, 63. M. Hans Daniel Hammer, Provst og Sognepræst til Sands Præstegjeld i Aggershus Stift, 64. Niels Hertzberg, Provst og Sognepræst for Kintzervig Præstegjeld i Bergens Stift, 65. Peter Daniel Baad, Provst for Sundmør og Sognepræst for Borgens Præstegjeld i Bergens Stift, 66. * Klaus Schall, Koncertmester, 67. Ulrik Fr. Rosing, Præst ved den danske lutherske Kirke i London, 68. Søren Schive, Sognepræst for Lund og Flækkefjord i Christiansands Stift, 69. Kaspar Kappeln, Kjøbmand og Proprietær i Bragernæs, 70. M. Joachim Vilh. Bech, forhenværende Præst paa Anholt, 71. Hieronimus Heyerdahl, residerende Kapellan til Toten i Aggershus Stift, 72. * Fr. Carl Emil Nielsen, Stutmester i Frederiksborg, D. M. ²⁸/₁ 1809, 73. Joh. Adam Strøhleim, Forvalter ved Korn- og Furagemagasinet i Altona, 74. Chr. Møller, Magasinformalter i Itzehoe, D. M. ²⁸/₆ 1809, 75. Ole Falch Ebbel, Ejer af Tangengaard ved Arendal.

Til Danebrogsmænd:

1. Erik Eriksen Magnusen, 2. Francisco Maro Tetens, 3. Knud Knudsen, Maanedslieutenant af Søetaten, 4. Niels Madsen, Underbefalingsmand i det 2. vestre jydsk Kyst-

militdsdistrikt, 5. * Thomas Mollerup,¹⁾ Borger og Brygger i Kjøbh., 6. * Young, Mekanikus i Kjøbh., 7. Thomas Sørensen, Forpagter og Selvejer, Anfører for et Skyttekorps af Kystmilitzen paa Lolland, 8. Christen Jensen, Forligskommissær, Handelsmand i Løkken, Hjørring Amt, 9. * Joh. Aug. Bauer, Borger og Komfurhandler i Kjøbh., 10. Jens Elias Meberg, Rodeanfører ved Kystværnet i Christiansands Stift, 11. Eggert Langemark, Skipper af Nakskov, 12. * Peder Madsen fra Sletten, Skipper af 1. sjællandske Indrulleringsdistrikt, 13. Henrik Jensen, Skipper af Dybvaag Sogn i Norge, 14. Jonas Jonassen, norsk Kaperfører, førende Kaperen »Vejviseren«, 15. Knud Ellingsen, Skipper, førende en Kaperkutter fra Norge, »den vejvisende Paquet« kaldet, 16. Johannes Jakobsen Röscher, Kaperfører af Bergen, 17. Ole Albrechtsen Rævesand, Skipper af Christiansands Stift, 18. Vilh. Bülow, Skipper af Drammen, førende Transportfartøjet Nr. 120, 19. Niels Peder Gunnensen, Skipper fra Arendal, førende Provideringsskonnerten Nr. 41, 20. Hans Wulff, Møller i Nepper Mølle, Brusk Herred, Vejle Amt, 21. Fr. Ollendorff, Styrmand, førende en af de Refsnæs Batteri underlagte kongelige Baade, 22. Guldbrand Wold, Sergent af det aggershusiske Skarpskytter-Reg., 23. Jens Hansen Ordrup, Underoff. af Skarpskytter-Komp. annekteret det sjæll. Jægerkorps, 24. Jens Jensen Snævre, Underoff. ved Jæger-Komp. af 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 25. * Ole Johannesen Winstrup, Garder af 2. Komp. i Livgarden til Fods, 26. Anders Pedersen Kirk, Degn og Skoleholder i Udby i Aalborg Stift, 27. Gamle Lars Forseth, fhv. Klokker til Klæbo i Trondhjems Stift, 28. Juelsrud, Korporal af det aggershusiske Skarpskytter-Reg., 29. Anders Christensen Vester-Ørbæk, Vicekorporal af 3. jydsk Inf. Reg. 6. Komp., 30. Mads Elbech, Sognefoged i Bobøl By, Føvling Sogn, Malt Herred, Ribe Amt, 31. Iver Haagenstad, Bonde af Vaage Præstegjeld i Aggershus Stift, 32. Johan Hansen Brødenvestre, Bonde af Bergs Præstegjeld, Ide og Marker Fogderi, Smaalenenes Amt, 33. * Niels Kruckow, Fyrbøder og Raadstuetjener ved Kjøbh. Magistrat, 34. Jens Davidsen Lund, Baadsmand af 4. Divisions 6. Komp. Nr. 17, 35. Jakob Fr. Christiani,

¹⁾ Indebrændte ved en Ildebrand i Kattesundet $7/_{11}$ 1818; 71 Aar gammel. Statstid. 1818 Nr. 90, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1818 Nr. 90.

Kanonér ved Roflotillen paa Elben, 36. Peder Hansen Ulevaag, Skibstømmermand af Dybvaag Sogn i Norge, 37. Peder Larsen, Konstabel ved Artill.-Korpsets 13. Komp. og det frederikshaldske Detachment, 38. Søren Corfsen, 39. Søren Christensen Back, Kystmilitærkonstabler paa Læsø ved de der af Kystværnet oprettede Batterier, 40. Lars Nielsen Leibølle, Underkonstabel af den danske Artill. Bat. 4. Komp., Nr. 183, 41. Baltzar Kjøster, 42. John Østnæs, Underjægre af norske Jægerkorpsets 3. Komp., 43. Ole Halvorsen Nyberger, af samme Komp., 44. Heinrich Todt, Skarpskytte af holstenske Skarpskytterkorpsets 2. Bat. 4. Komp., 45. Niels Andersen Ørum, 46. Thomas Jensen Trydkjær, 47. Søren Christensen Beistrup, Jægre af Jæger-Komp. i 3. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 48. Anders Christophersen, Matros paa en Kaperkutter fra Norge, kaldet »den vejvisende Paquet«, 49. * Ludv. Frederik, Tømmermand af Haandværksstokkens 6. Klasse Nr. 70.

Efter denne Ordensfest, ved hvilken der ikke synes at være bleven holdt nogen Tale¹⁾, afholdtes de sædvanlige Taffeler paa Amalienborg ligesom det foregaaende Aar.²⁾

Ordensfesten paa Rosenborg den 28. Januar 1812 overværedes ligesom det foregaaende Aar af Prinds Vilhelm af Hessen samt af Prindserne Christian Frederik og Ferdinand, og der var ogsaa denne Gang anbragt en Loge for Dronningen og Prindsesserne og en for Corps diplomatique.³⁾

Ved denne Lejlighed udnævntes:⁴⁾

Til Danebrogs mænd følgende Storkors
af Danebrog:

1. * Adam Vilh. Hauch, Overhofmarskal, Overstaldmester, 2. Peter Hersleb Classen, Gehkfrd., 3. * Joh. Peter

¹⁾ Werlauff S. 38—39.

²⁾ Statstid. 1811 Nr. 9.

³⁾ Ceremoniellet.

⁴⁾ Statstid. 1812 Nr. 8, Statskal.

Wleugel, Admiral, første Deputeret i Admiralitets- og Kommissariats Koll., 4. Ernst Fr. Walterstorff¹⁾, Gen. Lieutn., overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister ved det kejserlige franske Hof, 5. M. Ludv. Fr. Bechtolsheim, Gen. Lieutn., Chef for Dronningens Liv-Reg., Kommandant i Glückstadt, 6. Fr. Juel til Taasinge, Kmh., Gen. Major, 7. Baron Hermann Schubart, Kmh., Gen. Kommerceintendant, 8. M. Fr. Carl Krück, Gehkfrd., Kantsler i den slesv. Overret, 9. Grev Fr. Ahlefeldt Laurvig til Langeland og Rixingen, Gen. Major, Kmh., 10. Baron Fr. Julius Chr. Gyldenkrone til Vilhelmsborg, Kmh., Stiftamt., 11. Otto Blome til Bahrenfleth, Kmh., Gen. Adjutant, overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister ved det kejserlige russiske Hof, 12. * *Paul Chr. Stemann*²⁾, Kmh., Amtm. over Sorø Amt, 13. M. *Joh. Evald*³⁾, Gen. Lieutn., Chef for det slesv. Jægerkorps, 14. * Grev Chr. Konrad Sophus Danneberg, Amtm. over Præstø Amt, 15. * Sten Andersen Bille, Kmh., Kontreadmiral, Deputeret i Admiralitets- og Kommissariats Koll., K. ²⁸/₁ 1809, S. K. 1811.

Til Storkors af Danebrog:

1. Bernhard Detlev Staffeldt, Kmh., Gen. Major, Chef for det norske Jægerkorps, K. ²⁸/₁ 1809, 2. * Lorents Henrik Fisker, Kontreadmiral, K. ²⁸/₁ 1809, 3. Peter Anker, Kmh., Gen. Vejintendant i Norge, R. ²⁸/₁ 1809, K. ²⁸/₆ 1809, 4. M. Henrik Chr. Harboe, General, K. ²⁸/₆ 1809, 5. * Markus Gjø Rosenkrantz, Kmh., Stiftamt. over Aggershus Stift, K. ²⁸/₆ 1809, D. M. 1813, 6. M. Joh. Burchard Münnich, Gen. Major, Chef for det oldenborgske Inf. Reg., K. ²⁸/₆ 1809.

Til Danebrogsmænd følgende Kommandører af Danebrog:

1. * Baron Chr. Henrik Aug. Hardenberg-Reventlau, Kmh., Hofjægermester, K. ²⁸/₁ 1809, 2. * Joh. Kornelius Krieger, Kmh., Kontreadmiral, K. ²⁸/₁ 1809, 3. M. * Nikolaj Edinger Balle, Dr. og Prof. theol., Biskop, K. ²⁸/₁ 1809, 4. * Grev Otto Joachim Moltke, Kmh., Direktør i Rente-

¹⁾ Død 1820. Statstid. 1820 Nr. 86.

²⁾ Hans Portræt, malet af Jensen, findes paa Rosenborg.

³⁾ Et Miniaturportræt af ham findes paa Rosenborg.

kammeret, K. 1810, 5. Konrad Daniel Blücher, Kmh., Overpræsident i Altona, K. 1810, 6. * Hans Lindholm, Kmh., Gen. Adjutant, Kommandør i Søetaten, R. ²⁸/₁ 1809, K. 1811, 7. * Frants Christopher Bülow, Kmh., Gen. Major, Gen. Adjutant og Chef for Gen. Adjutantstaben, R. ²⁸/₁ 1809, K. 1811.

Til Kommandører af Danebrog:

1. * Fr. Münter, Dr. og Prof. theol., Biskop over Sjællands Stift og Ordensbiskop, R., 2. M. Baron Chr. Ulrik Ditlev Eggers, Kfrd., første Deputeret og Overprokurør i det slesv. holst. Kancelli, R. ²⁸/₁ 1809, 3. * Grev Joh. Kaspar Hermann Wedel-Jarlsberg, Kmh., Amtm. over Buskeruds Amt, R. ²⁸/₁ 1809, 4. Carl Aug. Vilh. Driberg, Kmh., Gen. Krigskommissær for Danmark, R. ²⁸/₆ 1809, 5. * Aug. Nikolaj Carl Kardorff, Kmh., Gen. Major, Chef for Livregimentet lette Dragoner, R. 1810, 6. M. Gustav Adolf Varendorff, Gen. Major, Chef for det slesv. Inf. Reg., R. 1810, 7. M. Joh. Nordal Bruun, Biskop over Bergens Stift, R. 1810, D. M. 1813, 8. M. * Michael Treschow, Kfrd., R. 1811, 9. Hans Christopher Didrik Viktor Levetzau, Kmh., Amtm. og Overdirektør i Husum, 10. Grev Andreas Konrad Peter Rantzau til Breitenburg, Kmh., D. M. 1813.

Til Danebrogsmænd følgende Riddere af Danebrog:

1. * Joh. Fr. Bardenfleth, Kmh., Kapt. i Søetaten, Ordensviceceremonimester, 2. * Fr. Konrad Holstein, Kmh., Oberst og Chef for Livjægerkorpset, R. ²⁸/₁ 1809, 3. * Poul Løvenørn, Kontreadmiral, Gen. Adjutant og Overlods, R. ²⁸/₁ 1809, 4. * Peter Jessen, Etatsraad, Kabinetssekretær hos Kongen, R. ²⁸/₁ 1809, 5. * Carl Vilh. Jessen, Kommandørkapt. i Søetaten, R. ²⁸/₁ 1809, 6. Carl Adolf Rothe, Kommandørkapt. i Søetaten, Guvernør ad interim over Bornholm og Christiansø, R. ²⁸/₁ 1809, 7. Andreas Bruun Meyer, Kapt., Komp. Chef i den holstenske Artill. Bat., R. ²⁸/₁ 1809, 8. * Fr. Chr. Smith, Justitsraad, Chef for 2. Departements Kontor under Admiralitets- og Kommissariats Koll., R. ²⁸/₁ 1809, 9. Fr. Grotschilling, Kaptlieutn. i Søetaten, R. ²⁸/₁ 1809, 10. Knud Linde, R. ²⁸/₁ 1809, 11. M. * Peter Buhl, R. ²⁸/₁ 1809, Seklieutenanter i Søetaten. 12. M. * Morten Hjorthøy, Kfrd., Borgermester i Kjøbh., R. ²⁸/₆ 1809, 13. * Hans Chr. Snedorff, Kommandør i Søetaten og Chef for

Søkadetkorpset, R. ²⁸/₆ 1809, 14. * Joh. Wolfgang Haffner, Kmh., Gen. Kvartermester, Chef for Gen. Kvartermesterstaben og Guidekorpset, R. ²⁸/₆ 1809, 15. Adam Mogens Wenzel Haffner, Overkvartermester og Major, R. ²⁸/₆ 1809, 16. * Chr. Fr. Glode du Plat, Major, Kommandør for det danske Landkadetkorps, R. ²⁸/₆ 1809, 17. * Georg Fog, Prlieutn. i Søetaten, R. ²⁸/₆ 1809, 18. * Baron Hans Holsten, Kmh., Kommandørkapt. i Søetaten, R. 1810, 19. * Fr. Julius Bech, Dr. theol., Biskop over Aggershus Stift, R. 1810, 20. Joh. Georg Rist, Geh. Legationsraad, Gen. Konsul i Hamborg, R. 1811, 21. Broder Knud Brodersen Wiegelsen, Prlieutn. i Søetaten, R. 1811.

Til Riddere af Danebrog:

1. Otto Lütken, Kontreadmiral og Chef for Norges flydende Defension, K. 1813, 2. Ludv. Nikolaus Hugo Buchwald, Kmh., Major og Chef for Hertuginde Louise Augustas Livjægerkorps, 3. Baron Charles Selby, Kmh., overordentlig Gesandt ved det kongelige westphalske Hof, 4. Grev Ditlev Reventlau til Brahetrolleborg, Kmh., 5. * Hermann Løvenskjold, Kmh., Amtm. over Holbæk Amt, 6. Mathias Otto Leth Sommerhjem, Kfrd., Amtm. over Smaalenenes Amt, 7. * Grev Gustav Holck Winterfeldt, Sekondritmester i Livgarden til Hest, 8. * Chr. Birch, Etatsraad, Deputeret i Finantskoll., D. M. 1813, 9. Mathias Mathiesen, Etatsraad, Amtsforvalter i Pinneberg, 10. Fr. Carl Ferdinand Grüner, Oberst, Kommandør for 2. jydske Inf. Reg., 11. * Rasmus Krag, Oberst og Brigadekommandør i Ingeniørkorpset, 12. Samuel Waldek, Oberst og Kommandør for det holstenske Skarpskytterkorps, 13. Lorents Fieldrup Lassen, Kommandør i Søetaten og Indrulleringschef i Frederikshalds Distrikt, 14. Ulrik Vilh. Koren, fhv. Amtm. over Stavanger Amt, 15. * Guldbrand Ahrentz, Etatsraad, Kommitteret i Rentekammeret, 16. Andreas Vilh. Cramer, Etatsraad, Prof. juris ved Universitetet i Kiel, 17. * Nikolaj Tidemann, Oberstlieutn., Bataillonskommandør i 2. jydske Inf. Reg., 18. * Rudolf Anthon Ludv. v. Qualen, Kammerjunker, Major, Divisionsadjutant ved Gen. Adjutantstaben, 19. Joh. Lausen Bull, Justitsraad, Præsident i Christiania, 20. * Konrad Fr. Schmidt Phiseldek, Justitsraad, Kommitteret i Gen. Land-Økonomi og Kommerce-Koll., 21. * Jakob Bang, Justitsraad, Chef for Søetatens 4. Departement, Meddirektør ved Kjøbh. Fattigvæsen, 22. M. Hans Henrik Scheel, Justitsraad, Byfoged i Moss, 23. * Carl Fr. Henrik Lange, Major ved det sles-

vigske Jægerkorps, 24. Joh. Peter Wildenrath, Primajor i det slesv. Rytter-Reg., 25. Johannes Jakob Bruun, Major, Kommandør for Generalstaben i Nørrejylland, 26. Fr. Julius d'Origny, Major ved det sjæll. Skarpskytterkorps, 27. M. Hans Peter Holm, 28. * Hans Stephansen, Kapitaner i Søetaten, 29. M. * Alexander Henrik Guillaumo, Major, Legationssekretær ved Gesandtskabet i Paris, 30. * Jens Michael Hertz, Amtsprovst i Roskilde Amt, 31. * Peter Hans Mønster, Amtsprovst i Sorø Amt, 32. Peter Vilh. Lytken, Amtsprovst i Odense Amt, 33. * Henrik Georg Clausen, Stiftsprovst og Professor, 34. * Chr. Fr. Brorson, Prof., Præst ved Garnisonskirken, 35. * Joh. Chr. Ryberg til Frederiksgave, Agent og Grosserer, 36. Lars Larsen, Bankdirektør, 37. M. * Charles Norberg, Kammerraad, D. M. ²⁸/₁ 1809, 38. Terkild Aschehoug, Konsistorialraad, Provst og Sognepræst til Rakkestad i Aggershus Stift, 39. * Henrik Christopher Valentin Friboe, Sekondritmester i det sjæll. Rytter-Reg., 40. * Joachim Henrik Køppen, Kapt., Chef for det til Sejerø detacherede Skarpskytter-Komp., annekteret det sjæll. Jægerkorps, 41. * Fr. Ernst Prangen, Kapt. i Ingeniørkorpset, 42. Jean André Suenson, 43. M. * Carl Fr. Bagger, Kaptlieutenanter i Søetaten, 44. M. * Fr. Chr. Holsten, Kaptlieutn. i Søetaten, Gen. Konsul i Gøtheborg, 45. * Carl Emil Scholten, Divisionskvartermester, 46. Poul Trane, Stadshauptmand og Kjøbmand i Christiania, 47. * Herman Cramer, Kapt. ved danske Livregiments annekterede Batailloner og Vandbygningsinspektør, 48. Christopher Lütken, D. M. 1813, 49. Magnus Lütken, Prlieutenanter i Søetaten, 50. Adolf Ahlefeldt, Stabskapt. af Dronningens Livregiment, 51. Joh. Carl Peter Prytz, Prlieutn. i Søetaten, D. M. 1813, 52. Chr. Fr. Kraft, D. M. 1813, 53. Christen Fr. Klink, 54. Fr. Aug. Paludan, Seklieutenanter i Søetaten, 55. * Laurits Buch Rüdiger, Seklieutn. i den danske Artill. Bat., 56. Peder Pedersen, Gen. Konsul og Chargé d'affaires ved de forenede nordamerikanske Stater, 57. Klaus Petersen, Stiftsfysikus i Christianssands Stift, 58. Joh. Christopher Ulrik, Konsul i Livorno, 59. Vilh. Heigelin, Konsul i Neapel, 60. Klaus Frimann, Provst ved Nordfjord og Sognepræst for Davigen i Bergens Stift, 61. Hans Echorn, Foged i Mandals Fogderi, 62. Ernst Ludv. Friderici, Provst for Sønderborg Provsti og Sognepræst til Broager, 63. Søren Nikolaj Joh. Bloch, Magister, Rektor ved den lærde Skole i Nykjøbing, 64. * Lars Larsen, Skibsbygmester, D. M. ²⁸/₆ 1809, 65. * Chr. Wil-

ken Kyhl¹⁾, Rustmester, D. M. ^{28/6} 1809, 66. Niels Aal, Raadmand i Skien, 67. Møllmann Lysholm, Kjøbmand i Trondhjem, 68. * Moses Wessely, Assurancemægler og Repræsentant for den jødiske Menighed i Kjøbh., 69. * Søren Bruun, Inspektør ved den geografiske Opmaaling under Videnskabernes Selskab, 70. Andreas Broch, Provst og Sognepræst til Faaberg og Lille Hammer i Aggershus Stift, 71. Ole Clasen Mørch, Kjøbm. i Christiansand, 72. Joh. Gottlieb Jæger, Rektor ved den lærde Skole i Mel-dorff, 73. Ludv. Stoud-Platou, Overlærer ved den lærde Skole i Christiania, 74. Edvard Qvale, Sognepræst til Lyster Præstegjeld i Bergens Stift, 75. David Christi, Kjøbmand i Moss, 76. * Peter Andreas Eskildsen, Skibsmaaler, 77. * Hans Jørgen Herløv, Mægler i Kjøbh., 78. M. * Vincenzo Galeotti, Balletmester, 79. Carl Stoltenberg, 80. Henrik Stoltenberg, Kjøbmænd i Tønsberg, 81. Hans Hjer-rild, Sognepræst for Øsse og Næsbjerg Menighed i Ribe Stift, 82. * Fr. Schwartz, 83. Michael Rosing, Instruktør ved det kgl. Theater, 84. Iver Holter, Kjøbm. i Drammen, 85. Peter Snitler Krag, residerende Kapellan til Trondhjem's Domkirke.

Til Danebrogsmænd:

1. * Christen Jakob Kock, 2. * Georg Tycho Holm, 3. Jens Krag, 4. * Joh. Risom, 5. Adolf Sigfred Oldeland²⁾, 6. Peter Fr. Ohm (Fører af Luggeren »Svanen«), 7. * Kaspar Herman Trolle, 8. Michel Thomas Warming, 9. Weise (kommanderet paa Sejerø), 10. Jens Jørgen Brandt, 11. Peter J. Farmer (Chef for Kanonskonnerten »Nornen«), 12. Ole Fæster (Chef for Kanonskonnerten »Valkyrien«), 13. Anders Olaus Falck, R. 1813 (ansat ved den norske Sødefension) — samtlige Maanedslieutenanter i Søetaten, 14. Peder Olsen Beck, afskediget Maanedslieutn., 15. J. Petersen i Løverodde, Holzførster i det første slesvigske Distrikt, 16. * Peter Johannes Kretz, Maskinbygger og Snedkermester i Kjøbenhavn, 17. Joh. Herman Lahndorff, Inspektør ved Tugthuset og Daarekisten i Glückstadt, 18. Daniel Kuhn-munch, Strandtoldbetjent i Vedbæks Distrikt, 19. Mads Bang, Kjøbmand i Fladstrand, 20. * Jakob Georg Larshoff, Hofinstrumentmager i Kjøbh., 21. * Uldahl, Fortepianofabri-

¹⁾ Død 1827, 66 Aar gammel. Statstid. 1827 Nr. 55.

²⁾ Født 1787, død 1812. Statstid. 1812 Nr. 30.

kant i Kjøbh., 22. Glad, Proprietær paa Gaarden Grev i Aggers Sogn, Aggershus Stift, 23. Dines Simesen af Fredericia, Batterikirurg, 24. * Schultz, Inspektør ved Kronborg Geværfabrik, 25. Anthony Pen Sølling, norsk Skibskapitajn, 26. Anders Osmundsen af Kollesund, Skipper, Fører af den norske Provideringsskonnert Nr. 40, 27. Jakob Luytkis, Skipper, Fører af den norske Provideringsskonnert Nr. 54, 28. Jørgen Henriksen, Skipper fra Tønsberg, Fører af Skibet »Providentia«, 29. Ambjørnsen, Skipper paa Provideringsskonnerten Nr. 61, 30. Henrik Hansen, Skipper paa Galeasen »Anna Brown«, tilhørende Grosserer Kaasbøll i Christianssand, 31. Peter Larsen, Degn paa Tromøen, 32. * Karsten Petersen, Lærer ved Søetatens Underoff. Skole, 33. * Joh. Philip Weilbach, Kapt. i det borgerlige Artill., Sejl-, Flag- og Kompasmager i Kjøbh., 34. * Teisner, konstitueret Gartner ved Frederiksborg Slotshave, 35. Ole Høier, Skolelærer og Kirkesanger i Porsgrund, 36. C. Ingolstad, Organist og Orgelbygger i Totens Præstegjeld i Aggershus Stift, 37. * Thomas Nielsen, Pælebukkekarvermand Nr. 2 af Holmens Haandværksstok, 38. Jens Lemvig Falster, Skolelærer og Kirkesanger ved Vaagens faste Skole i Nordlandenes og Finmarkens Stift, 39. Lars Forseth den yngre, Forligskommissær og Klokker i Klæbo under Trondhjems Stift, 40. Ole Johansen Hvalen, Lensmand for Tinds Præstegjeld i Bradsberg Amt, 41. * Hans Chr. Møller, Kvartermand af Holmens Haandværksstok, forestaaende Havnearbejdet ved Karrebæksminde, 42. Niels Hansen, Formand ved Holmens Haandværksstok, forestaaende Havnearbejdet i Fredericia, 43. Peter Nielsen Lejen, Skoleholder og Kirkesanger ved Gilleskaals Menighed i Nordlandenes og Finmarkens Stift, 44. Christen Møller, Selvejer paa Saltungaard i Hjørring Amt, 45. Bruhn, Klokker og Skolelærer i Esgrus, Flensborg Amt, 46. * Lars Olsen, Gaardmand og Udflytter af Herstedvester paa Kjøbh. Amt, 47. Ole Nielsen Lolandsaas, Skolelærer ved Hammerø faste Skole i Nordlandenes og Finmarkens Amt, 48. Ingebrit Tronsen Eggen, Gaardmand og Kunstarbejder af Rimebo under Trondhjems Stift, 49. Johannes Sivertsen Aalbo, Gaardbruger af Opdals Præstegjeld i Trondhjems Stift, 50. Jon Dalen, Husmand og Kunstarbejder af Meldalen under Trondhjems Stift, 51. * Mads Jensen, Skolelærer i Rude, Holsteinborg Sogn, under Sorø Amt, 52. * Peter Larsen, Sergent ved Livgarden til Fods, 53. Niels Poulsen Elså, Kommandersergent ved 2. jydsk Inf. Reg. 3. Bat., 54.

Christen Pedersen Odgaard, Furér af samme Bat., 55. Ubbe Madsen Næstrup, Korporal af samme Bataillons Jæger Komp., 56. Jørgen Petersen, Kvartermester af Fyens Distrikt Nr. 59³⁵, 57. Kock, Baadsmand af Aarhus Flotillen, 58. Poul Juul, Baadsmand af Fladstrands Flotillen, 59. Jens Sørensen, 60. Jakob Stage, Underofficerer ved samme Flotille, 61. Svend Larsen, Underoff. ved den norske Sødefension af Frederikshald, Patent Nr. 32, 62. * Niels Hansen, Bombardér af 21. Artill. Komp., 63. Henning Sievers, Bombardér af den holstenske Artill. Brigade, 64. * Jeppe Johansen Schottborg¹⁾, Garder ved 2. Komp. af Livgarden til Fods, 65. * Michael Alsløv, 66. * Jens Kikop, 67. * Rasmus Thomsen, Lille Løjtofte, Grenaderer af Prinds Christian Frederiks Regiment, 68. Henrik Straafeldt, Musketer af Kjøbh. Inf. Reg. 5. Komp. Nr. 132, 69. * Fr. Schultz, Soldat af samme Reg. 1. Komp., 70. Christen Jakobsen Friistrup, Musketer ved 3. jydsk Inf. Reg. 4. Bat. 1. Komp., 71. * Charles Staal, befaren Matros og Kvartermester af Korsør By Nr. 70, 72. Fr. Block, Matros af 2. Division 1. Komp. Nr. 37, Baadsmand paa Briggen »Lolland«, 73. Morten Jørgensen, helbefaren Matros af Østerjyllands Distrikt, Patent Nr. 24, 74. Lunøe, Underkanonér ved Flotillerne i Jylland, 75. Jakob Nielsen Normannvigen, Matros fra Finmarken, 76. Knud Carlsen, Matros fra Christiansand.

Talen, der ved denne Ordensfest blev holdt af Holmens Provst Fr. Carl Gutfeld, lyder saaledes:²⁾

Stormægtigste, Allernaadigste Arveherre og Konge!

Paa en Dag, der lyser festlig ned til Tvillingriget; paa en Dag, hver god Mand hædrer som en glad Højtid; paa hvilken hvert ædelt Hjerte hæver sig til Himmelen i velsignende Ønsker over Folkets Fader; paa en Dag, som omgivet af betydningsfuld Glands, minder saa mange af Statens Borgere om store Krav, om hellige Pligter; paa denne Deres Majestæts Fødselsdag staaer jeg her, efter Deres Vink, for, saavidt jeg formaaer, at tolke hvad

¹⁾ Havde ²⁷/₇ 1811 grebet Schmeerfeldt, der paa Amalienborg begik et Attentat paa Frederik den Sjette, i Kraven. Carl Hermann, Gamle Minder S. 6.

²⁾ Trykt for Venner. Werlauff S. 38.

Dagen selv og det høitidelige Optrin, der ledsager den, paalægger mig; Og vil end min Evne ikke her svare til min Villie; vil min Tale maaske mere vise hvad jeg ønskede, end hvad jeg formaaede at bidrage til Festens Højtidelighed; o! den vil dog modtages af Deres Majestæt med Hyldest og Naade, som en, skjøndt ringe, dog vel-meent Skjærv, der, med erkjendtlig Hu, med villige Hænder, nedlægges ved Deres Trones Fod.

Og kan jeg vel i dette Nu see omkring mig; kan mit Øje vel dvæle ved hin Pomp, som straalere det imøde; ved hin ridderlige Færd, hine ridderlige Hæderstegn, der minde om Oldtiden og dens kjække og dydige Mænd, uden at min Tanke ufrivillig føres ind i disse, ved Daad og Kraft og underfuld Storhed udmærkede Dages alvorlige Helligdom; uden at den nødes til, skjönt med ilende Skridt, at følge den stolte Gang, hin store, ofte dunkle, men stedse mægtige Følelse hos Mennesket: Æren valgte blandt vore Forfædre. Ja i hin første Old syntes denne Følelse især at være fængslet til Mod og Tapperhed. Kjækhed i Brystet og Kraft i Armen aftvang Ærefrygt og Hylding overalt; Og, som paa en udkaaren Søn af Kampens Gud, stirrede man, med gysende Beundring paa den djærve Kriger, for hvis Fødder Døende og Lemlæstede krympede sig i Støvet, medens han selv, blødende af talrige Ulivs Saar, med Sejerens Smil i sit Blik, med Odins Sang paa sin Læbe, vandrede glad over Liigdynger til det aabnede Valhal.

Hvo vilde imidlertid nægte, at ogsaa Retfærd og Af-skye mod underfundig List og Agtelse for værgeløs Uskyld og flere høje Dyder, ofte, skjönt med strængt Aasyn og i alvorlig Dragt, ledsagede den vilde Tapperhed? Kristendommen kom; dens vennsalige Aand gjorde Sæderne mildere og de stille rolige Dyder nøde deres Ret; dog vedblev endnu stedse Tapperheden, forenet med høj Agtelse for qvindelig Uskyld og qvindeligt Værd, at udgjøre en Hoveddyd hos den kristne Helt; en Dyd, hvortil Ridder-slaget især højtideligen opfordrede ham. Hæderstegn op-fandtes og gaves, men ikke ville vi lukke Øret for Historiens sanddrue Stemme, naar den forkynder os, at ogsaa Overtroen, der ansaae det for Pligt mod den Gud, den laante sit eget forfærdende Billede, at udrødde alle, hvis Brøde var et fremmed Fædreneland og en fremmed Troe, ikke sjældnen her spillede en vigtig, skjönt ikke ærefuld Rolle. Kun da Oplysningen liig Dagen mere og mere ud-

bredte sine Straaler, og Mulmet, der indhyllede den, svandt som den flygtende Taage; kun da fik ogsaa hine Hæderstegn en sandere og mere passende Betydning; kun da bleve de hvad de burde være: talende Vidnesbyrd om Fyrstens Agtelse for sine troe, ved Fortjenester udmærkede Mænd, og mægtige Opmuntringer for disse, til ved ædel Daad, at gjøre sig denne Agtelse værdige.

Saaledes bød Anden Frederik hint Katholicismens Emblem, der ledsagede Elefant-Ordenen, vige for hans eget kongelige Billede; Saaledes forædlede femte Christian, med skabende Haand, hint Dannebroge, der, hyllet i mystisk Dunkelhed, kun omgivet af Overtroens Nimbus, og indskrænket til Krigeren allene, skylder Waldemar sit Udspring.

Ja, det var paa denne Maade de ridderlige Ordener og Hæderstegn efterhaanden forædledes; det var saaledes de, rensede fra Sværmeriets afgudiske Trolddom, men vigtige ved ædel, religiøs og moralsk Betydning, bleve ikke mindre lærerige end hædrende for den, de prydede. Thi hvorum skal vel hin Stjerne minde, der skinner paa Ridderens Bryst? Mon ikke derom, at han, som bærer den, bør, ved Kundskab og Dyd og hæderlig Idræt, som en lysende Stjerne straalet blandt hans Brødre? Ja, hør det, Du, som med hint glimrende Symbol paa Fyrsteyndest og Fyrstekrav fremstaaer blandt Dine Medborgere; med ventende Blik følger deres Øje Dig paa Din Vandring, og med højtidelig Alvor lyder deres Stemme Dig imøde: »Kun naar prøvet urokkelig Troskab mod Konge og Land; kun naar ædel Virksomhed og aldrig trættet Gavnelyst; kun naar Tapperhed i Leding; Viisdom og Sindighed i Fred; kun naar hver Dyd, som adler Mennesket og Borgeren, boer i Din Barm og pryder Din Vandel: Kun da har Du fyldestgjort Kongens og Fædrenelandets Fordringer til Dig; og klarere end Stjernen paa Dit Bryst straalet Din ubesmittede Hæder; Men lagde Du Dig, svag og uvirksom til Roe bag dine Fædres Skjolde; troede Du det stort at have arvet deres Navn, uden at have arvet deres Dyd, og glemte, at Du kun tager dette Navn, der minder Dig om Daad og Kraft,anfængelig saa ofte Du nævner det; da sank Du dybt blandt Dine Medborgere og Din Stjernes Glands vil kun svagt skjule Tomheden i Din Sjæl og dit indere Mørke.«

Men det var dog især Dem forbeholdt, allernaadigste Konge! paa en end mere udmærket Maade, at forædle et

af Ridderskabets vigtigste Hæderstegn. Det var Dem forbeholdet, at vise hvor værdigen De hædrede Deres ædle Stammefaders Minde, ved, ikke væsentlig at forandre, men herlig at forskjønne hans Værk og udvide dets Gavnlighed. De vilde ikke, at Dannebrogens Orden kun skulde vorde enkelte Borgerklasser til Deel; De vilde ikke, at kun udmærket Byrd eller sjælden Krigerdaad skulde hjemle Ret til at bære den. Nej! til alle Statens Borgere lød Deres Faderrøst: »I ere alle mine og Fædrenelandets Børn; at bidrage til dets Held paaligger eder alle; men ogsaa for eder alle staaer Vejen aaben til Bifald og Hæder, naar I stadigen ville vandre den.«

Hvo hører disse Ord og føler ikke dybt i sit Indere deres Vægt og deres Sandhed? Ja, Du, som med Sværdet i Din Haand træder frem, naar Danmarks Stemme lyder, for, paa den blodstænkte Valplads at finde Sejr eller ærefuld Død; og Du, som ved den rolige Arne, med virksom Klogskab, grunder paa Dine Medborgeres Lykke og fremmer den; Du, som med omfattende Blik, med aldrig kjølnet Iver, arbejder til Statsbestyrelsens vigtige Tarv; Og Du, som ofte, ved Midnatstimens stille Lampe agter paa Viisdommens Stemme til Menneskene og lader denne Stemme høres blid og kraftfuld og fattelig i Samfundet; Du, som i Purpures Glimmer, eller Overflødighedens Skjød, med runde Hænder søger at afhjælpe Trang og lindre Elendighed; Og Du, som i den lavere Hytte, under Nøjsomhedens tarvelige Skjul, ikke trættes ved at aflukke Jorden sine Skatte eller at fremme og forædle hvad Flid og Konst formaaer for at udbrede Vindskibelighed og Velstand overalt i Fædrenelandet; Ja, I alle, ihvo I end ere, have fri ubehindret Adgang til Eders Fyrstes Opmærksomhed og til hine hædrende Udmærkelser, I allene ved fordoblet Troskab og Dyd og Virksomhed kunne fortjene. See! Eders Konge og hans Slægt hædrer selv den lavere Klasses Ordenstegn, ved at bære det. See! det svæver hist paa hans kongelige Bryst, et skjønt, et talende Billede paa, at ogsaa den beskedne undersaatlige Troskab, den jevne, men stadige Gavnelyst, der virker i Stilhed, ikke lyser ubemærket i hin Glands af Byrd og af Hæder, som ellers kunde synes at fordunkle den.

Og hvor indholdsriig, hvor fuld af Vægt og Betydning er ikke Tegnets Indskrivt: »Gud og Kongen?« Gives der Ord, som kraftigere, i mere udtryksfuld Korthed, minder Mennesket og Borgeren paa eengang om alle sine Pligter?

Ord, som med stærkere Vælde, med høitideligere Alvor tale til hans Sjæl? At gennemtrænges af hint sande religiøse Sindelag, der, ledsaget af Tillid og Ærefrygt og villig Lydighed, hylder det store, altomfattende Væsen, hvis Øje roligt og uforandret overskuer de Dødeliges Idrætter som deres Skjæbner, og hvis mægtige Haand styrer disse Idrætter, ordner disse Skjæbner til det Heles Vel. Kan nogen Pligt være det tænkende, sædelige Menneske mere vigtig, mere velgjørende? Og at være Kongen og Fædrelandet — thi hos os ere begge disse Et — usvigelig troe i Fred og i Fejde; at virke ærligen og med trofast Hu til deres Bedste; at staae fast i Farens Stund, hvilende paa de store, aldrig vaklende Støtter: Retfærd og Fædrelandskjerlighed, — liig hin Mand, der bygde sit Huus paa en Klippe; Kan noget vel fortjene sandere Navn af Borgerdyd og Borgerhæder? Og derom mindes, dertil opfordres vi, som af vor Konges Haand modtoges Ridder-skabets Ordenstegn.

Ja Du, som hist i Dit Belte bærer Sværdet — det Sværd, der skal blottes med Kjækhed og føres med Kraft — Danmarks Kriger! Dit Hæderstegn minder Dig om Din Pligt, lærer Dig naar og hvorfor Du bør drage Sværd. Ja, det er for den gode Sag; for Kongens og Fædrelandets Bedste; for Medborgeres Sikkerhed og huuslige Roe, Du skal drage det. Naar Kampens Alvorstunde frembryder for at prøve Troskab og Kjækhed; for, paa en blodig men sikker Vægtskaal, at veje Tapperhed og Mod og sand Krigerære: da er det, hint Sværd skal svæve høit i Din Haand, for, som en fortærende Lynstraale, at knuse Voldsmandens Isse. Men aldrig rokke Lidenskab eller Fordom eller ussel Forfængelighed det i sin Skede; aldrig blotte Du det, for at afgjøre en Tvist, der ene burde afgjøres for Fornuftens Domstol, af dens og den sande Æres sindige og upartiske Voldgiftsmænd, og hvor det stedse er ædlere at tilstaae sin Brøde end at forfægte den; Aldrig glemme Du, at som hine Fortidens gjæve Riddere kun for at værne om Uskyld; kun for at afbøde Uret og Vold, hævdede det tunge Glavind; saa bør ogsaa Dit Værge være helliget Sandhed og Ret. Aldrig glemme Du, at det Alvorssprog: »Gud og Kongen« minder Dig vældigen, at kun der, hvor Almeenvellet kræver det; hvor Fædrelandets høje Røst kalder dets kraftfulde Sønner til Forsvar, at kun der bød Gud, kun der byder Kongen at drage Sværdet. Men vover Du, opflammet af Lidenskabens fortærende Ild, at dræbe

eller lemlæste Din Broder, Gud gav Livet, og paa hvis Virksomhed Kongen og Fædrenelandet har saa helligt et Krav; da staaer Du der, som den, der trodser Guds og Kongens Love, og er blottet for sand, ridderlig Dyd. Hører det I alle, ihvo I ere, I der, med Ærens hædrende Tegn, fik Ærens hellige Kald: at gavne Fædrenelandet; I, der paa forskellige Veje vandre der i Borgersamfundet, men ved faste uopløselige Baand knyttedes til dets Favn; Eders Kraft være helliget Almeenvel; Eders Hu stande fast til det Rette og Gode! Eders Idræt vise, at hint mindende, kraftfulde Alvorsprog, I bære paa Eders Bryst, ogsaa er dybt og levende indpræget eders Tanke: »Gud og Kongen!«

Ja, Gud og Kongen! skal være vort Valgsprog og vort Løsen! Gud og Kongen! skal være de mægtige Ord, hvormed vi ville opfordre os selv til, med fordoblet Iver, at opfylde Menneskets og Borgerens hellige Pligter; »Gud og Kongen!« skal det lyde højt i vort Indere, hver Gang Fædrenelandet fordrer Daad og Kraft og villig opoffrende Lydig-
hed af sine Sønner! — Og en glad, en stille Bevidsthed af virket Gavn og af skjønnsomme Medborgeres Agtelse og Tillid og af en god, ædel Fyrstes Bifald skal herligen lønne os; Vore Dage skulle henrinde under veldædige Sysler, under reen og værdig Hylding af Pligt og af Ære; og naar da den sidste Aften, lysende i Erindringens og Haabets milde Glands, vinker os til qvægende Hvile; da Held os! vi døe som vi levede, troe mod Gud, troe mod Kongen.

Efter Ordensfesten blev der efter Sædvane afholdt Middagstafel paa Amalienborg; ligesom de to foregaaende Aar var det kongelige Taffel, ved hvilket Ridderne af Elefanten og Storkorsene af Danebrog spiste i Ordensdragt, paa 40 Couverts, medens Kommandørerne, Ridderne og Danebrogsmændene spiste ved sex Galataffeler paa 400 Couverts. Det kongelige Bunteradstafel om Aftenen var paa 52 Couverts og Marskals-
taffelet paa 90 Couverts¹⁾.

¹⁾ Statstid. 1812 Nr. 9.

De nysnævnte Ordensfester medførte naturligvis endel Besvær for Slottets gamle Kommandant Major Wilster, tilmed da Fuldmægtig Giessing var svagelig; Wilster ansøgte derfor den 15. Januar 1811 om, at hans yngste Søn Harald Valdemar maatte i Fuldmægtig Giessings Sygdom gaa ham tilhaande og ansættes som Vicefuldmægtig ved Rosenborg for efter Giessings Afgang at ansættes som Fuldmægtig ved Slottet, saalænge Faderen levede. Uagtet Kongen indrømmede, at Major Wilster ved den forestaaende Ordenshøjtidelighed paa Slottet den 28. Januar kunde behøve Hjælp, ligesom at han ogsaa ellers kunde trænge til daglig Assistance i sit Embede, vilde han dog ikke ansætte den 19aarige Yngling, der Aaret iforvejen var bleven Student, som Vicefuldmægtig, hvorimod det den 18. Januar blev Wilster tilladt paa eget An- og Tilsvær at benytte Sønnens Hjælp, og blev der lovet ham en Gratifikation for det Arbejde, han maatte have forrettet ved Slottet.¹⁾ Wilster maa imidlertid have sat flere Sejl til for at faa Sønnen ansat; thi faa Dage efter, den 25. Januar, blev det resolveret, at den unge Wilster skulde ansættes som Interimsfuldmægtig, dog uden Gage, og mod at aflægge den sædvanlige Ed.²⁾

Efter at have dvælet ved, hvad der i Slutningen af Major Wilsters Levetid passerede paa Slottet, skulle vi nu kaste et Blik paa dets Omgivelser, Haven og Excercerpladsen. Førstnævnte, der en Tid lang var gaaet af Mode som Promenade, gjenvandt i denne Periode

¹⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1811 S. 32—33.

²⁾ A. St. S. 53, 54, sammes Res. Prot. 1811—1812 S. 23—25, Rentekammerets Rel. og Res. Prot. 1811 A. 35.

endel af sin tabte Glands og blev atter stærkt besøgt om Sommeren¹⁾, baade om Aftenen og især hver Søndag Eftermiddag, naar Regimentsmusikken og Livjægerkorpsets²⁾ Hoboister spillede der³⁾; Lørdag Aften plejede Jøderne at promenere her⁴⁾. Der indfandt sig ogsaa, ligesom tidligere, nogle Spillemand⁵⁾, som diverterede Publikum⁶⁾, og Konditor Firmenich fik i Aaret 1810 Tilladelse til i Herkulespavillonen at udsælge alle Slags Forfriskninger, saasom Is, Chokolade, Punch og Limonade; om Aftenen blev en Glaslysekrone, som hang i

¹⁾ I Politivennen 1808 Nr. 524 klages der over de tæt besatte Bænke ved Indgangen og over, at der kun fandtes 5 mod Blæst lukkede Bænke i Kavalergangen; hvis der stod 50 saadanne, vilde der maaske dø 100 Mennesker færre om Aaret. — Der forefaldt iøvrigt ofte Uordener i Haven; saaledes anføres det i Politivennen 1808 Nr. 544, at et fattigt ungt Fruentimmer, der havde tilegnet sig en Hat, som en paa en Bænk liggende Sovende havde tabt af Hovedet, i den Grad var blevet mishandlet af fire Matrosdrengene, at hun knap kunde slæbe sig ud af Haven. I samme Blad 1809 Nr. 577 berettes det, at nogle Gadedrengene havde mishandlet en Ugleunge i Damegangen. — Søetatens Mandskab, der tidligere havde været udelukket fra visse Spadseregange, ses i Aaret 1810 at have havt Tilladelse til at spadsere i Rosenborg Have, naar det var iført Uniform. Lind, Nyboder S. 147.

²⁾ I denne Periode gjorde bemeldte Korps Vagttjeneste paa Rosenborg og afgav Skildvagter til begge Havens Indgange. Politivennen 1811 Nr. 678, jvfr. II. S. 142.

³⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1808 Nr. 84, 1810 Nr. 91, 96, 1812 Nr. 43.

⁴⁾ Politivennen 1809 Nr. 584.

⁵⁾ En Harpespiller, der tidligere havde indfundet sig her, var nu forsvunden. Nyeste Skild. af Kjøbh. 1808 Nr. 100, Politivennen 1809 Nr. 588, jvfr. 1839 Nr. 1222.

⁶⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1808 Nr. 100, 1810 Nr. 85, Politivennen 1809 Nr. 588, 1839 Nr. 1222. — I de nævnte Numre af Politivennen opfordres Dyrkere af Musik og Sang til om Aftenen at opføre smaa Koncerter i Haven.

den øverste Sal i Pavillonen, tændt, hvilken Belysning tog sig fortræffeligt ud i Mørkningen mellem de høje, løvfulde Træer, under hvilke en broget Vrimmel af Mennesker færdedes.¹⁾ Man begyndte allerede dengang saa smaat at omlægge Haven i den engelske Stil, men det var dog først flere Aar senere, at denne Omlægning blev fuldført.²⁾

De Forsøg med Luftballoner, som i Slutningen af Christian den Syvendes Tid vare blevne foretagne paa Exercerpladsen, fortsattes sammesteds i Begyndelsen af Frederik den Sjettes Regering. Saaledes blev det den 5. Marts 1810 tilladt Kobbersmedemester Carl Frederik Kjerstrup³⁾, der i Aarene 1804 og 1805 havde gjort sig bemærket ved et Par uheldige Ballonforsøg i Citadellet⁴⁾, at lade en Papirs-Montgolfière opstige fra Exercerpladsen og for Betaling at uddele Tilskuerbilletter i denne Anledning, dog uden at han eller noget andet Menneske maatte følge op med Ballonen. Opstigningen fandt Sted den 26. April i Middagsstunden i Kongens og Prindsesse Carolines Overværelse; da det kongelige Herskab traadte ud paa Gardekasernens Balkon, der var bedækket med rødt Fløjl, blev der først opsendt en

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1810 Nr. 85.

²⁾ A. St. 1810 Nr. 56, 85, 91, 1812 Nr. 2, jvfr. 1821 Nr. 41, 1823 Nr. 30, Politivennen 1808 Nr. 524, 1811 Nr. 678. — I Nyeste Skild. af Kjøbh. 1808 Nr. 72 foreslaaes det at opstille Billedstøtter af de Mænd, som udmærke sig i Krigen, i Rosenborg Have og at anbringe en Marmortavle med fortjente Patriots og Krigeres Navne ved Herkulespavillonen.

³⁾ Statstid. 1810 Nr. 28.

⁴⁾ Berl. Tid. 1804 Nr. 47, 97, 1805 Nr. 2, 1878 Nr. 156, Adresseavisen 1804 Nr. 477, 483, 1805 Nr. 2, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1804 Nr. 11, 13, 14, 15, 20, 1805 Nr. 25.

mindre Montgolfière; man begyndte derpaa Fyldningen af den større, der var af Konzeptpapir og havde en Diameter af 30 Fod; efter adskillige Svingninger og Sammenkrympninger, som bragte Kjerstrups forrige uheldige malede Sejldugsballon i Erindring, blev Montgolfièren dog helt fyldt, uagtet den nedentil var gaaet noget itu, og da Snoren var overskaaren, hævede den sig majestætisk til en stor Højde, indtil den ganske forsvandt for Øjet¹⁾.

Student Johan Peter Colding, der i Aaret 1807 havde anstillet Ballonforsøg paa Exercerpladsen²⁾, havde i de følgende Aar fortsat sine aëronautiske Studier for efter kongelig Befaling at benytte Resultaterne til militære Øjemed; han havde saaledes i Aaret 1808 forsøgt at etablere en Luftbrevpost over store Belt, og i Vinteren 1808—1809 sendte han fra Kronborg det saakaldte Luftballondokument over til Sverig³⁾, hvorfor han, som foran bemærket, ved Ridderordenshøjtideligheden paa Rosenborg den 28. Juni 1809 blev udnævnt til Danebrogsmænd. Til Indtægt for de i engelsk Fangenskab værende Danske og Norske paatænkte han nu i Majestæternes Overværelse selv at foretage en Opstigning fra Exercerpladsen med en med Vandstofgas fyldt aërostatisk Maskine. Ballonen blev nogle Dage iforvejen udstillet i det kongelige musikalske Akademi paa Nytorv Nr. 89 fra Kl. 11 til 2 mod Erlæggelse af 3 Mark, eller hvad mere Nogen vilde give, og Billetpriserne bleve

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1810 Nr. 59, Berl. Tid. 1878 Nr. 156.

²⁾ II. S. 140 ff.

³⁾ Erslews Forf. Lexikon, Schiern, Hist. Studier, I. S. 294—295, Politivennen 1809 Nr. 597, Berl. Tid. 1878 Nr. 156.

bestemte til henholdsvis 3, 2 og 1 Rdlr.; de to første Pladser vare Siddepladser. Kirkeværge, Ridder Tvermoes paa Kultorvet Nr. 136 og Kapitajn Ponsaing paa Østergade Nr. 12 paatog sig at modtage Indtægten og aflægge offentligt Regnskab derfor, og der blev hos dem henlagt Lister, paa hvilke man kunde tegne sig for de Beløb, man vilde give udover Billetpriisen. Den første Ballast, Luftskipperen vilde nedkaste til Tilskuerne paa Pladsen, skulde bestaa af Vers, hvori han i eget og fangne Medbrødres Navn aflagde sin Taksigelse; senere vilde han nedlade et Dyr bundet til en Faldskjærm. Opstigningen fandt dog ikke Sted paa den oprindelig bestemte Dag (den 11. Juni 1810), men blev udsat til den 14.; Vejret var imidlertid uheldigt sidstnævnte Dag, idet heftige Vindstød beskadigede Ballonen, og da Colding i Mangel af engelsk Svovlsyre havde maattet tage sin Tilflugt til sachsisk, og Apparatet blev angrebet af denne og blev utæt, kunde Ballonen ikke faa den fornødne Stigekraft, hvorfor Forsøget blev opgivet denne Gang¹⁾.

Den 9. August samme Aar gjorde Kjerstrup atter et Forsøg med en Montgolfière paa Exercerpladsen; men dette blev hans Bane som Luftsejler. Papirballonen, med hvilken han formodentlig maa have erhvervet Tilladelse til selv at opstige, var 41 Fod høj og 35 Fod i Gjennemsnit; den var forfærdiget af 11 Ris Papir, der vejede omtrent 140 Pund, men da hertil kom Sejlgarnsnettet, Ildapparatet og Gondolen, vejede Ballonen omtrent det Dobbelte og kunde ikke hæve ham over

¹⁾ Statstid. 1810 Nr. 46, 47, 51.

1 Fod fra Jorden; med Magt maatte de Tilstedeværende tage ham ud af Gondolen, da den brændende Spiritus fra Ildapparatet flød ned og vilde have forbrændt ham; han havde desuden begaaet den Uforsigtighed istedetfor Sandposer til Ballast at komme en Mængde leret Jord i Gondolen; denne Lerjord traadte han naturligvis sammen med Fødderne til en fast Masse. Ballonen steg langsomt tilvejs medtagende Kjerstrups Kjole og dalede mellem Trekroner og Prøvesten. Foruden ved det mislykkede Forsøg var Publikums Taalmodighed bleven haardt prøvet ved flere Timers Venten efter den bestemte Tid, inden Ballonen var stigeferdig; henved 700 Mand Militære havde maattet holde Vagt fra tidlig om Morgenen til langt ud paa Aftenen. Kjerstrups Uheld blev endog omtalt i tydske Blade, og herhjemme udspandt der sig en Avisfejde derom. Det er derfor intet Under, at den miskjendte Luftskipper vendte sit utaknemmelige Fædreland Ryggen for andetsteds i Verden at prøve sin Lykke. Hvor langt han naaede paa sin Kunstrejse, vides ikke; i Slutningen af Aaret var han kommen til Christiania, hvor han vilde lade en Ballon opstige, men hermed forsvinder han af Synskredsen¹⁾.

Colding, der i April det følgende Aar havde foretaget en Opstigning med en Montgolfière fra sin Broders Ejendom paa Blegdamsvejen, og som ved Nedstigningen paa Brønshøj Bakke havde faaet sit Ansigt noget beskadiget²⁾, lod sig dog hverken ved sit eget eller ved

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1810 Nr. 88, 91, 97, 120, Berl. Tid. 1878 Nr. 156, jvfr. Politivennen 1810 Nr. 641, 642.

²⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1811 Nr. 35, Riises Arkiv for Hist. og Geografi, 29. Bind S. 137.

Kjerstrups Uheld afskrække fra en ny Ascension; denne gik for sig fra Exercerpladsen Søndagen den 10. November 1811, og Publikum blev underrettet herom ved Plakater, der bleve opslaaede paa Gadehjørnerne, og ved at der blev hejst Flag paa Rundetaarn. Montgolfiøren var stigeferdig omtrent 11 Minuter efter Ildens Antændelse, og da Luftsejleren havde naaet en Højde af omtrent 2000 Fod, nedsendte han en Faldskjærm, hvorunder der var heftet en Kurv med en Kanin, der dalede langsomt og faldt ned paa den anden Side af Peblingesøen. Ballonen, der naaede en Højde af omtrent 10200 Fod, forsvandt snart i Skyerne, fra hvilke man adskillige Gange saae den komme frem og atter forsvinde; efter 25 Minuters Forløb dalede Colding uden Uheld ved Søborghus¹⁾.

Ogsaa i Aarene 1812 og 1813 blev Exercerpladsen overladt Colding til aëronautiske Forsøg²⁾, men disse oplevede Slottets gamle Kommandant Major Wilster ikke, idet han den 6. Juni 1812 afgik ved Døden³⁾. Efter

¹⁾ Statstid. 1811 Nr. 92, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1811 Nr. 92, Dagen 1811 Nr. 314, 315, 316.

²⁾ Statstid. 1812 Nr. 56, 60, 1813 Nr. 49, Dagen 1812 Nr. 198, 199, 1813 Nr. 146, 148, 150, Adresseavisen 1813 Nr. 141.

³⁾ I Statstid. 1812 Nr. 46 bekendtgjøres Dødsfaldet saaledes:

† † †

Min retskafne Fader, den værdige Olding, Major og Commandant Cæsar August von Wilsters dødelige Afgang i Dag Morges, i en Alder af 79 Aar, bekiendtgjøres herved for deeltagende Venner og Paarørende paa egne og Sødskendes Vegne.

Kiøbenhavn, den 6te Juni 1812.

Carl Fred. v. Wilster,

Capitain ved norske Livregiment og Lærer
ved det Kongel. Landkadet-Corps.

Skiftekommissionen i Wilsters Bo bestod af Gehejmekonferents-

sit derom udtalte Ønske¹⁾ blev han i Henhold til kongelig Tilladelse af 8. Juni 1812²⁾ jordet paa det af ham opgivne Sted i Haven; hans Gravmæle, som hans Sønesøn General Wilster³⁾ har ladet istandsætte i Foraaret 1879, bærer følgende Indskrift:

Kongens Naade

tilstod

Commandanten

Major Cæsar August v. Wilster,

født d. 1 Jan. 1734, død d. 6 Junii 1812,

her at begravnes.

Hans Dyder

som Christen

Statstiener, Ægtefælle,

Ven og Fader

erkiendte hans Samtid.

Efterkommerne

ville agte hans Hvilested.

To Dage efter Wilsters Død blev Oberstlieutenant à la suite i Kronens Regiment **Vilhelm Albrecht Ludvig Herman v. Friess** udnævnt til Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg paa samme Vilkaar og med samme Emolumenter, som havde været Formanden forundt⁴⁾, og den 18. samme Maaned blev hans Bestalling

raad Malling og Kancelliraad Fugl. Marskall. Korresp. Prot. 1812—1813 S. 8.

1) II. S. 91—92.

2) Marskall. Res. Prot. 1811—1812 S. 368.

3) III. Tid. 1882 Nr. 1163.

4) Statstid. 15. Juni 1812 Nr. 48, Marskall. Res. Prot. 1811—1812 S. 368—370, Korresp. Prot. 1812—1813 S. 1. Friess fik, ligesom Wilster i de senere Aar havde havt, til Slottets og sit eget

som Slotsforvalter udfærdiget¹). Friess, der var en Søn af Vagtmester i Hestgarden Carl Vilhelm Friess og Hustru Hedvig, var født den 9. Marts 1760 og blev to Dage efter døbt i Petri Kirke. Den 13. Maj 1769 blev han Kadet, den 2. September 1778 Korporal, den 10. Februar 1779 Sergent, den 23. Maj 1781 Sekondlieutenant ved Arveprinds Frederiks Regiment med Anciennet fra 2. September 1778, den 3. August 1787 Premierlieutenant; han overgik til Kongens Regiment den 11. December 1789, fik Kapitajns Karakter den 23. Juni 1791, blev Stabskapitajn den 23. Maj 1794, Kompagnichef den 9. September 1796, Major den 29. August 1806. I Slutningen af 1807 betroedes der ham Inspektion over Slotsarbejderne, saaledes at han dog forblev staaende i Numer i Regimentet; han overgik derefter i Numer ved Kronens Regiment og fik den 18. Maj 1811 Udnævnelse som Oberstlieutenant à la suite. Efter at være bleven Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg blev han den 15. Juli 1814 udnævnt til Oberst à la suite²).

Friess havde fra September 1809 af havt en Bestilling ved den daværende Kurantbank, idet han underskrev Pengesedler mod en vis Betaling pr. 100 Stkr.; han vedblev at fungere som Seddelunderskriver i Rigs-

Brug aarlig 12 Favne Brænde og 36,000 Stkr. Tørv (idet 3000 Stkr. Tørv regnedes = 1 Favn Brænde). Marskall. Korresp. Prot. 1812—1813 S. 110, smlgn. II. S. 123.

¹) Rentekammerets Rel. og Res. Prot. 1812 A. 208. Bestillingen kostede 124 Rdlr. 48 Sk. Marskall. Korresp. Prot. 1812—1813 S. 66.

²) Krigsmin. Ark. Disse Oplysninger skyldes Hr. Arkivar, Kapitajn Feilberg.

banken fra 1813 til 1818 og i de første Aar efter Nationalbankens Oprettelse til noget ind i Tyverne, da det blev overdraget Bankens faste Embedsmænd alene at besørge Underskriften¹⁾. Han havde endvidere, efter at være tiltraadt Tjenesten paa Rosenborg, fremdeles i en længere Aarrække Tilsyn med Byggearbejderne paa Christiansborg²⁾.

Af hans Børn blev Vilhelm Christian Friess, der, saavidt vides, oprindelig var Sømand, ved Resolution af 19. December 1810 beskikket til Kopist i Kontoret for de danske Kjøbstæders og Kongeriget Norges Brandforsikkring fra 1. Januar 1811 at regne³⁾; han døde som Justitsraad og Fuldmægtig i Kjøbstædernes Brandforsikkring den 10. November 1861 i en Alder af 69¹/₂ Aar⁴⁾. En Datter af Oberst Friess, Thea, blev gift med den tidligere nævnte Interimsfuldmægtig ved Rosenborg Harald Valdemar Wilster⁵⁾.

Kort efter Friess' Tiltrædelse som Slotsforvalter og Kommandant paa Rosenborg fandt den sidste store Or-

¹⁾ Meddelt af Hr. Konferentsraad, Nationalbankdirektor Linnemann. — Det fortælles om Oberst Friess, at han, der i sine senere Aar var svagelig, ikke selv besørgede Underskriften paa Pengesedlerne, men lod sine Børn udføre dette Arbejde, idet han dikterede dem: »Friess, Punktum. Har I det?« Forsaauidt denne Anekdote (meddelt af Hr. Sekretær Hesselberg) skulde være sand, maa Friess have faaet Tilladelse til at forrette sit Arbejde for Banken hjemme, da Underskriverne efter Bestemmelsen skulde udføre det i Banken, hvor 2 Værelser i øverste Etage vare anviste dem hertil.

²⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1818—1819 S. 390—391, 1821 S. 234—235, 1824—1825 S. 1—2.

³⁾ Landbygn. Brandfors. Kopibog 1810—1813 S. 88. Meddelt af Hr. Justitsraad, Direktør M. A. Petersen.

⁴⁾ Till. til Statskal. 1862.

⁵⁾ Den Wilsterske Stamtavle.

densfest Sted der den 28. Januar 1813. Ved denne Lejlighed bleve¹⁾

Følgende Storkors af Danebrog benaadede med
Danebrogsmændenes Hæderstegn:

1. M. * Valentin Berger, Gen. Lieutn., Chef for Husarregimentet, 2. M. * Baron Fr. Adeler, Gehkfrd., Overpræsident i Kjøbh., 3. Baron Kaj Lorents Brochdorff, Gehkfrd., Kantsler i den holstenske Overret, K. ²⁸/₁ 1809, S. K. 1811, 4. M. Chr. Colbjørnsen, Gehkfrd., Justitiarius i Højesteret, K. ²⁸/₁ 1809, S. K. 1811, 5. Ove Malling, Gehkfrd., kgl. Historiograf og Medlem af Direktionen for Universiteterne og de lærde Skoler, K. ²⁸/₁ 1809, S. K. 1811, 6. Markus Gjø Rosenkrantz, Kmh., Direktør for Rigsbanken, K. ²⁸/₆ 1809, S. K. 1812.

Følgende Kommandører bleve benaadede med
Danebrogsmændenes Hæderstegn:

1. * Nikolaj Emanuel de Thygeson, Stiftamt. over Aggershus Stift, K. ²⁸/₁ 1809, 2. M. Joh. Nordal Brun, Biskop over Bergens Stift, R. 1810, K. 1812, 3. Grev Andreas Konrad Peter Rantzau til Breitenburg, Kmh., K. 1812.

Til Kommandører af Danebrog udnævntes:

1. * Heinrich Callisen, Kfrd., Dr. med., Prof. chirurgiæ, Gen. Direktør for det kirurgiske Akademi, R. ²⁸/₁ 1809, 2. Grev Carl Emil Moltke, Kmh., R. 1810, 3. M. Knud Holtermann, Kfrd., Højesteretsassessor, R. 1810, 4. Otto Lütken, Kontreadmiral og Chef for Norges flydende Defension, R. 1812, 5. * Hans Vilh. Warnstedt, Overceremonimester.

Følgende Riddere af Danebrog bleve benaadede
med Danebrogsmændenes Hæderstegn:

1. * Peter Fr. Wulff, Kapt. i Søetaten, 2. * Chr. Vilh. Lange, Kfrd., Deputeret i Finantskoll., R. ²⁸/₁ 1809, 3. * Chr. Fr. Hansen, Overbygningsdirektør i Danmark og Direktør for Kunstakademiet, R. ²⁸/₁ 1809, 4. * Joh. Martin Schönheyder, Etatsraad, Kammeradvokat, R. ²⁸/₁ 1809, 5. Poul Sandholt, Prlieutn. i Søetaten, R. ²⁸/₁ 1809, 6. * Fr.

¹⁾ Statstid. 1813 Nr. 9, Statskal.

Vilh. Henrik Mourier, Major af Artill., Forstander for Artill. Institutet, R. $28/6$ 1809, 7. Otto Fr. Rasch, Kaptlieutn. i Søetaten, R. $28/6$ 1809, 8. Fr. Chr. Dichmann¹⁾, Seklieutn. i Søetaten, 9. Fr. Chr. Risbrich, Kommandør i Søetaten, R. 1810, 10. Anders Sandø Ørsted, Assessor i Højesteret, R. 1810, 11. M. Johan Philip Rosenstand-Goiske, Kfrd., Direktør for Rigsbanken, R. 1811, 12. * Chr. Birch, Etatsraad, Deputeret i Finantskoll., R. 1812, 13. Christopher Lütken, Kaptlieutn. i Søetaten, R. 1812, 14. Joh. Carl Peter Prytz, R. 1812, 15. Chr. Fr. Kraft, R. 1812, Prlieutenanter i Søetaten.

Til Riddere af Danebrog udnævntes:

1. M. * Fr. Vilh. Falbe, Gen. Major og Deputeret i Gen. Kommissariatskoll., 2. Fr. Eyben, Kmh., overordentlig Gesandt ved det preussiske Hof, 3. M. Fr. Carl Bauditz, Gen. Major og Chef for 1. jydsk Inf. Reg., 4. Knud Andreas Meyer, Gen. Major, Chef for det søndenfjeldske Dragon Reg., 5. Ole Borch de Schouboe, Stiftamt. over Christiansands Stift, 6. Joh. Hinrich Bauer, Kfrd., Borgermester i Altona, 7. Mathias Feldmann, Kfrd., Vicekantsler i den holstenske Overret, 8. * Michael v. Essen, Kfrd., Deputeret i Rentekammeret, 9. * Søren Aagesen, Gen. Krigskommissær og Deputeret i Gen. Kommissariatskoll., 10. Joh. Kaspar Moritz, Kfrd., Vicekantsler i den slesv. Overret, 11. Hans Jakob Czernikow²⁾, Oberst og Brigadekommandør i Ingeniørkorpset, 12. * Peder Kolderup Rosenvinge, Etatsraad, Postdirektør, 13. Hans Hagerup Falbe, Etatsraad, Justitiarius i Aggershus Stifts Overret, 14. Peter Mathiesen, Etatsraad og Overretsraad samt Landraad i Glückstadt, 15. * Nikolaj Kall, Etatsraad, Prof. ved Kjøbh. Universitet, 16. * Fr. Ludv. Bang, Etatsraad og Prof. ved Kjøbh. Universitet, 17. * Ernst Philip Kirstein, Etatsraad, Deputeret i Finantskoll., 18. Chr.

¹⁾ Dichmann var allerede som Søkadet for sin Tapperhed i den Fægtning, som ved Udbruddet af de spanske Troppers Forræderi fandt Sted i Beltet i August Maaned 1808 mellem de i Beltet stationerede danske Krigsskibe, Briggen »Fama« og Kutteren »Soormen«, og en fjendtlig Styrke, bestaaende af en Brig, to Bombeskibe og tre Kanonbaade, bleven udnævnt til Ridder af Danebrog fra 28. Juni 1809 at regne, dog med den Bestemmelse, at han ikke maatte anlægge Ordenen, før han var bleven forfremmet til Søofficer. Statstid. $11/8$ 1809 Nr. 82.

²⁾ Personalthist. Tidsskr. III. S. 345—349.

Fischer, Gen. Krigskommissær samt Land- og Søkrigskommissær i 2. jydsk Distrikt, 19. Detlev Vibe, Gen. Krigskommissær samt Krigskommissær for Sø- og Landetaten i Trondhjems Stift, 20. Joh. Henrik Selmer, Amtm. over Vejle Amt, 21. Chr. Sørensen, Biskop over Christiansands Stift, 22. Ole Hannibal Sommerfeldt, Amtm. over Christians Amt, 23. * Eilert Peter Tscherning¹⁾, Oberstlieutn. og Chef for det frederiksværkske Korps, 24. Hans Rustad, Oberstlieutn. à la suite i Armeen, 25. * Fr. Chr. Clausen, Oberstlieutenant og Provindsialkommissær ved Kjøbh. Arsenal, 26. Nikolaj Engelhardt, Overkrigskommissær og Landkrigskommissær i Aggershus Stift, 27. * Joh. Fr. Blix v. Oppen, 28. * Carl Ludv. Vilh. Rømer, Gen. Adjutant-Lieutenant, 29. Grev Nikolaj Fr. Luckner, Kammerjunker, Legationssekretær ved det sachsiske Hof, 30. M. * Adolf Hartvig Henrik Bülow, Kammerjunker, Assessor i Finantskollegiet, 31. M. Niels Erik Behr, Justitsraad, fhv. Byfoged i Randers, 32. * Michael Joh. Chr. Herbst, Justitsraad, Kommitteret i Gen. Land-Økonomi- og Kommercekoll., 33. Nikolaj Chr. Lassen, Justitsraad, Toldinspektør i Bergen, 34. * Laurits Nikolaj Hvidt, Justitsraad og Børskommissær, 35. * Jonas Collin, Justitsraad, Assessor i Finantskoll., 36. Fr. Adler Pløyen, 37. M. * Chr. Fr. Sick, Legationsraader, Sekretærer i Departementet for de udenlandske Sager, 38. Christopher Carl Fr. Zepelin, Major ved sjæll. Skarpskytterkorps, 39. Benoni d'Aubert, Major i Ingeniørkorpset, 40. Chr. Høegh Guldberg, Major og Eskadronschef i jydsk Regiment lette Dragoner, 41. Thomas Fasting, Kapt. i Søetaten, 42. * Ludv. Fr. Brock²⁾, Overadjutant, 43. * Joh. Christopher Hoppe, 44. * Chr. Peter Flensburg, Kapitajner i Søetaten, 45. Fr. Chr. Otto Hegermann, Major i trondhjemske Inf. Reg., 46. Emilius Markus Georgius Løbner, Major og Kommandant paa Færøerne, 47. Stephen Tetens, Dr. phil., Stiftsprovst og Sognepræst til St. Knuds Menighed i Odense, 48. Chr. Joh. Lodberg Krarup, Amtsprovst og Sognepræst for Borris og Faster Menighed i Ribe Stift, 49. Sigioli, Agent i Genua, 50. M. Hermann Sorgenfrey, Gen. Konsul i Libau, 51. Fr. Chr. Foltmar, Kammerraad, Foged for Ide og Marker Fogderi i Smaalenenes Amt, 52. Peder Klow, Kapt., Vejrmester i Stavanger Amt, 53. M. Samuel Vilh. Manthey,

¹⁾ Senere adjungeret Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg.

²⁾ Personalhist. Tidsskr. III. S. 386—388.

Kapt., Sorenskriver i Rakkestad Sorenskriveri, 54. Antonius Krieger, Kaptlieutn. i Søetaten, 55. Ernst David Reeke, Ritmester i jydsk Regiment lette Dragoner, 56. Joh. Martin Bruun, Kapt. i jydsk Skarpskytterkorps, 57. Gabriel Grubbe Dietrichson, Kaptlieutn. i Søetaten, 58. * Søren Hansen Lykke, Kaptlieutn. i Søetaten og Undertøjmester, 59. * Erik Eskildsen, Havnekapitajn og Lodsolderland, 60. Peter Valentin Rosenkilde, Borgerkapitajn i Stavanger, 61. Ferdinand Rørbye, Overkrigskommissær og Magasinforvalter i Drammen, 62. Joh. Jakob Paul Moldenhawer, Prof. extraord. ved Univ. i Kiel, 63. * Gottfred Becker, Prof. extraord. og Hofapotheker, 64. M. Joh. Fr. Øst, Prof., Overlærer ved Seminariet paa Brahetrolleborg, 65. I. G. Wollstein, Prof. og Doktor i Altona, 66. Klaus Pavels, Slotspræst i Christiania, 67. Bendt Bendtsen, Prof., Rektor ved Frederiksborg lærde Skole, 68. * Lorents Lorch, 69. Peter Nikolaj Skibsted, 70. Emanuel Blom, Prlieutenant i Søetaten, 71. Louis le Normand de Bretteville, Stabskapt. i 3. jydsk Inf. Reg., 72. With, Regimentskirurg i Østerrisør, 73. Homann, Dr. med. i Kragerø, 74. Hermann Schiørring, Prlieutn. i Artill. Korpsen, 75. Chr. Tuxen Falbe, 76. Henrik Bendt Thomsen¹⁾, 77. Hartvig Kaspar Christie, 78. * Malthé Konrad Myhlenstedt, 79. Peder Chr. Pedersen, 80. Hans Carl Bodenhoff, 81. Gabriel Hesselberg, 82. Chr. Christopher Zahrtmann, Seklieutenant i Søetaten, 83. Aug. Schmidt, Premier- og Tøjhuslieutn., 84. * Erik Eriksen Meland, Sekond- og Tøjhuslieutn., 85. Anders Olaus Falck, Maanedslieutn., D. M. 1812, 86. Fr. Arentz Krog, Provst og Sognepræst til Karmøen, Chef for 3. Division Kystværn i Stavanger Distrikt, 87. Jakob van der Lippe Parelius, Provst og Sognepræst for Meldalens Præstegjeld i Trondhjems Stift, 88. Frants Philip Hopstoch, Provst og Sognepræst for Totens Præstegjeld i Aggershus Stift, 89. Simon Kildal, Provst og Sognepræst for Trondenæs Præstegjeld i Finmarken, 90. Gerhardt Henrik Reiner, Provst og Sognepræst for Hellelands Præstegjeld i Christiansands Stift, 91. Fr. Schmidt, Provst og Sognepræst for Egers Præstegjeld i Aggershus Stift, 92. Joh. Georg Schmidt, Magister philosophiæ, Sognepræst til Schönberg i Provstiet Hagen, 93. Søren Georg Abel, Sogne-

1) Født $10/8$ 1790, død $14/9$ 1865, Broder til Oldgranskeren, Konferentsraad Chr. Jürgensen Thomsen. Gravmindet paa Assistentskirkegaard.

præst for Gjerrestad og Vegaardshejen i Christiansands Stift, 94. Jens Paludan-Müller, Sognepræst for Kjerteminde og Drigstrup Menigheder i Fyen, 95. Børge Henrik Knap, Sognepræst for Brahetrolleborg og Krarup Menigheder i Fyen, 96. M. Peter Evensen, Kjøbmand, Kystværns Divisionschef i Christiansands Stift, 97. Alexander Michler, Forvalter ved Fossum Blaafarveværk, 98. Jakob Lerche, Forvalter ved Vallø Saltværk, 99. H. I. Fasmer, fhv. Konsul i Bergen, 100. * Jens Jørgen Pihl, Konstruktør ved Søetaten, 101. Frants Bull, Kjøbmand i Tønsberg, 102. Just Wright, 103. Simon Wright, Kjøbmænd i Langesund, 104. Jens Lind, Grosserer i Kjøbh., 105. H. P. Kinch, Koffardikapt. i Kjøbh., 106. Chr. Gotfred Voelker¹⁾, Inspektør paa Kjongs Fabrik.

Med Danebrogsmændenes Hæderstegn
benaadedes²⁾:

1. Fleischer, 2. Hans Jakob Wittenberg, 3. Konrad Parnemann, 4. Gustav Grüner, 5. Chr. Mortensen, 6. Polykarpus Andreas Henrik Feddersen, 7. Hans Søborg, 8. Bøye Malthe Hansen, Maanedslieutenanter i Søetaten, 9. * Hans Thaysen, fhv. Maanedslieutn. i Søetaten, 10. Henrik Petersen, Maanedslieutn. i Søetaten, 11. Bütje, Landfuldmægtig i Meldorff, 12. Peter Brodersen, Kystmilitzbefalingsmand paa Amrum, 13. * Sparrevogn, Uhrmager i Kjøbh., 14. Hans Mortensen, Borger og Kjøbmand i Eckernförde, 15. Michelsen, Overbrandmester i Christiania, 16. H. F. Weichler, Skibssekretær paa Fregatten »Najaden«³⁾, 17. * Lars Olsen, Brygger i Kjøbh., 18. * Michael Olsen Gerner, Holmens Klejnsmedemester, 19. * Henrik Bolmer, Fabrikmester ved Tugthuset i Kjøbh., 20. * Erik Andersen, Underskibsbygmester ved Holmen, 21. Iver Christensen Nedre Lisnæs, Lensmand af Ringebo Præstegjeld i Gulbrandsdalen, 22. Bernt Einersen, Batterikommandør paa Borøen under Christiansands Stift, 23. Andreas Lysgaard, Proprietær til Svennes i Biri Præstegjeld under Toten, 24. Gunder Christophersen, Batterikommandør paa Borøen under Christian-

¹⁾ Død 1819 i sit 73. Aar. Statstid. 1819 Nr. 86.

²⁾ I Statskal. 1883 findes af disse endnu anført: Nr. 41, 92 (?), 99, 100, 101, 107, 110, 114 og 139.

³⁾ Uagtet hans udviste sjældne Mod og udmærkede Iver for den kgl. Tjeneste blev han dog strax efter udslettet paa Grund af, at det blev oplyst, at der 1811 var blevet afsagt en Politiretsdom over ham. Statstid. 1813 Nr. 12.

sands Stift, 25. Peter Larsen, Gaardmand i Gjested By, Jernved Sogn, Ribe Stift, 26. Aug. Priiss, Tømmermester og Patrouillebaadfører ved Frederiksorts Fæstning, 27. Peder Christensen, Ejer af Nymølle i Lemb Sogn ved Ringkjøbing, 28. Ole Bronns, Bøssemager ved det nordenfjeldske Inf. Reg., 29. Fr. Samuel Ebbert, Drejlsvæver i Ribe, 30. Joachim Hansen, Fører af en Kaperbaad fra Kjøbh., 31. Laurits Smith, Ejer af Rødning Gaard, Rødning Sogn, Ribe Stift, 32. Niels Larsen, Møller paa Helholm ved Aggersø, 33. Iver Nielsen, Sognefoged af Øster Snede Sogn under Vejle Amt, 34. Niels Lyngge, Underbefalingsmand ved Kystmilitzen i Stevns, 35. Skaftø, Degn og Skolelærer i Kongsted i Sjællands Stift, 36. Ole Nielsen, Underbefalingsmand ved Kystmilitzen i Stevns, 37. A. Jørgensen, Skolelærer i Kullerup i Fyens Stift, 38. Fr. Winding, Stabsvaldhornist af jydsk Skarpskytterkorps, 39. H. C. Nielsen, Skolelærer i Kjerteminde, 40. Peder Pedersen Heden, Underoff. af 3. jydsk Inf. Reg., 41. Hans Larsen, Skipper af Trondhjem, 42. Peder Jensen Broust, Jæger af 3. jydsk Inf. Reg., 43. Erik Larsen, Regimentssmed i Bergen, 44. Christen Christensen Binderup, Kommandersergent af 2. jydsk Inf. Reg., 45. Niels Larsen, Smed i Bergen, 46. Anders Nielsen Kragelund, Vaabenmester af 2. jydsk Inf. Reg., 47. Mikkal Halsteensen, Husmand af Kintzervig Præstegjeld i Søndre Bergenhus Amt, 48. Jakob Thomsen Romsing, Jæger af 2. jydsk Inf. Reg., 49. Aad Knudsen, Bondemand af Gaarden Gjelle i Vosse Præstegjeld og Fogderi, 50. Jens Christensen Hougaard, Jæger af 2. jydsk Inf. Reg., 51. Thomassen, Kirkesanger og Skolelærer paa Toten, 52. Søren Sørensen Grove, Jæger af 2. jydsk Inf. Reg., 53. Strøm, Kirkesanger og Skolelærer paa Eger i Kongsberg Provsti, 54. Hans Peter Jensen Brakker, Kommandersergent af jydsk Skarpskytterkorps, 55. Halvorsen, Kirkesanger og Skolelærer i Vangs Præstegjeld paa Hedemarken, 56. Poul Sørensen Haxholdt, Kommandersergent af jydsk Skarpskytterkorps, 57. Ole Jensen Vang, Bondemand af Totens Præstegjeld og Fogderi, 58. Niels Jørgen Frøllund, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 59. Knud Trosdahl, Lensmand i Vaage Præstegjeld, Gulbrandsdalens Fogderi, 60. Mathias Jørgensen Værmark, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 61. Jeppe Pedersen Smed, Fæstebonde af Hostrup By, Øsse Sogn, Ribe Amt, 62. Christen Salomonsen Pugaard, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 63. Carstens, Marschhauptmand i Wilstermarsch, Steinburg Amt, 64. Søren Petersen

Eskelund, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 65. Hans Nielsen, Gaardmand i Kvislemark, Sorø Amt, 66. Mads Nielsen Ørvad, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 67. Ole Qvam, Handelsmand og Kirkeværge paa Baklandet ved Trondhjem, 68. Andreas Jørgensen Værmark, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 69. Ingebrith Brurok, Klokker i Selbo, Trondhjems Stift, 70. Hans Hansen Gram, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 71. Poul Forseth, Lensmand i Klæbo, Trondhjems Stift, 72. Søren Hansen Gamst, Underoff. af jydsk Skarpskytterkorps, 73. Jochim Stuhr, Bondefoged i Brodersdorff i Provstiet Hagen, 74. Peder Jensen Hjarup, Skarpskytte af jydsk Skarpskytterkorps, 75. Thomas Hansen, Skolelærer i Tønder, 76. Christopher Olsen, Gaardmand af Bondebyen Lund, Stevns Herred, Præstø Amt, 77. Jens Bøysen, forhen Skipper paa Sylt, 78. Peder Jensen, Gaardmand af ovennævnte Bondeby Lund, 79. Dohse, Hufner i Schönhorst, Bordesholms Amt, 80. Lars Jeppesen, Gaardmand af Bondebyen Lund, 81. Bærentsen, Organist i Schönberg i Provstiet Hagen, 82. Anders Pedersen, Gaardmand af Bondebyen Lund, 83. Nikolaj Petersen, Selvejergaardmand i Vejrum, Randers Amt, 84. Martin Martinius, Matros, 85. Søren Wang, Bagermester i Christiania, 86. Johan Jørgen Jøns, Underjæger af slesvigske Jægerkorps, 87. Peder Nielsen, Gaardmand af Starre By, Præstø Amt, 88. Fr. Sommerfeldt, Underkanonérsmath af 3. Division, 89. Joh. Christian, Underkanonérsmath af 2. Division, 90. Hans Krøyer, Baadsmand og Regnskabsfører af 4. Division, 91. Poul Anthoni Møller, Styrmand af Sjællands Distrikt, 92. Chr. Thomsen, Kvartermester af Christiansands Distrikt, 93. Peder Christensen, Matros af Bragnæs Distrikt, 94. Kornelius Chartoug, Baadsmandsmath af Sjællands Distrikt, 95. Jens Truelsen, Underkanonérsmath af 4. Division, 96. Johan Larsen, Underkanonérsmath af 3. Division, 97. Peter Jørgensen, 98. Niels Pedersen Wildberg, Matros af sjællandske Distrikt, 99. Tønnes Torkildsen, Matros af Bergens Distrikt, 100. Sivert Jørgensen, Matros af Stavanger Distrikt, 101. Elias Pedersen Kolderup, Matros af Trondhjems Distrikt, 102. Søren Pedersen, Overtømmermand af 2. Klasse, 103. Jakob Nielsen, Skibsmænd af Sjællands Distrikt, 104. Christen Schytte, Overstyrmand af Sjællands Distrikt, 105. Chr. Pedersen Braun, Baadsmandsmath af 1. Division, 106. Chr. Hansen, Artill. Regnskabsfører af 2. Division, 107. Sivert Tønnesen, Matros af Christiansands Distrikt, Stavanger By, 108. Klaus

Hansen, Underoff. og Artill. Regnskabsfører af slesvigske Distrikt, 109. Jens Eriksen, Overtømmermand af 2. Klasse, 110. Rasmus Halvorsen, Baadsmand af Bragnæs Distrikt, 111. Peder Mørk, Kvartermester af Fyens Distrikt, 112. Karsten Simonsen Dahl, Baadsmand af Frederikshalds Distrikt, 113. Hans Peder Lund, Underkanonérsmath af Øster Jyllands Distrikt, 114. Magnus Nielsen Holm, Baadsmand af Bragnæs Distrikt, 115. Peder Wittrup, Underoff. af 3. jydsk Inf. Reg., 116. Anders Sørensen Hastrup, Korporal af jydsk Skarpskytterkorps, 117. Poul Pedersen Fritzø, 118. Ole Pedersen Tidslund, 119. Lorents Resener, samtlige Skarpskytter af jydsk Skarpskytterkorps, 120. Daniel Aye, Vicekorporal af Livregimentet Ryttere, 121. Otto Pedersen, Bombardér, 122. Marx Bøve, 123. Christen Jensen, 124. Niels Christensen, Konstabler, 125. Erik Carstensen, Feltkudsk, 126. Peder Sullestad, 127. Peder Schiøllerssen, Sergenter af norske Artill. Brigade, 128. Peder Nielsen Knudstrup, Gaardmand af Lerbæk By under Grevskabet Frijsenborg, 129. Johan Fr. Bøller, 130. Reiner Meggers, 131. Peter Rathmann, Jægre af slesv. Jægerkorps, 132. Ole Olsen Næsset, 133. Jørgen Kielsen Lexaag, 134. Niels Nielsen Waterhus, Soldater af 1. trondhjemske Inf. Reg., 135. Ole Iversen Wigen, Soldat af 2. trondhjemske Inf. Reg., 136. * Joh. Krebs, Halvmaaneblæser af Livgarden til Fods, 137. * Joh. Gottlieb Becker, 138. * Gotfred Hensemann, Korporaler ved Kjøb. Inf. Reg., 139. * Fr. Küster, Musketer af samme Reg.

Talen¹⁾, der ved dette Ordenskapitul holdtes af den berømte Læge, Konferentsraad, Dr. med. Heinrich Callisen, lyder saaledes:

Stormægtigste, Allernaadigste Arveherre og Konge!

Naar en Olding, nær ved Enden af sin Bane, nedbøiet af Alder, Arbeide og svækket Helbred, fremstaaer for sin Konge, omgivet af Statens ypperste og meest udmærkede Mænd af alle Stænder, for offentlig, i Ordenens høitidelige

¹⁾ Tale, holden i Ordens-Kapitulet den 28de Januari 1813. Af Heinrich Callisen, Konferentsraad og Commandeur af Dannebrog m. v. For nogle af hans Venner. Werlauff S. 38.

Forsamling, at tolke de almindelige Følelser af underdanig Hengivenhed for Kongen, som brænde høit i hver Barm, af den varmeste Fædrelands-Kiærlighed, som opfylder hvert Bryst; af de ivrigste Forsæt hos enhver nærværende at bidrage, hver i den Stand og i den Stilling hvori Forsynets og Kongens Villie have sat ham, til Fædrelandets Gavn og almindelig Nytte — naar slige vigtige Emner skal fremføres af en Mand, hvis hele Levetid, hvis lange Bane, alene har været opoffret til Lægevidenskabens byrdefulde Sysler, til at formindske de Elendigheder, hvorunder Menneskeslægten sukker i Sygdoms Tilfælde, og som saa ofte hos den ømtfølede Læge efterlader den bittreste Kummer, naar hans ivrigste Bestræbelser ikke altid blive, eller kunne blive kronede med Hæld — saa er det alene Deres Majestæts Befaling, som kan give ham Mod til, at fremstaae for Deres Majestæts Trone, med Tillid til Deres Overbærelse, om Oldingens svækkede Evner ikke maatte ligne hans gode Villie og hans varme Følelser for Konge og Fædreland.

Det er D. M. allernaadigste Villie og Befaling, at paa den Dag, da Forsynet skienkede Staten sin elskede Frederik, skulde i Ordenens høitidelige Forsamling tolkes den Hæder og den Nytte, som ved Dannebrog-Ordenen er fremvirket i de danske Stater.

Disse vigtige Gienstande, som frembyde saa megen Stof til gavnrige Betragtninger, kunde efter deres Natur kun begynde med Dannebrog-Ordenens store Stifter Waldemar, som i Aaret 1219 stiftede — med femte Christian, som i Aaret 1671 fornyede — og med siette Frederik, som i Aaret 1808 udvidede denne hæderlige Orden. Adskillige Gange gienlød allerede paa dette ærværdige Sted Oldtidens store Waldemars Minde, som ikke alene stor i Krig udvidede Rigets Grændser og gjorde det danske Navn frygtet af Danmarks Fiender; men ogsaa ligesaa stor under Fredens Sysler, ved vise og velgiørende Love fremvirkede Orden og Sikkerhed, fremmede Undersaatternes Lykke og Velstand og byggede en varig Grund til Fædrelandets Hæld og Ære. Adskillige Gange gienlød i denne værdige Forsamling femte Christians — denne Dannebrog-Ordenens Fornyeres — taknemmelige Erindring, som stor i Krig end større i Fred haandhævede Retfærdighed i Landet, og hvis Viisdom anordnede Love, som Europa endnu beundrer og som fra Slægt til Slægt have udbredt Velsignelse endog over Fædrelandets fierneste Egne.

Følelse for sand Ære er en Naturdrift, som Skaberens har nedlagt hos ethvert godt dannet og oplyst Menneske. Denne Æresfølelse har til alle Tider været en riig Kilde til gode, ædle og store Handlinger, og det var D. M. vise Hensigt at opvække denne velgiørende Følelse hos alle Deres Undersaatter. Det var forbeholdet D. M., at sætte Kronen paa Dannebrog-Ordenens, dette Oldtidens ærværdige Mindesmærkes, Indretning. Det var forbeholdt Deres Viisdom at gøre dette Ærestegn saa almindeligen velgiørende, som det nu findes; at det ei skulde være Rang, Fødsel, Rigdom og Embedsstilling, som alene skulde give Adgang hertil; men at ingen Art af Fortieneste, af udmærket Duglighed, af Borgerværd skulde være udelukket derfra, at den kiække og oplyste Krieger til Lands og til Vands, at den dybsindige Videnskabsmand, den sindrige Kunstner, det fremspirende eller udviklede Genie, fortrinlige Opfindelser i det hele Omfang af nyttige Kundskaber, at endog de beskedenne skiulte Fortienester, selv enkelte store, ædle, gode Handlinger skulde kiendes og belønnes. D. M. øvede Øie udfinder udmærkede Fortienester hos Deres Undersaatter, endog i Rigets fiærreste Egne, og paaskiønner deres Værd. Mange af dem ere ved D. M. Naade belønnede ved at optages i Ordenens Skiød. Disses Daad og almeennyttige Handlinger skulle ei være tabte for Nutiden og Efterslægten. Selv de af vore Ordensbrødres Fortienester for det Offentlige, som Døden bortrev af vores Midte, skulde blive i Ordenens høitidelige Forsamlinger tilbagekaldte i taknemmelig Erindring, og Ordenens Aarbøger vil kunde frembyde for Efterslægten historiske Oplysninger, som ellers vilde have været skiulte i evig Forglemmelse. Endog fra denne Synspunkt har D. M. ved Ordenens Udvidelse til alle Arter af Fortienester, i alle Stillinger i Livet, sikkert Dem vores og Efterslægten underdanigste Taknemmelighed og inderligste Hengivenhed. D. M. har derved knyttet et evigt Baand, som endnu fastere forbinder Regenten med Undersaatterne — Deres troe og hengivne Børn til deres elskede Fader.

Fra dette Sted gienlød i de sidst henrundne Aar for D. M. Trone den store Waldemars vældige Krigsbedriver, og femte Christians fredelige Sysler, som begge kraftigen bidroge til Danmarks Hæder og Anseelse og til Deres Undersaatters Hæld og Lykke. Hvem af os alle, som nu ere forsamlede for D. M. Trone, paatrænger sig ikke mægtig den Tanke, hvormeget vi skyldte Dannebrog-Ordenens

tredie Skaber, Frederik den Siette, hvad han var for os hidtil, hvad han er os nu, og hvad vi haabe han under Forsynets Bestyrelse vil være os i Fremtiden. Efterslægten vil værdigen omhandle disse Gienstande. Den vil sætte siette Frederik ved Siden af Waldemar og Christian, og Danmarks Aarbøger ville da vidne om at de alle kraftigen værnede om deres Staters Sikkerhed og Selvstændighed, at de endog under Krigens uafværgelige Besværligheder anvendte alt for at gjøre deres Undersaatter lykkelige.

Jeg kiender for vel mine svage Evner til at jeg turde vove at udvikle disse Sandheder, som for enhver Fædrelandets Ven ere ligesaa indlysende som frydende. Jeg beder kun allerunderdanigst om Tilladelse, at maatte tilføie nogle enkelte Anmærkninger, som de indskrænkede Øieblikke, D. M. vil værdige at skiænke mig Deres Opmærksomhed, ville tillade. De fremkomme af mit Hiertes Fylde, og ingen Smiger skal nærme sig D. M. Trone, og vanære Oldingens Tale.

Det var Forsynets Villie at D. M. skulde modtage Regieringens tunge Byrde i et Tidsrum, da næsten alle Folkeslægter i Europa vare i en rystet Tilstand, og manges politiske Tilværelse var tvivlsom. I et Tidsrum, hvortil Verdens Aarbøger neppe kan frembyde et Lignende. Tak være det høieste Væsen! Tak være D. M. Viisdom! Danmark er endnu det mindst ulykkelige Land i Europa, i Sammenligning med andre Stater. Danmarks Saar ville, under D. M. Bestyrelse, hastigen læges, naar det maatte behage Forsynet igien at skiænke os Fredens uskatteerlige Velsignelser.

D. M. anstrængede Arbeidsomhed og uafbrudte Virksomhed giver et lysende Mønster for alle de ædle Mænd, der omgive Deres Trone, som for enhver af Deres Undersaatter. Kongen arbejder om Dagen under de stærkeste Anstrængelser, nyder kun sparsomt og afbrudt den Roe, som den menneskelige Natur saa nødvendigen kræver, for at see med egne Øine, og at virke efter eget Overlæg. Han vaager naar Borgeren, efter at have fuldbragt Dagens Arbeide, kan overlade sig til en roelig velgiørende Hvile, og tillidsfuld kan hver af D. M. Undersaatter overlade sin og Fædrelandets Skiøbne til Regentens faderlige Omsorg.

Hvor er den Regent, som i en saa lang Række af Aar dagligen tillader enhver af sine Undersaatter, som maatte have noget at andrage for ham, Adgang til sin høie

Person, undtagen vores Konge. Blid og taalmodigen hører han den Høies som den Ringes Anliggender, naar disse endog maatte være ugrundede og ubillige; hielper hvor og naar han kan, opmuntrer hvor han ikke kan hielpes, undersøger det som kunde synes tvivlsomt, og ingen forlader ham uden at være giennemtrængt af den dybeste Ærbødighed, underdanigste Hengivenhed og ømmeste Kiærlighed.

Det er en stor, en ædel, en henrivende Gienstand for Menneskevennen, at see en Monark, forsynet med undskrænket Myndighed, som ikke fornægter Menneskets blide, ædle Følelser, som røres ved andres Ulykker, og som deltaget i deres Lykke. Det var min tunge Lod, allernaadigste Konge, med den inderligste Følelse, at see D. M. dybe Kummer, naar offentlige Ulykker svævede over vore Hoveder, naar huuslige Sorger hvilte tungt paa Kongens, paa Faderens, paa Ægtefællens dybt saarede Hierte; naar enkeltes uforskyldte Ulykker fremlokkede Medlidenheds Taarer af Deres Øie! o! en Regent som ømt føler for og med sine Undersaatter, kan ikke andet end være god, og ædel, og elsket af sit Folk.

D. M. øvede Blik har, i de mange Aar De allerede som Kronprinds deeltog i Statens Bestyrelse, været henvendt til alle Grene af Statsforfatningen, ikke alene til den Deel som indbefatter Statens Sikkerhed, Forsvar og Selvstændighed, men ogsaa til dem, som endnu mere umiddelbar virke paa national Kraft, Styrke, Velstand og Lykke. Naar vi overskue Deres Daad finde vi ingen Gienstand som jo har tildraget sig Deres Opmærksomhed.

D. M. vise Anordninger har, med Hensyn til de offentlige Folkeskolers Forbedring sørget, saavel for Ungdommens intellektuelle som physiske og moralske Dannelse. Tidlig skulle religiøse Følelser opvækkes hos den; dens physiske Kræfter styrkes ved at vænnes til det Elements Indvirkning hvori de skulle leve, ved gymnastiske Øvelser og den velgiørende Svømmekunst; tidligen skulde de vænnes til nyttige Arbeiders Velsignelse, og Vanens Herredømme skulde endog fraholde dem fra Lediggang og Ladhed, som saa ofte leder til Fattigdom og Forbrydelser.

Hvor meget har D. M. ikke virket for Ungdommens lærde Opdragelse, ved den mere hensigtsmæssige Indretning af de lærde Skoler? og for Videnskaberne ved den af Dem anordnede Studieplan? hvor meget til Embedsmændenes Dannelse til duelige Statens Tienere ved nøiagtige Prøvel-

ser? hvor meget kan endelig Videnskaberne i Fædrelandet vente sig deraf, at D. M. har opfyldt vore norske Brødres saa ofte og inderligen yttrede Ønske, og befalet det norske Universitets Oprettelse?

Kraftigen har De allernaadigste Konge ogsaa virket til Lægevidenskabens Flor i de danske Stater. De har hævet Chirurgien — denne Medicinens ældre Søster — til den Værdighed og Anseelse, den i saa høi en Grad fortjener. Det chirurgiske Academie ærer i Dem sin høie Stifter og Beskytter. De ved Academiet Studerende skylde alene D. M. Naade, deres hele videnskabelige Dannelse, da intet Sted findes i Europa, hvor den hele og nøiagtige Underviisning i de fleste Dele af Lægevidenskaben ikke er forbundet med den mindste Bekostning for dem. Duelige Læreres Tal er forøget — Prøvelser nøiagtigen ordnede. Læger ere ansatte i Districter og Stæder, endog i Rigets fiærneste Egne. Smitsomme Sygdommes Indførsel fra Sø- og Landsiden er ved velgiørende Anordninger forebygget. Vaccinationens faste, stadige og sikkre Gang, gjør at den skrækkelige Koppesmitte ikke mere vil være at befrygte, hvorved forhen mange tusinde aarligen bleve bortrevne, og at Danmark vil være den første Stat i Verden, hvori Kopperne kunne ventes aldeles udryddede.

D. M. faderlige Omsorg har ogsaa viist sig i mange Grene af Lovgivningen, for at værne om Deres Undersaatters Sikkerhed, Eiendom og borgerlige Frihed, iblandt hvilke jeg alene nævner Indretningen af Forligelses-Væsenet overalt i Rigerne, og Anordningen om Rettens hurtige Pleie.

Jordbrugen er upaatvivlelig iblandt alle Stænder den som meest bidrager til Folkeformerelsen, og er en Hovedkilde til national Styrke og Sikkerhed, Velstand og Lykke. Alle andre Stænder maae staae tilbage for Landmanden. Det er ikke Stædernes forøgede Folkemængde, men det ere Landboerne, som udgiøre den virkelig producerende Classe, og som, naar Staten sikkrer deres borgerlige Rettigheder, tilbyde Fædrelandet ei alene kiække Forsvarere, men ogsaa den talrigste og stærkeste Afkom. D. M. landsfaderlige Omsorg har givet Bondestanden en nye Tilværelse, frie Borgeres Rettigheder. Lovbuddet om Bondefriheden og Stavnsbaandets Ophævelse, Jordenes Udskiftning, Bøndernes sikrede Eiendomsret mod vilkaarlig Undertrykkelse, Fælledskabets Ophævelse, Fredning af Eiendomme m. m., ere saa mange Æres-Minder, som sikkre D. M., Nutidens

og Efterslægtens Taknemmelighed. Disse vise Anordninger have allerede, uagtet Tidernes nærværende ublide Gang, bidraget meget til forøget Velstand og Lykke, til forbedret Cultur, til Ægteskabernes Formerelse og Folkemængdens betydelige Forøgelse.

Hvor store ere ikke de Opoffrelser som D. M. yder til vore norske Brødre for at afværge Hungersnød, som Misvæxt og Krig har paaført dem? hvor ivrige Deres Bestræbelser at afhjælpe Mangel af Livets Nødvendigheder for dem af Deres Undersaatter, for hvilke de nærværende høie Priser maatte være uoverkommelige?

Meget mere kunde jeg nævne naar jeg ikke frygtede at overskride Tidens mig tilladte snævre Grændser. Ja allernaadigste Konge! Deres hele Liv er opoffret til Deres tunge og byrdefulde Regentpligter! Deres vidt omskuende Aand opdager mange Gienstande, som Statens Sikkerhed, Selvstændighed og Hæder kræver, og som ere skiulte for os. Selv da, naar Fædrelandets Vel fordrer, at D. M., skiøndt vist ugiærne, maae fordre betydelige Offere af Deres Undersaatter, see vi i Dem vores elskede Konge — vores ømme Fader.

Paa denne høitidelige Dag, da Forsynet skiænkede Dem Livet og os vores elskede siette Frederik! paa denne høitidelige Dag, da Ordenens Medlemmer ere forsamlede om sin høie Ordensherres Trone! ville D. M. paa nye modtage vore Hierters Hylding og Fornyelsen af vore høitidelige Løvter. Gud og Fædrelandet er D. M. Symbol, og Gud og Kongen ere de betydningsfulde Ord som indeholde Summen af alle vore Pligter, og som vi bære paa Brystet, nær ved vore Hierter. Om nogen iblandt os nogensinde skulde blive lunken i Opfyldelsen af de Pligter, som Religionen, denne blide Ledsagerinde i Livets glade og kummerfulde Dage, byder, — saa ville vi see paa det Tegn som D. M. Naade har skiænket os — og det vil minde os om vore Forpligtelser! — Naar nogen iblandt os nogensinde skulde fristes til at finde de Pligter, som hans Kald og Embedsstilling kræver, trættende, besværlige og byrdefulde — saa ville vi skue paa det lysende Exempel, som Kongen frembyder os, og dette vil give os Kraft og Mod til, med Iver og Anstrængelse at anvende vore Evner til Kongens og Fædrelandets Tieneste, det vil opflamme os til gode og ædle Handlinger, og til sand Fædrelandskiærlighed! Og naar da eengang efter Naturens evige og uforanderlige Love, den Tidspunkt kommer, at vi alle uden Undtagelse skulle forlade Verden, og samles til vore For-

fædre, maatte da den glade Bevidsthed følge enhver af os i Evigheden, følge os for Skaberens Trone — vi have været troe mod Gud, troe mod Kongen og Fædrelandet!!!

Efter Ordensfesten afholdtes det sædvanlige Mid- dagstaffel paa Amalienborg; i Kongens Taffel, der var paa 40 Couverts, deltog Elefantridderne og Storkorsene af Danebrog, medens Kommandørerne og Ridderne af Danebrog spiste ved fire Galataffeler paa 350 Couverts. Om Aftenen var der Cour og Apartement og derefter det kongelige Bunteradstaffel paa 52 Couverts og Marskals- taffel paa 90 Couverts.¹⁾

I Friess' Tid vedblev man at benytte Rosenborg til Afholdelsen af Højesterets aarlige Aabningshøjtidelig- hed²⁾ den første Torsdag i Marts indtil 1829, hvorefter denne Ceremoni fra 1830 af foregik paa Christiansborg, og i Aaret 1824 blev Slottet desuden benyttet ved Ret- tens almindelige Møder, medens dens Lokale i Prindsens Palais blev underkastet en Reparation³⁾. Trækningen af Obligationer foregik endnu i Aaret 1814 i Rosen⁴⁾, men synes derefter at være ophørt, hvorimod Klasse- lotteriets Trækninger fortsattes der endnu i adskillige Aar. Ved Trækningen af det 64. Lotteries 1. Afdelings 5. Klasse i September 1817 blev et Bedrageri, som en af Lotteriets Embedsmænd, Fuldmægtig, Krigsraad Fr. Chr. Gleiss havde udøvet lige fra 1813 af, afsløret, idet

¹⁾ Statstid. 1813 Nr. 12.

²⁾ I Klæstrups Samling af Billeder fra det forsvundne Kjøbenhavn 2. Række findes en Fremstilling af Heroldernes Proklamation om Højesterets Aabning (XI), af Kongens Kjørsel til Højesteret (XVI) og af selve Højtideligheden paa Rosenborg (VIII).

³⁾ II. S. 123—124.

⁴⁾ Statstid. 1814 Nr. 9.

en norsk Skipper pludselig raabte: »Holdt! han har Gevinsten i Kjøleærmet.« Gleiss blev nu arresteret, Trækningen standset og en Omtrækning beordret. Ved Landsover- samt Hof- og Stadsrettens Dom af 13. Maj 1818 blev Gleiss fradømt Embedet og straffet med fem Aars Fæstningsarbejde samt idømt en Erstatning til Lotterikassen af 127,490 Rdlr. Navneværdi med 5% Renter fra den 28. Februar 1818, indtil Betaling skete, hvorhos de af ham ulovlig tilvendte Beløb 178,902 Rdlr. 73 Sk. Navneværdi og 168,558 Rdlr. Sølv mønt konfiskeredes til Fordel for Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse¹⁾. — Ved Trækningen af det 67. Lotteries

¹⁾ Statstid. 1817 Nr. 95, 96, Davidsen, Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn, II. S. 208—212. I Nyeste Skild. af Kjøbh. 1818 Nr. 51 hedder det:

Den 13. Maj d. A. blev ved den kgl. Landsoverret samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn afsagt Dom i Sagen Prokurator Sporon som Aktor kontra Arrestanten Krigsraad F. C. Gleiss etc. Af de flere under denne Sag Tiltalte aktioneredes Gleiss fornemligen for at have misbrugt sin Stilling som Fuldmægtig ved Klasse-lotteriets Inspektionskontor til under de ham i Anledning af bemeldte Lotteries Trækninger overdragne Forretninger at tilvende sig Gevinster af et meget betydeligt Beløb. Hvad dette delictum angaaer, da maa det i Følge hans under Sagen afgivne Forklaring antages, at de med sammes Udførelse forbundne Omstændigheder have været følgende. Allerede længere tilbage i Tiden havde det været overladt til Gleiss forinden Klasselotteriets Trækninger at besørge de til Lodsedlerne svarende, med Numere betegnede Sedler til Lotteriets Numermaskiner sammenlagte og indpakkede som og under selve Trækningerne, ved hvilke det i den ham meddelte Instruktion paalagdes ham i fornødent Fald at assistere og føre Hovedbøgerne, istedetfor denne sidste Forretning, der var overdragen en af de tilstedeværende Kollektører, at iværksætte den saakaldte Udragning i Gevinst- og Numermaskinerne, hvilken, efter hvad under Sagen er oplyst, har bestaaet deri, at man fra Tid til anden har med et dertil indrettet Jernredskab fremraget nogle af de i Maskinerne værende

4. Klasse i September 1820 indtraf det Tilfælde, at Nr. 80 blev udtrukket baade første og anden Dag, idet det ved en Fejltagelse var blevet lagt i Lykkehjulet igjen,

Sedler henimod den Luge, hvorigjennem Udtrækningen var bestemt at skulle ske, for paa denne Maade at forebygge, at ikke Opfostringshusets Dreng, der, efter den ved Lotteriet brugelige Indretning, udtrække Sedlerne af begge Maskiner, skulde ved at føre Armen ind i Maskinerne kunne udrive en eller flere Sedler. Under Udførelsen af den ham overdragne Indpakning af de til Numermaskinerne henhørende Sedler har han tilbageholdt flere af disse, og derpaa hos forskjellige Kollektorer anskaffet sig Lotterisedler, lydende paa samme Numere som de tilbageholdte Sedler, hvorefter han under Lotteriets Trækninger, naar han ved Udragningen i Gevinstmaskinen bemærkede, at der iblandt de fremragede Sedler var nogen eller nogle, som lød paa Gevinster, hvilke i Almindelighed skulle have været til at adskille fra Frilodderne saavel ved Papirets mere end almindelige Form, som og ved de stærkere Træk, hvormed Tallene paa samme vare skrevne, der foraarsagede, at Skriften slog igjennem, dels ogsaa, hvad i Særdeleshed Sedler lydende paa de største Gevinster angik, ofte vare kjendelige fra de øvrige ved en paa samme af Gleiss selv, under deres Nedlægning i Gevinstmaskinen, der jevnligen foranstaltedes af ham, anbragt Bøjning, har, medens han med den højre Haand iværksatte Udragningen i Numermaskinen, med den venstre Haand henkastet et Antal af de forud tilbageholdte Sedler iblandt de fremragede og saaledes, saa ofte den af ham bemærkede Gevinstseddel ved Udtrækningen udkom af Gevinstmaskinen, og derhos paa samme Tid en af de henkastede Numer-sedler uddroges af Numermaskinen, kom i Besiddelse af den Sum, hvorpaa Gevinstsedlen lød. Den ovennævnte Fremgangsmaade har Gleiss, efter sin Forklaring, først begyndt at øve ved det 60. Lotteries Trækning i Aaret 1813 og derefter uafbrudt vedblevet, indtil han under Begyndelsen af det 64. Lotteries 1. Afdelings 5. Klasse, efter at have bragt i Erfaring, at man havde fattet Mistanke til ham, den 5. September f. A. indkastede samtlige til den nysnævnte Afdeling hørende af ham hidtil tilbageholdte Sedler i Numermaskinen og faa Dage derefter blev stillet for Forhør, hvorunder han, efter adskillige foregaaende Benægtelser, omsider tilstod Faktum at være forøvet som foranført. — Afdøde Slotsforvalter, Kammerraad Læssøe ejede et paa Porcelæn malet satirisk Billede med Hentydning til Gleiss' Sag.

efter at være blevet udtrukket; skjøndt nogle af de Tilstedeværende protesterede mod Trækningens Fortsættelse, blev den dog ikke afbrudt, men der blev nedsat en Kommission, bestaaende af Etatsraad, Deputeret i det danske Kancelli Ørsted og Etatsraad, Borgermester Schæffer for at undersøge Sagen¹⁾. I Slutningen af Friess' Tid lykkedes det at faa Lotteriet fortrængt fra Rosenborg, hvor det sidste Gang blev trukket i November 1833²⁾.

¹⁾ Statstid. 1820 Nr. 79, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1820 Nr. 80, 82.

²⁾ II. S. 122. Endnu i Aaret 1836 blev Rosen afbenyttet til Afholdelse af Auktioner over ubrugelige Inventariiegjenstande. Marskall. Korresp. Prot. 1836—1837 S. 433—434, 501—502.

En medvirkende Aarsag til Lotteriets Fjernelse fra Rosenborg kan maaske søges i en af autoriseret Institutlærer I. Schjern i Aaret 1833 udgiven Pjece: »Min Mening om det 86de Kongelige Kjøbenhavnske Classe-Lottorie, saaledes fremsat som enhver fri Mand i Dannerstaten frit tør udtale sig«, hvor det S. 7—8 hedder:

Localet burde være rummeligere. I Sandhed for et Institut hvis Interessentere ere deelagtige i en saa betydelig Capital som over 6 Tønder Guld, dem Lykkens Gudinde efter sine Luner igjen skal udveie, synes Localet alt for indskrænket. Jeg for min Deel, maae tilstaae, at førend jeg personlig kom tilstede og læste: »Trækningen af det Kongelige Classe-Lottorie foretages offentlig paa Rosenborg Slot« forestillede jeg mig Localet som en overordentlig stor og rummelig Sal, hvor der var gjort den Foranstaltning at i det mindste et Par Tusinde Tilskuere alle tydelig kunne see hvorledes Trækningen blev foretaget. Jeg forestillede mig Tilskuerpladsens Indretning omtrentlig som et Parterre, eller ogsaa at de som trak Nummere maatte staae paa en saadan Forhøining at Enhver kunde see dem. — Forsalen hvor det 86de Kongelige Classe-Lottorie sidst blev trukket, kan, hvad Tilskuerpladsen angaaer, neppe rumme nogle faae Hundrede, og det er kun de to første Rækker, som staae nærmest Skranken, der kunne see hvorledes Trækningen foregaaer. Disse ere nu gjerne unge Mennesker, smale og smidige Personer, som ere istand til at trænge sig frem; Alle de andre staae som i Blinde og som

Efter at have set, hvad der i denne Periode foregik paa selve Slottet, ville vi nu kaste et Blik paa Haven og Exerccerpladsen. Konditor Firmenich, der, som ovenfor berørt, allerede i Aaret 1810 havde faaet Tilladelse til at sælge Forfriskninger i Herkulespavillonen, fik endvidere i Aaret 1815 Tilladelse til at opføre en »elegant« Koncert i Rosenborg Slotshave samt til at illuminere Gangene, Herkuleslogen og et Portal ved Exerccerhuset; han maatte tage en passende Betaling herfor af Publikum, men maatte selv drage Omsorg for at erholde den fornødne Vagt af Militær udenfor og Politi inde i Haven for at forebygge Uorden¹⁾. Festen fandt Sted Torsdagen den 21. September; Hovedindgangsalleen lige til Rosenborg Slotsbro og hele Kavalergangen var oplyst med smaa Lamper, Hovedindgangen i Kronprindsessegade og Herkulestemplet vare smagfuldt oplyste med kulørte Glaslamper. Ved Enden af Kavalergangen var der anbragt et Slags Transparent og ved Rosenborg Slotsbro en stærk Belysning med kulørte Glaslamper; de øvrige

i et Svedebad. Mange som ikke kunne udholde denne gyselige Varme, styrtede nu ud i den kolde Luft, og paadrage sig derved en Sygdom. Saare mange som have indfundet sig for at see Trækningen, komme ikke engang ind — Trængslen vilde ellers meget snart blive alt for skrækkelig. — Saaledes saae man under sidste 5te Classes Trækning hele Flokke velklædte Personer staae i Gaarden. Havde man havt et rummeligt og ophoiyet Locale, den Gang da G. for nogle Aar siden begik sine Snyderier, hvem kan da vide, om ikke meget før en skarpsindig Mand havde opdaget disse, og at saaledes Mange havde været hjulpede, som nu maa finde sig i deres Uheld.

Politivennen for 11. Januar 1834 Nr. 941 tiltræder Schjerns Mening og anbefaler som Trækningssted Hoftheatret, hvilket, som ovenfor bemærket, ogsaa blev anvendt dertil.

1) Marskall. Korresp. Prot. 1815 S. 163—164.

Gange i Haven vare svagere belyste. Paa to forskjellige Steder opførtes Musik af blæsende Instrumenter; midt i Haven var der anbragt et Telt, hvor der be-
 værtedes med Forfriskninger ligesom i Herkulestemplet. De Besøgendes Antal var anseligt, men der klagedes
 over, at der hverken var Dands, Sang eller andet sligt,
 som kunde give et Vauxhall Liv¹⁾. Foretagendet synes
 desuagtet at være faldet i Publikums Smag; thi næste
 Aar fik Firmenich Tilladelse til to Gange maanedlig om
 Sommeren at afholde Vauxhall i Haven; Politidirek-
 tøren Justitsraad Hvidberg og Overhofmarskal Hauch
 fastsatte Adgangsprisen til 2 Rdlr. for hver Person, hvor-
 hos Firmenich hver Gang skulde betale en Afgift af
 100 Rdlr. til Politikassen og 100 Rdlr. til Kjøbenhavns
 Fattigvæsen. Festerne, der ikke maatte finde Sted om
 Søndagen, skulde fastsættes til en bestemt Ugedag;
 Haven maatte paa disse Dage ikke lukkes førend om
 Middagen Kl. 12, og Firmenich maatte selv drage Om-
 sorg for Overholdelse af Orden ved Militær og Politi²⁾.
 Det første Vauxhall fandt Sted Torsdagen den 13. Juni
 fra Kl. 9 til 3 og begunstigedes af et meget smukt
 Vejr; omtrent 3000 Mennesker vare tilstede. Der var
 denne Gang blevet indrettet en Dandseestrade, men der
 klagedes over, at der ikke herskede Orden ved
 Dandsen; paa tre forskjellige Steder blev der opført
 Musik³⁾. Efter Bestemmelsen skulde der afholdes
 Vauxhall hver anden og fjerde Torsdag i Maaneden,
 medmindre Regnvejr medførte Udsættelse til en anden

1) A. St. S. 214—215, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1815 Nr. 76.

2) Marskall. Korresp. Prot. 1816 S. 255—256, 440—442.

3) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1816 Nr. 47, 48.

Dag¹). Ogsaa i Aaret 1817 fik Firmenich Tilladelse til at afholde Vauxhall i Haven ligesom det foregaaende Aar; Antallet af disse Fester blev dog begrændset til tre, og det blev nægtet ham at holde Bal en masque der²). De følgende Aar synes Firmenich at have indskrænket sig til Tirsdag og Fredag Aften i Sommermaanederne at lade opføre Musik bagved Herkulespavillonen, hvor der var indrettet en Orkesterestrade og anbragt Borde og Bænke for Gjæsterne; Belysningen omtales som ret vakker³). Undertiden optraadte fremmede Musikere ved disse Koncerter; saaledes fik Firmenich i Aaret 1831 Tilladelse til at lade nogle Tyrolere synge i Herkulespavillonen og senere samme Aar at lade den italienske Sanger Valentino Peressinotti, kaldet Scapiglione, optræde der, og i Aaret 1837 havde han engageret nogle svenske militære Musikere til under Musikkdirektør C. Richters Anførsel at give Koncerter bag Herkulespavillonen⁴). Firmenich, over hvis Varers Slethed og høje Priser der ofte klages, ligesom over hans Mangel paa Hensynsfuldhed ligeoverfor Publikum⁵), havde i Aaret 1829 nær faaet en Konkurrent i Traktør Nikolaj Jørgen Berg, som ansøgte om Tilladelse til at anbringe et Telt i Haven for at falholde Forfriskninger, samt at opføre en Retirade til Bekvemmelighed for de Spadserende;

¹) Marskall. Korresp. Prot. 1816 S. 466.

²) A. St. 1817 S. 96—97, jvfr. 117.

³) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1824 Nr. 71, jvfr. Nr. 78, Allernyeste Skild. af Kjøbh. 1831 Nr. 30, Marskall. Korresp. Prot. fl. St.

⁴) Marskall. Korresp. Prot. 1830—1831 S. 452, 461, 1837—1838 S. 202—203, Adresseavisen 1837 Nr. 202, 203, 204, Politivennen 1837 Nr. 1131.

⁵) Politivennen 1824 Nr. 448, 1825 Nr. 494, 504, jvfr. 1826 Nr. 540.

men da man mente, at Firmenichs tvende Butiker, i Herkulespavillonen og i Pavillonen ved Kronprindsesse-gade, vare tilstrækkelige til Publikums Forsyning, blev Andragendet afslaaet¹⁾. Foruden Firmenichs Koncerter blev der endvidere, som tidligere omtalt, om Sommeren hver Søndag Eftermiddag fra Kl. 5 til 7 gratis opført Musik af Regimenternes Hoboister i Haven²⁾, og i Aaret

¹⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1828—1829 S. 443, 457. Ideen om at faa et Øludsalg etableret i Haven fremsættes allerede i Politivennen 1825 Nr. 494 og 1828 Nr. 645; Ønsket om, at der maa blive indrettet en Retirade i Haven, findes, foruden i sidstnævnte Nr., tillige i Nr. 1117 (1837); der klages nemlig stadig over Urenlighed i Haven, navnlig ved den tillukkede Port paa Hjørnet af Gothersgade (Politivennen 1824 Nr. 437, 1837 Nr. 1121, jvfr. 1842 Nr. 1381); denne Port havde en kort Tid staaet aaben, men fra 1809 af synes den at have været lukket (Nyeste Skild. af Kjøbh. 1812 Nr. 43, Politivennen 1809 Nr. 575, 1811 Nr. 681, 1816 Nr. 16, 1824 Nr. 437, 441, 1826 Nr. 548, 1828 Nr. 645, 1830 Nr. 755, 1831 Nr. 806, 815, 818, — de tvende sidstnævnte Nr. meddelte af Hr. Expedient i Krigsministeriet Cand. polit. Holger Lund — 1834 Nr. 942, 1835 Nr. 1025, 1837 Nr. 1121, 1842 Nr. 1377); man ønskede derfor, at der i Gothersgade maatte blive aabnet en Indgang til Haven (Politivennen 1831 Nr. 815, 1832 Nr. 866, 1836 Nr. 1062, 1082), ligesom man tidligere fra den saakaldte Sorte Christians Krog, en Kro, der før Kronprindsessegades Anlæg laa lige for Dronningens Tværgade i den Del af Adelgade, der vendte ud mod Kongens Have (meddelt af Hr. Arkivar Dr. O. Nielsen) havde kunnet lukke sig ind i Haven (Politivennen 1831 Nr. 815).

²⁾ Marskall. Korresp. Prot. fl. St., Politivennen 1838 Nr. 1176, Petersen, Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro S. 129. Hoboisterne stode iøvrigt paa et uheldigt Sted i Haven; der var nemlig ikke anbragt nogen Forhøjning for dem, men de maatte staa paa en lavtliggende, fugtig Plads mellem Træerne; de vare derfor let udsatte for Forkjølelse, og da de altid vare omgivne af en Skare Barnepiger med Børn samt Landsoldater, og der ingen Resonants var, kunde man i 30 Skridts Afstand kun høre afbrudte Toner og den store Trommes Dundren. Politivennen 1830 Nr. 761, 1836 Nr. 1075. Disse Koncerter ophørte ved Hærens Omorganisation 1842. Politivennen 1842 Nr. 1388.

1835 fik P. Kosloff Tilladelse til med sit Selskab af russiske Hornblæsere nogle Gange at opføre Hornmusik i Haven. Adgangen til de sidstnævnte Koncerter betales med 2 Mark for Voxne og 1 Mark for Børn¹⁾.

Haven var endnu i Begyndelsen af denne Periode lukket om Vinteren fra Slutningen af Oktober og blev først aabnet for Publikum den første Konfirmationssøndag om Foraaret²⁾; men da Vejret i Begyndelsen af November 1818 var smukt, blev det tilladt, at den maatte staa aaben endnu nogle Dage, og i Januar 1819 blev det bestemt, at den i bemeldte Vinter skulde aabnes, saa ofte Vejret tillod det³⁾; fra den Tid af blev Haven saaledes tilgængelig hele Aaret rundt. Kongen saaes ofte spadsere her med sin ældste Datter Prindsesse Caroline, saalænge Hoffet opholdt sig i Hoved-

1) Marskall. Korresp. Prot. 1835—1836 S. 78, Adresseavisen 1835 Nr. 98—101.

2) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1817 Nr. 34, Hist. Tidsskr. 4. R. 4. B. S. 367. Endnu langt ned i Tiden var det Skik og Brug, at de Konfirmerede paa selve Konfirmationsdagen eller den følgende Dag indfandt sig i Konditoriet i Haven, hvor de nøde allehaande Forfriskninger, ja endog berusede sig (Politivennen 1830 Nr. 745); de tumlede sig da skrigende omkring i Gangene, Drengene reve Shawlerne af Pigerne, jøge efter dem og omfavnede dem; de klagede over, at det var noget Poite af Chokolade, man fik i Pavillonen, men roste Pommerantssnapsen som prægtig (Politivennen 1842 Nr. 1374).

3) Marskall. Korresp. Prot. 1818—1819 S. 44, 149, jvfr. Nyeste Skild. af Kjøbh. 1819 Nr. 17. Denne Bestemmelse blev tagen, efter at et Ønske derom kort iforvejen havde været fremsat i Politivennen for 26. December 1818 Nr. 156. Iøvrigt var man stadig misfornøjet over, at Haven blev aabnet for sent om Morgen og lukket for tidlig om Aftenen, jvfr. Politivennen 1809 Nr. 595, 1811 Nr. 678, 687, 1816 Nr. 35, 1825 Nr. 493, 505, 1826 Nr. 540, 550, 567, 1828 Nr. 645, 1830 Nr. 750, 755, 1831 Nr. 803, 806, 1834 Nr. 942, 955, 982.

staden¹). I 1817 blev der, efter 31 Aars Forløb, foretaget en Hovedreparation ved Springvandet²), og i 1837 afløste den nuværende Bronzegruppe, der er modelleret af Freund og støbt af Dahlhof, den derværende snart 100aarige Sandstensgruppe af le Clerc³). Herkulespavillonen blev istandsat i Aaret 1818, og der blev ved denne Lejlighed anbragt det saa længe savnede Jernrækværk til Beskyttelse for Statuen; denne var i Tidens Løb bleven en sand Pasqvinostøtte og var desuden bleven mishandlet ved Kaadhed af Drengene, som brugte Løven til at ride paa⁴). Den allerede tidligere paa-begyndte delvise Omlægning af Haven i engelsk Stil fortsattes og blev i det Væsentlige fuldført i Aarene 1823 til 1827⁵); til Jordarbejderne benyttedes Slaver⁶), hvilke ogsaa anvendtes ved en i Aaret 1813 foretagen Oprensning af Graven omkring Slottet⁷) og ved Ren-

¹) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1817 Nr. 34.

²) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1817 Nr. 80, 1818 Nr. 36. Ønsket om Anbringelse af et Rækværk om Springvandet udtales ofte i Politivennen, jvfr. 1816 Nr. 41, 1826 Nr. 550, 1828 Nr. 645, 1836 Nr. 1062 (en afskediget Officer Rosenberg havde reddet et Barn, som var faldet i Bassinet), 1840 Nr. 1276 (to Børn vare faldne i Bassinet), 1842 Nr. 1377. — I Politivennen 1827 Nr. 588, 589 og 590 debatteres Spørgsmaalet om Anbringelse af Fisk i Bassinet.

³) II. S. 5, Friis S. 133.

⁴) Politivennen 1816 Nr. 19, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1817 Nr. 46, 1818 Nr. 36, 1819 Nr. 17, 1821 Nr. 41, 77.

⁵) Marskall. Afl. til Geh. Ark., Nyeste Skild. af Kjøbh. 1823 Nr. 30, 41 (med et Digt til en nylig fældet Lind i Rosenborg Have), 76, 1824 Nr. 34, Politivennen 1808 Nr. 524, 1811 Nr. 678, 1824 Nr. 434, 1825 Nr. 481, 1826 Nr. 526.

⁶) Marskall. Afl. til Geh. Ark.

⁷) Marskall. Korresp. Prot. 1812—1813 S. 319, 1813 S. 70, 98, 225 (jvfr. II. S. 143), 270—271, 1813—1815 S. 126, Statstid. 1813 Nr. 72.

gjørelsen af Slotsgaarden og det til Slottet hørende Terræn¹⁾. Ved Havens Omlægning borttoges de 20 store Marmorkugler, der oprindeligt havde været anbragte paa den nuværende Exerccerplads og senere vare blevne henflyttede til Gangen ved Rosenborg Slot²⁾; endvidere forsvandt de to store Støtter af Granit med Kobberkuglerne ovenpaa, hvilke fra gammel Tid af havde staaet for Enden af Kavalergangen³⁾, og tre endnu tilbageværende Stenbilleder: Saturn, Diana og Flora⁴⁾. Gruppen, der fremstiller Løvens Kamp med Hesten, vandt ved Havens Omdannelse, idet den kom til at staa friere⁵⁾; i Aaret 1824 modellerede Billedhugger I. Heldt et Bagben til Hesten og Halen til Løven, hvilke manglede; Arbejdet udførtes af Gjørtlermester Løchte⁶⁾. I Kavalergangen blev der istedetfor endel gamle, for-

1) Marskall. Korresp. Prot. 1827 S. 11—12, 33—34, 39—40.

2) II. S. 3, 4, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1823 Nr. 30, 76, Marskall. Korresp. Prot. 1824—1825 S. 197. — Kuglerne blev henflyttede til Civiletatens Materialgaard, men da det mange Aar efter paa-tænkte at afhænde denne, blev de atter bragte tilbage til Rosenborg Have; paa Finantslovforslaget for 1869—1870 var der foreslaaet bevilget 1083 Rdlr. til deres Opstilling paa Fodstykker i en af Alleerne, men Beløbet blev nægtet. Rigsdagstid. 1868—1869 Till. A. S. 346, Till. B. S. 66. Disse kostbare Kugler, der nu kun ere 17 i Tallet, have hver et Gjennemsnit af 1 Alen 7 Tommer; de henligge endnu i Haven.

3) II. S. 3, 5, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1823 Nr. 35, Marskall. Korresp. Prot. a. St. — Støtterne blev ligeledes henflyttede til Materialgaarden, men det lykkedes den følgende Kommandant i Aaret 1842 at faa dem opstillede paany paa deres nuværende Plads ved den grønne Bro. Politivennen 1842 Nr. 1375.

4) Disse tre Billeder blev ogsaa henflyttede til Materialgaarden. Marskall. Korresp. Prot. a. St.

5) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1823 Nr. 76.

6) Marskall. Af. til Geh. Ark.

faldne Bænke i Aaret 1821 anbragt nye, forsynede med Rygstød¹⁾.

Skjendt der om Dagen, naar Haven var aaben, blev posteret Skildvagter fra Slotsvagten ved Indgangene fra Kronprindsessegade og fra Volden og etableret Opsyn i Haven²⁾, lyder der dog i Frederik den Sjettes Tid

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1821 Nr. 41. Bænkene i Haven, omtales i Politivennen 1816 Nr. 16 (der er kun faa gode Bænke, de fleste ere skrøbelige), 1821 Nr. 295 (der klages over, at de saakaldte Mønstringsbænke ved Indgangen fra Kronprindsessegade, der burde være til Nytte for gamle Folk, ere optagne af de saakaldte Støvere, Lapsere, Wienerherrer, Springfyre og Comptoirdrengene imellem 14 og 20 Aar, med en tynd Spanskkrøsstok, Brillere paa Næsen, oppurret Haar, ja, hvad mener Læseren? med forlorne Bryster og virkeligt Snørliv, midt i Hundedagene), 1824 Nr. 434 (de nye Bænke omtales, et Par lukkede Bænke, hvor man kunde sidde i Ly for Træk, saaledes som tilforn, ønskes), 1826 Nr. 550 (der ønskes to Bænke til ved Indgangen fra Kronprindsessegade), 1834 Nr. 960 (en fattig Skræder beder om, at Opsynsmanden i Haven vil lade nogle skarpe Sømspidser eller Sømhoveder i Bænkene blive siddende, da han har god Fortjeneste ved at reparere Benklæder, som ere blevne iturevne af disse), 1842 Nr. 1377 (der klages over, at der kun er 8 Bænke i Damegangen, medens der er 37 à 38 i Kavalergangen). — I Aaret 1824 foreslog Hofbygmester Hornbech at anbringe et i den botaniske Have nedtaget Portal af 8 doriske Søjler for Enden af Kavalergangen i Rosenborg Have, enten som en aaben Salon, tjenlig til offentlige Forlystelser, en Buffet eller deslige, eller som en Dekoration, der kunde skjule Exercenterhuset og tillige afgive en behagelig Hvileplads for de Spadserende, men da Foretagendet vilde blive for bekosteligt, blev det ikke udført. Marskall. Afl. til Geh. Ark.

²⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1812 Nr. 43. Tidligere havde Indgangen været belempret med Sælgekoner, men disse bleve dog senere fjernede. Politivennen 1816 Nr. 19. — Der fremsættes stadig i Politivennen Ønske om, at begge Jernportene ved Indgangen fra Kronprindsessegade maatte blive aabnede, især Søndag Eftermiddag, naar der paa Grund af Musiken var stærk Trængsel (1816 Nr. 19, 1826 Nr. 548, 1835 Nr. 1025).

stadig Klager over Uordener i Haven¹⁾, hvor der færdedes en Mængde lurvede og simple Personer, Lomme-tyve, Tiggere med deres Børn, Haandværksdreng, Gadedreng, Tambour- og Soldaterdreng samt Ammer og Barnepiger²⁾; Gadedreng og Børn uden Opsigt morede sig med at balancere paa Stakitterne og brækkede disse, og naar Opsigtsbetjenten løb efter dem, smuttede de gennem Konditor Firmenichs Butik ud paa Gaden (hvorfor man truede ham med at lukke Butiken ind til Haven³⁾; Dreng krøbe over Stakittet ved Kronprindsessegade ind i Haven⁴⁾, Plankeværker blev revne om, og Bassinet og Afløbsrenden fyldtes med Stene⁵⁾, sletklædte Personer pillede Utøj af sig i Haven⁶⁾, Bænkene og Statuen ved Herkulespavillonen blev besmurte med uanstændige og utilbørlige Skrivelser⁷⁾; der klagedes ogsaa over, at der blev tørret gammelt Linned og vaskede Klude i Haven⁸⁾, at Barnepiger og Ammer

1) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1815 Nr. 38, 1817 Nr. 46, jvfr. de følgende Anm.

2) Politivennen 1816 Nr. 16, 35, 1824 Nr. 441, 1825 Nr. 498, 502, 1832 Nr. 866, 1834 Nr. 982, 1835 Nr. 1014, 1025, 1837 Nr. 1121. — I Adresseavisen for 24. Maj 1827 Nr. 120 minder Gartner Lindegaard Ammerne om at afholde Børn fra at afrive Kviste og Blomster af Træerne, men i Politivennen 1827 Nr. 597 antages det, at det snarere er de Vøxne, som gjøre dette.

3) Marskall. Korresp. Prot. 1827—1828 S. 342, 343, 344.

4) Politivennen 1831 Nr. 802.

5) Marskall. Korresp. Prot. 1821 S. 132, 1821—1822 S. 256.

6) A. St. 1837—1838 S. 83—84, Politivennen 1816 Nr. 16, 1822 Nr. 345.

7) Nyeste Skild. af Kjøbh. 1817 Nr. 58, 1821 Nr. 77, 1822 Nr. 53, Politivennen 1824 Nr. 434.

8) Statsvennen 1822 Nr. 17, Marskall. Korresp. Prot. 1821—1822 S. 231—232.

tørrede og blegede Bleer der¹⁾, at der blev solet og banket Gulvtæpper paa Jerngitteret²⁾, at der blev røget Tobak i Haven³⁾, at Børn spillede Bold der⁴⁾, og at man ikke passede paa at holde Hunde ude; der blev derfor givet Ordre til at skyde disse, naar de bleve antrufne i Haven⁵⁾. I Aaret 1833 blev det forbudt at kjøre med Børnevogne i Haven⁶⁾. Af og til forefaldt der ligefrem Optøjer; saaledes overfaldt engang nogle Matroser Folk i Kavalergangen, pryglede og mishandlede den Mand og Lærlingen, som havde Vagt i Haven, og stjal Mandens Hat⁷⁾; en anden Gang maatte Vagten hentes for at »adsprede« Publikum, der ved den ovenfor omtalte af Konditor Firmenich paa Pladsen bagved Herkulespavillonen foranstaltede Musik af nogle svenske militære Musikere var kommet i et lystigt Lune og ikke

1) Politivennen 1824 Nr. 441.

2) Politivennen 1827 Nr. 596, 1831 Nr. 802.

3) At Lapserne nu ogsaa begynde i Kongens Have, at udføre denne Pøbel-Gemeenhed, tilligemed meer andet Charlottenlundsk Uvæsen, forekommer Anmelderen virkeligen altfor janhagemæssigt; og han troer derfor, i Tide at burde gjøre opmærksom paa, at Vedkommende sørge for, at man i denne Kjøbenhavns Herlighed, der nu smykkes og forskjønes, maa kunne udaande sin skjønne Erkjendelse af Kongens Naade og de agtværdige Bestræbelser til at udføre Samme — uden at blive tilrøget; eftersom det rimeligste er: en reen Luft og ikke Tobaksrøg, der skal søges paa dette Sted. Politivennen 1824 Nr. 445.

4) Politivennen 1817 Nr. 71.

5) Marskall. Korresp. Prot. 1823—1824 S. 349—350, Adresseavisen 1824 Nr. 99. Tidligere havde man ogsaa skudt Hunde i Haven. Politivennen 1808 Nr. 523, 525.

6) Marskall. Korresp. Prot. 1832—1833 S. 399—400. I Rigsdags-samlingen 1832—1833 blev det vedtaget, at Afgiften af Børnevogne skulde ophæves. Rigsdagstid. 1832—1833 Till. B. Nr. 15 S. 227—228 Nr. 54.

7) Marskall. Korresp. Prot. 1831—1832 S. 449—450.

vilde forlade Haven, uagtet der var ringet ud¹). Vagten maatte ogsaa en Gang tilkaldes for at beskytte et enligt, tarveligt, men anstændigt klædt Fruentimmer, som var blevet overfaldet af to meget simple Kvinder og deres korttrøjede Ledsagere; det fornærmede Fruentimmer, der var ganske ude af sig selv, blev under Graad og Hulken i et skrækkeligt Optog af to Mand og en Gefrejder ført ud af Haven²). Under Jødefejden i 1819 ventede man ogsaa Optøjer i Haven, hvor Jøderne plejede at spadsere Lørdag Aften, men heraf blev der dog ikke Noget³). Først i den næste Kommandants Tid lykkedes det nogenlunde at faa Bugt med disse Uordener⁴).

¹) A. St. 1837—1838 S. 202—203, Politivennen 1837 Nr. 1131, jvfr. Adresseavisen 1837 Nr. 202—204.

²) Politivennen 1825 Nr. 502.

³) Hist. Tidsskr. 4. R. 4. B. S. 351, Davidsen, Fra det gamle Kongens Kjøbh., II. S. 258, 259, 261.

⁴) Marskall. Korresp. Prot. 1837—1838 S. 536—537. — I Politivennen træffes i denne Periode stadig Anker over forskellige Mangler ved Haven; saaledes 1824 Nr. 437 (der er endnu i Maj Maaned Halm om Vandpumpen ved Kronprindsessegade), 1824 Nr. 423 (en Sneplov ønskes om Vinteren til at rydde Gangene), 1835 Nr. 1002, 1014 (der ønskes lagt Strandgrus i de fugtige Gange), 1810 Nr. 643, 1822 Nr. 320, 1824 Nr. 437 (der klages over det stygge Plankeværk om Frugthaven), 1822 Nr. 320, 1824 Nr. 437 (Kanalen ved Frugthaven ønskes opmudret), 1835 Nr. 1014 (Rækværket i Gangene og Bænkene ere raadne), 1835 Nr. 1002 (Stenpillerne og Jerngitteret ønskes vaskede), 1835 Nr. 1015 (Klage over en Pompe), 1819 Nr. 188 (Klage over en Afløbsrende), 1825 Nr. 502 (Klage over et for Børn farligt Sted ved Parken), 1826 Nr. 550 (der ønskes et Skur eller Telt til Afbenyttelse under Regnvejr), 1835 Nr. 1025, 1836 Nr. 1045, 1843 Nr. 1442 (Klager over Fortovet i Sølvgade), 1836 Nr. 1089, 1843 Nr. 1442 (Klager over Fortovet i Kronprindsessegade), 1836 Nr. 1089, 1837 Nr. 1116 (Klage over, at Drengene spille Top og Klink paa Fortovet langs med Haven), 1821 Nr. 285 (Blomsterhaven ønskes tilgængelig), 1835 Nr. 1025 (Rendestenen ved Kronprind-

Rosenborg Have, der i Christian den Syvendes Tid havde mistet saa betydelige Stykker af sit Territorium, maatte i Frederik den Sjettes Tid, i Henhold til Resolution af 14. August 1832, yderligere afstaa et Stykke til Anlæg af en Brøndanstalt¹⁾. Bestyrelsen for Rysensten Søbadeanstalt havde nemlig faaet Privilegium paa Driften af en saadan, der oprindelig tænktes sat i Forbindelse med Søbadeanstalten, men da dette viste sig uhensigtsmæssigt, blev Privilegiet overdraget et nyt Selskab, Rosenborg Brøndanstalt, der med samme Bestyrelse som Rysensten Søbadeanstalt i Tidsrummet fra Februar til Juli 1833 opførte de fornødne Bygninger paa den Selskabet overladte Grund i Rosenborg Have, hvorefter Udsalget af Mineralvande begyndte i Oktober samme Aar²⁾. Brøndgjæsterne, der i de tre Sommermaaneder, i hvilke Vandene benyttes, fik Adgang til Haven i de tidlige Morgentimer, indfandt sig her første Gang den 15. Maj 1834³⁾.

sessegade ønskes forsynet med Overgangsbrædter), 1840 Nr. 1285, 1288 (Porten til Exerccerpladsen nærmest Kasernen piber). — I Politivennen 1834 Nr. 980 fremsættes Ønske om, at Exerccerhuset maa blive aabnet om Vinteren fra Kl. 5 til 10 om Aftenen for mod Betaling at benyttes som Spadserested; det maatte da forsynes med 20 à 30 Lygter.

¹⁾ Marskall. Res. Prot. 1831—1834 S. 197—198.

²⁾ Medd. af Inspektøren ved Rosenborg Brøndanstalt, Hr. Lieutn. Nørgaard; Nationaltid. 24. Marts 1881 Nr. 1757, ifølge hvilken Anstalten Dagen iforvejen fejrede 50-Aarsdagen for sin Bestaaen dels i selve Brøndanstalten, dels ved et Festmaaltid i Larsens Lokale paa St. Annaplads.

³⁾ Adresseavisen 1834 Nr. 111, 114, Dagen 1834 Nr. 113, Statstid. 1834 Nr. 108, 109, jvfr. 1833 Nr. 198. Middeltallet af Brøndgjæsterne var i de 7 første Aar 77, i de 3 følgende 101. Jvfr. O. Bang, Om Brugen af de ved Rosenborg Sundhedsbrønde tilberedte Mineralvande, 1844 S. 5. — I Sommeren 1882 fik nogle fritænkere

Som ovenfor bemærket blev Exercerpladsen endnu i Aarene 1812 og 1813 benyttet til ærostatiske Forsøg af Danebrogsmand Colding. Det førstnævnte Aar var Vejret imidlertid længe ugunstigt; thi Opstigningen var oprindelig fastsat til den 20. Juli¹⁾, men endnu den 27. var han ikke kommen videre end til at bekendtgjøre, at han vilde foretage sin bebudede Luftrejse, den første Dag østlig Vind, uden Blæst, og klart Vejr indtraf, paa hvilken der da om Formiddagen, naar Vejret tegnede til at blive gunstigt, vilde blive opslaaet Plakater, og naar Vejrliget vedblev saaledes, at Luftrejsen kunde foretages, vilde der Kl. 2 paa Rundetaarn blive hejst Flag, som skulde vaje til Kl. 6, da Luftrejsen saa skulde gaa for sig. Priserne vare henholdsvis 4, 2 og 1 Rdlr.; for at underholde Tilskuerne vilde han fra Kl. 5^{1/2} lade smaa Balloner opstige²⁾. Endnu i tre Uger ventedes der forgjæves paa gunstigt Vejr, men endelig tog han den Beslutning at foretage denne sin tredie og sidste Ascension den 18. August uden Hensyn til Vindens Retning³⁾; den Dag var Vejret blevet blikstille, og Kl. 7 om Aftenen opsteg han under Tilskuernes Bravo-

Brøndgjæster, som foragedes over, at Musiken, der udføres i Haven om Morgenen, medens Brønddrikningen varer, efter en gammel, smuk Skik indledes med en Korol, Orkesterdirigenten til at udelade denne et Par Dage; da de øvrige Gjæster imidlertid bestemt protesterede herimod, blev Koralen paany udført, men modtoges første Gang med Hyssen af Fritænkerne, hvilket havde til Følge, at den af de andre Brøndgjæster forlangtes udført paany. Dagens Nyheder 29. Juni 1882 Nr. 170, smlgn. Oldfux, humoristisk Kalender for 1883 S. 18 II. 4.

1) Statstid. 1812 Nr. 56.

2) Statstid. 1812 Nr. 60.

3) Dagen 1812 Nr. 198.

raab med sin Montgolfière; han dalede paa Nørrebro i Nærheden af Ejendommen Solitude, og da han var stegen ud, hævede Ballonen sig atter og faldt ned paa en Kornmark ved Falkonervejen. Utallige ikkebetalende Tilskuere saaes udenfor Exercerpladsen paa Tage, Møller, Rundetaarn og Farimagsvejen¹⁾.

Mindre heldig synes Colding at have været det følgende Aar med et af ham til den 22. Juni Kl. 9 Aften bebudet brillant aërostatisk Divertissement paa Exercerpladsen²⁾, i Anledning af hvilket endog Passagen paa Volden mellem Nørre- og Østerport blev spærret fra Kl. 5 om Eftermiddagen³⁾; thi kort efter opkastedes der i Bladet Dagen det onskabsfulde Spørgsmaal, naar »det averterede brillante aërostatiske Divertissement« skulde gaa for sig⁴⁾, og da han tav hertil, besvaredes det i et senere Numer af Bladet derhen, at man saa vel maatte nødes til at tro, at det var det Divertissement, som den 22. blev givet paa Exercerpladsen til liden eller ingen Fornøjelse for Tilskuerne, som maatte punge ud⁵⁾ for at se ingen Ting eller i det Mindste Noget, man havde set hundrede Gange før for langt ringere Betaling. Det hedder, at Folk den Aften fra Kl. 9 til 12¹/₂ længtes efter at se de aërostatiske kolorerede og illuminerede Maskiner, som skulde holdes svævende over Pladsen, medens det vedhæftede Fyrværk afbrændte, men at der

¹⁾ Dagen 1812 Nr. 199.

²⁾ Statstid. 1813 Nr. 49, Adresseavisen 1813 Nr. 141.

³⁾ Dagen 1813 Nr. 146, Adresseavisen 1813 Nr. 141.

⁴⁾ Dagen 1813 Nr. 148.

⁵⁾ Billetterne kostede 4 Mark, naar de iforvejen toges i forskellige Konditorier, men 5 Mark ved Indgangen. Adresseavisen 1813 Nr. 141.

hverken var det Ene eller det Andet af sligt at se, og at der ikke var nogen Orden eller Indhegning ved Anskuelsen af det splinternyt opfundne Ildapparat, idet kun nogle Faa i en saare indskrænket Kreds kom til at se det, hvilket var Skade, da man af den hjertelige Latter af de nærmest Staaende maatte formode, at det var meget smukt. Artiklen ender med Ønsket om, at Forestillingen maa blive nedskyllet i Forglemmelsesfloden Lethe, og med Haabet om, at de, som i Fremtiden ville give offentlige Forestillinger, ikke ville skryde og bramme i Aviserne med Kunster, Syner og Herligheder, som loves at blive at se, og dog ikke ses, og som kun gjøres paa Skrømt for at lokke Pengene fra Folk og for i al Stilhed at le dem ud for deres Godtroenhed¹⁾.

¹⁾ Dagen 1813 Nr. 150. — Colding foretog i Aaret 1814 sin fjerde Luftrejse fra Flensborg, men da Ballonen havde lidt endel ved slet Behandling under Transporten fra Kjøbenhavn dertil, steg han ikke synderlig højt og dalede snart. Flensburgsches Wochenblatt 1814 Nr. 43, 44, 45, 47, 48 (i sidstnævnte Nr. et Digt med Overskrift: Etwas über Herrn Coldings Luftreise). I lang Tid optraadte han nu ikke som Aërostatiker, men da han i 1828 af Pengetrang satte en Subskription i Gang for at blive istand til at lade tre Luftballoner opstige, og det trak i Langdrag med Forestillingen, for hvilken han iforvejen havde oppebaaret Honoraret af Subskribenterne, 2 Mark Personen, blev han angreben i Politivennen for at have holdt Folk for Nar, og der udspandt sig en Fejde herom i Bladet; Ascensionen fandt da endelig Sted den 22. Oktober 1828, men de faa Tilskuere, der mødte, blev endel skuffede, idet Ballonerne vare saa smaa, at de saae ud som Svineblærer; den ene vilde slet ikke stige, og de to andre, som det lykkedes at bringe tilvejs, vare kun særdeles slapt fyldte, saa at man snarere skulde have troet, at de vare forfærdigede af Børn end af Landets eneste Aërostatiker, af hvem man havde ventet lidt mere. Politivennen 1828 Nr. 663—666, 669. — I Aaret 1842 fremtræder han for sidste Gang offentlig som Aërostatiker paa Exercerpladsen, jvfr. senere.

Paa Exercerpladsen, som, idetmindste fra 1809 af, ofte blev afbenyttet til Opbrænding af Papirspenge¹), blev der i Aaret 1814 opført en Ovn med en ganske anden Bestemmelse, nemlig til Brug for en mærkelig Ildkunstner, en Spanier ved Navn Gely Latour, som efter at have givet Forestillinger i Hamborg i Slutningen af 1813 var kommen til Danmark, hvor han først optraadte i Odense og senere i Kjøbenhavn i Casadabans Sal paa Kongens Nytorv Nr. 5. I Begyndelsen synes hans Kunststykker, der navnlig bestode i at bære og træde paa glødende Jern, at sætte en Ske med brændende Olie paa Tungen, at sætte Fødder og Hænder i smeltet Bly og at helde smeltet Bly i Munden, at have været af den almindelige Slags, hvorfor han ved de senere Forestillinger maatte nedsætte Adgangsprisen fra 2 til 1 Rdlr., og da han havde bebudet, at han vilde gaa ind i en gloende Ovn uden at tage Skade deraf, spottede Baggesen, med Henblik til den dengang herskende strænge Vinter, over ham i følgende Vers:

O du, som i din Ovn dig saa kan trendemænde²),
 At ingen Hede kan forbrænde dig,
 O! gjør mig, store Mand, blot uforbrændelig
 Den sidste Favn af Magistratens Brænde!

Gely Latour fik imidlertid sin Ovn opført paa Exercerpladsen, og den 25. Maj 1814 om Eftermiddagen Kl. 7¹/₂ udførte han sit Experiment til Alles Forbauselse. Han

¹) Statstid. 1809 Nr. 96, 97 og senere ofte. — I Exercerhuset og paa Exercerpladsen exekveredes Spidsrodsstraffen, jvfr. II. S. 116, Klæstrup, Det forsvundne Kjøbenhavn, 3. R. Billede VIII, Davidsen, Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn, II. S. 388.

²) Hentydning til Fortællingen om de tre Mænd i Ildovnen. Baggesen, Søndagen 6. Februar 1814 Nr. 1.

havde indbudt Medlemmerne af Videnskabernes Selskab til at overvære Forsøget, og af disse indfandt sig Admiral Winterfeldt, Overhofmarskal Hauch, Gehejmekonferentsraad O. Malling, Konferentsraad Schlegel, Etatsraad Thorkelin, Professorerne Kall, Herholdt, Wad, Mynster, Ørsted, R. og I. Møller foruden endel andre Videnskabsmænd. Hauch lod sit Thermometer under Tilsyn af to af de Tilstedeværende holde i Ovn; det steg til 130 Grader og befandtes ved nærmere Eftersyn at være sprunget og derpaa værende Papir svedet. En anden af de Tilstedeværende holdt sit Thermometer i Ovn, og det steg til 145 Grader. Kunstneren begav sig derpaa ind i Ovn; adskillige af de Tilstedeværende fulgte efter ham, men kunde ikke udholde at blive der i et Minut. Gely Latour havde taget en Flaske Vin og noget Mad med sig ind i Ovn, og fortærede sit Maaltid ganske muntert, idet han forsikkrede Tilskuerne, at han befandt sig meget vel, og at han kunde blive der en hel Dag. Han tørrede dog idelig Sveden af sig, og da han efter en lille halv Times Forløb kom ud af Ovn, slog hans Puls 160 Slag. Den 14. Juni gjentog han Experimentet, og Ovn var denne Gang opvarmet til mindst 180 Grader Réaumur, hvilken Varmegrad Barometermager Lerra i Forening med en Hr. Cetti undersøgte; tre Personer forsøgte at opholde sig i Ovn, de to maatte imidlertid forlade den efter nogle Sekunders Forløb, hvorimod den tredie holdt ud i nogle Minuter¹⁾.

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1814 Nr. 2, 9, 12, 14, 15, 43, Statstid. 1814 Nr. 41, 46, 52, jvfr. 1820 Nr. 82.

Et notabelt Besøg havde Exercerpladsen den 27. Maj 1822, idet Kronprindsen af Sverig (senere Kong Oskar den Første), der rejste under Navn af Greve af Skaane, bærede Vagtparaden med sin Nærværelse¹⁾.

En Begivenhed, som endnu erindres af den ældre Slægt, er Ekvilibristen Christian Roats Ascension fra Exercerpladsen til Rosenborgs Taarn og hans ulykkelige Fald fra Linen²⁾. Roat, der var født i Middelburg i Holland 1788, havde allerede tidlig uddannet sig som Linedanser, og paa sine Rejser i forskjellige Lande havde han vundet meget Bifald paa Grund af sin Dristighed og Behændighed; han forlod imidlertid senere Kunstnerbanen, paa hvilken baade hans Fader og Broder havde tilsat Livet, giftede sig i Danmark med en Datter af Sognepræst, senere Konsistorialraad Hans Mossin Schjøtt i Verringe paa Fyen og bosatte sig i Odense som Gjæstgiver; men

¹⁾ Statstid. 1822 Nr. 43, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1822 Nr. 43. Paa selve Slottet synes Prindsen ikke at have været; dette besøgte i denne Periode kun sjældent af fyrstelige Personer; af Marskall. Korresp. Prot. 1810 S. 316, 1818—1819 S. 469 og 1837—1838 S. 717—718 ses det, at Dronningen var her den 27. Septbr. 1810, Prindsesse Caroline den 30. Juni 1819 og Enkehertuginde af Glücksborg den 25. Maj 1838. — Svenske og russiske Officerer og Kadetter fra Orlogsskibe besaae Samlingen 1832 og 1833. A. S. 1831—1832 S. 456, 1832—1833 S. 491—492.

²⁾ Beretninger om Roats Fald af J. Wildt og H. G. Sommer, Carl Hermann, Gamle Minder S. 18—27, Statstid. 1827 Nr. 48, 49, Nyeste Skild. af Kjøbh. 1827 Nr. 48, Politivennen 1827 Nr. 601, 605, Randers Amtsavis 1827 Nr. 86, Aarhus Stiftstid. 1827 Nr. 81, Marskall. Korresp. Prot. 1827 S. 232—233, et Træsnit, fremstillende Katastrofen (tilhører Hr. Boghandler Lyng), Medd. af Roats i Kjøbenhavn endnu levende Datter Frøken Johanne Margrethe Roat (født i Lindorf i Schweiz 1823), der ejer et Pastelportræt af Faderen, efter hvilket Billedet i Texten er udført; Roat bar tidligere Overskjæg, men maatte paa Frederik den Sjettes Befaling aftage dette.

Lysten til den tidligere Virksomhed vaagnede paany, og den 2. Juni 1827 fik han Tilladelse til at afbenytte Exercerpladsen til sine ekvilibristiske Kunster og til at trække en Line til Rosenborgs Taarn. Ascensionen foregik den 6. Juni i Overværelse af Kongen, Prindsesserne Caroline og Vilhelmine samt Prindsen af Hessen-Philipsthal; 5 til 6000 Mennesker vare tilstede paa Exercerpladsen, hvortil Adgangen betaltes med henholdsvis 4

CHRISTIAN ROAT.

og 2 Mk. for første og anden Plads, og paa Farimagsgade og Glaciet vrimlede det af Tilskuere, idet Rosenborg Have var lukket, og Volden fra Nørreport til Nedgangen ved Rosenborg var spærret. Roat udførte sit Kunststykke med sædvanlig Dristighed og Sikkerhed, og skjøndt Linen, der havde en Længde af 450 Fod og var befæstet ved Taarnet i en Højde af 110 Fod, ikke

var tilstrækkelig strammet, saa at det til Slutningen kostede ham megen Anstrængelse at bevæge sig paa den, lykkedes det ham dog at naa Taarnet, hvorfra han udbragte et Leve for Kongen, Kongehuset og det danske Folk. Nedstigningen foregik uden Uheld, hvorefter han atter gik baglænds i Vejret næsten helt op og tilbage igjen, hilst begge Gange af Publikum med stormende Bifald. Tilskyndet af sit Held berammede Roat en ny Opstigning til den 12. Juni¹⁾, men mørke Anelser varslede denne Gang den ellers modige Mand om det sørgelige Udfald. Med tilbundne Øjne og med en Sæk over Hovedet naaede han dog lykkelig det øverste Vindue i Taarnet; efter at have nydt et Glas Vin og klædt sig om, traadte han frem i en glimrende Dragt, som straaede herligt i Aftensolens Glands. Da han naaede det Sted, som paa Grund af Linens Slaphed havde været det farligste, blev han staaende i nogle Sekunder, kun hvilende paa den ene Fod, hvorefter han med usædvanlig Hurtighed og korte Skridt ilede nedad, indtil han var kommen noget over Halvvejen, da han standsede og tilraabte de 36 Karle, som holdt Linen spændt, at de skulde stramme den noget mere; da brast pludselig Linen øverst ved Taarnet med en saadan Kraft, at det

¹⁾ I Politivennen 1827 Nr. 598 klages der over, at der i Kommandanten, Oberst Friess' Have ved denne Lejlighed befandt sig omtrent 100 Personer, der endog vare krøbne op i Frugttræerne for at se Ascensionen, medens Rosenborg Have iøvrigt var afspærret; i de tilstødende Gader havde man aftaget Tagstenene, og paa Skorstene og Vindmøller, ja selv paa Rundetaarn, saaes der Tilskuere; nogle velklædte Personer, der havde skaffet sig Adgang til den afspærrede Vold, bleve tilbageviste af Garnisonsadjutanten, Kapitajn Cathala.

hele i Jorden nedgravede Bjælkestillads, ved hvilket den var bunden fast, blev oprevet, og Roat styrtede ned fra en Højde af omtrent 25 Alen. En almindelig Rædsel betog de Tilstedeværende, Alle strømmede til, og kun med Møje og ved tilkaldt Hjælp af Politi og Soldater lykkedes det at bringe ham ind i Kasernen, hvor Etatsraad Fenger og flere andre Læger undersøgte ham. Hans venstre Arm var brækket paa tre Steder, Rygraden aldeles forslaaet, og Blodet strømmede ud af hans Øren. Da han var kommen til sig selv, raabte han flere Gange: »Ich sterbe, ich sterbe!« han beklagede sine Børn og sin utrøstelige Hustru, der med Magt maatte føres ud af Værelset, hvor han laa. Efter at være bleven aareladt og forbunden, blev han ført ud til Frederiks Hospital, hvor han døde ved Midnatstid. Lørdagen den 16. Juni Kl. 11 blev han jordfæstet fra Hospitalet, fulgt af sine tidligere Kunstfæller fra Morskabs-theatret til Graven paa den katholske Kirkegaard, hvor Præsten ved det østerrigske Gesandtskab og ved den katholske Menighed i Kjøbenhavn Aloys Zimmermann efter Jordpaakastelsen holdt følgende Tale over ham¹⁾:

Og saaledes sænkes da i Jordens Skjød, hvad Jorden har af Mennesket at fordre — de forkrænkelige Levninger af vor Broder, der af en sælsom, hidtil fast uhørt Tilskikkelse blev slængt i Dødens kolde Arme. Født i en Ende af Europa, maatte i en anden, i hans fulde Manddomskraft, hans Øie briste, hans Støv hensmuldre udi sorten Muld! — »Hertil og ikke længere« — saaledes havde Herren det besluttet, ligesom han foreskrevet har en Grændse for

¹⁾ Aarhus Stiftstid. 1827 Nr. 89, jvfr. Nr. 81, Politivennen 1827 Nr. 603.

det vilde Hav. Heldig hidtil i sin Konst, en Legemsfærdighed som vidnede om Aandsnærværelse og Mod, som Faa af vores Slægt vil kunne naae, maatte han her ligge for vore Øine — efterat han paa ny, og det paa den meest glimrende Maade, havde aflagt Prøver paa sin farlige Konst, og nu med almeen Bifald, alt synes lykkelig at have naaet Maalet — maatte han her lige for vore Øine see sin Konst ledsaget af det ulyksaligste, næsten ikke forud beregnelige Tilfælde! — Ak! saaledes gaaer det os arme, svage Mennesker i vore Foretagender! Alt visse af Seiren, styrtes vi dog ofte mod Jorden ved et uventet pludseligt Stød, vi overvindes, vi tilintetgjøres. — Du Broder i Christo! som har givet Verden et Beviis paa, hvormeget Mennesket formaar ved sin Aands og Legemskraft, hvormeget han formaar ved Anstrengelse og Øvelse, Du vil forblive i vor og de kommende Slægters levende Minde, og efter Aarhundreder vil Du vedblive at være en værdig Gjenstand for Beundring og Forbauselse! Og vi her i Christo Forsamlede, gjennemtrængte af Medlidenhed, vi sørge over Din ulykkelige Skjebne, og af reen Christenkjerlighed anraabe vi Alfaderen i det Høie, vi anraabe Ham som gjengjelder enhver af vore redelige Bestræbelser, Han optage Din i Himlens Regioner stegne Aand i sit faderlige Skjød, og smykke den med den uforgjængelige Seierskrone! — Ja, Fader i Himlen! Modtag ham i Dit Rige, og lad ham være en freidig Deeltager i Din Herlighed! Amen!

Den følgende Dag valfartede en stor Mængde Mennesker ud til Graven, i hvilken den den 14. September 1851 forulykkede Luftskipper Tardini¹⁾ senere blev jordet²⁾. Til Fordel for Roats Enke (hans anden Hustru, Johanne Antoinette Soehlken fra Hannover), der siden

¹⁾ Fædrelandet 15. Septbr. 1851 Nr. 214.

²⁾ Medd. af Graveren ved Assistentskirkegaard Hr. Hallager.

ernærede sig og sex Børn (tre Stedbørn og tre af hendes eget Ægteskab, af hvilke den yngste var født efter Faderens Død) ved ekvilibristiske Kunster i Dyrehaven, blev der den 25. Juni givet en Forestilling paa det kongelige Theater, ved hvilken Lejlighed der opførtes: »Det var mig!« og »De Uadskillelige«¹⁾, og Madam Wexschall fremsagde en af J. L. Heiberg i denne Anledning forfattet Epilog; Forestillingen indbragte 500 Rdlr. De Rygter, som efter Roats Fald udbredte sig om, at ondsksfulde Mennesker skulde have sønderskaaret Tovet eller heldt Skedevand derpaa, bleve ved en Bekjendtgjørelse af 16. Juni 1827 fra Vicepolitidirektør Bræstrup erklærede for at savne enhver Grund, idet det oplystes, at Tovet var sprunget ved den stærke Stramning og ved Gnidningen mod Stenkarmen i Taarnvinduet.

Om Roats ulykkelige Fald udkom der naturligvis adskillige Beretninger og Viser; af de sidstnævnte kendes endnu to, som lyde saaledes:

En ny Vise om den store Luftdanser Christian Roat, der Tirsdagen den 12te Juni for at vise sin Færdighed i at gaae paa en spændt Linie, tilvendte sig Alles Bifald, men da Touget brast, fandt ved sin Kunst en smertefuld Død. Forfattet af Mathias Lau, Skrædersvend. Kjøbenhavn, 1827. Faaes hos Tribler's Enke, Holmensgade 114. Trykt hos S. A. Nissen²⁾.

Mel. Vil du være stærk og fri.
Skrækeligt, hvad mener Du,
Her i Hovedstaden
Høres Jammer Nød og Grue
Overalt paa Gaden.

¹⁾ Overskou, Den danske Skueplads 4. S. 807.

²⁾ Hjorts Saml. 8 i det kgl. Bibl. Medd. af Hr. Underbibliothekar Vahl.

Hver man hører, hver man seer
 Taler kuns om Dandsen,
 Og om Roat som faldt ned,
 Skjønt han holdt Balancen.

Mærk det vel at Touget brast,
 Han blev stædt i Nøden,
 Ja paa Jorden i en Hast
 Fandt den Arme Døden.
 Skjønt man saae med Livet han
 Bragt til Hospitalet,
 Ei han Døden undgaae kan,
 Alt for høit var Faldet.

Han den første vistnok er,
 Der har sligt prøberet;
 Sikkert han den sidste blier,
 Som der bliver givet
 Lov at dandse i Luften meer
 For at balancere,
 Hver som blot det engang seer
 Kommer der ei mere.

Ei hans Mage kjendte vi
 Da han Linien rørte,
 Modig, munter, stolt og fri
 Han sin Kunst udførte.
 Stolt han stod ved Taarnets Spiir,
 Hører Mængden qvæde,
 Ei han ante at det blier
 Hans den sidste Glæde.

Lad os takke Godheds Gud,
 Hver med sunde Lemmer.
 Lad os prise høit hans Bud,
 Han os aldrig glemmer.

Naar ved Arbeid' og ved Flid
 Vi os kan ernære,
 Ei vi spille vil vor Tid,
 For sligt Fjas at lære.

En ny Vise om den store Liniedandser Christian Roat, der Tirsdagen den 12te Juni da han viste sin Kunst paa Linien, hvor mange Mennesker maatte være Vidner til det skrækkelige Syn, at Touget brast, hvorved han maatte ende sit Liv med de gyseligste Smerter. Forfattet af J. Jørgensen. Kjøbenhavn, 1827. Faaes hos Tribblers Enke, Holmensgade 114. Trykt hos S. A. Nissen¹⁾.

Mel. Omspændt af Tvivl etc.

O hvilken Ynk! jeg maa berette
 Lyt til min Sang, mærk Læser vel.
 Den tabte Sjæl, som vilde mætte
 Her ved sin Kunst Børn, Hustrue, selv.
 Ak skrækkeligt han maatte segne
 Fra sine Børn sin ømme Viv,
 som saae hans Kind med Marter blegne.
 Styrk Skaber! hendes unge Liv.

Tak Himlen, o I Christne Gode,
 O mangt et Øie brast i Graad!
 Da som en Helt, han kjæk sig troede,
 Laae han i Støvet blodig vaad.
 Skræk, Jammerklage, Mængdens Taarer
 Med Hjertets Suk lød, hvilket Syn.
 Men tak o Gud! den haardt Du saarer,
 Hans Smerter endtes som et Lyn.

Vel for sin Kunst han maatte segne,
 Men ei hans Feil var Skyld deri.

¹⁾ Medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe.

Ulykkelig han maatte blegne,
 Knuust af det Uheld, som ei frie
 Fra Dødens Baand han kunde frelses,
 Thi ak! det Fald jo blev hans Grav.
 Ei ahned han, da glad han hilste,
 At da det sidste Smil han gav.

Gud! Du, som sender Fryd og Kummer,
 Skue til de arme Børn ned.
 Fred med den Sjæl, som rolig slumrer,
 I Døden endt er, hvad han leed.
 Men skrækkeligt, o hvilken Jammer!
 Da fro og glad man Roat saae
 Knuust som af Lynen, Dødens Flammer
 Paa sorten Baar' den Arme laae.

Nu ved hans Grav, hans Hustrue græder,
 Her klagende om Liget staae;
 Og ynkelig til Himlen hæver,
 Nu Suk til Gud, de ømme Smaae.
 O Fader! styrk det unge Hjerte,
 Som for sin Roats brutte Stav.
 De ømme Glutter, som med Smerte,
 Her sukker ved den Tabtes Grav.

En mindre farlig Forestilling blev given det følgende Aar paa Exercerpladsen, idet det blev tilladt Hurtigløberen Berg at vise sin Færdighed i sin Kunst ved i 32 Minuter at tilbagelægge Pladsens Omkreds 12 Gange, hvilken Strækning udgjorde en Mil. Adgangen betalt med 32 Sk.¹⁾

En større Revue over samtlige i Kjøbenhavn garnisonerende Tropper og over de øvrige militære Korpser

¹⁾ Nyeste Skild. af Kjøbh. 1828 Nr. 28.

andt Sted paa Exerccerpladsen den 5. August 1833 i Anledning af Kongens Tilbagekomst til Hovedstaden efter en lykkelig overstaaet farlig Sygdom¹).

Det er tidligere omtalt, at Fuldmægtig Giessing i sine senere Aar var temmelig svagelig, og at Major Wilsters yngste Søn Harald Valdemar Wilster derfor i Aaret 1811 var bleven ansat som Interimsfuldmægtig under hans Sygdom. Da Giessing var død den 9. September 1813, ansøgte den unge Wilster om at faa hans Embede. Overhofmarskal Hauch bemærker i Forestillingen til Kongen om Embedets Besættelse, at Wilster, som allerede ansat Interimsfuldmægtig, kunde synes at være nærmest til at blive udnævnt til virkelig Fuldmægtig fremfor de sex øvrige Ansøgere: kongelig Lakaj Iver Rasmussen Stouenberg, Skriver i Sølvkammeret Christian Kiær, Fyrbøder i Rosen Peter Jensen, Student og Furér ved Kongens Livkorps Frederik Schønborg, Institutbestyrer og Underofficer ved Kongens Livkorps Schlichtkrul og Parykmagermester og Borger Jens Andersen; men han skulde dog bemærke, at Wilster kun var bleven ansat paa Faderens Begjæring for at gaa denne tilhaande i hans sidste Levetid og især for at berolige den gamle Mand ved Tanken om Slottets Inventariers Aflevering efter hans Død, og at Major Wilster endog udtrykkelig i sin Ansøgning derom havde anført, at han kun af den Grund udbad sig denne Naade for Sønnen, men ingenlunde for derved at forskaffe denne Tjenesten i Fremtiden. Wilster var desuden et ganske ungt Menneske, som kunde og burde

¹) Statstid. 1833 Nr. 185.

anvende sine Kræfter og sin Tid til noget gavnligere end til et Embede, der egentlig var en Underbetjening og derfor burde anses for en Retræte for en Mand nogenledes til Aars, der efter at have anvendt sine kraftfulde Aar i Virksomhed, havde gjort sig fortjent til et stille og mere roligt Embede; hertil kom endnu, at Wilster saavel af sin Fader som ved eget Valg var bestemt til at studere, og at han, hvis Kongen af Hensyn til Faderens lange Tjeneste vilde forunde ham i et eller to Aar en aarlig Hjælp til hans Studeringer, med større Taknemlighed maatte modtage denne Naade, end om han blev udnævnt til Fuldmægtig paa Rosenborg, allerhelst da han, ligesom hidindtil, saalænge han studerede, kunde beholde Logis og Brændsel paa Slottet af det, som var tillagt Fuldmægtigen. Derimod anbefalede Hauch Lakaj Stouenberg til at faa Embedet, idet denne havde udmærket sig ved en lang, ordentlig og redelig Tjeneste og ved andre foregaaende Bestillinger, saaledes som Rangeringen og Istandsættelsen af Hørsholm Slots Inventarium, allerede havde vist sig istand til at forestaa et Embede af den Natur.

Under 16. Oktober 1813 resolverede Frederik den Sjette, at Besættelsen af Fuldmægtigpladsen, af Hensyn til de oplyste Omstændigheder, maatte staa hen indtil Udgangen af 1814, og at Wilster i den Tid fremdeles maatte konstitueres med et aarligt Honorar af 200 Rdlr., som skulde udredes af den vakante Gage, samt med Embedets øvrige Emolumenter, for at han saaledes kunde fortsætte sine Studeringer, men at Overhofmarskallen ved Udløbet af den fastsatte Tidsfrist skulde indkomme med en nærmere Forestilling om Embedets Be-

sættelse¹⁾. Under 23. December 1813 meddelte Hauch i Anledning af en Skrivelse fra Rentekammeret om, hvorledes Honoraret skulde beregnes, at efter hans Skjøn burde de 100 Rdlr. udredes af Finantskassen og Resten af Kommandantens Gage, saaledes som det havde været Tilfældet med afdøde Fuldmægtig Giessings Løn²⁾.

Paa Grund af Kongens Fraværelse ved Kongressen i Wien blev Embedet ikke besat ved Udløbet af den i Resolutionen af 16. Oktober 1813 bestemte Frist; men da Kongen var vendt tilbage, blev Overhofmarskallens Indstilling om Besættelsen forelagt denne. Vi træffe da de samme Ansøgere som i 1813 (undtagen Sølvkammer-skriver Christian Kiær) og endvidere forhenværende Palaisforvalter Treuhorn fra Rendsborg, Kommander-sergent Hansen ved Kjøbenhavns Infanteriregiment, forrige Kammertjener hos Hertug Vilhelm af Würtemberg I. C. Møller og forhenværende Hushovmester hos Grev Bernstorff H. Bewers. Hauch bemærkede, at Wilster i Mellemtiden havde taget den fuldstændige juridiske Examen (i Januar Kvartal 1815 med haud. illaud. til den theoretiske og laud. til den praktiske Prøve³⁾) og derfor, som et dueligt ungt Menneske, uagtet de fordelagtige Vidnesbyrd i Henseende til Opfyldelsen af sine Pligter som konstitueret Fuldmægtig paa Rosenborg, som han havde fremlagt og fuldkomment fortjent, ved Kongens Naade paa anden Maade kunde være mere brugbar, saameget mere som han efter sin afdøde Faders

1) Marskall. Res. Prot. 1812—1813 S. 324—326, Korresp. Prot. 1813—1815 S. 41.

2) Marskall. Korresp. Prot. a. St. S. 45.

3) Lehmann, Jur. Stat S. 20, Richter, Jur. Stat 1881 S. 356.

Ønske blot blev ansat ad interim for at berolige den Afdødes Frygt for Inventariernes rigtige Aflevering efter hans Død, men ingenlunde for at han skulde attraa at blive i denne subalterne Tjeneste. Derimod blev Lakaj Stouenberg, der, saavidt vides, havde ledsaget Kongen paa Rejsen til Wien, paany anbefalet til at faa Embedet, hvilket han ogsaa opnaaede ved Resolution af 15. Juli 1815 fra 1. Oktober at regne; Vilkaarene vare de samme som Giessings¹⁾. For de tre Kvartaler af 1815 blev der i Henhold til Resolution af 9. September udbetalt Wilster 150 Rdlr., som hidtil ikke havde kunnet anvises, da Resolutionen af 16. Oktober 1813 kun havde meddelt ham Konstitution indtil Udgangen af 1814²⁾.

Wilster ønskede imidlertid at erholde en formelig Afsked i Naade som Interimsfuldmægtig, hvilket blev bevilget under 3. Oktober 1815³⁾, og den 6. November tilskrev Hauch ham derfor saaledes⁴⁾:

Da det har behaget Hans Majestæt Kongen under 15. Juli d. A. allernaadigst at ansætte Iver Rasmussen Stouenberg til Fuldmægtig ved Rosenborg Slot med den for denne Tjeneste bestemte Gage fra den 1. f. M. og derved fra sidstnævnte Dato at fritage Hr. Harald Valdemar v. Wilster for de Forretninger, der hidindtil har været Dem henlagte som Interims-Fuldmægtig, og De i den Tid, De har forestaaet denne Tjeneste, stedse har udvist den muligste Orden og Nøjagtighed, samt derved erhvervet

1) Marskall. Res. Prot. 1814—1816 S. 143—147, Rentekammerets Rel. og Res. Prot. 1815 B. 225.

2) Marskall. Res. Prot. 1814—1816 S. 175—178.

3) A. St. S. 184.

4) Marskall. Korresp. Prot. 1815 S. 356—357.

Dem Deres Foresattes fuldkomne Tilfredshed, De ogsaa efter Kommandanten Oberstlieutenant v. Friesses Indberetning har aflagt fuldkommen Rigtighed for alt det, som har været anbetroet til Deres Opsigt, saa bliver De efter Deres indsendte Ansøgning af 19. September og Hans Majestæts mig derpaa under 3. f. M. tillagte allerhøjeste Resolution herved formelig entlediget fra denne Deres hidtil havde Tjeneste som Interims-Fuldmægtig ved bemeldte Slot.

Hvilket efter allerhøjeste Befaling saaledes herved tilkjendegives, og lader jeg tillige det mig tilstillede Brev af 26. Januar 1811¹⁾ følge herhos tilbage.

Hauch.

Kongens Palais den 6. November 1815.

Til

Candidatus juris H. V. v. Wilster.

Til Erstatning for den Skuffelse, Wilster havde lidt, fik han, som tidligere bemærket, 1816 Titel af Sekretær; 1817 blev han Kopist i Statsgjældskontoret, 1820 Fuldmægtig; 1826 blev han entlediget, men samme Aar ansat som Bogholder og Kasserer ved det københavnske Brandassurancekompagni for Varer og Effekter og udnævnt til Kammerassessor. Som saadan døde han i København den 16. Marts 1840²⁾.

Lakaj Iver Rasmussen Stouenberg, der, som ovenfor anført, blev Fuldmægtig fra 1. Oktober 1815, var født 1759; hans Hustru Kirstine Finsteen, med hvem han var bleven gift 1791, var død den 12. Juni 1808 i en Alder af 45 Aar³⁾. Det var i en meget uheldig Periode, han havde faaet Embedet ved Rosen-

¹⁾ Medd. om Ansætt. som Interimsfuldmægtig. Marskall. Korresp. Prot. 1811 S. 53, 54.

²⁾ II. S. 92—93.

³⁾ Erslews Forf. Lex. 3. S. 256, Suppl. 3. S. 296.

børg; thi Besøgene paa Slottet, af hvilke han tildels skulde leve, aftog paa Grund af de daarlige Tider mere og mere og ophørte næsten helt. Da hans faste Løn kun var 200 Rdlr., faldt det ham, uagtet al Orden og Sparsommelighed, derfor vanskeligt at underholde sig og sine tre Børn, hvorfor Kongen senere aarlig tilstod ham et Gratiale paa 100 Rdlr. af Hofkassen¹⁾. Ligesom Stouenberg allerede tidligere i Aaret 1812 havde været benyttet ved Rangeringen af Hørsholm Slots Inventarium, saaledes blev der nogle Gange efter hans Ansættelse paa Rosenborg overdraget ham lignende Hverv, idet han 1819 fik Ordre til at tage til Hørsholm for at opgjøre den gamle Slotsforvalter Hintzpeters Inventarie-regnskab og senere samme Aar at overvære den der stedfindende Auktion²⁾ og det følgende Aar at begive sig til Fredensborg for i Forening med Krigsraad, Hof-furér Ibsen at modtage af afgangne Slotsforvalter Mansas Arvinger alle de til Fredensborg Slot og sammes Nebenbygninger henhørende Møbler og Inventariesager og igjen aflevere disse til den nye Slotsforvalter Engel³⁾.

I Aaret 1826 indgav Stouenberg paa Grund af sin tiltagende Svagelighed Ansøgning om at maatte blive entlediget med Pension, hvilket blev bevilget under 5. August; hans Pension blev fastsat til $\frac{2}{3}$ af hans faste Gage, 133 Rdlr. 32 Sk.⁴⁾, hvorhos han til Hjælp for sin egen og sine to Døttres Underholdning paa Grund af sine 36 Aars Tjeneste aarlig fik bevilget en Gratifikation

¹⁾ Marskall. Res. Prot. 1824—1827 S. 234—285.

²⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1818—1819 S. 198—199, 1819—1820 S. 67—68.

³⁾ A. St. 1820—1821 S. 67—68.

⁴⁾ Marskall. Res. Prot. 1824—1827 S. 324—327.

af Hofkassen paa 100 Rdlr.¹⁾ Han døde den 30. November 1834²⁾.

Ved den ovennævnte Resolution af 5. August 1826 var det endvidere bifaldet, at Stouenbergs Søn Exam. juris Frederik Stouenberg, der fra 1816 af havde været Kopist i Statsgjældskontoret, og som havde gode anbefalinger fra Direktionen for Statsgjælden, fra Oberst Friess og Flere saavel for udmærket Flid, Orden og Duelighed i Forretninger, som for god moralsk Opførsel og Karakter, i Henhold til Faderens derom udtalte Ønske maatte ansættes som Fuldmægtig ved Rosenborg fra 1. Oktober 1826 med den til denne Tjeneste reglementerede Gage af 200 Rdlr. aarlig, og blev hans Bestalling derefter udfærdiget under 17. Oktober³⁾. Frederik Stouenberg, der var født 1797⁴⁾, havde deltaget i Krigen 1813—1814; under denne var han ifølge nogle af ham efterladte Dagbogsoptegnelser⁵⁾, tilligemed endel Andre den 8. December 1813 henimod Aften ved Herregaarden Hanerau i Holsten (hvis Ejer Johan W. Manhardt ved Ordenshøjtideligheden paa Rosenborg den 28. Januar 1810 var bleven udnævnt til Ridder af Dane-

¹⁾ A. St. 1831—1834 S. 84—85.

²⁾ Dagen 18. Decbr. 1834 Nr. 301. — Sønnen fik af Hofkassen 150 Rdlr. til Faderens Begravelse. Marskall. Korresp. Prot. 1834—1835 S. 40S.

³⁾ Originalen i Enkefru Louise Stouenbergs Besiddelse. — Fr. Stouenberg havde som Fuldmægtig ved Rosenborg i en længere Aarrække en Friplads i det kgl. Theater (i Parterret, om Fredagen). Medd. af Hr. Theaterfuldmægtig Hauch.

⁴⁾ Erslews Forf. Lex. 3. S. 256, Suppl. 3. S. 296.

⁵⁾ I Enkefru Louise Stouenbergs Besiddelse; jvfr. hans Autobiografi i hans Ansøgning om Forvalterposten ved Rosenborg af 27. Marts 1851 i den kronologiske Samlings Bestyrelses Arkiv i Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

brog¹⁾, bleven overfalden og plyndret af 500 russiske Kosakker, der Dagen efter førte Fangerne til Nordtorff, hvorefter de den 10. December af de svenske Mørnerske Husarer bleve bragte gennem Neumünster til Segeberg og indsatte i Byens Kirke; senere bleve de indkvarterede hos forskellige Borgere; men den 22. Januar 1814 fik Stouenberg et Pas, hvorefter han kunde vende tilbage til Rendsborg. Allerede før han var bleven ansat ved Rosenborg, havde han i Thaarups Beskrivelse over Kjøbenhavns Mærkværdigheder leveret nogle Efterretninger om Slottet, hvilke i det Væsentlige danne Grundlaget for de af ham senere som Fuldmægtig udgivne danske, tyske og franske Kataloger over Samlingen.

Oberst Friess var i sine sidste Leveaar meget lidende, hvorfor det blev nødvendigt at skaffe ham Hjælp til hans militære Forretninger. Under 23. Maj 1832 blev derfor pensioneret Oberst **Eilert Peter v. Tscherning** konstitueret til at forestaa Kommandantforretningerne paa Rosenborg, og der skulde som Følge heraf anvises ham et passende Lokale til Beboelse i Kommandantboligen samt, efter Oberst Friess' nærmere Bestemmelse, en af de smaa Haver til Afbenyttelse²⁾; den 27. Maj næsteften blev Tscherning endvidere adjungeret som Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg for ved Oberst Friess' Afgang at indtræde i denne Post, imod at den ham tillagte Pension da skulde bortfalde³⁾. Tscherning, der var født 1767, var bleven Student 1783 og havde taget den philosophiske Examen det følgende

¹⁾ Statstid. 28. Januar 1810 Nr. 9.

²⁾ Marskall. Res. Prot. 1831—1834 S. 173—174.

³⁾ A. St. S. 186.

Aar. Han maatte imidlertid paa Grund af Fattigdom tage en Huslærerplads, men vedblev dog det paa-begyndte theologiske Studium, til hvilket han var bleven bestemt af sine Forældre. Han følte imidlertid intet Kald til Theologien, hvorfor han efter sin Moders Død 1786 gav sig til at studere Jura og modtog en Ansættelse som Kancellist i Generalkommissariatskollegiets Revisionskontor. Ogsaa dette Studium forlod han lige før Examen 1788, idet Krigen med Sverig da var udbrudt, og hans Barndomslyst til den militære Stand derved var vaagnet. Han kom med det ridende Artilleri til Norge og gjorde Adjutanttjeneste i Frederiksstad, hvorefter han blev udnævnt til Sekondlieutenant. 1790 kom han tilbage til Kjøbenhavn, vendte 1791 tilbage til Frederiksstad, hvor han holdt Forelæsninger over Mathematik for Officererne af det søndenfjeldske Regiment, kom i Efteraaret 1792 atter til Kjøbenhavn og giftede sig med sin Forlovede Marie Lützwow, Datter af Søkapitajn, senere Admiral Lützwow; hun var født 1768 og døde 1830. I August 1794 blev han sendt som Prøvekommissær til Frederiksværk, hvor han i September blev Inspektør; her indlagde han sig megen Fortjeneste af Fabriken. Under Urolighederne 1801 og 1807 var han Kommandant for det militære Korps, som blev dannet paa Frederiksværk for at dække Kysten, og kommanderede senere Kystmilitzen i Frederiksborg og Jægerspris Distrikter. Ved den sidste Ordenshøjtidelighed paa Rosenborg den 28. Januar 1813 modtog han, der da var Oberstlieutenant, personlig Dannebrogordenens Ridderkors¹⁾. Medens han var ansat paa Frederiks-

¹⁾ Statstid. 1813 Nr. 9.

værk, blev han benyttet i Sendelser af forskjellig Art; 1798 var han i Sverig, 1811 i Sverig og Norge, nærmest for at sondere Stemningen der, 1813—1814 kommanderede han paa Als og i Sundeved mod de allierede Tropper, og efter Fredsslutningen blev han sendt først til Holsten og senere til Nordtyskland, hvor han skulde holde Øje med de svenske TROPPEBEVÆGELSER. 1823 rejste han paa Bornholm og i Tydskland. Han opholdt sig paa Frederiksværk indtil 1830, da han tog sin Afsked, hvorefter han, som bemærket, i 1832 blev adjungeret Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg. Han døde imidlertid allerede den 26. Juli samme Aar¹⁾, og to Dage efter fik hans Søn Artillerikapitajn Anthon Frederik Tscherning Ordre til indtil videre daglig at indfinde sig paa Rosenborg for at modtage Meldinger og Rapporter fra Vagten, give de Ordre til samme, som maatte anses fornødne, samt udgive de daglige Paroler og Feltraab, og skulde der, saalænge han forrettede denne Tjeneste, anvises ham et Aftrædelsesværelse i Kommandantboligen²⁾. I Henhold til sit derom udtalte Ønske afgik Kapitajn Tscherning imidlertid ifølge Reskript af 19. August 1832 fra denne Tjeneste, der derpaa midlertidig blev overdragen Kapitajn-Vagtmester Laurits Svitzer Schou, Ridder af Danebrog³⁾.

Paa Grund af Oberst Friess' vedvarende Svagelighed maatte imidlertid en Officer paany adjungeres ham, og under 18. Marts 1833 tilskrev Overhofmarskal Hauch Oberstlieutenant Christopher Henrik v. Som-

¹⁾ Af Anthon Frederik Tschernings efterladte Papirer, I. S. 6—8.

²⁾ Marskall. Res. Prot. 1831—1834 S. 193.

³⁾ A. St. S. 198—199.

mer, at han næste Dag agtede at indgive allerunderdanigst Forestilling desangaaende, og udbad sig, da han derom havde modtaget en Mængde Ansøgninger, at Sommer endnu samme Dag, saasnart som muligt, vilde tilsende ham sin Ansøgning, for at den tilligemed de andre kunde blive Kongen forelagt¹⁾. I Henhold til Reskript af 9. April 1833 blev Oberstlieutenant Sommer da konstitueret som Kommandant paa Rosenborg og adjungeret Oberst Friess til i dennes fremrykkende Alder og Svagelighed at bestyre Kommandantskabs- og Slotsforvalterforretningerne sammesteds for ved Oberstens Afgang at indtræde i hans Post som Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg, imod at den ham hidtil tillagte Pension fra den Tid ophørte. Der skulde som Følge heraf anvises Sommer et passende Lokale i Kommandantboligen til Beboelse, og efter Oberst Friess' nærmere Bestemmelse overlades ham en af de smaa Haver til Afbenyttelse²⁾.

Sommer blev, kort efter sin Ansættelse, Medlem af en Kommission, der i Henhold til Resolution af 4. Maj 1833 blev nedsat for under Overhofmarskal Hauchs Forsæde og under Medvirkning af Justitsraad, Inspektør Spengler og Kancelliraad, Inspektør Thomsen at foretage en kronologisk Ordning og Opstilling af Sagerne paa Rosenborg³⁾.

¹⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1832—1833 S. 276—277.

²⁾ A. St. S. 306—307. I Statskalenderen for 1834 findes Oberstlieutenant Sommer anført som adjungeret Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg efter Oberst Friess.

³⁾ Marskall. Res. Prot. 1831—1834 S. 320—323, Korresp. Prot. 1832—1833 S. 364. Under 5. September 1836 takkede Hauch Sommer for hans Iver og Interesse for Samlingen, hvis krono-

Efter mange Aars tunge og smertefulde Lidelser døde Oberst Friess den 4. Maj 1834¹⁾, hvorefter Oberstlieutenant Sommer tiltraadte Embedet som Kommandant og Slotsforvalter paa Rosenborg.

Christopher Heurik v. Sommer²⁾, Søn af Christian Frederik Ernst Sommer (født den 1. December 1743, død som Major den 13. Juni 1803) og dennes Halvbroders Datter Anna Sophie Sommer (født den 26. April 1749, død den 19. April 1821), var født den 3. Februar 1783 i Ribe, hvor Faderen dengang laa i Garnison som Premierlieutenant ved det daværende slesvigske, det senere Riberske og andet jydsk Regiment. Han var omtrent fire Aar gammel, da Faderen med Regimentet blev forflyttet til Rendsborg, hvor han da tilbragte Resten af sin Barndom, indtil han kom til Kjøbenhavn for ligesom Faderen og Bedstefaderen (Premierlieutenant Gustav Casimir Sommer, død den 29. September 1753) at gaa den militære Løbebane og blive Kadet. Ved Officersexamen 1799 fik han som Nr. 1 Æressabel, hvorfor hans Anciennet blev regnet fra 7. December 1790; en af hans Lærere var den bekjendte Kapitajn Werner Abrahamson, i Anledning af hvis Død 1812 Sommer har skrevet et Digt til Danmarks Skjalde. Den unge Officer skulde imidlertid snart ombytte Pagetjenesten

logiske Ordning han for en stor Del tilregnede hans Sagkundskab og Flid. Marskall. Korresp. Prot. 1836—1837 S. 294.

¹⁾ Adresseavisen 9. Maj 1834 Nr. 112, Statstid. 10. Maj 1834 Nr. 111.

²⁾ Oplysningerne om Sommer skyldes væsentlig Meddelelser af hans Søn, forhenværende Distriktslæge Chr. Sommer, jvfr. Erslews Forf. Lex. 3. S. 198—199, Suppl. 3. S. 210 og Biografien i Auktionskatalogen over Sommers Samlinger, Kjøbh. 1852.

ved Hoffet med alvorligere Beskjæftigelser; i Aaret 1801 blev han nemlig ansat som Sekondlieutenant ved Arveprinds Frederiks (senere Prinds Christian Frederiks og Kongens) Regiment og deltog som saadan paa Batteriet Trekroner i Slaget paa Rheden den 2. April; i den Anledning blev han dekoreret med den til Minde om Slaget prægede Guldmedaille, som endnu er i hans Søns Besiddelse¹⁾. Aaret efter blev han Student; hans akademiske Borgerbrev er underskrevet af hans senere mangeaarige Ven Frederik Münter som daværende Rector magnificus. Den 29. Marts 1803 tog han juridisk Forberedelsesexamen²⁾, men gik ikke videre paa den akademiske Bane, idet han den 15. Juni 1804 blev ansat som Kadetofficer og Lærer ved det militære Akademi i Christiania og blev, som det hed, forsat som Premierlieutenant à la suite til det første aggershusiske Infanteriregiment. Da han under Urolighederne 1807 var herhjemme med Orlov, meldte han sig selv til Tjeneste ved Marineregimentet, ved hvilket han stod fra 16. August til Slutningen af September; Chefen, Generalmajor Lemming, tilkjendegav ham under 1. Oktober 1807 skriftlig sin Tak for hans Tjeneste og bevidnede, at han ved alle Lejligheder havde vist sig som en kjæk og tapper Officer. Under Fjendtlighederne med Sverig 1808 tilbød han sin Tjeneste ved den aktive Armé i Norge, hvorfor Prinds Christian August den 1. Maj 1808 fra Hovedkvarteret ved Blakier tilkjendegav ham Kongens aller-

1) Den 22. Maj 1840 blev Sommer Ridder af Danebrog, den 18. September 1845 Ridder af den preussiske røde Ørns 3. Klasse og den 16. April 1847 Ridder af den svenske Sværdorden.

2) Univ. Fundats 7. Maj 1788 Kap. IV § 16.

naadigste Tilfredshed med denne hans Patriotisme, men han kom dog ikke til at gjøre Tjeneste ved Armeen. En Kammerat af ham ved Akademiet, Premierlieutenant Blix, der havde faaet sit Ønske om at komme med opfyldt, faldt ved Vinger; i et Brev af 9. April 1808 skriver Blix til Sommer, at der herskede stor Mangel paa Levnetsmidler, saa at Soldaterne ikke kunde faa Madvarer at kjøbe, naar det Leverede ikke slog til; han slutter med Ønsket om, at de snart maa ses for at følges ad til Grændsen. Efter i fem Aar at have været ansat ved Kadetakademiet i Norge var Sommer indtil 1822 Magasinkommissær ved det militære Varedepot. Han var imidlertid bleven Kapitajn den 26. August 1809 og Major den 19. November 1817. I Aaret 1822 blev han sat paa Ventepenge, 800 Rdlr. aarlig, og den 28. Februar 1833 blev han Oberstlieutenant. Da Kommandantgagen ved Rosenborg kun var 700 Rdlr., fik han, for at beholde de 800 Rdlr., han hidtil havde havt i Ventepenge, det Manglende som et personligt Tillæg¹⁾; en enkelt Gang fik han et ekstraordinært Gratiale af Hofkassen²⁾. Som adjungeret Slotsforvalter og Kommandant var der tilstaaet ham aarlig 6 Favne Brænde, medens han som virkelig Slotsforvalter og Kommandant i Lighed med sine Formænd fik, hvad der blev tilovers af de til Rosenborg Slots Uddampning fra gammel Tid af aarlig tilstaaede 24 Favne Brænde³⁾, af hvilke dog 6 tilkom Fuldmægtigen.

¹⁾ Jvfr. Marskall. Korresp. Prot. 1835—1836 S. 302—303, 417—418.

²⁾ A. St. S. 69, 91.

³⁾ A. St. 1833—1834 S. 115—116.

Ligesom flere af sine Formænd var Sommer Enkemand, da han tiltraadte Embedet paa Rosenborg, idet hans Hustru Sophie Kathrine Marie Prösilius, der var født den 20. Oktober 1786, og med hvem han var bleven gift den 27. December 1809, allerede var død den 2. Januar 1820. Af deres Børn var Henriette Sommer (født den 24. Marts 1815, død den 5. April 1844) gift med Justitsraad, nu pensioneret Distriktslæge Jørgen Kjeldahl, født den 3. August 1805; ilive ere endnu Christian Sommer, forhenværende Distriktslæge, født den 30. Januar 1817, gift med Louise Hassler, død den 15. December 1861, og Sophie Sommer, født den 26. Juli 1818, gift med Oberst Fr. Olufsen, født den 8. November 1815.

Der existerer desværre ikke noget Portræt af Sommer, men kun en Silhouet; han var lille og spinkel af Legemsbygning og havde et intelligent Ansigt. I den Rapport, der er afgiven over Udfaldet af Officersexamenen 1799, findes ikke alene anført Bedømmelse af Kundskaberne i de forskjellige Fag, men der er ogsaa en Rubrik for de unge Menneskers »Exterieur« og en anden for deres Højde. Denne er for hans Vedkommende — han var dengang 16³/₄ Aar gammel — angiven til 60 sjællandske Tommer, og under »Exterieur« er anført »god«. Hans elskværdige Karakter, hans Hjælpsomhed, Tjenstvillighed og Forekommenhed ligesom ogsaa hans beskedne og fordringsløse Fremtræden skaffede ham mange Venner. At han i den unge Alder som Lærer havde forstaaet at knytte Ungdommen til sig, derom vidner den Hengivenhed og Veneration, som hans forrige Elever vedbleve at nære for ham; to af disse kendes af enhver Dansk, Generalerne Rye og Schleppegrell. Et Bevis paa, at det Samme var Tilfældet i hans ældre

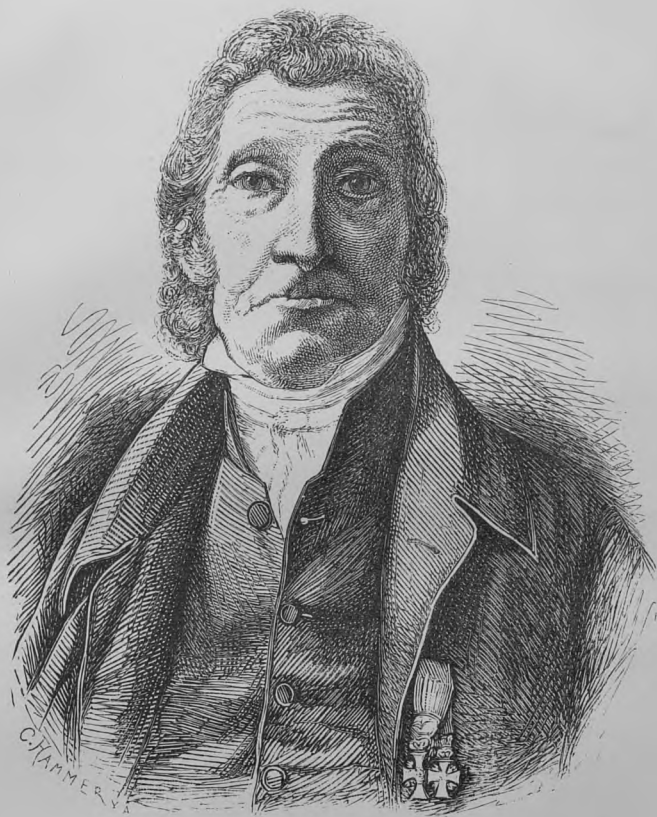
Aar, var den Kreds af begavede og dygtige unge Mænd, der jevnlig samledes om ham, altid visse paa at finde en venlig Modtagelse hos den gamle Ven, der med varm Interesse fulgte dem alle i deres Fremadstræben; blandt disse vare Herbst, Krohn, Sorterup, Strunk, Westergaard og Worsaae. Skjøndt Sommer var Militær med Liv og Sjæl, var det dog naturligt, at han med sin levende Sands for Videnskab og Kunst ikke kunde føle sig tilfredsstillet ved Garnisonstjenesten og dens Øvelser, hvis Nødvendighed han dog selvfølgelig ubetinget anerkjendte. Derfor blev han Student, og derfor hengik hele hans Liv med videnskabelig Syslen i forskjellig Retning. Allerede tidlig var han bleven paavirket i saa Henseende i Huset hos den berømte Konkyliolog Chemnitz, — dengang Sognepræst ved den tydske Garnisonsmenighed — der havde konfirmeret ham, og hvis Hustru, en lærd Dame, endogsaa læste Latin med ham. Hans Ophold i Norge og Besøg i Bjergværkerne paa Kongsberg gave paa en naturlig Maade Anledning til, at han lagde sig efter Mineralogi, og samtidig vakttes hans Interesse for Oldsager. En betydelig Samling, hvoraf han selv havde fundet en stor Del, skjænkede han til det oldnordiske Museum, da det endnu i sin Barndom var tilhuse paa Rundetaarn. Paa sine Udflugter i disse forskjellige Retninger var han da ofte ledsaget af en eller anden af sine Elever. Oldsager og ethnografiske Gjenstande beskæftigede ham siden gennem hele hans Liv, og han følte sig navnlig tiltrukket af Alt, hvad der vedkom Orienten. Da Kunstammeret i Tyverne gjenemgik sin Metamorfose, blev han Medlem af den Kommission, der ordnede Kunstmuseet i Dronningens Tværgade Nr. 274, og han forfattede Fortegnelsen over Glas-

pasterne og vistnok ogsaa over Gemmerne. Den preussiske Regering havde skjænket en Samling af Gips-paster til Kunstmuseet; man ønskede til Gjengjæld at sende en lignende Samling herfra til Berlin, og det blev ved allerhøjeste Befaling overdraget ham at skaffe denne tilveje; man kunde heller ikke have overdraget dette Hverv til nogen Bedre, baade paa Grund af hans Kjendskab til Gemmer og hans manuelle Færdighed i saa Henseende. Samlingen kom da til at bestaa af Afstøbninger af Gemmer saavel i Museet, som af hvad han selv og Andre her ejede af den Art. Med ligesaa stor Iver, som han gik paa Spor efter Gemmer, der egnede sig til at indlemmes i Samlingen, med ligesaa megen Forekommenhed kom man ham imøde overalt, hvor han henvendte sig. Som Bevis paa hans manuelle Færdighed skal anføres, at han, da Biskop Münters Samlinger skulde sælges, maatte gjøre opmærksom paa Adskilligt, der var hans Arbejde, og som ellers vilde være blevet solgt som ægte Antiker. Det Samme var Tilfældet, naar Talen var om at restaurere beskadigede Kunst- eller Oldsager, og det var en utrolig Taalmodighed, han kunde anvende derpaa; men Resultatet blev da ogsaa, at det var vanskeligt og ofte umuligt at opdage, hvad han havde tilføjet. Derom vidnede flere Stykker, foruden i Museet, baade i hans egen og Andres Samlinger, f. Ex. Münters og Christian den Ottendes. Denne sidste var ikke den, der mindst benyttede sig af hans Færdighed i den Retning. Alle disse Arbejder angrebe imidlertid hans Syn, der i de sidste Aar af hans Liv var meget svækket. Af skriftlige Arbejder har han kun efterladt sig meget lidt; det er kun mindre Afhandlinger, spredte omkring i Tidsskrifter, samt

»Aglaias« eller Kundskab om Smykkestene, som han kaldte en Haandbog for Damer, hvem den ogsaa er til-egnet; den udkom 1830 og blev i sin Tid benyttet meget som Haandbog af Juvelererne. Sommer var selvfølgelig Medlem af det nordiske Oldskriftselskab; desuden var han Medlem af det topografiske Selskab for Norge og korresponderende Medlem af Verein für meklen-burgische Geschichte und Alterthumskunde.

Hans Tid var ikke nogen heldig Periode til at faa Noget udrettet til Bedste for Slottet eller Samlingerne; han havde mange Kampe at bestaa og maatte ofte føle sig skuffet i sine Bestræbelser i saa Henseende. Hvor han med Grund skulde vente at finde Støtte, mødte han Lunkenhed og stundom ligefrem Modstand. Slottet var saa forfaldent, at Gavlene endogsaa vare nær ved at falde ned. Han indgik derfor med en Forestilling om dets Istandsættelse, der ogsaa omsider kom i Gang¹⁾. Murene afførtes den hæslige, graa Kjole, som man i hin smagløse Periode havde iført dem, og flere Partier af dem bleve udhuggede og erstattede med dertil bestilte Sten; men da det Arbejde, der vilde have været forbundet med at lade dem staa med deres naturlige Farve, ansaaes for at være altfor vidtløftigt og bekosteligt, maatte de finde sig i at faa et rødt Overtræk; Sandstensarbejderne bleve eftersete og fornyede, hvor det fandtes fornødent, Taarnfløjene vare nede og forgyldtes og saa fremdeles. De smukke Søjler, der staa ved Indgangen fra Haven til den grønne Bro, laa henslængte

¹⁾ I Anledning af Slottets Istandsættelse i Sommeren 1835 blev Vagten forstærket med 3 Mand daglig, for at endnu en Skildvagt kunde posteres ved Slottet. A. St. 1835—1836 S. 173—174.

L. Lindegausch

paa Materialgaarden; dem fik han 1842 anbragte paa deres nuværende Plads¹⁾, og fra Arsenalet fik han udleveret endel Hellebarder, der som Stakit mellem Ringmuren og Slottet kom til at erstatte et derværende Plankeværk. Det var ham en kjær Tanke, som han ofte kom tilbage til, at se Slottets Omgivelser saavidt muligt restituere i deres gamle Skikkelse, at faa det Tilkastede af Slotsgraven udgravet paany og Exercerpladsen atter forvandlet til Haveanlæg. Det maatte derfor være ham dobbelt pinligt istedetfor at se en Del af disse Omgivelser benyttet til Tørreplads for Gardens Vasketøj, ja at man endog paatænkte at udvide denne med en Strækning paa 15 Alen langs med Slotsmuren²⁾. Klasselotteriet blev, som tidligere bemærket, trukket i Rosen, og Møntkabinettet havde ogsaa laant Hus paa Rosenborg; disse Lokaler maatte saaledes undværes ved Ordningen af Samlingen. Det lykkedes dog at fortrænge Lotteriet fra Slottet, hvor det sidste Gang blev trukket i November 1833, men Møntkabinettet vedblev at have Lokale der indtil 1867. At dette fandtes der, gav desuden Anledning til Bekymring i en anden Henseende; da man nemlig forlangte dets Værelser opvarmede om Vinteren, protesterede Sommer derimod af alle Kræfter, men ogsaa her maatte han trække det korteste Straa, og han levede bestandig i Frygt for at se Slottet gaa op i Flamme.

Som tidligere bemærket afgik Gartner **Peter Lindgaard** ved Døden i Aaret 1832³⁾; han efterfulgtes af sin

¹⁾ S. 97.

²⁾ Marskall. Korresp. Prot. 1835—1836 S. 275—276, 293—294.

³⁾ Ifølge Adresseavisen 1832 Nr. 256 døde han den 26. Oktober,

Svigerson **Jens Peter Petersen**, der var født den 29. Juli 1804. Petersen havde tilbragt sin Barndom dels i

ikke som i 2. Hefte S. 68 anført den 2. — Af nogle af Lindegaard efterladte velskrevne autobiografiske Notitser, med hvilke jeg først er bleven bekendt efter Trykningen af 2. Hefte, erfares det, at han er født i Egense i Fyen 1758; hans Forældre, der vare fattige, havde 9 Børn, af hvilke de to ældste døde tidlig. I sit 8. Aar kom han i Skole hos Degnen Sandal, hvem han berømmer som en meget sanddru og skikkelig Mand, og som han formener maa have studeret, da han ofte prædikede for Præsten Hr. Monrad. Undervisningen var temmelig god, men led undertiden af Afbrydelser om Sommeren, idet Lindegaard da maatte vogte Forældrenes Smaakreaturer. Da han var 14 Aar gammel, satte Faderen, der selv havde en god lille Frugthave, ham i Lære paa Hvidkilde hos Gartner Posern, der var en Tydsker og temmelig streng; her lærte han ved Omgangen med de mange Tydskere paa Gaarden temmelig godt at tale og forstaa Tydsk, ligesom ogsaa Française, som en Dag paa en Spadseretour med Frøknerne traf ham siddende i Haven paa en Bænk læsende i en fransk Grammatik, tilbød ham Undervisning i Fransk: hun gav ham skriftlige Lektier for med Tilføjelse af Udtalen og hørte ham, naar hun kom i Haven; han drev det saa vidt i dette Sprog, at han, da han forlod Hvidkilde, til Nød kunde forstaa og tale med en Franskmand. Foruden med Havevæsenet og sproglige Studier beskjæftigede Lindegaard sig med Landmaaling, idei Bøndergodset netop dengang blev udskiftet. I Aaret 1779 kom han i Lære hos Gartner Dørschel paa Rosenborg, hvor han maatte betale 100 Rdlr. i Lærepenge: da Dørschels Familie, Svendene og nogle af Drengene vare tydske, kom det ham her til Nytte, at han paa Hvidkilde havde lært Tydsk: det Franske vedligeholdte han ved af og til at gaa i fransk-reformert Kirke; da Rosenborg imidlertid hørte til Trinitatis Sogn (jvfr. II. S. 11, 43), maatte han, for at kunne gaa til Alters her, producere sin Daabsattest, som Præsten Monrad sendte ham, men som Sognepræsten ved Trinitatis Kirke Hr. Schønheyder til hans store Forbauselse ikke vilde antage som gyldig, hvorfor han efter Samraad med Dørschel sluttede sig til den tydske Menighed. Om Vinteren besøgte Lindegaard Kunstakademiet, hvor han drev det temmelig vidt i Arkitekturen. Da han havde været 3 Aar i Lære paa Rosenborg, blev han Svend 1782 og vedblev i denne Stilling hos Dørschels Efterfølger

Lyngby, hvor hans Forældre ved hans Fødsel vare i Arveprinds Frederiks Tjeneste, dels i Kjøbenhavn, hvor

Döllner indtil Foraaret 1783. Han rejste derpaa til Fyen for at besøge sin Moder og sine Søskende (Faderen var død 1774) og tiltraadte derefter med Dørschels Søn, der ogsaa var Gartner, en Rejse til Holland; paa Grund af Modvind maatte Skibet søge en norsk Havn, hvor de forbleve nogle Dage, og i Nordsøen bleve de overfaldne af en voldsom Storm, men de naaede dog lykkelig Holland, hvor de af Gartner Döllner vare anbefalede til Blumisten Neukirk, som stod i Handelsforbindelse med ham; efter et 3 Ugers Ophold hos Neukirk traf Lindegaard en Landsmand, som skaffede ham en Plads paa Waterland hos Hr. Hope, hos hvem han arbejdede i to Aar, og hvor han var meget tilfreds med sit Ophold. I Foraaret 1785 skulde Lindegaard have været rejst til England med Hope og hans Hustru for at udsøge Planter til Haven og Blomsterhuset, men da han samtidig modtog et Tilbud fra Gartner Döllner paa Rosenborg om at overtage Pladsen som Mestersvend hos ham, besluttede han at vende tilbage til Danmark. Hermed ende hans autobiografiske Optegnelser. — Af en i Rosenborg Gartnerbolig nylig funden Kopibog, som Lindegaard har ført i Aarene 1793—1800, ses det, at han oprindeligt havde en aarlig Gage af 400 Rdlr., hvoraf han dog skulde udrede 50 Rdlr. i Pension til Formandens Enke, Madam Döllner, og at han selv skulde anskaffe og vedligeholde saa mange og nyttige Frugttræer, som behøvedes, uden derfor at nyde nogen Godtgjørelse; det var imidlertid lovet ham, at han skulde rykke op paa Formandens Gage 600 Rdlr., naar Gartneren ved Charlottenlund blev befordret, og da denne døde, ansøgte Lindegaard i 1794 om, at Løftet maatte blive opfyldt, men af en i bemeldte Kopibog liggende Opskrift erfares det, at han i 1799 dog kun havde 550 Rdlr. i aarlig Gage, hvoraf han skulde udrede i Pension til Enkemadam Döllner 50 Rdlr. (Lindegaard var en saa god Husholder, at han, uagtet hans Gage kun var lille, dog efterlod sig en efter den Tids Forhold anselig Formue). — Gjentagne Gange klager Lindegaard over, at Tambour- og Piberdrengene ved Regimenterne foraarsage Uordener i Haven og forulempe de Spadserende og hans Folk, hvem de tilbyde Prygl, og han ønsker derfor, at der maa formenes den Klasse Militære Adgang til Haven, især om Søndagen og om Aftenen efter Kl. 7, naar Haven er mest befærdet. — I 1794 ses det, at man vilde benytte en Del af Frugthaven til Bebyggelse. — I 1795 blev endel af den til-

han ved Prinds Christians Hjælp fik Undervisning i de bedste Skoler. I 1819 blev han konfirmeret i Odense

bageværende Grav mellem Slottet og Blomsterhaven tilkastet (jvfr. II. S. 90, 91, 104, 105, 106—107). — Samme Aar blev Fodstykket til Gruppen Hestens Kamp med Løven istandsat og endel af de tiloversværende Børnebilleder bestemte til at sælges ved Auktion; derimod blev det besluttet paany at opstille 8 romerske Kejseres Brystbilleder af Bly paa de Fodstykker, hvorfra overgivne Mennesker stadig havde nedkastet dem. — 1797 klager Lindegaard over Jordkrebsenes Ødelæggelser i Haven, og samme Aar ønsker han, at der maa blive indrettet en Retirade bag Herkulespavillonen, hvor der var megen Ærenlighed (smlgn. ovenfor S. 93, 94). — I en Skrivelse af 11. September 1799 klager Lindegaard over den Uro, der foraarsages ved, at Enkemadam Döllner, der havde faaet Tilladelse til at bo i Gartnerboligen, hvor hele den mellemste Etage var overladt hende, vedblivende havde sin Datter, der Aaret iforvejen var bleven gift med Krigsassessor Moldrup, Stamherre til Vestervig Kloster, i Huset hos sig; Lindegaard havde vel tilladt, at de Nygifte maatte blive boende der en kort Tid, indtil de fik deres Gods solgt, men skjøndt dette allerede var sket om Foraaret, gjorde de dog ikke Mine til at flytte bort, men Familien forulempede ham ved Støjen ovenpaa og ved at komme sent hjem om Natten og ringe paa Portklokken, hvorved han og hans Kone og Børn bleve foruroligede, ja endog ofte forskrækkede, da Sovekammeret var ved Siden af Porten: Krigsassessorens Døestiker og Folk gjorde desuden Lindegaards Kone megen Uejlighed ved deres idelige Gjennemgang gennem Kjøkkenet, hvor hendes Nærværelse ved Madlavning og Tilsyn var nødvendig; han havde hidtil »taut« stille, saameget mere som hans Helsen ikke taalte nogen Trætte eller dispute, men da man hverken skriftlig eller mundlig havde svaret ham paa et Brev, han havde tilskrevet Madam Döllner om, at Svingersønnen nu maatte flytte bort, og han endog havde hørt, at Madam Döllner havde bedet Overhofmarskallen om Tilladelse til at beholde Svingersønnen og Datteren hos sig, henvendte han sig nu til Overhofmarskallen med Anmodning om, at denne vilde befale Madam Döllner, at Svingersønnen senest næste Flyttedag skulde være ude af Huset, og om at det maatte tillades Lindegaard at lukke Porten for Gaarden og Haven til rette Tid, da han ellers ikke i sit allernaadigst aubetroede Embede kunde staa til Ansvar for Stedet og dets Inventarium; en medvirkende

af Pastor Steenbuch, som vilde have ham til at studere, men Omstændighederne førte det med sig, at han ved Prindsesse Caroline Amalies Hjælp kom i Gartnerlære hos Handelsgartner Vothmann i Sønderborg; tre Aar efter kom han i Lære hos Lindegaard, hos hvem han forblev i to Aar. I 1823 underkastede han sig Gartnerexamen med bedste Karakter, og i September 1824 rejste han ved Caroline Amalies Hjælp til England, hvor han fortsatte sin Uddannelse i tre Aar; efter at være vendt tilbage til Danmark i 1827 blev han det følgende Aar efter Lindegaards Forslag ansat som Undergartner ved Rosenborg med en Lønning af 300 Rdlr. aarlig af Finantskassen, idet Lindegaard da gav Afkald paa det tilsvarende Beløb, som han havde havt til at holde en Gartnerstue for. I 1829 giftede han sig med Louise Lindegaard, og i 1831 foretog han atter med kongelig Understøttelse en Kunstrejse gennem England, Skotland, Holland og en Del af Tydskland. Efter sin Svigerfaders Død fik han dennes Embede som Slotsgartner ved Rosenborg. I 1837 besøgte han tredie Gang med kongelig Understøttelse England, Frankrig, Rhinegnene, Tydskland og Preussen. Han blev Medlem af flere

Grund til denne Skrivelse var ogsaa, at Lindegaard frygtede for, at det Rygte kunde opstaa blandt Publikum, at han havde indrømmet en uvedkommende Familie Lejlighed i Kongens Hus for deraf at drage Fordel, hvilket Rygte han kun i de offentlige Blade kunde fralægge sig.

Lindegaard har bl. A. udgivet et Skrift om Vinstokkens Dyrkning (jvfr. om hans Forfattervirksomhed Erslews Lexikon) og i Manuskript efterladt sig flere Arbejder om Havevæsenet. — Han var korresponderende Medlem af the Horticultural society i London.

Det vedføjede Portræt af Lindegaard er bekostet af hans Sønnesøn Hr. Fabrikant Lindegaard.

udenlandske Haveselskaber (the Caledonian i Skotland, det kongelige preussiske i Berlin, det stockholmske, det hamburgske o. fl.) og var Medredaktør af Havetidende, udgivet af Selskabet for Havekulturens Fremme I.—III. Bind, Kjøbenhavn 1835—1837¹).

Lindegaard, der iøvrigt var en for sin Tid fortrinlig Gartner, havde i mange Aar ikke været i Udlandet og blev derfor staaende ved, hvad han i sin Tid havde lært i Holland; men da Petersen blev Undergartner og Svinger af Lindegaard, blev det ham muligt at indføre de Forbedringer, som han havde lært i England. Medens man i Slutningen af forrige Aarhundrede for største Delen havde opvarmet Drivkasserne for Ferskentræerne og Vinstokkene ved murede Røgkanaler, havde Lindegaard, da Luften ved denne Methode let blev for tør, senere indført Opvarmning ved gjærende Stoffer; dette var imidlertid forsaavidt uheldigt, som Drivningen blev afhængig af Vejrforholdene, og nogle Arter ikke kunde drives herved, hvortil kom, at Drivhusenes smukke Udseende maatte opgives. Petersen indførte derimod den engelske Methode, efter hvilken Opvarmningen foregaaer ved ophedet Vand i Jernrør, ovenpaa hvilke der tillige er anbragt aabne Beholdere med Vand til Fordampning; de fornødne Apparater hertil bleve udførte af Jernstøber Meldal.

Petersen forandrede først Ananasdriveriet; der blev bygget et Hus for de frugt bærende Planter og to grundmurede Kasser til de yngre Planter, efter engelsk Mønster med Jernvarmeapparat. Han ombyggede tildels Driveriet for Vinstokke og Ferskentræer og gjorde Driv-

¹) Den 28. Juni 1842 blev Petersen Ridder af Dannebrog, og i 1846 blev han Ridder af den svenske Vasaorden.

husene nettere. Drivningen af Jordbær udvikledes til stor Fuldkommenhed og i saa stort et Omfang, at der i enkelte Aar næsten hver Uge kunde plukkes pundvis af modne Jordbær. Særskilt Driveri af Figentræer og Champignons gjenindførtes af ham og udvikledes meget, ligesom han ordnede og udviklede Melon- og Urte-drive-riet og indrettede et Blomsterdriveri.

Petersen var ikke Theoretiker, men han havde en levende Interesse for sit Fag og et stort Talent som Gartner; han har beriget det danske Gartneri med fortræffelige Frugt- og Urtearter, hvorom de udmærkede Samlinger i Rosenborg Have ere Vidnesbyrd; men som den souveraine Konges første Gartner henfaldt han til en vis Hemmeligholdelse af sine Erfaringer, for at Statens Overhoved, hvis Taffel han forsynede, skulde være den Eneste, der havde den eller den Frugt, den eller den Blomst at opvise. Dette Princip virkede skadeligt for det Almindelige og berøvede Petersen mange af hans Fagfællers Tillid. Han udviste Strenghed mod sine Undergivne, men mange af de Gartnere, som i hans Embedstid udgik fra Rosenborg Have, bleve netop herved dygtige Mænd i deres Fag. Skjøndt Petersen havde megen Skjønhedssands, var Lysthaveanlæg ikke hans Fag; det var, som bemærket, navnlig med Hensyn til Driveriet, at han havde Betydning for det danske Gartneri¹⁾.

¹⁾ Selmers Nekrologiske Saml. I. S. 213—221, medd. af Hr. Slotsgartner Tyge Rothe, Marskall. Korresp. Prot. 1827—1828 S. 521, 522. I Petersens Tid afholdt Selskabet til Havedyrkningens Fremme i Aaret 1836 en Georgineudstilling i Herkulespavillonen. Marskall. Korresp. Prot. 1836—1837 S. 300—301, Berl. Tid. 1882 Nr. 191, Dansk Havetidende 1882 S. 127. — I 1837 udlantes endel Planter fra Rosenborg til Studenterforeningens Pal paa Skydebanen den 2. Marts. Marskall. Korresp. Prot. 1836—1837 S. 634—635.

Christian den Ottendes Tid.

1839—1848.

I de første Aar af Christian den Ottendes Regering blev der, foruden den sædvanlige offentlige Musik Søndag Eftermiddag¹⁾, tillige oftere mod Betaling afholdt Koncerter i Rosenborg Have af forskjellige Regiments Hoboister, navnlig til Fordel for disses Pensions-, Enke- og Børneforsørgelseskasse²⁾. I 1840 musiceredes der saaledes her den 13. Juni, 8. og 21. Juli, 8. 18. og 28. August, 2. 11. og 18.³⁾ September samt 6. Oktober⁴⁾ dels af Kongens og Kronens Regimenters, dels af Fodgardens Musikkorpser. Adgangsprisen var 2 Mark Personen, men for 4 Personer kun 1 Rdlr. og for 6 Personer 8 Mark. Publikums Interesse for disse

1) Den 14. Juni 1840 forefaldt der nogle Optøjer mellem nogle Drengene og Musikpersonalet, hvorfor det blev befaleet, at Haven skulde lukkes tidligere end sædvanligt. Adresseavisen 1840 Nr. 140, 141, Fædrelandet 1840 Nr. 193, Politivennen 1840 Nr. 1278, 1841 Nr. 1325.

2) Fædrelandet, Adresseavisen.

3) Til Indtægt for Dronning Caroline Amalies og Frederik den Sjettes Asyler. Adresseavisen 1840 Nr. 217.

4) I Anledning af Kronprindsens Fødselsdag.

Koncerter var temmelig stor, da Kjøbenhavn dengang saagodtsom ikke havde andre Sommerfornøjelser end Sommerskuespillene og Forestillingerne paa Vesterbroes Theatre¹⁾, og de gjentoges derfor i Aaret 1841²⁾, af de samme Musikkorps'er samt af Lumbyes Orkester, den 15. og 26. Maj, 3. 17.³⁾ og 25.⁴⁾ Juni, 2. og 27. Juli, 13. 20. 26. og 31. August, 4. 11. og 15. September. — Der gaves endvidere i bemeldte Aar nogle Koncerter i Rosenborg Have af Sopran-, Tenor- og Bassangerinden Madame Josephine Schenck fra Wien og Violinisten Johannes Meyer, Elev af Spohr; de afholdtes den 1. 21. 24. og 31.⁵⁾ Juli, 7. og 27. August, men Sangerinden gjorde ingen Lykke⁶⁾. — Endelig foranstaltede Udgiveren af Bladet Figaro, Georg Carstensen, i Aaret 1841 tvende større Fester i Rosenborg Have. Den første fandt Sted i Anledning af Kronprinds Frederiks og Prindsesse Marianes Formæling og afholdtes Torsdagen den 15. Juli for Bladets Abonnenter, der dog ogsaa kunde erholde Billetter til deres Paarørende mod en Betaling af 1 Rdlr. for en Herre og 4 Mk. for en Dame; for at forebygge Misbrug lød ethvert Adgangskort paa Navn. Festen bestod dels af Vauxhall, idet der var ophængt henved 2000 orientalske Lamper i Festons og Guirlander mellem Træerne, dels af Koncert af tvende Orkestre, det ene for Harmonimusik af 70 Musikere, det

1) Fædrelandet 1841 Nr. 516.

2) Fædrelandet, Adresseavisen, Carstensen's Figaro.

3) Oprindeligt bestemt til den 15., men udsat paa Grund af Vejret.

4) Oprindeligt fastsat til Kronprindsens og Kronprindsessens Indtogsdag den 22. Juni.

5) Oprindeligt bestemt til den 29., men udsat paa Grund af Vejret.

6) Figaro.

andet for Straussisk Musik af Lumbyes Selskab. Mellem Koncertens tvende Afdelinger udførtes der Tyrolersange. Festen gjentoges i større Maalestok Onsdagen den 22. September, idet hele Partiet omkring Springvandet, Kavaler- og Damegangen, Hovedindgangen, den med Sølvgade parallelle Gang fra Dame- til Kavalergangen og de fire fra Runddelen ved Springvandet udgaende Gange vare illuminerede med 4 til 5000 orientalske Lamper og Lygter, der vare anbragte i Festons, Guirlander, Kroner og Pyramider mellem Træerne. Der opførtes Musik af tre Orkestre, nemlig Harmonimusik af 65 Musikere ved Herkulespavillonen, Musik à la Strauss af Lumbyes Orkester ved Springvandet og Harmonimusik af 65 Musikere mellem Damegangen og Runddelen. I Damegangen udførtes Tyrolersange og i Kavalergangen Taskenspiller- og Jonglørkunster af Brødrene Bils. Endelig blev der paa forskjellige Steder i Haven afbrændt Fyrværkeri, bestaaende af røde og blaa Flammer, Stjerner og Kanonskud. Med Forfriskninger beværtedes af Mini, Gianelli, Pedrin og Firmenich. Indgangen blev aabnet Kl. 7, og Musiken vedvarede fra Kl. 8 til 12; der afsluttedes med en Festmarche komponeret af Rudolf Wilmers i Anledning af Kongens Fødselsdag (den 18. September); denne blev udført af Orkestret ved Herkulespavillonen, og derefter spillede af samtlige Orkestre »Kong Christian stod ved højen Mast« under Kanonsalut. Adgangsprisen var denne Gang sat til 4 Mk. for Voxne og 2 Mk. for Børn under 12 Aar.¹⁾ — Ogsaa i Aaret 1842 opførtes der Koncerter i Rosenborg Have af de militære Orkestre og Lumbyes

¹⁾ Adresseavisen, Figaro.

Selskab¹⁾, nemlig den 1. Juni, 10. og 23. Juli, 10.²⁾ og 20. August, 10. 13. 18. og 28. September; da nogle af disse Koncerter i den fremrykkede Aarstid holdtes sent om Eftermiddagen, var Haven ved disse Lejligheder paa enkelte Steder oplyst med argantiske Lamper³⁾. — En gammel Bekjendt optraadte i bemeldte Aar igjen paa Arenaen paa Exerцерpladsen, nemlig Luftskipper Colding, som den 18. August, Trediveaarsdagen efter hans tredie Luftsejlsads derfra, gav en stor aërostatisk Forestilling, ved hvilken han lod opstige nogle Luftballoner, baade Charlièrer og Montgolfièrer, fra hvilke nedlodes Faldskjærme, og under Salut fra en Ballon med Kanonskud lod han det danske Flag hejse. Under Forestillingen udførtes der Instrumentalmusik af 24 Musikere af Lumbyes Selskab. Adgangsprisen var for 4 Personer paa første Plads 10 Mark og for 1 Person 3 Mark, medens anden Plads betaltes med 2 Mark⁴⁾. Et Par Dage senere, den 21. August, gav Colding Kl. 9^{1/2} om Aftenen paa Exerцерpladsen en Forestilling med 6 illuminerede Luftballoner samt Fyrværkeri; der opførtes ogsaa Harmonimusik ved denne Lejlighed⁵⁾. — Endelig afholdt Carstensen tre lignende Fester som det foregaaende Aar; ved den første, Lørdagen den 11. Juni, til hvilken Adgangen betaltes med 3 Mark, var hele Haven, med Undtagelse af Gangen ved Kronprindsessegade og Blomsterpartierne, illumineret med 15 til 20,000 orientalske Lamper anbragte i Festons og Guirlander samt i

¹⁾ Fædrelandet, Adresseavisen.

²⁾ Oprindelig fastsat til den 7., men udsat paa Grund af Vejret.

³⁾ Adresseavisen 1842 Nr. 227.

⁴⁾ Adresseavisen 1842 Nr. 190, 191, 192.

⁵⁾ Adresseavisen 1842 Nr. 194.

100 Kroner og Pyramider mellem Træerne. Der udførtes Instrumentalmusik af fire Orkestre og Vokalmusik paa fire Estrader i forskellige Dele af Haven og akrobatiske Kunster paa en større Estrade i Nærheden af Dame- og Kavalergangen. De smukkeste Partier i Haven bleve oplyste af 2 til 300 karmoisinrøde, højrøde, orange, lysegrønne, mørkegrønne, lyseblaa, mørkeblaa, guldgule og citrongule Flammer; det var ogsaa bestemt, at Rosenborg Slot skulde belyses med bengalske Flammer, men hermed var man ikke heldig, idet Slottet, istedetfor at vise sine smukke Former i et straalende Feskjær, aldeles blev skjult af hvide Røgskyer. I Anledning af Vauxhallet, til hvilket Indgangen paa Grund af Aarstiden først aabnedes Kl. 9^{1/2}, hvorefter Musiken tog sin Begyndelse Kl. 10 og vedvarede til Midnat, afgik Dampskibene »Hamlet« og »Malmø« samme Dag fra Helsingborg, Helsingør og Malmø til Kjøbenhavn og returnerede Søndag Morgen; mange Svenske benyttede sig heraf for at deltage i Festen, der var besøgt af henimod 10,000 Mennesker. — Ved Festen Onsdagen den 3. August var der ligeledes Illumination med 15 til 20,000 orientalske og argantiske Lamper ved Springvandet, Runddelen, i Kavalier- og Damegangen og alle de nærmest tilstødende Gange; Orkestrenes Antal var forøget til fem, og der udførtes Vokalmusik af Tyrolerne Kalla og Graefler samt af de italienske Mandolin- og Guitarspillere Sella og Comorelli. Der var endvidere italienske »Schattenspiel«-Pantomimer af Brødrene Bils paa et Theater ved Kavalergangen, Linedands og beduinske Grupper ved Liphardt, Klown- og Herkuleskunster ved Damegangen, samt paa forskellige Steder i Haven Fyrværkeri, leveret fra Overkrigskommissær og Postmester Høegh-

Guldbergs Etablissement i Vordingborg, bestaaende af Flammer i alle Farver og i Form af Stjerner, Glorier m. m. samt Kanonsalver paa forskjellige Steder i Haven. Tobaksrygning var forbudt i Dame- og Kavalergangen. Indgangen til Vauxhallet aabnedes Kl. 9, hvorefter Musiken tog sin Begyndelse Kl. 9¹/₂ og vedvarede til Midnat. — En lignende Fest afholdtes Fredagen den 16. September med Illumination, levende Tableauer, Instrumentalmusik samt Vokalmusik af Tyrolerne Kalla og Hauser. Fyrværkeriet, som ogsaa denne Gang var leveret af Høegh-Guldberg, blev afbrændt paa en Estrade og bestod af Sole, Stjerner, Glorier, Fontæner, Kaskader, et Malteserkors og et Tempel; der blev endvidere afbrændt bengalske Flammer i alle Farver og givet Kanonsalver paa forskjellige Steder i Haven. Paa Grund af den fremrykkede Aarstid kunde Indgangen til Vauxhallet allerede aabnes Kl. 7, hvorefter Musiken tog sin Begyndelse Kl. 8 og vedvarede som tidligere til Midnat. Adgangsprisen var de tvende sidste Gange 3 Mark for Voxne og 24 Sk. for Børn under 12 Aar¹). Hermed ophørte disse Fester, for derefter fra 1843 af at fortsættes paa Tivoli, og, som tidligere omtalt, ophørte ligeledes efter Hærens Omorganisation i 1842 Regimentsmusiken Søndag Eftermiddag i Haven²).

Ved Studenterkorpsets Øvelser i Exercenterhuset i November 1842 blev en i en Niche anbragt bronceret Gibsbuste af Frederik den Sjette som Kronprinds mole-

¹) Petersen, Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro S. 7, Figaro, Fædrelandet 1842 Nr. 905. I Politivennen 1842 Nr. 1388 opfordres Carstensen til ved disse Fester at lade opføre smaa Vaudeviller i Kavalergangen.

²) Se ovenfor S. 94 Anm. 2.

steret saaledes, at Hovedet faldt af den¹⁾. Under det optagne Forhør paastode de Fleste, at de ikke vidste, hvem Busten forestillede; nogle mente, at det var en anden Frederik end Frederik den Sjette, enten Frederik den Tredie eller Frederik den Femte, som de antogede havde bygget Exercerhuset (uagtet dette bærer Aarstallet 1787), andre troede, at det var en Buste af en fortjent gammel Militær. Paa Forehold, om de da ikke havde læst Indskriften, svarede de, at Busten var saa sparsomt belyst, at de ikke kunde læse, hvad der stod, tilmed da de Fleste foregave, at de vare nærsynede; de erklærede desuden, at Indskriften, af hvilken de kun havde lagt Mærke til Ordene: Frederik, Kongens Søn, ikke var tilstrækkelig vejledende. Gjerningsmændene bleve imidlertid snart udfundne; det var to unge Studenter, som under Bajonetfægtning af Kaadhed havde gjort omkring og stukket Bajonetterne op i Busten; de undskyldte sig ligesom deres Kammerater med deres Uvidenhed om, hvem Busten forestillede, og mente, at de, der vare fra Provindserne, ikke saa let som Kjøbenhavnerne kunde gjenkjende Ansigtstrækkene. Den vedkommende Rektor, fra hvis Skole de vare udgaaede, gav Synderne det Vidnesbyrd, at de altid havde været loyale af Tænkemaade og ikke havde yttret Utilfredshed med det Bestaaende, og de slap derfor henholdsvis med 8 og 6 Ugers Arrest; Grunden til, at Straffen bestemtes forskjellig for de to, var, at den ene var eet Aars Student og saaledes burde have været mere fornuftig end den anden, der nylig var kommen ud af Skolen. En tredie Student blev ved samme Lejlighed

¹⁾ Aktstykkerne i Krigsministeriets Arkiv.

idømt 4 Ugers Arrest; han havde vel ikke været med til at rive Busten ned, men han havde tidligere med sin Bajonet pirret ved Busten for at se, af hvilket Materiale den var; ved disse Undersøgelser havde han paa flere Steder løsnet Broncefårven fra Busten, saa at det hvide Gibs stak frem. Denne mindeværdige Begivenhed er foreviget i følgende bekendte Studenterwise¹⁾:

Mel. Peder Skjød i Barndomsalder.

Hvor Soldaterne forlyste
 Sig paa tapper Krigsmaner,
 Stod engang en gammel Bøste, —
 Nu den staaer der inte mer;
 Ak! thi 3 Studenter kom —,
 Som jeg nu vil syng om.

Og saa sagde da den Fø'ste:
 (Ej jeg siger, hvad han hed)²⁾

»Lad os slaa til denne Bøste,
 Saadan at den falder ned«.

Og, skjøndt det var ikke Ret,
 Gav de den paa Hovedet.

¹⁾ Edgar Collin, Illustreret Folke-Visebog S. 18—19, meddelt af Hr. Underbibliothekar Vahl. Paa det der anbragte Billede ses tre Studenter i Uniform uden Gevær løftende Hænderne mod Busten, hvilket efter det i Texten Anførte saaledes ikke er ganske korrekt.

²⁾ Den Paagjældende har beredvillig meddelt mig Tilladelse til at anføre hans Navn; det samme er Tilfældet med den af de tre, der sad i Arrest paa Rosenborg, og fra hvem Oplysningerne om Cachotten der og Billedet af denne hidrører, men da den til 6 Ugers Arrest Dømte ikke gjerne vil have sit Navn anført, har jeg, skjøndt Sagen jo nu kun kan betragtes som et Udslag af ungdommelig Kaadhed, der heller ikke har skadet de Paagjældende senere (de absolverede alle tre en Embedsexamen), dog anset det for rettest slet ikke at nævne Nogen af dem ved Navn.

Stedse sanker Syndens Børen
 Paa sit Ho'de gloendes Kul;
 Og saa sagde Guvernøren:
 »De skal puttes i et Hul,
 Og om De bliver nok saa vre',
 Skal De sættes alle tre«.

Yngling! agt paa denne Lære!
 Vogt Dig vel for Syndens Rus!
 Dyden elsk! — og hold i Ære
 Kongens Exercerehus!
 Derfor vogt Dig vel for Sligt
 Paa Prinds Wilhellems Distrikt.

De omtalte tre Domfældte, af hvilke de to førstnævnte skulde afsone Straffen i Citadellet, medens den tredie skulde sidde i Arrest i Studentercachotten paa Rosenborg, samledes paa Regentsen for at gaa deres Skjæbne imøde. Iførte Studenterruniform gik de, ledsagede af en Underofficer af Korpset, ved høj lys Dag igjennem Gaderne til deres Bestemmelsessteder, medens Gadedrengene raabte efter dem: »Der trække de med Stude!« Opholdet i Citadellet synes ikke at have været videre behageligt for de Paagjældende¹⁾, hvilket fremgaaer af følgende i Corsaren i Anledning af deres Løsladelse indrykkede Stykke:

Vi takke Hs. Majestæt paa de unge Studenters Vegne
 — nu da de ere komne ud — fordi de bleve satte ind.

¹⁾ 27. Januar 1843 Nr. 123. I Corsaren 9. Decbr. 1842 Nr. 116 findes en spydig Tak til Christian den Ottende for hans store Mildhed mod de tre Studenter. Medd. af Hr. Museumsassistent Cand. juris Thiele.

Det er nemlig aabenbart, at, vare de ikke blevne satte ind, kunde de ikke have havt den Glæde at komme ud.

Og under Forudsætning af, at det er tilladt at takke Andre end Hs. Maj. Kongen, takke vi Alle dem, der have havt Noget at sige, befale, eller foranstalte ved deres Fængsel og navnlig ved det ene i Castellet, for den Omhyggelighed, hvormed der er blevet sørget for at gjøre dem deres Udgang endnu mere behagelig, dobbelt behagelig, ubeskrivelig behagelig.

Hvilken Lykke føler nu ikke det unge Menneske, der sad i det nævnte Fængsel! Hvor mange Lykkens Goder opdager han ikke nu, paa hvilke han aldrig før har sat Priis! Han gaaer hjemme og glæder sig over sin Dør, han beseer sin Dør, han klapper den, han kysser den maa-skee; thi han opdager Fortrin ved den, som han aldrig før har troet at være Fortrin ved en Dør: den er aldeles heel og holder Vinden ude. »Hvad jeg dog har for en herlig Dør«, siger han til sig selv, »det er dog en Fornøielse at have saadan en Dør. Mon alle Mennesker have saadanne Døre?«

Han seer til sit Vindue. »Min Gud, det Vindue er et Vindue, der kommer Lys derigjennem! Det er dog deiligt at have saadant et Vindue! Hvad har jeg dog for et rart Værelse«.

»Og jeg, Menneskebarn, lægger slet ikke Mærke til, at jeg kan gaae op og ned i dette Værelse, gjøre mig en heel Spadseregang! Nei, det er dog mærkeligt, hvor jeg har været blind«.

»Og saa har Værelset, ved Gud! den Indretning, at man kan gaae ud deraf, naar man lyster, og komme igjen, naar man har Lyst«.

»Gud være Lov, at jeg kom til at beskadige Fredrik den 6tes Buste; ellers var jeg da aldrig bleven saa lykkelig!«

Den tredie Delinkvent blev ved sin Ankomst paa Rosenborg præsenteret for Kommandanten sammesteds,

Oberstlieutenant Sommer, og senere indfandt Korpsets Chef Oberstlieutenant Malling sig i Cachotten for at høre, om Arrestanten havde Noget at leve af, da han i modsat Fald vilde forsyne ham med Mad; Studenten var imidlertid situeret saaledes, at han ikke trængte til at benytte sig af dette venlige Tilbud. Fængslet var det hvælvede Rum i Portbygningens Stueetage nærmest Slottet, som nu benyttes af et af den kronologiske Samlings Bude; paa Døren havde tidligere Fanger anbragt følgende Indskrifter:

Har jeg en Daler, en Snaps og lidt Mad,
Vil jeg med Chefen ej bytte.

Lad ham kun sidde ved bugnende Fad,
Tømme sin Vin til den saftige Brad --
Fædrelandet til Nytte!

Bedre dog her i Kong Christians Hal
Tømmer Studenten sin fulde Pokal,
Smiler: Ak, Verden er gal!¹⁾

Af Rosenborg Porten en Student traadte ind,
Hans Miner de vare ej blide;
Han næsten gik ud af sit gode Skind
Af Sorrig og vaandefuld Kvide.

Han havde jo hørt det strænge Forbud
Imod Visiter og Gilder,
Da en før ham drak Vagten fuld
Og opførte sig alt for ilter.

Men snart tog hans Tanker en anden Gang,
Han sørged sig ej til Døde:

¹⁾ Under dette Vers stod en endnu levende bekjendt Videnskabsmands Navn.

Tolv Timer gik hen med Drik og Sang,
Tolv andre med Drømme saa søde!

Første Gang jeg skuer dette Fængsel,
Første Gang jeg skuer denne Mur,
Første Gang jeg er i denne Trængsel,
Første Gang jeg er i dette Bur.

Første Gang jeg her nu gjør Spektakler,
Første Gang jeg her har frit Logis,
Første Gang paa Dydens Vej jeg vakler,
Første Gang mig Kongen maa staa bi.

Første Gang som fangen Helt jeg sværmer,
Første Gang jeg drikker Vagten fuld,
Første Gang til Dyden jeg mig nærmer
Gjennem dette lille mørke Hul.

Non ebur neqve aureum
mea renidet in domo lacunar.

Sed:

Rebus angustis animosus atqve
fortis appare!

Nam:

Lætus in præsens, animus qvod ultra est
oderit curare, et amara lento
temperet risu! nihil est ab omni
parte beatum.

Elegiæ, consolationes, sententiæ:

Her imellem disse kolde Mure,
Her paa dette væmmelige Sted,
Her hvor Ondskab paa sit Offer lurder,
Aldrig, Sidse! jeg forglemmer Dig.

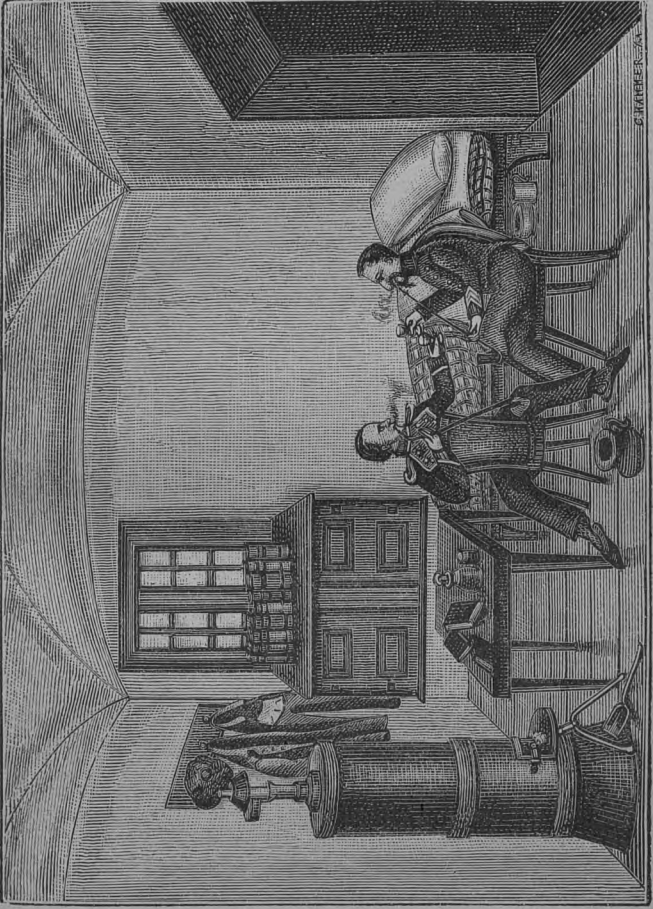
Tu ne cede malis, sed contra
audentior ito!

Durum est, sed levius fit patientia,
quicquid corrigere est nefas.

Integritas magnum est solatium
inprimis in carcere.

Over Døren var skrevet: Porta lacrymarum.

Arrestanten fik naturligvis Tilladelse til at spadsere i det Frie hver Dag under Opsyn af en Soldat; en af disse var saa tjenstivrig, at han trak sin Sabel for bedre at kunne passe paa ham; men Vagtkommandøren mente dog, at en saa skarp Forholdsregel var unødvendig. Af en af de ovenfor anførte Indskrifter fremgaaer det, at det tidligere stedfindende muntre Samliv i Cachotten med Kammerater var blevet forbudt paa Grund af Misbrug; derimod kom Vagtkommandøren undertiden over til Fangen og drak et Glas med ham, saaledes som det ses paa Billedet, og i selve Vagtkommandørens Værelse holdtes der undertiden Gilder, til hvilke Arrestanten og de i Nabocachotten siddende Livjægre bleve indbudne; der var saaledes engang et muntert Lag, hvori nogle fra Middelhavet med et Orlogsskib hjemvendte Matroser og Marineunderofficerer deltog tilligemed Underofficerer af Landetaten; Søfolkene trakterede med græsk Vin, medens Fangen gav Smørrebød og Brændevin. En enkelt meget human Vagtkommandør tilbød endog Arrestanten, at han maatte gaa hjem om Natten, mod at give sit Æresord paa, at han vilde indfinde sig igjen om Morgenen. men Fangen

STUDENTERARRESTEN PAA ROSENBORG 1842.

vilde dog ikke benytte sig af dette fristende Tilbud. Efter udstaaet Straf præsenterede Studenten sig igjen for Kommandanten, Oberstlieutenant Sommer, som sagde ham nogle venlige Ord til Afsked. Opholdet i det kolde, fugtige Fængsel ved Vintertid paaførte imidlertid Studenten en temmelig alvorlig Sygdom, hvorfra han dog efter nogen Tids Forløb kom sig.

Hvad de øvrige Bygninger paa Rosenborgs Grund angaaer, skal det blot bemærkes, at Gartnerne P. W. Hintze, O. Ohlsen og I. P. Hansen i September 1840 afholdt en Georgineudstilling i Brøndsalen¹⁾, og at Speths Voxkabinet og Panorama blev forevist sammesteds i Tidsrummet fra Januar til Marts 1844²⁾, samt at Gardens Kaserne i Henhold til kgl. Reskript af 17. November 1844 blev ombygget i Aarene 1845—1846³⁾.

Under sit Besøg i Kjøbenhavn bivaanede Kong Frederik Vilhelm den Fjerde af Preussen tilligemed Kong Christian den Ottende den 19. Juni 1845 Vagtparaden paa Exercerpladsen. Alle Garnisonens og Borgervæbningens Officerer vare tilstede, og efter at Tropperne vare defilerede forbi Kongen af Preussen, udførtes nogle militære gymnastiske Øvelser mellem Kavaleri og Infanteri, over hvilke den kongelige Gjæst skal have yttret sin høje Tilfredshed. Derpaa begave begge Majestæterne sig til Rosenborg Slot for at bese den derværende Samling⁴⁾. I Anledning af den preussiske Konges Besøg skrev Oehlenschläger⁵⁾:

¹⁾ Fædrelandet 1840 Nr. 290, Adresseavisen 1840 Nr. 224.

²⁾ Politivennen 1844 Nr. 1462, 1468, 1472.

³⁾ Medd. af Hr. Kammerherre, Oberstlieutenant Kirchhoff.

⁴⁾ Berl. Tid. 1845 Nr. 145.

⁵⁾ Berl. Tid. 1845 Nr. 146. — Oehlenschläger, der 1844 havde faaet

Die Könige stehen am Dänenstrand
 Als liebende Brüder, Hand in Hand,
 Ein schönes Beispiel für Alle.
 Christian zeigt Friedrich Burg und Wald.
 Des edelen Gastes Willkomm schallt
 Posaunengetön aus der Halle.

Den 25. September 1847 om Morgenen Kl. 9 stod Garden til Fods opstillet i revuemæssig Paaklædning paa Exercerpladsen for af Kong Christian den Ottende at modtage nye Faner. Med den ham egne Veltalenhed mindede Kongen ved denne Lejlighed i faa, men fyndige Ord Korpset om Betydningen af disse Ærestegn og udtalte sin Overbevisning om, at de saavel i Fredens Dage som i Farens Stund vilde blive bevarede uplettede, hvilken Tale blev besvaret med et enthusiastisk »Længe leve Kongen!« og gjentagne Hurraraab. Efter Ceremoniens Afslutning aflagde Kongen et Besøg i Kasernen ¹⁾.

den preussiske Orden pour le mérite (jvfr. hans af Gertner malede Portræt paa Rosenborg), siger til Slutningen i dette Digt:

Wer aber steht dort in der Eck' und schlägt
 Die nordische Harfe, tiefbewegt,
 Und wünscht Dir: Glückliches Leben!
 Beseelt von der Dankbarkeit schöner Lust?
 Kennst Du das Zeichen an seiner Brust?
 Du hast es selbst ihm gegeben!

¹⁾ Lovenskjold, Eft. om den kgl. Livgarde til Fods, S. 233, 234
 Berl. Tid. 1847 Nr. 225.

Frederik den Syvendes Tid.

1848—1863.

Kun lidet anede man ved den nysnævnte Overleverelse af nye Faner til Garden paa Exercerpladsen, at der faa Maaneder efter sammesteds skulde staa en Skare Soldater beredte til at drage til blodig Dyst. Oprøret i Hertugdømmerne var imidlertid udbrudt kort efter Kong Christian den Ottendes Død, og den 27. Marts 1848 om Eftermiddagen Kl. 6 vare de Tropper, som næste Morgen skulde afgaa fra Kjøbenhavn, nemlig 1. og 5. Liniebataillon samt 2. Husareskadron, opstillede paa Exercerpladsen, hvor de i Overværelse af Prinds Ferdinand og de øvrige Prindser modtog følgende Proklamation:

Soldater!

Hele det Danske Folks Øie er henvendt paa Eder! Et skjønt Hverv er Eder overdraget: at kjæmpe for den retfærdige Sag.

Eders Konge er overbeviist om, at denne Følelse besjæler Eder Alle.

Saa antager da Eders Konges Løsen:

Med Gud! for Konge og Fødeland!

og Kongens og Folkets Velsignelse følger Eder!

Christiansborg Slot, den 27de Marts 1848.

Frederik R.

Derefter indfandt Kong Frederik den Syvende sig, ledsaget af sine Adjutanter, og modtoges med umaadelig Jubel saavel af Soldaterne som af den store forsamlede Folkemængde. Kongen talte opmuntrende til Tropperne og endte med de betydningsfulde Ord: »Lev vel, vi ses snart!« Den stormende Jubel ledsagede ham, da han forlod Pladsen og gjennem Gaderne, hvor man fra Vinduerne tilviftede ham med Tørklæderne¹⁾.

Til Fordel for de paa Grund af Krigen nødlidende Jyder blev der den 16. 17. og 18. August 1849 afholdt et Marked i Rosenborg Have²⁾. Komiteen bestod af Kunsthandler Bing, Cand. phil. Borggaard, Balletmester Bournonville, Theatermaler Christensen og Literat Magnus. Der blev ved denne Lejlighed udført Musik af Lumbyes Orkester og af Borgervæbningens og Livjægrenes Musikkorpser, Kammermusik i Brøndsalen og Sange af forskellige Sangforeninger; der var endvidere arrangeret Skovbal, gymnastiske Lege, Dandse og Tableauer. I Brøndsalen var der Udstilling og Udsalg af Malerier, Kobberstik,

¹⁾ Berl. Tid. 1848 Nr. 74 og Till., Vort Forsvar Nr. 45.

²⁾ Berl. Tid. 1849 Nr. 191, 193, 194 og 195 med Tillæg, 196, Flyveposten Nr. 191, 192, Eduard Meyer, Markeds-Tidende Nr. 1--3, der bl. A. indeholder Vejviser for Markedsgjæsterne, Program, Digte af Udgifveren og Carit Etlar og Vignetterne til de ved Auktionen solgte Gjenstande. Disse Vignetter antages, ifølge Medd. fra Hr. Dr. phil. V. Bergsøe, der ejer Særtryk af en Mængde af dem, at være forfattede af Claudius Rosenhoff, paa hvis Auktion de ere kjøbte.

Lithographier og andre Kunstgjenstande og Møbler; i Damegangen var der ved den ene Ende af Alleen opstillet Emblemer for Landmilitæretaten, deriblandt de dengang saa meget omtalte Espingoler, og ved den anden Ende Emblemer for Søetaten; paa den nordlige Side var der et Udsalg for Børnesager, en Visebutik¹⁾, to Beværtningstelte, en Tobaks- og Cigarbutik, endvidere en Skibsmast til Flagning og en Orkesterbalustrade, i Hovedgangen til Springvandet et Beværtningstelt, Blomster-, Kunst- og Antikvitetsudsalg, Sadel- og Bundtmagerbutiker, ved Springvandet Galanteributik og Broderiudsalg, inde i Lunden de vagthavende Borgeres Telt, i Lergangen (tilhøjre for Springvandet, regnet fra Kronprindsessegade) Guldsmedbutik, Brødudsalg, Skive-skydning med Pile og Urtekramudsalg, i Filosoffgangen

¹⁾ Ifølge Meddelelse fra Hr. Museumsassistent Cand. juris Thiele solgtes ved dette Marked bl. A. følgende Viser: En ny Vise om Mord-Attentatet paa Preussens elskede Konge (om Borgermester Tschek). — En fornøielig Vise om de tyske og danske Pølser, forfattet i Pølsetiden 1848, af Jens Pind. — En ganske ny Vise, hvori Danskeren tager en rørende Afsked fra sin forhenværende artige og lærde Ven: den tyske Mikkell! ogsaa kaldet: Hanns Wurst. Skrevet af en Frivillig til den bekjendte og meget ydede Melodie: »Peter Schiøtt i Barndoms Alder«, i Aaret 1849. — Følgende Viser ere forfattede i Anledning af Markedet: En lystig ny Vise om Markedet i Rosenborg Have. — Splinterny Vise om Rosenborg Marked. Af — h — e (o: Adolph Recke). Trykt i dette Aar (begge medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe). — Vid Marknaden i Rosenborgs Trädgård, den 16., 17. och 18. aug. 1849, af Orvar Odd (medd. af Hr. Arkivassistent Bricka). — Sang i Anledning af Markedet som til Hjælp for vore trofaste Jyders Tab og af vor høihjertede Konge! Personlig beskyttes. Udgivet af George Brown, afskediget Corporal, og Elev af den høiere Rideskole (medd. af Hr. Boghandler Lynge). Om Grunden til, at de sidstnævnte Viser og de tidligere omtalte Vignetter ikke, som oprindelig paatænkt, gjengives her, se Side 164—165.

(tilvenstre for Springvandet) Udsalg af Pap- og Metalarbejder samt Hørkrambutik, i Officergangen (nordvestlig for Springvandet) Herreekviperings- og Broderiudsalg samt Bog- og Papirhandel, i Gangen Nordost for Springvandet Dameekviperings-, Handske- og Fodtøjs-, Glas- og Porcelænsudsalg. I Herkulespavillonen blev der fra Kl. 1 til 3 afholdt Auktion over større og mindre Gjenstande; om Aftenen blev der sammesteds fremstillet Tableauer (Holger Danske beskyttende en kronet Kvinde, Dannekvinderne løskjøbe Svend Tveskjæg af Fangenskab, Danmark velsigner sine Børn). I den modsatte Ende af Kavalergangen var der Agerdyrknings- og Landhus-holdningsemblemer samt Frugt- og Blomsterbutiker; i Nærheden deraf en Sangerestrade, i Midten af Gangen Cloëttas, Minis, Gianellis og Grandjeans Konditorier; i Lunden Syd for var der Gynger og i Lunden ved Springvandet Skovbal. I den nordligste Gang tilvenstre for Blomsterkvartererne var der et Markedstræ med Tombola for Børn; Lodderne, paa hvilke der altid faldt Gevinst, kostede 16 Sk.; sammesteds var der Tærningsspil om Gevinster til 16 Sk. Kastet. Paa forskellige Træer var der ophængt Mindetavler for de faldne Officerer; General Ryes var i Nærheden af Rosenborggangen, Søofficerernes under Taarepilen i samme Gang, Lægernes i Officergangen. Markedet, der var aabent fra Kl. 11 til 8, blev navnlig de tvende første Dage, da Vejret var smukt, meget stærkt besøgt; Kongen indfandt sig den anden Dag mellem Kl. 12 og 1 og blev modtagen med megen Jubel; han gjorde med sit Følge en Tour i Haven og yttrede stor Tilfredshed med det hele Arrangement; hans Nærværelse blev fejret af Orkestrene og Sangforeningerne med Udførelsen af patrio-

tiske Sange; den sidste Dag var Vejret uheldigt, hvorfor Besøget ogsaa var endel mindre end de foregaaende Dage; Festen afsluttedes med Afsyngning af en af Siesbye forfattet Sang¹). Antallet af solgte Billetter, saavel til Voxne som til Børn under 12 Aar (henholdsvis à 2 Mk. og 1 Mk.), var 70,000, og Indtægten af Markedet beløb sig til henimod 50,000 Rdlr.

I Aaret 1850 blev der i Rosenborg Have den 30. og 31. August samt 1. September afholdt en Høstfest til Fordel for de i Krigen Faldnes Efterladte²). Skjøndt Arrangementet ikke var ganske som ved Markedet i 1849, vare dog de samme Hovedpunkter i Haven benyttede. Ligefor Indgangen var der oprejst en kolossal Høsttrofæ, i Basaren (Brøndsalen) og omkring Springvandet var der smukke Butiker, som forestodes af Konferentsraadinde Bang, Bispinde Mynster, Generalinde de Meza, Kammerherreinde Irminger, Fruerne I. Münter, Melchior, Kiellerup, Frøknerne Euchel, Nielsen, Deichmann, Hornbeck, Clausen og Riise, og tre Blomsterudsalg, som forestodes af Fruerne Green, Petersen og Suell. Paa en Dandsetribune ved Springvandet afholdtes Skovbal for 1 Mk. Parret; paa forskellige Steder i Haven var der foranstaltet Lykkespil (Boldspil, Honningkage-

¹) Denne Sang har end ikke Forfatteren set sig istand til at meddele mig.

²) Berl. Tid. 1850 Nr. 203 og Till., 204 og Till., 206, H. P. Holst, Album til Erindring om Festen, E. Meyer, Festtidende (med Program, Deviser til Markedsbutikerne og et Digt af Siesbye), Plan og Vejviser ved Festen, Billedlige Fremstillinger for Ungdommen til Erindring om Høstfesten (med et Titelbillede og 11 kolorerede Afbildninger samt Vers), Blade fundne i Rosenborg Have efter Høstfesten (Vers), lithograferet Oversigt over Indtægterne ved Festen.

spil, Kaste- og Klippespil, Pebernøddespil, Taarnspil, Vinspil, Rouge et Noir), som indbragte betydelige Summer; i Nærheden af Herkulespavillonen holdtes der Auktion over forskellige Gjenstande; der forefandtes endvidere to Skydebaner, en Visebod i Officergangen, hvor Udsælgeren — saavidt vides Lieutenant Borre — foredrog Viserne (især den bekjendte Vise om Pjaltensborgs Brand¹⁾), et Kalejdoskop, tre Perspektivkasser med Billeder af Sonne, Const. Hansen og Juel, hvilke forevistes af smaa Hornblæsere; i Officergangen var der en Bod for Løgne i Billeder, nemlig Sidestykker til de tydske Krigsefterretninger, der omstændelig forklaredes, og som vakte megen Morskab; Forevisningen var gratis, men hos Løgneren kunde der faaes Lodsedler til et Børnetheater, der tilligemed det tilhørende Personale blev bortspillet i et Lotteri. Der foranstaltedes Væddeløb af Drengene, der som Pris fik et Danebrogsflag, og i Officergangen var der oprejst en Klattrestang for Drengene, der i fem Minuter skulde naa Maalet; Prisen var et Sølvuhr. Der blev opsendt aërostatiske Figurer, og paa tre Theatre gaves der Forestillinger; paa Vaudevilletheatret i Damegangen ved Brøndsalsen blev der af Skuespillerne Schmidt og Bornemann udført »To Naboer«, Vaudevillespøg af Erik Bøgh, og paa Pantomimetheatret i Damegangen op imod Sølvgade udførtes der Beduinergrupperinger, atletiske Kunstproduktioner, Bjælkespil og »den svævende Fregat« i brillant Fyrværkeri; endelig gaves der paa sidstnævnte Theater af det Volker-

¹⁾ I Klæstrups Det forsvundne Kjøbenhavn, 1. Række, findes paa Billede XI en Fremstilling af Pjaltensborg med Rosenborg i Baggrunden.

senske Selskab »Harlequin mekanisk Statue eller Kasser indbildt syg«; i Herkulespavillonen var der et Marionetteater og i den modsatte Ende af Kavalergangen et Tableau. Endel Bøsser vare anbragte rundt omkring i Haven til Modtagelse af Gaver til de Faldnes Efterladte. Paa forskjellige Steder i Haven var der Konditorier og Beværthingstelte; Seltzervandsudsalg forestodes af Fruerne Christensen, Ferslew og Simonsen. I Teltene var der Sang og Musik af danske og fremmede Musikere, og ved Springvandet spillede Livjægrenes Musikkorps. Tivolis Bestyrelse havde overladt Komiteen til Afbenyttelse alle de Gjenstande og Inventariesager (deriblandt omtrent 10,000 Lamper og 80 Trælampekroner), som Etablissementet kunde undvære, og tilladt, at Tivolis samtlige Kunstnere (Fyrværkeren, Theaterpersonalet osv.), der alle vare engagerede saaledes, at de ikke uden Bestyrelsens Samtykke kunde give Præstationer udenfor Etablissementet, assisterede ved Høstfesten hele Lørdagen den 31. August og delvis de to andre Festdage; derimod havde man af Hensyn til Lejerne og Andre ikke kunnet gaa ind paa en Anmodning om helt at lukke Tivoli alle tre Festdage.

Det Væsentlige ved denne Fest var imidlertid en Forening af en lystigere og en alvorligere Del, der var saa vellykket, at Overgangen fra den ene til den anden Del af Arrangementet uvilkaarlig medførte en Overgang i Stemning. Den paa alle fire Sider af Fakler omgivne Excerplads, hvorpaa man først ved Mørkets Frembrud traadte ud fra den brogede og glimrende Have, og som ved en af oplyste Obelisker i Midten afstukken Oval, der havde sine Endepunkter i to oplyste Templer, var forvandlet til en uhyre Sal eller Hal, hvor Stjernehimlen

dannede det naturlige Tag, gjorde et imponerende Indtryk, der end mere forhøjedes ved den herlige, højtidelige Musik, som opførtes af et stort Sangerkor og Orkester, der vare placerede paa en Estrade foran Kaserne, og ved de af Balletmester Bournonville arrangerede indholdsrige Tableauer, som efter de enkelte Musikstykkers Opførelse viste sig fra Erindringstemplet. Paa de 32 Obelisker, der vare 8 Alen høje og prydede med Danebrogsflag samt forsynede med Blus, var anbragt i Transparent skinnende Indskrifter, der som i en Krands slyngede sig om alt det Mindeværdige fra Krigen ligesom ogsaa om Kongens og de ypperste Faldnes Navne, medens de tillige i Korthed fremstillede Begivenhedernes Gang fra Oprørets Udbrud indtil Datiden. De smukke Indskrifter, der tilligemed Sangtexterne vare forfattede af H. P. Holst, udmærkede sig ved heldigt trufne Pointer, ligesom Sangtexterne med lyrisk Skjønhed gengave Tidens forskellige Stemninger¹). Ved Siden af

¹) Da Forfatteren af de nævnte Indskrifter og Sange Hr. Etatsraad H. P. Holst har nægtet mig Tilladelse til i dette kun i et ringe Antal Exemplarer trykte Arbejde, der, som Titlen viser, væsentlig blot er at anse som en Samling af Materialier og Aktstykker vedrørende Rosenborgs Historie, at benytte det af ham i sin Tid udgivne lille Minde-Album om Festen til at fuldstændiggjøre den i Texten givne Fremstilling, maa jeg saaledes indskrænke mig til en Henviisning til en Kilde, der fortiden, da bemeldte Album er udsolgt, kun er lidet tilgængelig. Det havde været min Hensigt at gjengive saavidt muligt alle de Sange, Viser o. desl., som ere forfattede i Anledning af de til Rosenborg knyttede Begivenheder, og som ofte tillige have en ikke ringe historisk Interesse, og have selvfølgelig alle de øvrige Forfattere, til hvilke jeg hidtil havde henvendt mig om Tilladelse til at optage saadanne Digte, med største Redebonhed imødekommet mit Ønske i saa Henseende, ja endog betragtet den skete Henvendelse des-

Erindringstemplet, der laa ved Muren mod Gothersgade, var anbragt to Pyramider, 18 Alen høje, med Navnene Fredericia og Idsted; det ligeoverfor liggende mindre Tempel, ved Muren omkring Rosenborg Slot, var smykket som en Sejrstrofæ, i Midten af hvilken Kongens Navnechiffer lyste i et Transparent. Oven over den for Musiken oprejste Tribune var Kasernebygningens Façade smykket med Festons og Guirlander, der samlede sig om et øverst anbragt stort dansk Vaaben og Flag.

Efter at »Danmark dejligst Vang og Vænge« var spillet, udførtes en af Gade komponeret Vexelsang, hvorpaa der fra Erindringstemplet viste sig et Tableau fremstillende »Fredstid« (Engle svæve over en landlig Gruppe). Derefter udførtes en krigerisk Marche, komponeret af Løvenskjold, hvorpaa der viste sig et Tableau »Krigstid« (Hejmdal blæser i Gjallarhornet, Valkyrien svinger sit Spyd, og Folket iler til Kamp). Efter Udførelsen af en Hymne, komponeret af Rung, viste sig et Tableau, fremstillende »Sejren« (Danebrog vajer i det Høje blandt jublende Genier, Folket modtager de hjemvendende Krigere, der medbringe erobret Skyts, Soldaten udøver Menneskekjærlighed mod saarede Fjender). Efter Udførelsen af en af Hartmann komponeret Mindesang (»Slumrer sødt i Slesvigs Jord«) viste sig tilsidst et Tableau,

angaende som en uforuden Hensynsfuldhed fra min Side; men da det ovennævnte Forbud fra Redaktøren af »For Romantik og Historie« medfører, at der bliver en Lakune i den temmelig fuldstændige Samling af disse allerede nu for største Delen vanskeligt tilgængelige Smaastykker, som det ved Forskjelliges Velvillie og Interesse for Sagen er lykkedes mig at skaffe tilveje, har jeg saaledes maattet opgive denne Tanke og skal derfor indskrænke mig til at tilbyde dem, som maatte interessere sig herfor, Afskrifter heraf.

fremstillende »Mindet« (Danmark sidder i Skyen, omgivet af Saga og Erindringens Valkyrier, danske Folk have lejret sig ved Bautastene), hvorefter Koret og de Tilstedeværende istemte »Danmark dejligst Vang og Vænge«. Efter Udførelsen af Musiknummerne afbrændtes et Fyrværkeri.

I de tre Dage, i hvilke Festen varede, besøgte Haven af omtrent 42,000 Voxne og 10,000 Børn; Adgangspriserne vare henholdsvis 3 Mk. og 24 Sk. Kongen, der, ledsaget af Arveprinds Ferdinand og Adjutanter, Lørdag Eftermiddag tog Festarrangementet i Øjesyn, opholdt sig ved de forskjellige Theatre, besaae Butikerne, købte i flere af dem, deltog i nogle af Spillene og betænkte paa disse forskjellige Steder gavmildt Festens veldædige Øjemed.

De nærmest efter Festen følgende Dage (2. til 4. September) var Basaren i Brøndsalen aaben mod en Adgangspris af 8 Sk.; Salget i Butikerne fortsattes, og ved de forskjellige Spil indkom der endnu ret anseelige Beløb; i de samme Dage kunde endvidere Exercerpladsen med Dekorationerne tages i Øjesyn mod Erlæggelse af 8 Sk. Det samlede Udbytte af Festen var omtrent 50,000 Rdlr.

Statsforfatningsforandringen i 1849 berørte naturligvis ogsaa Rosenborg Slot og Have. Ved kongelig Kundgjørelse angaaende Civillisten af 30. Maj 1849 § 1 blev Slottet erklæret for Statsejendom, som skulde vedligeholdes for Statskassens Regning, og ifølge § 4 blev Rosenborg Slots Vaskerhus bestemt til Bortleje eller Afhændelse efter derom tagen nærmere kongelig Beslutning. Med Hensyn til den kronologiske Samling paa Rosenborg forbeholdt Kongen sig ifølge § 6 nær-

mere at bestemme, hvorvidt denne skulde indlemmes mellem Statens Samlinger eller betragtes som det kongelige Huses uafhængelige Ejendom, arvelig fra Konge til Konge. Ved Bekjendtgjørelse af 27. Juni 1849 § 1 henlagdes Slottet under Indenrigsministeriets Bestyrelse.

Kommandanten, Oberstlieutenant Sommer døde den 12. Marts 1851 efter 14 Dages Sygeleje. Hans Død omtales i den Berlingske Tidende¹⁾ saaledes:

Vi beklage atter²⁾ at maatte meddele vore Læsere et sørgeligt Tab for Videnskaberne, nemlig Archæologen, Oberstlieutenant Sommers igaar indtrufne Dødsfald. Den Afdøde, der med Hæder kæmpede blandt Danmarks Helte den 2den April 1801, hengav sig, efter senere at være udtraadt af den active Tjeneste, med usædvanlig Interesse til Mineralogiens, navnlig Ædelstenenes, og tillige til Oldtidens Studium. Med utrættelig Iver og Udholdenhed arbejdede han for Udbredelse af Kundskaber i Oldtidens, navnlig Nordens og Østerlandenes Historie, og ved sin udbredte Correspondance med Mænd i fjerne Lande og ved stadig Opmærksomhed paa Afbenyttelsen af enhver Leilighed til at øse Kundskaber af paalidelige Kilder, lykkedes det ham at samle rigt Udbytte for Videnskaben. Hans varme Bestræbelser og mangehaande ledende Forarbejder have væsentligen bidraget til Grundlæggelsen af det ethnographiske Museum, og vigtige Oplysninger om Indiens Folkeslag og Cultus ere Frugterne af hans mangeaarige Forskninger.

Sommer besad ved Siden af en sand ridderlig Character den høieste Grad af Uegennyttighed og Fordringsløshed; de yngre Dyrkere af Videnskaben have altid i ham fundet en villig Veileder i deres Studium.

Sine senere Aars Virksomhed helligede han, som Com-

¹⁾ 13. Marts 1851 Nr. 61.

²⁾ H. C. Ørsted var død den 9. Marts.

mandant paa Rosenborg, dette historisk mærkværdige Slots Vedligeholdelse og dets Kunstsagers Ordning; med sjelden Dygtighed har han særligen ordnet den chronologiske Samling dersteds.

Vi tør haabe, at hans efterladte Samlinger, der skulle være betydelige og værdifulde, ikke ville blive adsplittede, men conserverede i deres Heelhed.

Dette skete dog ikke, idet de bleve bortsolgte ved Auktion, efter at Kong Frederik den Syvende og Grevinde Danner den 12. Maj 1852 havde taget dem i Øjesyn paa Rosenborg¹). Da Kommandantposten nemlig ikke strax blev besat efter Sommers Død, havde Indenrigsministeriet under 7. Oktober 1851 tilladt, at de efter Flyttedagen indtil videre maatte opbevares i nogle af Værelserne i Kommandantboligen, idet det ikke havde været muligt at faa dem fuldstændig ordnede forinden²).

Sommers Forretninger som Slotsforvalter og Kommandant bleve efter hans Død fordelte saaledes, at Fuldmægtig Stouenberg foreløbig blev konstitueret som Slotsforvalter, medens de militære Forretninger indtil videre overdroges Sommers Svingersøn Kapitajn Fr. Olufsen som Kapitajnvagtmester i Kjøbenhavns Fæstning. Olufsen, der med sin Familie havde boet hos sin Svigerfader, vedblev som Følge heraf en Tid at bebo nogle af Værelserne i Kommandantboligen. Skjøndt Kommandantposten paa Rosenborg kort efter blev ophævet, idet Gagen, der da ses at have udgjort 850 Rdlr. aarlig, blev inddragen ved Behandlingen af Finantsloven for

¹) Berl. Tid. 1852 Nr. 110.

²) Slottets Arkiv.

1852—1853¹⁾), blev dog afskediget Oberstlieutenant **Vilhelm Ferdinand v. Würtzen** under 24. Juli 1852 udnævnt til Kommandant sammesteds, men uden Gage som saadan og uden at staa i noget Embedsforhold til Kunstsamlingerne, ligesom han heller ikke fik det tidligere til Embedet henlagte Brændselsdeputat.

VILHELM FERDINAND v. WÜRTZEN.

Württemberg, der var født den 19. April 1796 og døbt den 20. Maj samme Aar i Garnisonskirke, var en Søn af den senere Oberst Carl Gotfred Würtzen, der tidligere stod ved Artilleriet, men døde som Kommandant i Citadellet Frederikshavn 1817; hans Moder hed Valborg Lindam. I Marts 1809 blev han Kostgjænger paa Land-

¹⁾ Rigsdagstid. 1851 Anhang B. Sp. 176, 281—282, Folkethingets Forhandl. Sp. 2046, 2061, 2077, 2088, 2093—2094.

kadetakademiet, den 1. Januar 1810 virkelig Kadet, den 24. December 1813 Sekondlieutenant; han blev da ansat ved jydsk Regimentets lette Dragoner, som dengang laa i Holsten; paa Grund af Fredsunderhandlingerne kom han imidlertid ikke til Regimentet, men maatte ifølge Armébefaling af 14. Januar 1814 forrette Tjeneste ved Prinds Ferdinands Dragonregiment, der den Vinter laa i Fyen, til sidst i Februar 1814 og derpaa ved de jydsk Dragoner i Randers, hvor han tjente som Lieutenant i næsten 29 Aar. 1819 fik han Medaillen for ædel Daad, idet han i Randers Fjord havde frelst en Matros, der var falden overbord. Den 28. August 1824 fik han Premierlieutenants Karakter, den 10. Januar 1830 blev han virkelig Premierlieutenant, den 13. Juni 1834 reserveredes der ham Ritmesters Anciennetet, den 12. December 1840 fik han Karakter af Ritmester. Først den 1. Juli 1842 blev han Eskadronschef, hvorefter han den 15. September samme Aar blev gift med Laura Christiane Lund, født den 21. Januar 1804. I Felttoget 1848 udmærkede han sig i Slaget ved Slesvig den 23. April, idet han ved et rask Indbug paa preussisk Infanteri frelste to Kanoner fra at blive tagne af Fjenden. Den 4. Juni blev han ved Bedsted angreben af tre hannoverske Dragoneskadroner og et Kompagni brunsvigske Skarpskytter og maatte forfulgt trække sig tilbage; for imidlertid at frelse saa mange som muligt fra Fangenskab gjorde han omkring med omtrent 20 Mand for at standse Fjenden, men hans Hest styrtede, og han faldt i Fangenskab, hvorfra han kom tilbage efter tre Maaneders Forløb. Den 13. September 1848 blev han af Kong Frederik den Syvende dekoreret med Danebrogsordenens Ridderkors, og den 18. December samme Aar

Stoumberg

reserveredes der ham Majors Anciennetet; den 21. Februar 1849 blev han Major, den 20. Marts 1851 fik han Oberstlieutenants Karakter, men den 2. Maj 1852 blev han afskediget og derefter udnævnt til Kommandant paa Rosenberg¹⁾. Den 6. Oktober 1856 blev der tildelt ham Danebrogsmændenes Hæderstegn.

Fuldmægtig **Frederik Stouenberg**, der, som tidligere omtalt, efter Sommers Død var bleven konstitueret som Slotsforvalter, blev den 9. Februar 1854 ansat som virkelig Slotsforvalter med en aarlig Lønning af 300 Rdlr. samt det forhen nævnte Deputat af 6 Favne Brænde, fri Bolig og Emolumenterne ved Forevisningen af Slottet; Fuldmægtigposten, med hvilken der i den senere Tid havde været forbundet en aarlig Løn af 250 Rdlr., blev derfor ophævet²⁾. Kort efter toges den i Kundgjørelse af 30. Maj 1849 § 6 bebudede nærmere Bestemmelse angaaende Rosenborgsamlingens Stilling, idet det ved kongelig Resolution af 14. Juni 1854 blev fastsat, at følgende paa Rosenberg Slot værende Samlinger og Gjenstande, nemlig: Kronings-Insignierne med Kronjuvelerne og Diamanterne samt de øvrige Gjenstande, der opbevaredes i de saakaldte Regalieskabe, den egentlige kronologiske Samling, adskillige til Afbenyttelse ved højtidelige Lejligheder bestemte Apparater, saavelsom andre forskellige Sager, saasom Flora-danica-Stellet, Glassamlingen, med mere deslige, samt det egentlige Slotsbyggnings-Inventarium skulde udgjøre een Samling under Navn af »den kronologiske Samling«, og at denne Sam-

¹⁾ Medd. af Hr. Arkivar, Kapitajn Feilberg, jvfr. Flamand, Slagene ved Fredericia og Idsted S. 144—145.

²⁾ Rigsdagstid. 4. Session 1852 Anhang B. Sp. 99.

ling skulde betragtes som det kongelige Huses uafhængelige Ejendom, arvelig fra Konge til Konge¹⁾).

Stouenberg beklædte ikke længe Slotsforvalterposten, idet han allerede den 21. Juni 1856 efter Ansøgning blev afskediget i Naade og med Pension fra 1. Juli at regne, men, da der ikke strax blev truffet nogen endelig Bestemmelse angaaende Embedet, vedblev han endnu at fungere et Aars Tid; i August 1857 bevilgedes der ham imidlertid Rejsetilladelse, hvorfor hans Forretninger midlertidig overdroges hans Medhjælper Kammerassessor Læssøe. Stouenberg, der, som tidligere omtalt, havde deltaget i Krigen 1813—1814, fik i Aaret 1858 af Kejser Napoleon den Tredie St. Helenamedaillen; i Diplomet kaldes han *secrétaire des ambulances*; den 12. Juli 1858 blev han endvidere udnævnt til Ridder af Danebrog. Han giftede sig først, da han var 68 Aar gammel, den 22. December 1865, med Louise Madsen, født den 2. Juni 1833, og døde den 23. August 1874²⁾).

Hvad Rosenborg Slots Have³⁾ angaaer, forbeholdt Kongen sig ved den tidligere nævnte Kundgjørelse af 30. Maj 1849 § 1 at tage nærmere Bestemmelse herom; Bestyrelsen af Haven samt af Driverierne henlagdes ved Bekjendtgjørelsen af 27. Juni 1849 under Indenrigsministeriet, men Forholdet blev faktisk i længere Tid uforandret, idet den tidligere Chef Overhofmarskal Levetzau den 5. August 1849 blev udnævnt til Over-

¹⁾ Ussings Reskriptsamling 1858 S. 224.

²⁾ Enkefru Louise Stouenberg har afholdt en Del af Omkostningerne ved Udførelsen og Trykningen af det vedhæftede Portræt.

³⁾ Endel af Oplysningerne om Haven ere meddelte af Hr. Slotsgartner Tyge Rothe.

direktor for de under bemeldte Ministerium hørende kongelige Haver¹⁾ og fungerede som saadan til sin Døden 7. November 1859²⁾; herefter blev Overdirektoratet ophævet ved Resolution af 10. December og sammes Forretninger henlagte under Indenrigsministeriets 2. Departement.³⁾

Ved Finantsloven for 1851—1852 blev der til Rosenborg Haves Driveri og Blumisteri bevilget 7000 Rdlr. for bemeldte Aar, imod at Haven overtoges af Civillisten. Paa Indenrigsministeriets derefter i Henhold til den af samme med Overhofmarskallatet stedfundne Brevvexling nedlagte Forestilling bifaldt Kongen under 29 Juli 1851, at Civillisten, fra 1. April samme Aar at regne, skulde overtage Rosenborg Haves Driveri og Blumisteri paa følgende Vilkaar⁴⁾:

a) At de ved Haven den 1. April 1851 ifølge Bestalling eller Konstitution fast ansatte Embedsmænd og Betjente, med de dem paa den Tid tillagte Gager og Indtægter, overgik til Civillisten og imidlertid udgik af Statstjenesten, hvorimod deres eventuelle Pensioner skulde være Civillisten uvedkommende og udredes af Statskassen;

b) At Civillisten overtog samtlige til Haven hørende Driverihuse, Kasser og Plankeværker, saavel som den Del af de i Haven værende Samlinger af Frugt- og Blomsterplantninger m. m., som tilhørte Staten, i den Stand, i hvilken de ved Modtagelsen befandtes, og afleverede dem igjen i sin Tid, saaledes som de da maatte befindes, uden Ansvar for Civillisten, samt at denne ikke var forpligtet til at konservere de Bygninger, i hvilke den maatte finde

¹⁾ Rigsdagstid. 3. Session 1851 Anhang Sp. 637.

²⁾ Hist. Tidsskr. 4. R. 4. B. S. 411.

³⁾ Departementstidende 1859 S. 910.

⁴⁾ Rigsdagstid. 3. Session 1851 Anhang Sp. 645—647, jvfr. Sp. 638—639, 642 og 2. Session 1850 Anhang B. Sp. 245—246.

Anledning til at nedlægge eller ophæve Driften, hvilket dog kun antoges at ville blive Tilfældet med 2 eller 3 Bygninger. Til Vedligeholdelse af de i Haven værende Bygninger, Drivhuse, Kasser og Plankeværker skulde der aarligen af Civillisten, under Tilsyn af en af Ministeriet dertil udnævnt sagkyndig Mand, anvendes en Sum af indtil 2800 Rdlr.;

c) At den Forpligtelse, der hidtil havde paahvilet Rosenberg Driverihave til tillige at være en Undervisningsanstalt, fremdeles bibeholdtes, saaledes at et vist Antal Elever sammesteds skulde antages til Oplæring uden Udgift for dem, samt at Forandringer i det ved Haverne ansatte Personale ikke skulde kunne ske, uden at fornødent Hensyn efter Overenskomst med Indenrigsministeriet derved toges til Undervisningens Tarv. Hvorledes det først anførte Punkt, betræffende Undervisningen i Haven, iøvrigt i det Specielle skulde ordnes, derom skulde det Fornødne nærmere forhandles og afgjøres mellem Indenrigsministeriet og Overhofmarskallatet;

d) At de til Spadserehaven stødende Dele af Driverihaven skulde vedligeholdes med Sirplanter paa samme Maade som hidtil;

e) At Haven skulde overtages af Civillisten paa 3 Aar fra 1ste April 1851 at regne, imod at der for hvert Aar udbetaltes samme 7000 Rdlr. af Statskassen.

Ved Loven om Statshaverne af 12. Marts 1852 blev det bestemt, at Rosenberg Slotshave fremdeles skulde vedligeholdes som Statsejendom, og at Kongen skulde udnævne en Gartner ved de offentlige Lysthaver, navnlig Rosenberg, Frederiksberg og Fredensborg, og en Gartner ved Rosenberg Driverihave, hvilke Gartnere skulde være forpligtede til uden særligt Vederlag at modtage Gartnerelever til Vejledning og Undervisning ogsaa i de Enhvers specielle Fag vedrørende theoretiske Dele af Gartnerkunsten, samt at deltage i Prøvelse af

Gartnere, Alt efter Indenrigsministeriets nærmere Bestemmelse; ved hver af Lysthaverne skulde der endvidere antages en Opsynsmand¹). Med Hensyn til Rosenborg Driverihave, der, som ovenfor nævnt, fra 1. April 1851 var bleven overtagen af Civillisten paa 3 Aar, bestemtes det i bemeldte Lov, at der af Statskassen, saalænge dette Forhold vedvarede, skulde udredes dertil et aarligt Tilskud af 7000 Rdlr., imod at Civillisten afholdt den derved ansatte Gartners Gage samt Udgifterne ved de for 4 Gartnerelever oprettede Fripladser. Foruden i Finantsloven for 1851—1852 findes derfor bemeldte Beløb optaget i Finantsloven for 1852—1853 samt 1853—1854; fra 1. April 1854 overtoges Driverihaven paany for 3 Aar af Civillisten, og Beløbet gjenfindes derfor atter i Finantsloven for 1854—1855, 1855—1856 samt 1856—1857; ved den sidstnævnte bemyndigedes Regeringen til at foranstalte det Fornødne til denne Udgifts Overførelse til Monarkiets fælles Budget²).

Slotsgartner Jens Peter Petersen døde den 7. September 1848, efterladende sig Enke og fem Børn³); efter hans Død varetog Undergartner Julius Hermann Beck midlertidig Forretningerne indtil den 1. Januar 1850, da Petersens Broder **Carl Ludvig Petersen** blev ansat som Gartner ved Rosenborg Driverihave med en aarlig Løn af 1100 Rdlr. foruden fri Bolig⁴). Petersen, der var født i Lyngby den 21. September 1816, havde i sit

¹) I Dødslisten i Dagens Nyheder 5. Mai 1881 Nr. 120 nævnes Opsynsmand ved Rosenborg Have Hans Pedersen.

²) Statskal., Finantslovene.

³) Selmers Nekrologiske Saml. I. S. 213, 214, 260.

⁴) Rigsdagstid. 1851 Anhang Sp. 642.

20. Aar taget den daværende Gartnerexamens lavere Grad og fungerede derefter i to Aar som Medhjælper ved Fredensborg Slotshave. Efter et treaarigt Ophold i England, fra Foraaret 1838, blev han ansat som Medhjælper ved Rosenborg Slotshave, hvilken Plads han beklædte til Foraaret 1845; han underkastede sig imidlertid i Efteraaret 1842 den daværende Gartnerexamens højere Grad eller Kunstgartnerexamen. Efter en ny Udenlandsrejse, paa hvilken han besøgte Skotland, England, Frankrig og Tydskland, blev han den 28. Januar 1847 udnævnt til Slotsgartner ved Bernstorff Slotshave, hvorfra han, som ovenfor bemærket, den 1. Januar 1850 forflyttedes til Rosenborg Driverihave. I 1853 blev han udnævnt til Ridder af Danebrog.

Den Indflydelse, som Rosenborg Have i en lang Række af Aar havde udøvet paa Gartneriets Udvikling her i Landet ved at være den vigtigste Skole for unge Gartnere og ved at være en Mønsterhave i den Retning af Gartneriet, der kaldes Driveri, tabte sig vel noget under Petersens Bestyrelse, men de Forhold, hvorunder han maatte virke, vare ogsaa langt mindre gunstige end tidligere, idet Haven, fra at være en Enevoldsherskers Yndlingshave, hvorpaa der ikke sparedes, blev Statsejendom. Det lykkedes dog Petersen at holde Haven omtrent paa det samme Standpunkt, som den tidligere havde indtaget¹⁾.

Den ovennævnte kongelig ansatte Undergartner Julius Hermann Beck, der var en Elev af en af Danmarks bedste Kjøkkengartnere, Döllner paa Vallo,

¹⁾ Dybdahl, Tidsskr. for Havevæsen 1. Aargang Nr. 6 S. 94, Statskal.

forestod navnlig Frugtdriveriet i Rosenborg Have; han døde i Aaret 1858 efter nogle og tyve Aars nidkjær Tjeneste¹⁾ og efterfulgtes af Paul Lapuchoff²⁾, der imidlertid ikke fik kongelig Udnævnelse.

Bestyrelsen af Rosenborg Lysthave blev i Aaret 1849 henlagt under en anden Gartner end Driverihavens, idet der for Frederiksberg, Fredensborg og Rosenborg Lysthaver blev konstitueret en særegen Landskabsgartner, nemlig Slotsgartner paa Fredensborg **Rudolf Rothe** med en aarlig Løn af 1700 Rdlr. foruden 300 Rdlr. aarlig i Diæter og Befordringsgodtgjørelse samt fri Bolig i Frederiksberg Gartnerbolig³⁾; efter Emanationen af Loven af 12. Marts 1852 blev han fast ansat som Gartner ved bemeldte tre Haver. Disse vedbleve dog at henhøre under Overhofmarskal Levetzau som Overdirektør, men kom efter hans Død ved Overdirektoratets Ophævelse til at sortere direkte under Indenrigsministeriet.

Rothe, der var født i Kjøbenhavn den 12. Oktober 1802, var i en Alder af 16 Aar kommen i Gartnerlære hos Slotsgartner Petersen paa Frederiksberg og blev senere uddannet af Gartner Lindegaard paa Rosenborg. Efter at han i 1821 havde taget den daværende Gartnerexamen med første Karakter, blev han Medhjælper i den botaniske Have under Gartner Holbøll som botanisk Gartner og Professor Hornemann som Direktør for Haven, og to Aar efter tog han den daværende bo-

1) Bentzien, Dansk Høuetidende 10. Aargang, 23. Aug. 1858 Nr. 34 S. 136. — Hans Gage var 760 Rdlr. Rigsdagstid. 1851 Anhang Sp. 642.

2) Død 3. Novbr. 1882. Berl. Tid. 1882 Nr. 259 Till. Pladsen bekendtgjort ledig i Berl. Tid. 1882 Nr. 275 Till.

3) Rigsdagstid. 1851 Anhang Sp. 642.

taniske Gartnerexamen, ligeledes med første Karakter. Efter en Udenlandsrejse i Aarene 1824—1827, paa hvilken han især lagde sig efter Landskabsgartneriet, var han fra 1828 til 1833 Privatsekretær hos Grev A. V. Moltke til Bregentved og blev derpaa den 14. Oktober 1833 udnævnt til Slotsgartner paa Fredensborg, hvis Slotspark han forvandlede fra et Virvar af fransk Anlæg og Skovvildtnis til den skønne Lystskov, som nu er Slotets bedste Smykke. I 1842 blev han Ridder af Danebrog, og, som ovenfor bemærket, blev han i 1849 konstitueret som Landskabsgartner for de under Indenrigsministeriet hørende Haver, i hvilken Stilling han 1852 fik fast Ansættelse; samme Aar udnævntes han til Forstraad ¹⁾).

I den Periode, som vi i det Foregaaende have haft for Øje, blev der under den fjerde danske Landmandsforsamling, der blev afholdt i Kjøbenhavn fra den 5. til den 9. Oktober 1852, Fredagen den 8. Oktober foranstaltet et Dyrskue paa Exercerpladsen, hvor der langsmed de tre Sider var udstillet 450 Dyr: 139 Heste, 173 Stkr. Hornkvæg, 91 Faar og 47 Svin; paa den fjerde mod Rosenborg Slot vendende Side var der oprejst Telte. I Præmieuddelingen, til hvilken Kongen havde skjænket 2000 Rdlr., kunde kun de Dyr deltage, der vare tillagte i det danske Monarki og tilhørte Indvaanere af dette; Bedømmelsen af Dyrene havde fundet Sted Dagen iforvejen ved flere Komiteer paa forskjellige Steder i Byen. Dyrskuet, der stod aabent for Medlemmerne af Landmandsforsamlingen mod Forevisning af

¹⁾ Rudolf Rothe ved I. A. Dybdahl, Særtryk af Tidsskr. for Havevæsen, 12. Aargang, 1877, Dagens Nyheder 3. Februar 1877.

deres Medlemskort og for Andre mod Erlæggelse af 1 Mark, var meget talrigt besøgt. Da Fordelingen af Præmierne skulde finde Sted, opfordrede Landmandsforsamlingens Formand, Kammerherre Sehestedt-Juel til Ravnholt, de Tilstedeværende til at istemme et Leve for Kongen, der havde vist en saa levende og virksom Deltagelse for Forsamlingen og upaatvivleligt vilde have været tilstede, dersom han ikke ved Upasselighed var bleven forhindret deri, hvilken Opfordring blev efterkommen med et ni Gange gjentaget Hurra¹⁾.

Under Koleraepidemien i Sommeren 1853 indrømmede Kong Frederik den Syvende Livgardens Kaserne til Bolig for husvilde Familier, ligesom ogsaa Brøndanstaltens Bestyrelse overlod Lægeforeningen Brøndsalen til samme Brug. Garden skulde midlertidigt indkvarteres paa Frederiksberg Slot, hvilket ved Overhofmarskal Levetzaus Energi blev rømmet i den korte Tid af to Dage og fra den 12. Juli stod til Raadighed for Garden; denne var imidlertid under Major Lassons Kommando temmelig langsom til at forlade Kasernen og naaede først den 18. Juli Frederiksberg. Da Kasernen var rømmet, blev den tilligemed Brøndsalen saa hurtigt som muligt indrettet til Familieasyl, idet Marineministeriet laante Lægeforeningen 8600 Alen Sejldug til dermed at afdele de større Lokaler. Der blev i dette Asyl, som forestodes af Kancellist Winther, indkvarteret 218 Familier, bestaaende af 382 Voxne og 406 Børn; hver Familie fik sit Værelse, men da der kun fandtes faa

¹⁾ C. F. Linde, Beretn. om den fjerde danske Landmands-Forsamling S. 345 ff., jvfr. S. 106—107 (meddelt af Hr. Etatsraad Eckardt til Ørumgaard), Fædrelandet 1852 Nr. 171, 189, Flyveposten Nr. 313.

Kjøkkener i Bygningen, fik Beboerne Tilladelse til to Gange daglig frit at afhente kogt Vand hos Marketenderen; i Brøndsalen leveredes dette Beboerne ligeledes gratis ved Inspektør Nørgaards Velvillie. For at forhindre Beboerne fra at nyde skadeligt Øl blev der fra Kongens Bryghus solgt bittert Skibsøl til dem for Indkjøbsprisen 2 Sk. Potten, og man sørgede for, at de saavidt muligt kunde faa deres daglige Fornødenheder i selve Bygningen; til de fattigste blev der uddelt Spisekort og Klædningsstykker. Sundhedstilstanden var hele Tiden fortræffelig, idet der kun indtraf 3 Koleratilfælde indtil den 3. August og intet senere. Asylet i Kasernen blev hævet ved Oktober Flyttedag¹). Et Forslag om i Rosenborg Have at opføre midlertidige Huse til Vinterbrug for de Familier, som vare blevne udflyttede fra deres tidligere, usunde Boliger, blev ikke taget til Følge²).

Til Fordel for de Børn, der ved Koleræpidemien havde mistet deres Forældre, blev der om Efteraaret i Rosenborg Have foranstaltet flere Koncerter. Saaledes blev der Søndagen den 28. August om Eftermiddagen fra Kl. 4¹/₂ til 7 udført Harmonimusik af et Antal Musikere assisterede af en Sangforening, som afsang en til Øjemedet forfattet Sang, til hvilken Texten solgtes ved Indgangen. Vejret var temmelig godt, og en stor Del Besøgende vare tilstede. I den store Gang ligefor Indgangen var Kongens Buste anbragt, hvorover det danske Vaaben og ovenover dette igjen følgende Linier:

¹) Magnus, Nogle Billeder af Kjøbh. under Koleræpidemien, 2. Opl. S. 50, 52—53, 54, 55, 56, 62, Berl. Tid. 1853 Nr. 177, 191, 236.

²) Berl. Tid. 1853 Nr. 188, 189, 201.

Du Landets Fader! — Fader for os Alle,
 Dit Navn skal lyde fra den Spædes Mund,
 Dit lysende Exempel vi paakalde;
 Thi Du var først og sidst i Nødens Stund.

Ved Salget af Viser og i de opstillede Bøsser indkom 542 Rdlr.¹⁾ — Livjægrenes Musikkorps opførte i samme Øjemed fire Koncerter, den 29. August samt 1. 5. og 8. September; den sidste var navnlig meget talrigt besøgt, da Korpsets Kapitajner Clausen og West samt Lieutenant Fiedler havde truffet et højst hensigtsmæssigt og smukt Arrangement. Ejeren af Voxkabinetet, Møller, havde udlaant et Par smukke Voxfigurer i dette Øjemed, og Kongens Buste var opstillet ligesom ved Koncerten den 28. August og med samme Inskription. Gibser Antonetti havde skjænket tre Gibsfigurer, som bortspilledes ved en Tombola og indbragte 88 Rdlr.; som et smukt Træk fremhæves, at ved Slutningen af Tombolaen en tilstedeværende Herre tog sin Uhrkjæde af og bad Komiteen om at bortlodde den. Nettoudbyttet af de nævnte fire Koncerter var 900 Rdlr.²⁾ — Foruden af Livjægrenes Musikkorps foranstattedes der af Borgervæbningens og af 7. Liniebataillons Musikkorps henholdsvis den 4. og 14. September Koncerter i Haven til Fordel for de Børn, som ved Koleraepidemien i Skovshoved havde mistet deres Forældre³⁾, og

¹⁾ Berl. Tid. 1853 Nr. 196 Till., 197 Till., 199.

²⁾ Berl. Tid. 1853 Nr. 195, 201 Till., 204 Till., 206 Till., 207 og Till., 210, Flyveposten 1853 Nr. 221. — Tvende i Anledning af disse Koncerter af C. J. M. forfattede Sange ere meddelte mig af Hr. Arkivassistent Bricka og Hr. Dr. phil. V. Bergsøe.

³⁾ Berl. Tid. 1853 Nr. 203 Till., 212 Till. — En i Anledning af Koncerten den 4. September af Harald Jensen forfattet Sang er meddelt mig af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe.

den 18. September opførte 5. (holstenske) Jægerkorps sammesteds en Koncert til Fordel for de Forældre-løse¹⁾. — Endelig blev der den 6. og 7. Oktober i samme Øjemed afholdt en større Fest i Rosenborg Have;²⁾ der blev ved denne Lejlighed udført Hornmusik af et stort Orkester og fædrelandske Sange af forskellige Sangforeninger; der fandtes endvidere en Dandse-tribune, hvortil Adgangen for en Herre betaltes med 1 Mark, en Tombola, hvor Loddet kostede 8 Sk., en Skydebane, Kastegynger og en Lykkestjerne; i de forskellige Beværtningstelte underholdtes Gjæsterne med Musik og Sang, og i en Visebutik blev der solgt en til Dagens Betydning affattet Sang³⁾. Paa et Theater udførtes af et svensk og norsk Selskab under Anførsel af Direktør Johannesen Dandse (af Jfr. Johanne og Carl Marvig, Jfr. Adelheid samt Herrerne Deulin og Luin), Tableauer (de dengang saa yndede beduinske Grupperinger, af Herrerne Johannesen, Nymann og

¹⁾ Berl. Tid. 1853 Nr. 216. — I Anledning af bemeldte Koncert forfattede H. P. Holst en Sang, som findes i Berl. Tid. 1853 Nr. 236. Den mig af Forfatteren meddelte venlige Tilladelse til at gjengive denne ham selv af Minde gaaede Sang har jeg, efter hvad der tidligere er anført, selvfølgelig ikke villet benytte.

²⁾ Berl. Tid. 1853 Nr. 228, 229, 230, 231, 232. Da Redaktøren af Folkets Nisse S. Chr. Sørensen (død d. 3. Decbr. 1880, medd. af Hr. Cand. juris L. Fog, jvfr. Dødslisten i Dagens Nyheder 7. Decbr. 1880 Nr. 332) var Formand for Festkomiteen, blev Overdirektoratet for de kgl. Haver angreben i Flyveposten, fordi det var blevet denne tilladt at benytte Rosenborg Have til Festen, medens man tidligere under Paaberaabelse af, at det ikke kunde gaa an at spærre Haven for Publikum i Aftentimerne, havde nægtet den agtede Syngelærer Hillebrandt, der med sine Sangforeninger i Sommerens Løb havde givet Koncerter paa Frederiksberg til Fordel for de Kolerabetrængte, at opføre Koncert i Rosenborg Have i det nævnte Øjemed. Flyveposten 1853 Nr. 229—232.

³⁾ Medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe.

Brødrene Jean Heinrich og Carl Marvig) og akrobatiske Kunster (chinesisk Leg paa Flasker af C. Marvig); paa samme Theater blev der opført en Pantomime («Harlequin mekanisk Statue eller Kassander indbildt syg,» med Jfr. Petoletti som Kolumbine og Herrerne Deulin, Busholm, Luin og Molino henholdsvis som Kassander, Pjerrot, Harlequin og Billedhuggeren), og paa et andet Theater blev der opført et Skuespil i een Akt («Landstedet ved Kongevejen eller en Time for sent») og udført magiske Produktioner af A. Böhle; denne foretog ogsaa en Ascension over Springvandet. Adgangsprisen til Festen var 1 Mk. for Voxne og 8 Sk. for Børn.

Efter Slotsforvalter Stouenbergs Afgang blev det bestemt, at Forvalterposten skulde ophæves, og at Forretningerne skulde overdrages Kommandanten, dog med Undtagelse af Samlingens Forevisning.¹⁾ Under 11. Marts 1858 blev der fra 1. April samme Aar at regne oprettet en særskilt Bestyrelse for den kronologiske Samling, bestaaende af Ministeren for Monarkiets fælles indre Anliggender og den tidligere Chef Overhofmarskallen.²⁾ Da Ministeriet for Monarkiets fælles indre Anliggender blev ophævet fra 1. August samme Aar at regne, og dets Forretninger henlagdes under Finantsministeriet,³⁾ indtraadte i Henhold til kongelig Resolution af 29. Juli Finantsministeren istedetfor i Bestyrelsen.⁴⁾

1) Medd. af Hr. Etatsraad Schwartzkopf.

2) Departementstidende 1858 S. 609.

3) A. St. S. 697.

4) A. St. S. 721, Ussings Reskriptsamling 1858 S. 224.

Efter Overhofmarskal Levetzaus Død den 7. November 1859 blev Overskjænk Grev Christian Conrad Sophus Danneskjold-Samsøe under 29. Januar 1860 beskikket til Medlem af Bestyrelsen.¹⁾ Ved kongelig Resolution af 28. December 1858 blev det bifaldet, at Samlingen fremtidig skulde benævnes de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg Slot.²⁾

Efter at Samlingen var bleven underlagt den nye Bestyrelse, blev under 15. Maj 1858 Inspektør for de antikvariske Mindesmærkers Bevaring, Professor **Jens Jacob Asmussen Worsaae**, Ridder af Danebrog og Danebrogsmænd, (født den 14. Marts 1821) allernaadigst udnævnt til Inspektør ved Samlingen, hvorhos Bestyrelsen under samme Dato blev bemyndiget til at ansætte Kopist ved Mønt- og Medaillekabinettet, Kammer-assessor **Ludvig August Læssøe** som Assistent ved Samlingen.³⁾ Læssøe,⁴⁾ der var en Søn af Havnekontrollør i Kjøbenhavn Niels Frederik Læssøe og Margrethe Juliane Signe Læssøe⁵⁾ (Datter af Artillerikapitajn og Lærer ved Landkadetakademiet Verner Hans Frederik Abrahamson), var født i Kjøbenhavn den 22. Oktober 1808; han var Broder til vor berømte ved Isted faldne Oberst Læssøe. Den 21. September 1826 blev han ansat som Volontær i det danske Sekretariat under General-Toldkammer- og Kommerce-Kollegiet, hvor han forblev dels som Kammerskriver, dels som Kopist

¹⁾ Departementstidende 1860 S. 136.

²⁾ A. St. 1859 S. 134, Ussings Reskriptsamling 1858 S. 414.

³⁾ Departementstidende 1858 S. 609.

⁴⁾ Oplysningerne om Læssøe hidrøre tildels fra hans til Ordenskapitulet indsendte Autobiografi.

⁵⁾ Nikolaj Bøgh, Signe Læssøe født Abrahamson. Kjøbh. 1877.

indtil den 6. April 1841, da han, efter med kongelig Understøttelse at have opholdt sig fra November 1839 til Maj 1840 i London og Paris for at lære Afstøbning af Mønter, blev ansat som Kopist ved det kongelige Mønt- og Medaillekabinet, hvilken Stilling han beklædte til sin Død;¹⁾ fra den 19. Juli 1843 havde han derhos assisteret Fuldmægtig Stouenberg ved Forevisningen af Rosenborg. Den 21. Oktober 1847 blev han udnævnt til Kammerassessor. Den 30. December 1843 giftede han sig med Augusta Trützschler-Hanck, født den 25. Januar 1811, død paa hans Fødselsdag 1848. I dette Ægteskab havde han tre Børn: Knud Trützschler-Hanck Læssøe, født den 6. November 1844, Bankassistent i Slagelse, Signe Antoinette Henriette Læssøe, født den 17. April 1846, gift den 6. Marts 1874 med Godsforvalter paa Lystrup og Jomfruensegede, Exam. juris Valdemar Georg Gustav Høeg²⁾, født den 22. September 1831 (6 Børn), og Helga Læssøe, død den 24. September 1848, 9 Uger gammel.³⁾ Den 30. Maj 1850 blev Læssøe gift med sin afdøde Hustrues Søster Louise Charlotte Camilla Trützschler-Hanck, født den 17. Januar 1814. Af Børnene af dette Ægteskab, Augusta Charlotte Dorothea Læssøe, født den 30. December 1851, Blomstermalerinde, Thora Læssøe, født den 31. August 1853,

¹⁾ Om Læssøe som Numismatiker jvfr. Rhodes Saml. til Loll. Falsters Hist., 2. Udg. I. S. 40. (medd. af Hr. Arkivassistent Bricka). — Læssøe foretog senere en Rejse til Bergen for at ordne og beskrive afdøde Konsul Mohrs efterladte Møntsamling; i 1862 besøgte han Industriudstillingen i London, og i 1865 var han med sin Familie i Norge.

²⁾ Angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt Høeg er af gammel dansk Adel, jvfr. Personalhist. Tidsskr. 3. B. S. 275—278.

³⁾ Selmers Nekrologiske Samlinger I. S. 261.

gift den 16. Marts 1880 med Erik Christian Nissen Barfoed, Sognepræst til Hørsholm, født den 6. December 1847 (2 Børn), og Gunild Læssøe, født den 4. Marts 1855, døde den yngste den 19. September 1861. — Den 1. August 1858 indflyttede Læssøe i Forvalterboligen ved Rosenborg, og da Kommandanten, Oberstlieutenant Würtzen døde den 28. Oktober samme Aar¹⁾, blev han den 16. November næsteften konstitueret som Slotsforvalter. Efter Würtzens Død indflyttede Samlingens Inspektør, Professor Worsaae i Kommandantboligen.

Ligesom der allerede tidligere efter Ildebrandene 1689 og 1794 paa Amalienborg og Christiansborg var blevet flyttet endel af de frelste Gjenstande til Rosenborg, saaledes bevirkede ogsaa Frederiksborg Slots Brand Natten mellem den 16. og 17. December 1859, at der i den kronologiske Samling blev indlemmet endel Portræter, Møbler o. desl., som dels vare reddede fra Branden, dels hidtil havde været opbevarede andetsteds. Under 20. December reskriberede Kongen Finantsministeren herom saaledes:²⁾

Da Vi med Vort kjære og troe Folk dybt beklage

¹⁾ Fædrelandet 29. Oktober 1858 Nr. 252, 15. Februar 1859 Nr. 38, Berl. Tid. 29. Oktober 1858 Nr. 252. — Würtzen blev begravet fra Garnionskirke den 4. November. Før og efter Talen, der holdtes af hans Broder Pastor Würtzen i Haarlev, og af hvilken hans Enke ejer en Afskrift, blev der afsunget Sange (af O. I. og C. O.), der vise, at den Afdøde var Frimurer. Et meget talrigt Følge af Militære og Civile ledsagede Kisten til Garnions Kirkegaard, hvor Pastor Bruun talte ved Graven. En Bataillon Infanteri gjorde den brugelige militære Honor ved Højtideligheden. Berl. Tid. 2. og 3. Novbr. 1858 Nr. 255 og 256 Till., 4. Novbr. 1858 Nr. 257.

²⁾ Departementstidende 1859 S. 873—874.

Tabet af Frederiksborg Slot og af herlige Minder om Christian den Fjerde og fremfarne Konger og berømte Mænd, ansee Vi det for Vor Kongelige Pligt mod Vort Folk og dets Historie, ligesom det er Os en Trøst i Vor Sorg, at vaage over, at de ikke faa tilbageblevne Minder om Christian den Fjerde og hans Slægt, saavidt muligt, blive bevarede for kommende Tider paa en værdig og betryggende Maade.

Thi er det Vor Allershøieste Villie, at de vigtigste, deels fra Branden paa Frederiksborg reddede, deels paa andre af Vore Slotte og i Vore Samlinger opbevarede Portraiter og Meubler m. M., der erindre om Christian den Fjerde og Vort Kongelige Huus, nu blive at opbevare i de danske Kongers chronologiske Samling paa Rosenborg, og har Du i den Anledning at paalægge Inspecteuren for denne Vor Samling, Professor Worsaae, at foretage de i saa Henseende fornødne Undersøgelser og at fremkomme med de til Opnaaelsen af Vort Øiemed sigtende allerunderdanigste Forslag.

Ligesom Vi allerede tidligere under 17de Februar dette Aar have reskriberet Vor Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet at drage Omsorg for, at Montcabinetet, der hidtil har afbenyttet flere Værelser paa Rosenborg, det snarreste skee kan, bortflyttes, baade for at erhverve den høist fornødne Plads til Vor chronologiske Samlings Forøgelse og tillige for aldeles at forhindre Brugen af Ild og Lys paa Slottet, saaledes ville Vi, at Du, for Slottets yderligere Sikkerheds Skyld, i Forening med Vor Krigsminister træffer Foranstaltninger, at det kan komme til at ligge saa frit som muligt, navnlig ud ad mod Gardens Caserne, hvor flere mindre Bygninger og Plankeværker, tildeels af Træ, i Tilfælde af Ildsvaade kunne afstedkomme Fare for Slottet. Og ville Vi derhos, at Du, efter foregaaende Correspondance med Vor Krigsminister, fremkommer med nærmere allerunderdanigst Forestilling om, hvorledes den nuværende Exerceerplads, som oprindelig udgjorde Hovedpartiet af

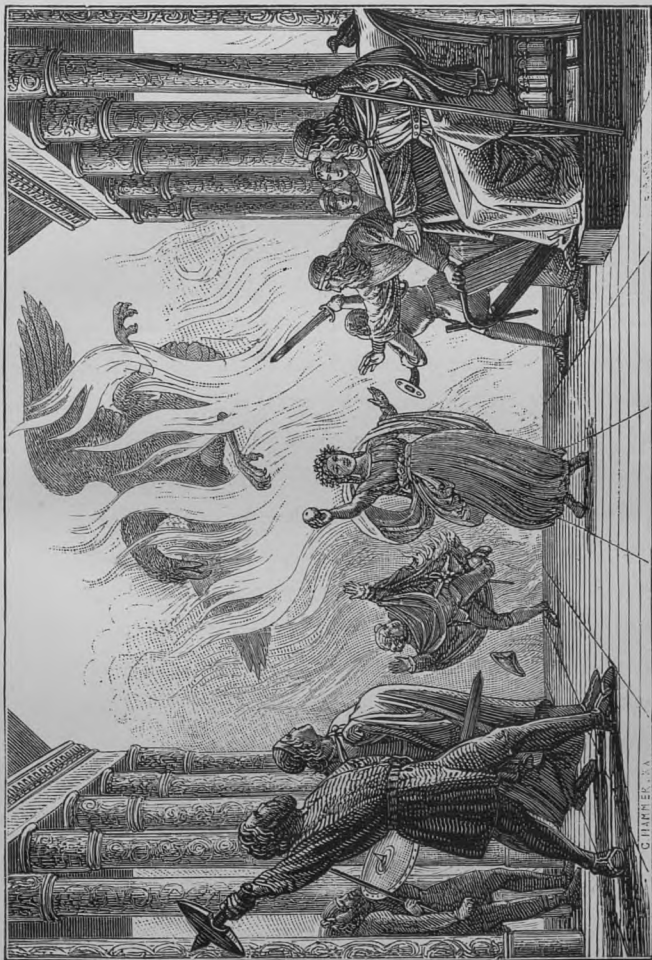
Rosenborg Have, atter til Rosenborgs og Vor Hovedstads Forskjønnelse kunde blive inddraget i samme.

Befalende Dig Gud!

Givet paa Christiansborg den 20de December 1859.

Frederik R.

Under det nordiske Studentermøde 1862 blev Hovedfesten afholdt Fredagen den 13. Juni i Rosenborg Have. De hyppige og stærke Regnbyger i Løbet af Dagen spaaede intet Godt for Festen, og endnu Kl. 7 om Aftenen regnede det. Til Trods herfor holdt der i Gothersgade en lang Vognrække ligefra Borbergade og op til Hovedindgangen paa Hjørnet af Gothersgade og Kronprindsessegade. Snart fyldtes Havens Gange med festligklædte Damer, omtrent 800 i Tallet, gamle og unge Studenter med deres Værter og endel særskilt Indbudne, ialt omtrent 2600 Personer. Det varede heldigvis ikke ret længe, før Paraplyerne kunde slaaes ned igjen. Arrangementet i Haven var smukt og smagfuldt. Omkring Stammen af et mægtigt Kastanietræ og omhvælvet af dettes Krone var der i Nærheden af Springvandet indrettet en Talerstol; paa den ene Side stod Frederik den Syvendes og paa den anden Carl den Femtendes Brystbilleder paa en Baggrund med de nordiske Vaabenskjolde og Flag, og paa Fodstykkerne læstes Kongernes Valgsprog: *Folkets Kjærlighed min Styrke* og *Med lag skall land byggas*. Ligeoverfor Talerstolen var der oprejst en Estrade for Orkestret. Omkring Springvandet var der paa Fodstykker opstillet 12 Brystbilleder af berømte Mænd fra Danmark, Norge og Sverig, nemlig af Oehlenschläger, Tegnér, Dahl, Holberg, Sergel, Thorvaldsen, Evald, Bellman, Ørsted, Wergeland, Hansteen, Linné. Paa andre Steder var Haven pyntet

IDUNS GJENKOMST TIL VALHAL.

Transparentmaleri i Rosenborg Have den 13. Juni 1862.

med Flag, Vimpler osv. Ved den vestlige Ende af Kavalergangen var der anbragt et af Constantin Hansen og Dalsgaard udført Transparentmaleri, fremstillende Iduns Gjenkomst til Valhal og Tjasses Død i Luerne, med følgende Indskrift af Grundtvig:

Folke-Frihed har, i Lys og Skygge,
 Altid hos os Iduns Kaar og Lykke.

I Damegangen var der i hele dens Længde anrettet et udsøgt Maaltid paa to Rækker Borde, til hvilket en Fanfare af Orkestret hidkaldte de Spadserende, og hvor Champagnen flød i Strømme. Da Mørkningen indtraadte, blev Haven oplyst af orientalske Lamper, men Belysningen var ikke synderlig rigelig. Omtrent Kl. 9 gav Musiken Tegn til at samles om Talerstolen, men Forholdene her vare noget uheldige, idet kun de Færreste kunde høre Talerne, hvorfor den største Del af Festens Deltagere søgte Adspredelse paa anden Maade, ved Bordet, ved Sang og ved Dands, saa at højrestet Munterhed og Hurraraab ideligt blandede sig forstyrrende ind i Talerne, og da man ikke ved Orkestertribunen kunde høre, om der taltes fra Talerstolen, faldt Musiken gjentagne Gange ind midt i en Tale, hvad enten dette nu skete, fordi man troede Tiden kommen til at spille op, eller fordi Orkestret opfordredes dertil af de dandselystne Deltagere.

Dirigenten C. Ploug gav først Ordet til Cand. theol. A. Ingerslev, som bød Gjæsterne Velkommen, talte om den Glæde, hvormed de vare imødesete, og henpegede paa den Jubel, hvormed de vare blevne modtagne. Skjøndt der havde været mange Regnbyger i de Dage, havde de danske Studenter dog aldrig havt en skjønnere

Skjærsommer, og Danmarks Kvinder mente det Samme, de troede, at overalt, hvor Nordens Ungdom samledes, dér var der Sommer (ved disse Ord hørtes igjennem Forsamlingen et Ja fra Damernes Læber). Over Festens Glæde maatte man imidlertid dog ikke glemme Festens Alvor; ved nordiske Mænds Møder var det altid Skik at udvexle alvorlige Tanker; dog vare Studentermøderne forskjellige fra andre skandinaviske Sammenkomster, idet her nemlig ikke fandtes nogen gammel Student; de Gamle foryngedes, og de Unge, som første Gang vare med, fik først derved ret Syn paa Sagen. Studentermøderne vare et Vidne om Folkeaaendens Sejr over Fordomme og Indbildninger, Studenterne samlede sig i Kongens Have, der var prydet med Brystbilleder af Danske, Svenske og Norske, som Nordens Mænd. Leve de svenske og norske Gjæster!

Derpaa besteg Biskop Grundtvig, hilst af livlige Bifaldsraab, Talerstolen. Han glædede sig over endnu engang at kunne hilse Højnordens Ungdom, over dette Møde med Hyperboræer, det er Højnordboer. Han stod tilbage som den Sidste af den gamle Skjaldekreds, der havde gjenvakt Valhals Guder og lært hele Europa, at der her i Norden levede et Asamaal, et Bjarkemaal, fælles og egent for hele Norden, hvori Kæmpeaanden havde et bedre Eftermæle end Runestenenes, saa selv de store Folk i Syd og Vest skulde have ondt ved at følge med i det Stykke. Det var dette Aandesyn, som endnu fandt Rum i hans Skjaldemund, men ret længe kunde det ikke rummes der. I sin Ungdom havde han givet det Løfte, at han skulde holde paa dette Aandeliv og dette Aandekrav, og med dette Maal for Øje havde han, den nordiske Bogorm, opflammet af Oehlenschläger,

virket, og han opfordrede Nordens Ungdom til at virke for det Samme og bringe det højnordiske Eftermæle tilbage paa Folketungen, ikke som Skjalde, thi det kunde kun den, der var født til Skjald, men som Fremtidens Tunger; thi det var Ungdommen. For Nordens Aands Gjenfødelse!

Talen modtoges med umaadelig Jubel og efterfulgtes af et Leve for gamle Grundtvig. Efter Afsyngning af en Sang af P. Faber »Til Nordens Konger« udbragte Konferentsraad Madvig et Leve for disse, vis paa, at det vilde blive forenet, som burde forenes, Troskab mod Konge og Stat med Troskab mod Norden.

Efter at en Sang af C. Hauch »For Upsala« var afsungen, talte Inspektør C. Brix for Upsala Universitet. Derpaa fulgte en Sang af Grundtvig »For Christiania« og en Tale af Professor Schiern for Christiania Universitet, en Sang af H. P. Holst »For Lund« og en af stærkt Bifald ledsaget Tale af Lektor Goos for Lunds Universitet.

Upsalensernes Tak frembares, efter at en Sang af C. R. Nyblom »Helsning till Danmark af Upsala Studenter« var afsungen, af Docent Odhner, Nordmændenes, efter en Sang, en Omarbejdelse af »Danmark, dejligst Vang og Vænge«, af Professor Welhaven, der ofte blev afbrudt af stormende Bifald og efter Talen hilst med et jublende Leve, og Lundensernes, efter en Sang »Till Köpenhamns studenter från bröderne i Lund«, af Professor Ljunggren.

Der blev nu afsunget en Sang af Hostrup »For Norden«, hvorefter C. Ploug, hørt med spændt Opmærksomhed og hilst med livligt Bifald, talte for Norden. Da han bad de Tilstedeværende om at give det Løfte,

uforsagte at bevare Troen paa den nordiske Enhedstanke, lød et kraftigt Ja som Svar paa hans Opfordring, og Talerens Slutningsord »Fremad for Norden« efterfulgtes af langvarige Hurraraab.

Den sidste Skaal, for Kvinden og Modersmaalet, udbragtes, efter at en Sang af Ploug »For Nordens Kvinde« var afsungen¹⁾, af Professor M. Hammerich, hvorefter Dirigenten gav Ordet til »Musiken og Benene«. Dandsen var imidlertid allerede længe iforvejen begyndt og fortsattes nu med Liv og Lyst til henimod Kl. 1, da en heftig Regnbyge afbrød Festen og nødte Deltagerne til at begive sig hjem²⁾.

1) Foruden de allerede nævnte Sange blev der omdelt en Sang af C. J. Snoilsky »Till den Danska Qvinnan af Upsala Studenter« og en Sang af o. »Den 13. Juni 1862«. — I Løbet af Aftenen indløb der Telegrammer fra Studenter i Lund og fra Skandinaver i Rom og Wien.

2) Studentmötet i Lund och Küpenhamn 1862, Upsala 1863, Berl. Tid. 1862 Nr. 136 og Till., Ill. Tid. Nr. 144, Mindeblade om det femte nordiske Studentermøde i Lund og Kjøbenhavn Juni 1862, Sange ved det nordiske Studentermøde i Juni 1862, I. F. Schröder, Ny Vise om de svenske og norske Studenter i Kjøbh. (medd. af Hr. Justitsraad F. S. Bang). — Under Studentermødet var den kronologiske Samling, ligesom de øvrige Museer, selvfølgelig tilgængelig for Deltagerne.

FESTEN I ROSENBORG HAVE DEN 13. JUNI 1862.

ROSENBERG SET FRA VOLDEN 1864.

Christian den Niendes Tid.

Fra 1863.

I denne Periode har Rosenborg Have flere Gange været benyttet til Afholdelse af forskjellige Fester, navnlig i veldædigt Øjemed. Da der saaledes den 11. og 12. Juli 1866 havde raset en stor Ildebrand i Drammen, ved hvilken 300 Huse, til en Værdi af en Million Species, vare blevne lagte i Aske, og 6000 Mennesker vare blevne husvilde, afholdt de herværende Norske den 26. og 27. August samme Aar en Basar i Rosenborg Have til Fordel for de Brandlidte. Den første Dag omtrent Kl. 2¹/₂ indfandt Kong Christian den Niende sig, ledsaget af Kronprindsen og Prindsesserne Dagmar og Thyra; Dronning Louise var derimod paa Grund af en Øjensvaghed forhindret i at være tilstede. Kongefamilien modtoges ved en indenfor Indgangen udtill Kronprindsessegade oprejst Æreport af Basarkomiteen, hvis Medlem Cand. juris Luno i en kort Tale bød de kongelige Herskaber Velkommen og udtalte en Tak, fordi de bærede Basaren med deres Nærværelse. Han sluttede med at udbringe et Leve for Kongen, der tak-

kede herfor, hvorpaa de kjøbenhavnske Sangforeninger under Anførsel af Kapelmusikus A. W. Lanzky afsang en af H. P. Holst forfattet Sang. Kandidat Luno udbragte nu atter et af kraftige Hurraraab besvaret Leve for Kongen, hvorpaa der af Sangforeningerne udbragtes et ligeledes af ni Gange gjentagne Hurraraab ledsaget Leve for Dronningen. Efter at Kongen havde takket, begav Kongefamilien sig videre for at tage Arrangementet ved Basaren nærmere i Øjesyn. Ved Ankomsten til Springvandet modtoges de af det Lumbyeske Orkester med Kong Christian den Niendes Honnørmarche. Ved Bortkjørselen fra Basaren hilsedes Kongefamilien ligesom ved Ankomsten med Hurraraab.

For Publikum aabnedes Basaren Kl. 4 med en af Kandidat Luno forfattet versificeret Prolog, som fremsagdes fra et i den østre Ende af Damegangen anbragt lille Theater. Arrangementet i Haven, til hvilken Adgangen betaltes med 24 Sk. for Voxne og 12 Sk. for Børn, var i det Hele taget smagfuldt. Paa en Plæne ligeoverfor Æreporten ved Indgangen var der oprejst en Trofæ med Høstemblemer, der paa en heldig Maade skjulte nogle stygge Stilladser, hvormed Rosenborg Slot just var blevet beklædt i Anledning af en forestaaende Istandsættelse¹⁾. I Damegangen var der i den vestre Ende oprejst en meget stor og smuk Blomstertrappe, besat med en overordentlig stor Mængde blomstrende Potteplanter, og, som ovenfor bemærket, var der i den

¹⁾ Om de til denne Istandsættelse af Slottet bevilgede betydelige Beløb jvfr. Rigsraadstidende 1866 Till. A. Sp. 143, Rigsdagstid. 1866—1867 Till. A. Sp. 355, Till. B. Sp. 334, 1867—1868 Till. A. Sp. 319, 1868—1869 Till. A. Sp. 335, 1869—1870 Till. A. Sp. 447. Reparationen blev fuldført i Aaret 1869, jvfr. senere.

modsatte Ende af samme Gang anbragt et lille Theater til Brug for de medvirkende Kunstnere: Kammersanger Chr. Hansen, Operasangerne Steenberg, Døcker og Christophersen, assisterede af Pianisten Lembcke, Skuespiller A. Nielsen, den norske Dandserinde Frøken Hilda Nielsen samt den norske Kvartet »Luren« og et Orkester. Over Springvandet var der ved Hjælp af Guirlander af Grønt og Blomster anbragt en smagfuld saakaldet Blomsterkurv. Hele Damegangen var smykket med en Mængde udenlandske Flag, og i denne Gang fandtes der endel Beværtningstelte og deslige. De egentlige Butiker, Tombola og sligt fandtes derimod i Kavalergangen, i hvis ene Ende der var oprejst en meget smuk Flagtrofæ med Kongerne Frederik den Syvendes, Christian den Niendes og Carl den Femtendes Brystbilleder omgivne af Flag og Vaabenskjolde. Herkulespavillonen var smykket med en Mængde Blomster og Grønt samt med Kongefamiliernes Navnechiffre. Ved Springvandet var der oprejst en stor Tribune for det Lumbyeske Orkester og de københavnske Sangforeninger, der talte omtrent 320 Sangere. Imellem Træerne saaes forskellige Arrangementer af Buster og Statuetter og et Telt med Indskrift: »Her forevises den forfærdelige Ildebrand i Drammen«. Den ovenfor omtalte Æreport var paa den ene Side forsynet med Indskriften »Velkommen« og paa den anden med »Tak«. Om Aftenen blev Haven oplyst med Gas. Ved Arrangementet var Komiteen bleven assisteret af Direktør M. V. Brun¹⁾.

¹⁾ Berl. Tid. 1866 Nr. 209 og Till., 210 Till., Dagbladet 1866 Nr. 161, 162, 198, 199, Programmerne for begge Festdagene. De sidstnævnte tilligemed følgende Sange ere meddelte mig dels af

Paa Kong Christian den Niendes og Dronning Louises Sølvbryllupsdag den 26. Maj 1867 blev der om Eftermiddagen afholdt en Børnefest i Rosenborg Have, i hvilken 5076 Børn af Byens offentlige Skoler deltog. I Lunden omkring Springvandet var der ned imod Bassinet anbragt 20 lange Borde, forsynede med en Overflødighed af Smørrebrød, Kager, Øl osv. Om disse Borde samledes den glade Ungdom, efter at først ethvert af de mange Børn havde faaet mindst een Gevinst (enten Legetøj, Sukkergodt eller Klædningsstykker) i to ivrigt belejrede Tombolaer, den ene for Drengene, den anden for Piger. Inspektør I. E. Larsen, som væsentlig havde Del i det smukke Arrangement, og senere Pastor Helms talte til Børnene om Højtidsdagen, men kunde kun høres af de Nærmeste, da det unge Auditorium var altfor lystigt til at lytte til Taler. Ved Bordet blev der afsunget en i Dagens Anledning forfattet Sang.

Der manglede iøvrigt ikke Adspredelser for Børnene; foruden et Mester Jakels Theater med Overskriften: »Bare til Grin« fandtes der to Klattremaster med Prisbelønninger, der fremkaldte en lang Række frugtesløse

Hr. Justitsraad F. S. Bang, dels af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe: Ved Deres Majestæters Ankomst i Rosenborg Have, den 26. August 1866, af H. P. Holst, Prolog ved Nordmændenes Basar i Kongens Have den 26. August 1866, af Vilh. Luno, Ved Basaren i Kongens Have, den 26. August 1866, af V. Herdahl, Hilsen til Nordmændene i Anledning af Basaren i Kongens Have den 26. August 1866, af V. Herdahl, Program ved Bazaren i Rosenborghave, til Indtægt for de Brandlidte i Drammen (et Aftryk betegnet W. Rantzau, et andet W. R.), Ny Bazar-Vise til Oplysning for Folk, som besøge Bazaren i Rosenborg Have, af C., Branden i Drammen den 11. og 12. Juli 1866, et poetisk Billede af C. Hauch, samt Texten til Sangene (af C. Ploug, Oehlenschläger og Chr. Richardt), hvilke udførtes begge Dage.

Forsøg og vare til uendelig Moro for det unge Publikum, som uafbrudt ledsagede disse Præstationer med Sang; dernæst fandt der et Sækkevæddeløb Sted, som dog havde Vanskelighed ved at faa tilstrækkelig Plads, og endelig var der ved hver Ende af den med Flag smykkede Damegang en Dandseplads, hvor Børnene tumlede sig i en lystig Svingom. Den hele Fest gik for sig uden ringeste Uheld; thi at en og anden af de smaa Deltagere i Trængselen blev skilt fra en større Broder eller Søster og fældede et Par Taarer derover, var naturligvis uundgaaeligt, men Børnene fandt et saa hjerteligt og utrætteligt Tilsyn fra de mange tilstedeværende Voxnes Side, at en og anden lille Sorg hurtig blev glemt i den almindelige Glæde. At Festen kom til at omfatte et større Antal Børn end oprindelig paa-tænkt, skyldtes den Rundhaandethed, hvormed Gaver strømmede ind fra alle Sider. Endnu under selve Festen indtraf der saaledes som Gave 4000 Boller, som bleve kastede i Grams til Børnene. Fremfor Alt var det dog Kongehusets Bidrag, der satte Komiteen istand til at give Festen et større Omfang, idet Kongen og Dronningen skjænkede 300 Rdlr., Storfyrstinde Maria Feodorowna 200 Rdlr., Kronprindsen 100 Rdlr. og Prindsesse Caroline 50 Rdlr. til dette Øjemed. Fra Komiteen blev der sendt Prindsessen af Wales følgende Telegram: »Over 5000 Børn, som i Anledning af Dagens Højtidelighed ere samlede til en Børnefest i Rosenborg Have, sende med barnlig Hengivenhed og Kjærlighed de varmeste Ønsker for Deres kongelige Højheds snarlige Helbredelse. Gud velsigne og bevare Deres høje Gemal, Dem selv og Deres Børn.« Herpaa svarede Prindsessen af Wales ved følgende til Kongen stiledede Telegram:

»Vil Du i mit Navn takke Komiteen for Børnefesten i Rosenborg Have for dens venlige Tanke og Erindring om mig. I dette Øjeblik modtog jeg dens Telegram, som har rørt mig meget. Jeg kan desværre ej takke den selv, da jeg ej veed til hvem. Alexandra.« Kongen lod dette Telegram bringe til Komiteens Kundskab og lod derhos tilkjendegive samme, hvormeget ogsaa han og Dronningen havde sat Pris paa den Opmærksomhed, der var vist Prindsessen, hvem Sygdom hindrede fra at overvære Festen¹⁾.

Til Fordel for trængende Slesvigere, som havde maattet flygte fra deres Hjemstavn, fordi de ikke vilde aflægge Ed til Kongen af Preussen, foranstaltede Direktør M. V. Brun i Aaret 1867 fra Søndagen den 16. til Fredagen den 21. Juni, begge Dage indbefattede, en Fest i Rosenborg Have²⁾. Ligefor Indgangen fra Kronprindsessegade var der rejst en smukt dekoreret Æreport, som bar følgende Indskrift (af Brun):

Saalænge Broderaand og Brodersind ej slukkes,
Vil aldrig Broderhaand og Broderhjerter lukkes.

Paa den forreste Plæne var Frederik den Syvendes laurbærkronede Buste opstillet paa Toppen af en prægtig Blomsterterrasse midt imellem Frihedens og Danmarks Statuer. Under Kongens Billede læstes følgende Linier (af Brun):

Aldrig forgjette vi
Frihedens Vinding,

¹⁾ Berl. Tid. 1867 Nr. 121 og Tillæg samt Festprogrammet med Sangen (i Univ. Bibl.).

²⁾ Berl. Tid. 1867 Nr. 136 Till. og følgende Numere, Ill. Tid. Nr. 404.

ROSENBORG HAVES HOVEDINDGANG,
ved Festen 1867 til Bedste for de fordrevne Slesvigere.

Trofaste flette vi
 Krands om Din Tinding,
 Ridse i Runesten
 Navnet, det kjære,
 Medens i Hjerterne
 Mindet vi bære.

Frihedens Statue bar følgende Indskrift (af E. Povelsen):

Freder Fornuften
 Frihedens Frugter,
 Fremspirer Folkenes
 Frelsende Fred.

Under Danmarks Statue læstes følgende Vers af samme Forfatter:

Dejlige Danmark!
 Dristig Du drømme!
 Dorskhedens Dæmon
 Dræber Du derved!

I Kavalier- og Damegangen var der anbragt 28 ni Alen høje Buer, rigt dekorerede med Grønt, Flag, Skjolde og Figurer. Foran Herkulespavillonen var paa en mørkegrøn Baggrund, besaaet med Guld kroner og omgiven af røde Draperier og med en rig Dekoration af Guirlander, Flag og levende Blomster, anbragt Buster af hele den kongelige Familie; over Midten af Pavillonen var det danske Vaaben anbragt i en Vifte af Danebrogsflag; under Kongeparrets Buster læstes følgende Vers af Brun til Kongen:

Vær for Dit Folk, hvad Du er i Dit Hjem!
 Som Dine Børn her sig slutte om Thronen,
 Slutte vi Kredsen om Dig og dem,
 Række erkjendtlig Dig Egeløvskronen.

I den modsatte Ende af Kavalergangen stod Modellen til Bissens kolossale Løve, der i 1862 var bleven oprejst som Monument paa Krigergraven paa Flensborg Kirkegaard, men som under Krigen 1864 var bleven fjernet af Tydskerne. Fodstykket, der paa en heldig Maade efterlignede Granit, var fortil prydet med Slesvigs Vaaben, de to Løver, i et Skjold samt Navnene H. A. Kryger, Bevtøft, og N. Ahlmann, Sønderborg, og følgende Indskrift af Ploug:

Tvivl har spurgt, om de var Danske,
Dengang deres Land var blevet
Halvt af Fjendevold udrevet.
Da det tabtes helt og ganske,
Viste de, i Nød og Smerte,
At i dem slaaer Danmarks Hjerte.

Paa Siderne saaes paa mindre Vaabenskjolde alle de Navne paa slesvigske Patrioter, som ere indhuggede i den gjenrejste Støtte paa Skamlingsbanken: C. Jespersen, Angel, død 1847, C. Paulsen, Flensborg, død 1854, C. Wimpfen, Angel, død 1839, Hans Nissen, Hammelev, død 1857, Th. Hoier-Jensen, Bov, død 1820, Hans I. Staal, Taarning, død 1862, P. Hjort Lorentzen, Haderslev, død 1845, P. Chr. Koch, Haderslev, Manicus, Flensborg, Nis Lorentzen, Lilholt, død 1860, Laurids Skau, Sommersted, død 1864, Fr. Fischer, Aabenraa; paa Bagsiden: G. H. Overbeck, Flensborg, død 1779, E. Pontopidan, Als, død 1753, A. G. Fabricius, Humtrup, død 1780, V. Abrahamson, Slesvig, død 1790. Løven var omgivet af Grantræer og Flagstænger, som bare slesvigske Byers Vaaben, samt af to allegoriske Figurer, fremstillende Troen og Haabet. Midt i Kavalergangen var der rejst et stort Telt for Tombolaen, og Plænen

VANDSPRINGET I ROSENBORG HAVE,
ved Festen 1867 til Bedste for de fordrevne Slesvigere.

ligeoverfor dette var dekoreret med en Gruppe nydelige Løvhytter af Blomsterfletning. I den ene Ende af Damegangen var der opført en Orkesterestrade, hvor der udførtes Hornmusik under Balduin Dahls Anførsel, i den anden Ende var der et lille Theater. Springvandet var overhælvædet med Guirlander, som bare en Gibsfigur, Psyche; her opførtes Koncert af et stort Orkester under Musikdirektør Ramsøes Ledelse¹⁾, og i Sidegangene var der rejst Restaurationstelte. Om Aftenen blev Haven og dens Dekorationer glimrende oplyst med Gas, i hvilken Anledning der var indlagt en Ledning, og Festblus blev afbrændte mellem Træerne; Brun havde ogsaa andraget om, at selve Slottet maatte blive illumineret, hvilket vilde have frembudt et glimrende Skue; men efter de bestaaende Forskrifter kunde det ikke tillades at bringe Lys og Ild ind paa Slottet, selv om der blev etableret en Brandvagt.

Som ovenfor bemærket blev der ved Festen udført Musik af to Orkestre i Haven; endvidere medvirkede de kjøbenhavnske Sangforeninger og en Del af Folke-

¹⁾ I Berl. Tid. 5. April 1883 Nr. 78 omtales i en Korrespondance fra St. Petersborg, at der ved Invalidekoncerten den 31. Marts, hvilken overværedes af den kejserlige Familie, blev spillet en af Ramsøe, der nu er kejserlig Hofmusiker ved den italienske Opera i St. Petersborg, komponeret Tappenstreg, der gjorde saa megen Lykke, at den maatte gjentages tre Gange. Det hedder i bemeldte Korrespondance, at dette Musikstykke, der nu kaldes den danske Tappenstreg, men nok egentlig har været benævnt den slesvigske, er blevet komponeret ved Festen i Kongens Have til Ære for Slesvigerne 1865, og at det er tilegnet Kryger og Ahlmann; da der imidlertid ved Slesvigernes Besøg 1865 ikke blev afholdt nogen Fest for disse i Rosenborg Have, hidrører bemeldte Musikstykke formentlig fra Festen i 1867, hvorpaa ogsaa Dedikationen til Kryger og Ahlmann tyder.

theatrets og Forlystelsesetablisementet Alhambras Personale ved samme. Paa Theatret opførtes saaledes af det førstnævnte Theaterpersonale »Verdens Herkules« og af Alhambras Kunstnere, der med Direktør Hornemans Tilladelse paa Festens fire sidste Dage assisterede uden nogetsomhelst Vederlag, udførtes der Jonglørproduktioner, Festen i Peking og en Pantomime (»Harlequin Statue«); endvidere improviserede den norske Improvisator Erik Petersen over tre af Publikum opgivne Themaer af historisk Indhold, og Madam Krabatzsky foreviste to dresserede Løver »Sulla« og »Nero« samt to noget uopdragne Løvinder »Sara« og »Klara«. Tombolaen, til hvilken der var skjænket mange tildels meget værdifulde Gaver af Guld og Sølv tilligemed andre Gjenstande, samlede i Reglen en stor Skare foran sig, og Afsætningen af Lodder gik livligt fra Haanden. Foruden de almindelige Tombolalodder til 1 Mk. Stykket solgtes ogsaa Lodder à 1 Rdlr. til et smukt Sølvdrikkehorn, som den slesvigske Understøttelseskomit  havde kjøbt hos Cisel r Dragsted for 1500 Rdlr.; sammesteds solgtes for 4 Mk. den af Sølvvarefabrikant Christesen i Anledning af Kongeparrets Sølvbryllup den 26. Maj 1867 prægede Medaille, af hvilken han havde skjænket Komiteen 300 Exemplarer.

Festen, der ikke altid begunstigedes af godt Vejr, var den første Dag kun besøgt af 5 til 6000 Mennesker, hvorfor Entreen, 2 Mk. for Voxne, 1 Mk. for Børn, de følgende to Dage nedsattes til henholdsvis 24 og 12 Sk.; men da Besøget paa hver af disse to Dage dog ikke oversteg 6 til 7000, blev Adgangsprisen de tre sidste Dage yderligere nedsat til henholdsvis 16 og 8 Sk.; Besøget var paa disse Dage henholdsvis c. 7000, 2749

og 4009. Efter at Sangforeningerne den 21. Juni havde sunget den sidste Sang, blev der udbragt et Leve for dem og deres Dirigent Lanzky, hvorpaa der ogsaa blev udbragt et Leve for Brun. Om Lørdagen afholdtes der fra Kl. 12 til 2 Auktion over de ved Tombolaen tiloversblevne Gjenstande; Haven stod i disse Timer aaben uden Betaling, og der blev musiceret af et Musikkorps.

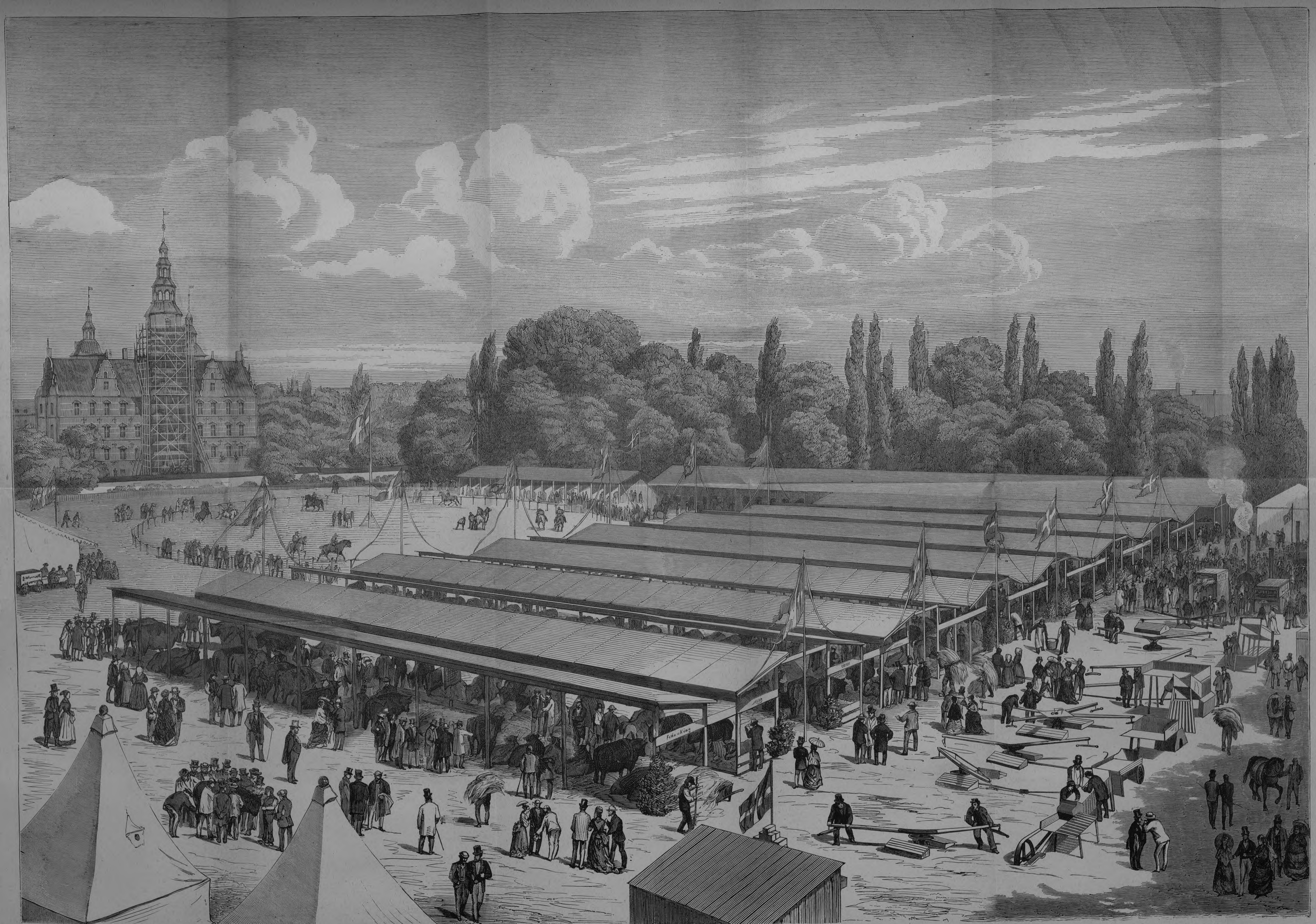
Søndagen den 30. Juni samme Aar blev der i Rosenborg Have afholdt Koncert af Malmø Borgersangforening og et stort Orkester under Anførsel af Musikdirektør C. C. Møller til Fordel for den af Arbejderforeningen af 1860 samlede Byggefond; Adgangen til denne Koncert betaltes med 1 Mk.¹⁾

Til Fordel for Fonden for et Monument over de udenfor Østerport jordede faldne Krigere afholdt endel jyske Sangforeninger med omtrent 450 Deltagere i Forbindelse med 11 københavnske Sangforeninger med omtrent 600 Deltagere Søndagen den 2. og Mandagen den 3. August 1868 en stor Sangfest i Rosenborg Have. Den første Dag samledes alle Sangerne omtrent Kl. 3¹/₂ ved Charlottenborg og droge med deres 22 Faner og et Musikkorps i Spidsen gennem Gothersgade, langs med Volden, derfra igjennem Slottet ind i Rosenborg Have. Midt i Kavalergangen var der oprejst en meget stor, aaben Tribune, prydet med det danske Vaaben, Foreningernes Faner, utallige Danebrogsflag og Blomsterguirlander. Kl. 5 begyndte Koncerten, hvortil Adgangen betaltes med 16 Sk., og som overværedes af henved 20000 Tilhørere. Sammensangen var efter Omstændighederne

¹⁾ Berl. Tid. 1867 Nr. 145 Till. o. fl. Nr.

god, og Programmet, der væsentlig bestod af nationale Kompositioner, meget heldigt sammensat; dog var det maaske noget for langt, hvortil den paa sine Steder vel store Sangtext bidrog endel. Fra det rent musikalske Standpunkt kunde man nok have ønsket et i akustisk Henseende bedre Koncertlokale, men under de daværende Temperaturforhold (Sommeren 1868 var den varmeste, som vi have havt i mange Aar¹) vilde man neppe have kunnet faa noget heldigere. Sangerne, der vexelvis lededes af Kapelmusikus Lanzky (for Kjøbenhavnernes Vedkommende) og Organist Larsen (for Jydernes Vedkommende), ledsagedes af Balduin Dahls Orkester. Af Programmets Nyheder modtoges især I. P. E. Hartmanns melodiose, stemningsfulde Komposition Danmarks Kæmpehøje, Gades karakteristiske og nationale Sangcyklus Holger Danskes Sange og P. Heises originale og geniale Volmerslag, med Text af Chr. Richardt, med overordentligt Bifald. Efter Koncertens Slutning omtrent Kl. 7¹/₂ droge Sangerne i Procession til Christiansborg Slots Ridehus, hvor der blev afholdt en Banket, ved hvilken der blev afsungen en af Rosenborgsamlingens Inspektør Carl Andersen forfattet Sang »For Danmark«. Koncerten gjentoges den følgende Dag, men Tilstømningen af Besøgende var ikke saa stor som om Søndagen. Kongen, Dronningen, Kronprindsen og de øvrige kongelige Børn overværede første Afdeling og bleve saavel ved deres Komme som ved deres Bortgang hilsede med stor Jubel af Sangerne og Publikum. Tallet af de Syngende syntes at være blevet noget reduceret, men Udførelsen af flere

¹) Omtalt i en hos Behrends Enke, Gothersgade 81, trykt Vise: Ved Sangerfesten i Kjøbenhavn, August 1868, Velkomsthilsen til de kjære Jyder. Medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe.

EXERCERPLADSEN VED ROSENBORG, UNDER DEN 11. DANSKE LANDMANDSFORSAMLING 1869.

Tegnet af Otto Bache.

af Koncertnummerne stod, hvad Sammensangen angik, over den, som blev dem til Del om Søndagen, om man end hist og her kunde spore, at Stemmerne vare blevne lidt medtagne. Koncerten fulgtes af Tilhørerne med samme Interesse som tidligere. Til Slutning udbragte Sangerne et Leve for deres Dirigenter og begave sig derpaa i Procession gennem Byen til Tivoli, hvor der blev afholdt en Fest til Ære for dem. Efter sit Besøg i Rosenborg Have tilstillede Kongen Komiteen for Sangfesten et Beløb af 200 Rdlr.¹⁾

Under den ellefte danske Landmandsforsamling, der blev afholdt i Kjøbenhavn fra den 6. til den 10. Juli 1869 samtidig med Landhusholdningsselskabets Hundredaarsfest, benyttedes Exerцерpladsen, Exerцерhuset og Rosenborg Have til de forskjellige Udstillinger. Dyrskuet fandt Sted den 7. 8. og 9. Juli fra Kl. 8 Morgen til Kl. 8 Aften. Paa Exerцерpladsen var der til Hestene opført tre Længer, hver 170 Alen lang; af disse var den ene, i hvilken de svenske Heste vare opstillede, dobbelt; det danske og slesvigske Kvæg var udstillet sammesteds i 14 Længer, hver 68 Alen lang; disse Bygninger vare dækkede med Tagpapper paa Brædebeklædning. Paa Pladsen var der indrettet en aaben Ridebane, 100 Alen i Diameter. Det svenske Kvæg stod i Sidegangene i den østlige Ende af Damegangen i to Længer, hver 210 Alen lang; af Hensyn til Træerne

¹⁾ Fædrelandet 1868 Nr. 176—179 (Programmet findes i Nr. 176, Texten til Volmerslaget i Nr. 177), Koncertprogram ved Sangfesten i Kjøbh. i Aug. 1868 (medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe). — Rosenborg var tilgængelig for Sangerne den 3. August, jvfr. Progr. — Ifølge Dagbladet 11. April 1883 Nr. 83 paatænkes der i indeværende Aar afholdt en lignende Sangfest i Rosenborg eller Frederiksberg Have.

var der i disse Længer, der iøvrigt vare indrettede som de førstnævnte, anbragt Trægulve og Urinbeholdere. Omkring Springvandet eller i Nærheden deraf vare Svinene og Faarene anbragte i større eller mindre Folde, hvis Indhegning bestod af let Tremmeværk; Svinenes havde Trægulv og Tag over, Uldfaarenes havde ligeledes Tag, men de øvrige Folde vare uden Dækning. Øst for disse Folde stode Fjerkreaturene i 12 Bure. Til Dyrenes Vanding var der indlagt Vand paa Exercerpladsen og i Haven og anbragt Opstandere paa forskellige Steder. Fodermagasiner fandtes paa Pladsen og i Haven, og fra et eget Magasin paa Pladsen udsolgtes Kraftfoder. Der var ialt udstillet 822 Dyr: 100 Heste, 425 Stkr. Hornkvæg, 221 Faar, 58 Svin og 18 Stkr. Fjerkreature. Forinden Præmieuddelingen, der fandt Sted den 8. Juli Kl. 12 fra en paa Exercerpladsen oprejst Tribune, opfordrede Præsidenten Lehns greve Holstein-Holsteinborg Forsamlingen til paa sædvanlig Maade at istemme et Leve Kongen, hvilket besvaredes med et ni Gange gjentaget levende Hurra.

Maskiner og Redskaber vare udstillede i Exercerhuset, paa Exercerpladsen og i Haven; Aabningen af denne og de øvrige Udstillinger, undtagen Dyrskuets, fandt Sted den 6. Juli Kl. 12 i Exercerhuset, hvor Præsidenten fra en der oprejst Tribune uddelte Præmierne for Maskiner og Redskaber samt for Produkter; disse sidste vare udstillede i Exercerhuset og i Haven, Smørret i et eget Lokale i Driverihaven.

Den til Havebrugsudstillingen benyttede Plads omfattede omtrent 22000 Kvadratfod og strakte sig over den nordvestre Del af Driverihaven med Orangerihuset; foran dette og i umiddelbar Forbindelse hermed var der

opført en glasdækket Tilbygning af omtrent 90 Fods Længde, 22 Fods Brede og 12 Fods største Højde og to Telte af tilsammen omtrent 1000 Kvadratfods Fladeindhold. I disse Bygninger anbragtes alle exotiske Planter, en stor Del andre Haveprodukter og alle de Gjenstande, der krævede et beskyttet Sted, medens saadanne Sager, som kunde taale at staa under aaben Himmel, bleve henstillede eller nedgravne langs Gangene og paa forskellige større Pladser og Rabatter i Driverihaven samt i den dertil stødende saakaldte Husallé i Lysthaven. At Forstraad Rothe paa Frederiksberg og Slotsgartner Tyge Rothe ved Rosenborg vare Medlemmer af Subkomiteen for Ordningen og Udstillingen af Have-sagerne, er en Selvfølge; Gartnermedhjælper i Rosenborg Have Paul Hansen deltog i Opstillingsarbejderne og førte det umiddelbare Tilsyn med Planternes gartneriske Pleje. Præmierne uddeltes den 8. Juli efter Uddelingen af Præmierne for Dyrene.

Kongen og Kronprindsen besøgte den 7. Juli om Formiddagen Udstillingerne i Haven, Exercerhuset og paa Exercerpladsen, hvor de førtes om af de forskellige Dommerkomiteer, og den følgende Dag aflagde Kongen atter et Besøg paa Exercerpladsen; Dronningen var derimod paa denne Tid i Udlandet.¹⁾

I Anledning af Kronprinds Frederiks og Kronprindsesse Lovisas Formæling foranstaltede Staden Kjøbenhavn den 11. August 1869 i Rosenborg Have en Fest²⁾,

¹⁾ Dessau, Den ellefte danske Landmandsforsamling S. 358—423, med et Kort over Udstillingerne i Rosenborg Have og paa Exercerpladsen (meddelt af Hr. Etatsraad Eckardt til Ørumgaard), Ill. Tid. Nr. 512, Berl. Tid. 1869 Nr. 155, 156, 157.

²⁾ Berl. Tid. 11. og 12. Aug. 1869 Nr. 185, 186. Samtidig af-

der mere vidnede om den gode Villie, den Smag og Dygtighed, der af de forskjellige Ledere var lagt for Dagen, og den varme Deltagelse, som Festen fandt hos hele Befolkningen, end den i sin Helhed kunde kaldes vellykket, hvilket dog nærmest, om ikke aldeles udelukkende, maatte tilskrives det uheldige Vejr, idet hele Arrangementet var beregnet paa en mild, smuk Sommeraften, men man i dens Sted fik et koldt og uhyggeligt Efteraarsvejr, under hvilket den ene Regnbyge afløste den anden.

Dekorationen af Haven havde fundet Sted under Ledelse af Etatsraad Meldahl¹⁾, Hofballetmester Bournonville og Arkitekt Dahlerup og var i det Hele særdeles vellykket. Hovedindgangen fra Kronprindsessegade udmærkede sig ved en pragtfuld Gasbelysning, hvis Glands forhøjedes ved Illuminationen af de fleste Gaarde i Kronprindsessegade, blandt hvilke især bemærkedes den svensk-norske Gesandts Bolig ligeoverfor Indgangen med det danske og svensk-norske Vaaben i straalende Transparenter. Ligeledes aabnede sig et Perspektiv af Gasflammer, i hvis Baggrund der paa den lille Gitterport foran den grønne Bro var anbragt et mægtigt F og L i røde og hvide samt blaa og gule Gaslamper med en Krone over. Over dette hævede sig Slottets mørke Masse, der hele Aftenen vilde have taget sig ypperligt ud, hvis Himlen havde været klar, men nu frembragte en næsten magisk Virk-

holdtes der Fest paa Nørrefællend med Dands og Fyrværkeri, men Regnen ødelagde næsten Alt, baade Belysning og Fyrværkeri.

¹⁾ Etatsraad Meldahl havde ydet sin Medvirkning ved Bustegerieriet, Fyrværkeriarrangementet og Kongeteltet. Berl. Tid. 14. Aug. Nr. 188.

ning mod den mørke Himmel, saa ofte det belystes af Blus i vexlende Farver¹).

Midtpunktet for Arrangementet, hvor den højtidelige Modtagelse skulde finde Sted, var Partiet om Springvandet. Dette var dækket af en Art Pagode, over hvis Tag der hævede sig en Krone, hvis hvide Snoninger vare omvundne af Blomsterkrandse, og som i sin Helhed var holdt i røde og hvide Farver. Paa den rigt belyste Forhøjning havde Lumbyes Orkester sit Sæde, og udenom samme var hele Runddelen beklædt med Brædder, fra hvilke smukke Gaskandelabrer hævede sig. Paa de tre Sider var dette Parti omgivet af cirkelformede Bænkerækker, og paa den fjerde Side var der foran en lukket Baggrund stillet Stole for den kongelige Familie. De to lange Alleer vare i deres hele Længde oplyste af Gasopstandere, ligesom ogsaa Gasblus, Gassole og deslige vare anbragte i forskjellige af Havens Partier, dog desværre ikke overalt. For den østlige Ende af Damegangen hævede sig en storartet Gasdekoration i røde og hvide, blaa og gule Farver, der kronedes af en høj Blomsterkurv, fra hvilken der til begge Sider løb Terrasser ned, forsynede med levende Blomster. For den modsatte Ende af samme Gang var der anbragt et mindre Orkester under en Gruppe af Gassole. Et Stykke herfra saaes for den vestlige Ende af Kavalergangen det danske Vaaben, med stor Kunst sammensat af levende Blomster: Georginer, Asters, Levkojer, Heli-

¹) Restaurationen af Slottets Ydre var netop bleven fuldført og de sidste Stilladser, som endnu ses paa Billedet, der fremstiller Exerccerpladsen ved Landmandsforsamlingen i Juli, borttagne nogle Dage før Festen. Berl. Tid. 9. Aug. Nr. 183.

otroper m. fl.¹⁾ Tegningen af Vaabnets enkelte Dele: Dyr, Kroner, Rytter etc., var saa skarp og fin, at man med Fornøjelse kunde betragte det, selv om man gik lige hen dertil. Fra denne Dekoration strakte sig gennem hele Kavalergangen en dobbelt Række af Buster: Brødrene Ørsted, Schouw og Eckersberg, Heiberg og Weyse, Thorvaldsen og Oehlenschläger, Vessel og Evald, Holberg og Ryge, Griffenfeldt og Bernstorff, Niels Juel og Tordenskjold, Tyge Brahe og Ole Rømer, Christian VIII og Frederik VI, Christian IV og Frederik VII. Denne dobbelte Række af historiske Navne afsluttedes ved en storartet Dekoration, hvortil Herkulespavillonen var benyttet. Foran dennes to Sidenicher stode Kongens og Dronningens Buster med høje Blomsterterrasser til Fodstykker, og imellem Søjlerne, hvor den store Statue var dækket med et rødt Forhæng, stod paa et højt Fodstykke en af Hasselriis udført Gruppe af tre Løver, den midterste siddende med knejsende Hoved, de to andre i hvilende Stillinger. Foran samme var der anbragt et bredt Bælte af Potteplanter, opstillede i en Halvkreds. Hele denne Dekoration var fra alle Sider rigt og pragtfuldt belyst og gjorde en glimrende Virkning, hvortil den heldige Benyttelse af Pavillonens smukke arkitektoniske Forhold særligt bidrog. Alleen, som strækker sig langs med Blomsterhaven, var indrettet til Spisetelt for den kongelige Familie med Følge samt de 400 indbudne Gæster; den var overspændt med hvidt Lærred og forsynet med mindre Udbygninger til begge Sider,

¹⁾ Gartner Fløystrup paa Nørrebro havde arrangeret det danske Vaaben af Blomster og de øvrige Blomsterdekorationer ved Festen. Berl. Tid. 14. Aug. Nr. 188.

saaledes at Blomsterhaven med Slottet i Baggrunden laa frit ligeoverfor Teltets Midte, hvor de Kongelige skulde sidde tilbords. Teltet var simpelt, men smagfuldt dekoreret og belyst med matte Gaskupler. En særegen Afdeling af Festpladsen dannede Exercerpladsen, som var sat i Forbindelse med Haven ved en bred Gjennembrydning af Plankeværket. I Baggrunden mod Gothersgade rejste sig en af Vilh. Bissen og Prior udført kolossal 20 Alen høj Danmarksstatue i et folderigt Draperi med en Murkrone paa Hovedet og støttende sig med den hævede højre Haand til en Landse, medens den sænkede venstre Haand holdt et paa Jorden hvilende Skjold. Denne Statue oplystes ved vittende Gasflammer fra to høje Trefødder, og ved dens Fod var anbragt et stort Orkester, hvis Musik lød over de to paa begge Sider anbragte Dandsepladser, der vare omgivne af Gasblus. Iøvrigt hvilede Pladsen tildels i Mørke, saa at man desto mere lagde Mærke til Fodgardens Kaserne, der dannede en smuk Baggrund for Pladsen ved sin smagfulde og ensartede Illumination, som var tilvejebragt ved S sammenskud af Mandskabet, og som paa Midten afbrødes ved en Gassol foran det højere Parti, hvor Chefen har sin Bolig. Ligeoverfor Danmarksstatuen stod paa Slotsvolden det blå med Guldstjerner besaaede Telt, hvorfra den kongelige Familie skulde se Fyrværkeriet, og henimod Pladsens nordøstlige Hjørne var den store Sangertribune anbragt. Desuden fandtes paa forskjellige Steder af Exercerpladsen større og mindre Beværtningstelte, fra hvilke der udstømmede et livligt Lys paa de Kredse, som uafbrudt flokkedes om dem. Tillige var Exercerhuset, som stod aabent baade mod Haven og mod Exercerpladsen, be-

nyttet til Restaurationer og Konditorier, i hvilke der stadig blev større og større Trængsel; navnlig udviklede der sig i den øverste Ende af Exercerhuset, hvor Frederik den Sjettes Buste staaer, et stort Liv i forskellige større og mindre Grupper, fra hvilke der til Glasenes Klang lød Taler, Sange og hyppige Hurraraab.

Allerede fra Kl. 6 strømmede de Lykkelige, der havde faaet Billetter, ind igjennem de forskjellige Indgange og spredte sig omkring i Haven for at tage Dekorationerne i Øjesyn, men flokkede sig selvfølgelig tættest paa begge Sider af den Vej, den kongelige Familie skulde følge, samt omkring Springvandspartiet, hvilket Mængden efterhaanden omringede, hundrede Rækker høj, taalmodigt ventende under Paraplyerne paa, at Modtagelsesceremonierne skulde finde Sted.

Medlemmerne af Kommunalbestyrelsen med deres Damer forsamlede sig Kl. 7¹/₂ paa Estraden ved Springvandet og toge Plads tilhøjre for de for den kongelige Familie bestemte Stole, medens Pladsen tilvenstre var forbeholdt det kongelige Følge, Konseilspræsidenten Grev Frijs-Frijsenborg og Corps diplomatique. Kl. 8 begav Festudvalget sig, ledsaget af 8 Ordensmarskaller, til Hovedindgangen for at tage imod de Kongelige, som ved deres Ankomst hilsedes af et Musikkorps med »Kong Christian stod ved højen Mast«. Overpræsidenten, Gehejmeraad Bræstrup overrakte Dronningen og Borgerrepræsentationens Formand, Tømmermester Kayser Kronprindsessen en smuk Buket, hver især anbragt i pragtfulde Buketholdere af Sølv, forfærdigede af Sølvvarefabrikant Christesen efter Modeller af Billedhugger Olrik og med Indskrifter af H. P. Holst.

Man begav sig nu, idet Rosenborg Slot oplystes

med Rødt, med en Afdeling Politi, to Ordensmarskaller, Borgermester, Etatsraad Gammeltoft og Borgerrepræsentant, Professor Brix i Spidsen under Tonerne af »Kong Christian« til Estraden ved Springvandet; paa venstre Side af Kongen gik Gehejmeraad Bræstrup, paa venstre Side af Kronprindsen Tømmermester Kayser, paa højre Side af Dronningen Borgerrepræsentant, Generalkonsul Clausen, paa højre Side af Kronprindsessen Borgerrepræsentant, Etatsraad Meldahl, paa venstre Side af Toget Borgerrepræsentant, Grosserer Adler og paa højre Side Raadmand, Justitsraad Petersen, samt paa hver af Siderne endvidere to Marskaller; Toget sluttedes af to Marskaller og en Afdeling Politi. Et andet Musikkorps spillede »Kung Carl den unga hjelte«, og da Toget var isigte fra Estraden, spillede det derværende Orkester Bryllupsmarchen af »Sommernatsdrømmen«.

Gehejmeraad Bræstrup og Tømmermester Kayser ledsagede de kongelige Gjæster til de for dem bestemte Pladser, der imidlertid ikke havde kunnet holdes aldeles tørre under Regnen, idet man havde forsømt at anbringe et Tag derover; Følget anvistes der Plads af Marskallerne, og Festudvalget, der havde stillet sig paa begge Sider af Indgangen, idet Toget passerede forbi, indtog derpaa sin Plads paa venstre Side af Kommunalbestyrelsen, medens Marskallerne opstillede sig indenfor Indgangen og Politiafdelingen udenfor.

Efterat Gehejmeraad Bræstrup havde udbragt et Leve for Kong Christian den Niende og Dronning Louise, blev der af et Kor af Chev -Sangere og Sangerinder, med Orkesterakkompagnement under Anførsel af Musikdirektør Lumbye, afsunget en Sang af C. Ploug til Melodi af I. P. E. Hartmann, hvorefter Tømmermester Kayser

fremtraadte for paa Kommunalbestyrelsens og Københavns Borgeres Vegne at byde det kongelige Brudepar Velkommen. Hans Tale blev efterfulgt af jublende Hurraraab, under hvilke Kronprindsen viste sig og udtalte sin Tak for den festlige Modtagelse, Staden København havde beredet ham og hans Hustru.

Derefter foretog den kongelige Familie, ligesom tidligere ledsaget af Festudvalget, Ministrene, Corps diplomatique og en stor Del af de andre Indbudne, en Promenade i Haven nedad Damegangen, hvor et Musikkorps spillede: »Der er et yndigt Land«, forbi Herkulespavillonen, hvor »Riberhusmarchen« blev udført, gennem hele Kavalergangen, ved Enden af hvilken »Vift stolt paa Kodans Bølge« blev spillet, ad den vestre Gang og derfra gennem den brede ny Indgang ind paa Exerцерpladsen ad Gasalleen til Danmarks Statue. Da Toget ankom paa Exerцерpladsen, blev Statuen oplyst med Rødt, og det paa Pladsen anbragte Orkester vedblev at musicere, indtil de kongelige Gjæster havde taget Plads.

Chevé-Koret afsang nu, tildels understøttet af det kongelige Theaters Korpersone, under Anførsel af Kantor Hillebrandt, tvende Sange: af Konferentsraad Hauch, til Melodien Vårt land, og af Prof. Fr. Paludan-Müller, til Musik af Gade, og umiddelbart derpaa istemte de forenede københavnske Sangforeninger, under Anførsel af Kapelmusikus Lanzky, en »Hilsen til Kronprindsesse Lovisa« af H. P. Holst til Musik af I. Glæser.

Medens Koncerten derefter fortsattes, og idet Slottet oplystes med Blaåt og Rødt, begav den kongelige Familie og de Gjæster, der havde sluttet sig til Toget, til Spiseteltet, hvor de øvrige Indbudne allerede havde taget

Plads, og hvor Kong Christian den Niendes Honnør-marche blev spillet ved Togets Ankomst.

Bordet for de Kongelige var dækket i Midten af Teltet med aaben Udsigt til Rosenborg Slot, der under hele Souperen afveklende belystes i forskjellige Farver. En af Opsatserne paa Bordet var en i Sukker udført Gjengivelse af Lystslottet Haga, hvor det nyformælede Par havde sit Ophold i de første Dage efter Formælingen. Et udenfor Teltet placeret Musikkorps udførte afveklende danske, svenske og norske Melodier.

Borgermester, Etatsraad Gammeltoft udbragte Skaalen for Kongen og Dronningen og det kongelige Hus, Borgerrepræsentant, Professor Brix for Kronprindsen og Kronprindsessen og Borgerrepræsentant, Grosserer D. B. Adler for det svenske Kongehus, for hvilken sidste Skaal Kong Christian den Niende takkede paa sin Broder og Ven Kong Carl den Femtendes Vegne. Endelig udbragte Borgerrepræsentant, Generalkonsul Clausen Skaalen for Danmark.

Fra Spiseteltet begav den kongelige Familie sig under Musik Øst om Slottet til Terrassen Syd for samme til det ovennævnte blaa Telt for at tage Fyrværkeriet i Øjesyn. Ved Ankomsten modtoges Toget, hvori ogsaa de øvrige Indbudne befandt sig, med: »Der er et Land», udført af det større Orkester fra Exercerpladsen, der imidlertid havde begivet sig fra Dandsetribunerne. Da Kongefamilien havde taget Sæde, blev hele Pladsen oplyst med Blus, og da disse vare slukkede, antændtes Fyrværkeriet, under hvilket der musiceredes. Fyrværkeriet, som var foranstaltet af Gaëtano Amici, udmærkede sig i Storartethed og Pragt fremfor Alt, hvad det i den Henseende forvænte kjøbenhavnske Publikum

i denne Retning havde set. Den store Danmarksstatue dannede Midtpunktet for hvert af Fyrværkeriets Numere, hvad enten disse bestode af en Række af 8—10 forskelligt farvede Ildhjul eller af umaadelige Kaskader af Blus, afbrudte ved Bomber, Raketgirandoler, Sværmere eller Komethaler, der uafladeligt krydsede hverandre. Slutningsnummeret bestod af to høje Fontæner, en paa hver Side af Danmarksstatuen, den ene omfattende et C L, den anden et F L, begge med Kroner over, og herfra udstrommede et saadant Hav af Lys, at hele Him-melen farvedes rød, og Slottet viste sig i den fuldeste Klarhed. En umaadelig Girandol sluttede dette Numer, der fremkaldte et stormende Bifald.

Umiddelbart herefter begave de kongelige Herskaber sig til Slotsporten ved Nørrevold, hvor deres Ekvipager ventede. Da det, efter at Kongen og Dronningen vare kjørte bort, varede lidt, inden de andre Vogne kom tilstede, gjorde Kronprindsen og Kronprindsessen endnu en kort Spadseretur i det smukke Haveparti paa Slotsoen, hvorefter de under Eskorte af Husarer kjørte til Charlottenlund. Mængden, af hvilke de fleste vare endel udmattede paa Grund af Føret og den Regn, som var falden tidligere paa Aftenen, begav sig kort efter bort, saa at Haven omtrent var tom til den for Festens Ophør fastsatte Tid Kl. 1.

Det er tidligere anført, at Finantsministeren fra 1. August 1858 var indtraadt i Bestyrelsen for den kronologiske Samling istedetfor Ministeren for Monar-kiets fælles indre Anliggender. Heri skete der en For- andring i Aaret 1865, idet Indenrigsministeren i Hen-

J. A. Worsaae,

hold til Bekjendtgjørelse af 27. Marts afløste Finantsministeren som Medlem af Samlingens Bestyrelse, ligesom Slottet med tilhørende Bygninger ved samme Lejlighed henlagdes fra Finantsministeriet til Indenrigsministeriets 3. Departement¹⁾; fra 29. Oktober 1866 af har Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet derefter afløst Indenrigsministeren som Medlem af Bestyrelsen²⁾. Grev Danneskjold-Samsøe har fremdeles havt Sæde i denne siden den 29. Januar 1860.

Samlingens Inspektør, Professor Worsaae, der den 4. November 1864 var bleven udnævnt til Etatsraad og den 29. Januar 1866 var bleven Direktør for Museet for de nordiske Oldsager og for det ethnografiske Museum, blev under 26. Februar 1866 tillige udnævnt til Direktør for Rosenborgsamlingen. Den 4. Oktober 1869 blev han dekoreret med Kommandørkorset af Dannebrog af 2. Grad og den 28. Oktober 1871 med Kommandørkorset af 1. Grad. Fra 14. Juli 1874 til 11. Juni 1875 var han Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvorefter han paany overtog sine forrige Embeder og blev udnævnt til Kammerherre. Ved Upsala Universitets 400 Aars Fest i 1877 hædredes han med den filosofiske Doktorgrad, og den 8. April 1882 blev han udnævnt til Storkors af Dannebrog. Han er desuden dekoreret med otte fremmede Ordener³⁾.

¹⁾ Departementstidende 1865 S. 243, 244, 254.

²⁾ Departementstidende 1866 S. 1000.

³⁾ Departementstidende 1864 S. 895, 1866 S. 112, 224, 1869 S. 903, Ministerialtidende B. 1871 S. 651, 1874 S. 405, 1875 S. 259, 297, 1882 S. 254, Statskal., Erslews Forf. Lexikon 3. S. 616—620, Suppl. 3. S. 680—686, Swalin, Det danske Statsraad 1800—1881 S. 89—90. — Han udgav i 1860 Kong Christian

Hvad Kammerherre Worsaae i sin 25aarige Embedstid har udrettet for Rosenborg og den kronologiske Samling, er tilstrækkelig bekendt. Vi skulle derfor her blot minde om, at han strax efter sin Embedstiltrædelse udvirkede, at Slottets Omgivelser bleve forskjønnede, idet nogle Bygninger, deriblandt den tæt ved Slottet liggende Kjøkkenbygning, samt nogle Stakitter og Plankeværker¹⁾, som betog Udsigten, bleve fjernede, og at Pladsen omkring Slottet blev befriet for en stor Vandbeholder, blev planeret og omdannet til Haveanlæg, ligesom ogsaa, at Indgangsporten ved Kommandantboligen blev istandsat. Paa den i Slotsgraven udskydende Odde, paa hvilken Kjøkkenbygningen havde ligget, blev der i Vinteren 1863—1864 opstillet den af Thorvaldsen modellerede Statue af Christian den Fjerde i Bronze, hvilken oprindelig havde været anbragt i Kongens Kapel i Roskilde Domkirke²⁾. I Henhold til det tidligere nævnte Reskript af 20. December 1859 bleve i Aaret 1860 tvende Arealer, nemlig Jordstykket mellem Slottet og Gardekasernen samt en Strækning langs med Slotsmuren mod Exercerpladsen indlemmede i Rosenborgs Territorium³⁾. I Aaret 1866 paabegyndtes efter

den Femtes Testamenter, der vare blevne forefundne i Regalieskabene paa Rosenborg, og har endvidere efter de sammesteds opbevarede Aktstykker i Hist. Tidsskr. 3. R. 5. B. S. 456—476 meddelt nogle Bidrag til Dronningerne Sophie Magdalenes og Caroline Mathildes Historie.

- 1) Stakitterne bleve anbragte i Alleen langs med Blomsterhaven istedetfor det derværende Plankeværk.
- 2) Steen Friis, Beskrivelse af Roskilde Domkirke efter Restaurationen S. 87.
- 3) Friis, Saml. S. 134. I Rigsdagstidende 1867—1868 Till. B. Sp. 175—176 findes en Opgjørelse af Størrelsen af de til Rosenborg hørende Arealer, hvilke tilsammen udgjøre 428,449

Worsaaes Forslag en gennemgribende Istandsættelse af Slottets Ydre, ved hvilken Christian den Fjerdes herlige Værk atter er fremtraadt i sin hele Skjønhed. Nyere Tidens stygge Overmalinger bleve fjernede, det smukke Murværk blev rensat og Sandstensornamenterne alle-vegne eftersete. Vinduerne, som i Tidens Løb vare blevne moderniserede med tykke Træsprosser og altfor store Ruder, og som ovenikjøbet til stor Skade for Slottets Udseende vare blevne anbragte udvendig i Flade med Ydermurene istedetfor indenfor Stenkarmene, bleve efter forefundne Mønstre fra Christian den Fjerdes Tid forsynede med smaa i Bly indfattede Ruder og igjen indsatte indvendig, hvorved de oprindelige, dybe Sandstenskarme traadte frem, og hvorved Slottets lette, poetiske Stil atter er kommen til sin Ret. Dette Arbejde, der først lededes en kort Tid af Etatsraad, Byggningsinspektør Kornerup og senere af hans Efterfølger i Embedet Etatsraad Meldahl, blev fuldført i Aaret

Kvadratalen eller $30^{8449}/_{14000}$ Tdr. Land. — I Rigsdagstidende 1869—1870 Till. B. Sp. 167—168 opgives de kommunale Skatter af Rosenborg Slot til 1472 Rdlr. 44 Sk.

Der har iøvrigt i den nyere Tid gjentagne Gange været gjort Forsøg paa at berøve Haven Dele af dens Territorium; saaledes indgav i Begyndelsen af 1863 Tømmermester Møller et Andragende om, at der af Rosenborg Have maatte overlades ham et Stykke Jord paa omtrent 648 Kvadratalen for derpaa at opføre en Badeanstalt for russiske og varme Bade, men Andragendet blev afslaaet (medd. af Hr. Kammerherre Worsaae, Indenrigsmin.). Der var ogsaa engang Tale om, at Musikdirektør Lumbye skulde have en Pavillon i Haven til deri at give Koncerter om Vinteren, og det var oprindelig paatænkt at opføre St. Paulskirken i Frugthaven (medd. af Hr. Slotsgartner Tyge Rothe og Hr. Justitsraad F. S. Bang). Endelig har man i den allernyeste Tid fremsat et Forslag om at opføre en Jernbanegaard i Rosenborg Have. Rigsdagstid. 1882—1883 Folkethingets Forhandl. Sp. 1277—1278.

1869¹⁾. Endvidere er Muren omkring Slottet bleven istandsat, og ved Lynafledere og Vandledninger er Slottet blevet betrygget mod Ildsvaade. Ogsaa Slottets Indre er i Worsaaes Tid blevet restaureret, idet flere Værelser, der i Tidens Løb vare blevne omdannede eller vare blevne berøvede deres oprindelige Prydelser, enten ere blevne førte tilbage til deres oprindelige Skikkelse og forsynede med Marmor- eller Parketgulve, Loftsmalerier, Tapeter og deslige, eller ere blevne dekorerede i en Stil, der passer til de Gjenstande, som opbevares i dem²⁾. Det sidste er navnlig Tilfældet med de Værelser, som ved Møntkabinettets Bortflytning til Prindsens Palais i Aaret 1867³⁾ indvandttes til Afbenyttelse for den kronologiske Samling. Denne har i Worsaaes Tid modtaget meget betydelige Forøgelse. Efter at det ved det oftnævnte Reskript af 20. December 1859 var blevet bestemt, at der i bemeldte Samling skulde indlemmes de vigtigste af de ved Frederiksborg Slots Brand reddede og af de andetsteds opbevarede Portræter, Møbler og deslige, som erindre om Christian den Fjerde og Kongehuset, er der endvidere i Henhold til Resolution af 7. December 1866 og 17. September 1870 tilkommet en anselig Mængde Kongehusets Historie vedrørende Gjenstande fra det opløste Museum for Skulptur og Kunstflid saavel som endel danske historiske Portræter, især fra den forrige frederiksborgske Portrætsamling⁴⁾. Endvidere er den kronologiske Sam-

1) Berl. Tid. 9. August 1869 Nr. 183.

2) Friis Saml. S. 368, Dagbladet 1. Februar 1878 Nr. 27.

3) Rigsdagstidende 1867—1868 Till. B. Sp. 209—214.

4) Statskal.

ling bleven forøget med endel Gjenstande, som have tilhørt forskjellige i de senere Tider afdøde kongelige Personer¹⁾; særlig skulle vi fremhæve de tvende kostbare Taffelopsatser af forgyldt Bronze, som have tilhørt Arveprindsesse Caroline og Enkedronning Caroline Amalie, og som det ved Bryggeriejer C. Jacobsen juniors²⁾ Gavnildhed er lykkedes at erhverve for Samlingen. Endelig er der ved Kjøb og Gaver fra Forskjellige tilkommet endel interessante historiske Gjenstande³⁾, ligesom man ogsaa har anlagt en Samling af Miniaturportræter, dels af kongelige Personer, dels af berømte danske Mænd og Kvinder⁴⁾. Rosenborgsamlingen er herved i Aarenes Løb voxet op til et nationalhistorisk og kulturhistorisk Museum af første Rang og har tiltrukket sig en vel fortjent Opmærksomhed i Udlandet⁵⁾; det studeres i stadigt voxende Mængde af Kunstnere og Andre, som her hente Forbilleder og Ideer til deres

¹⁾ Berl. Tid. 1864 Nr. 236, 1876 Nr. 169, 1881 Nr. 146, jvfr. Tillægsbevillingslov for 1881—1882 § 8, Rigsdagstid. 1882—1883 Till. A. Sp. 613—614, Till. B. Sp. 323—324, Folkethingets Forhandlinger Sp. 1445—1446.

²⁾ Berl. Tid. 1881 Nr. 151, 1882 Nr. 29, Dagbladet 1882 Nr. 32, Nationaltidende 1882 Nr. 2143 Till.

³⁾ Berl. Tid. 1875 Nr. 48, 1878 Nr. 217, 1882 Nr. 37, 81, Dagbladet 1882 Nr. 235, Aftenbladet 1881 Nr. 310, Dagstelegrafen 1874 Nr. 154.

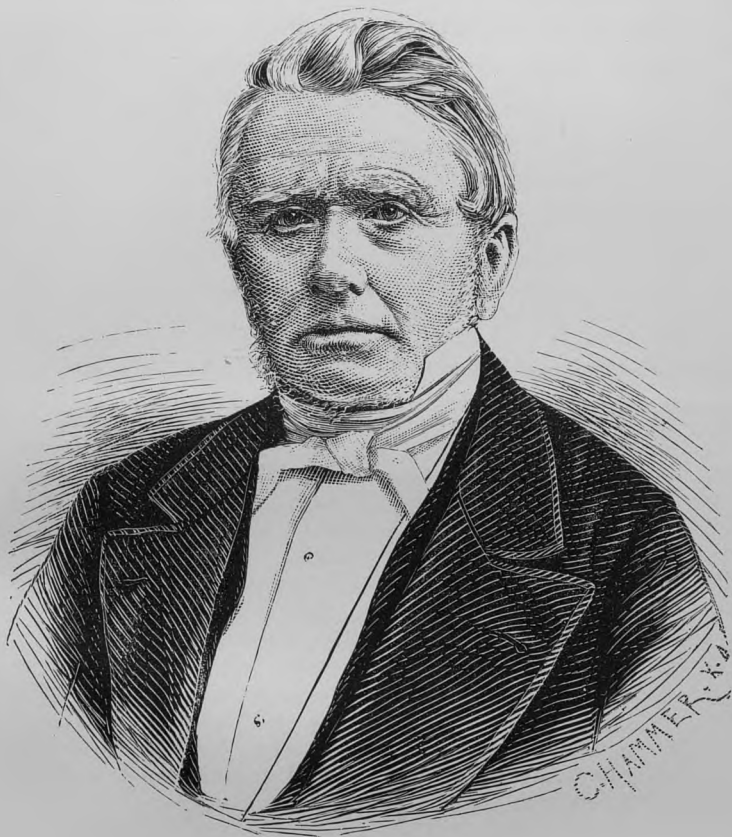
⁴⁾ Dagens Nyheder 1878 Nr. 30.

⁵⁾ Saaledes har Franskmanden Casati i Académie des inscriptions et belles-lettres i tre af dettes Møder i 1878 holdt Foredrag om den kronologiske Samling (Berl. Tid. 1873 Nr. 100); hans Afhandling er, ledsaget af Afbildninger, udkommen 1879 under Titel: Notice sur le musée du château de Rosenborg en Danemark conduisant à la création d'un musée historique de France. Den italienske Lærde Paolo Mantegazza, der i Foraaret 1879 foretog en Rejse i Skandinavien, har omtalt Samlingen i sine Rejsbreve i Bladet Fanfulla. Dagens Nyheder 1880 Nr. 19.

Arbejder¹⁾, ligesom talrige Danske og Fremmede aflægge Besøg her for at beundre de rige Kunstskatte, som opbevares her, og glæde sig over de herlige og interessante Minder, som knytte sig til Stedet²⁾.

¹⁾ Om disses Benyttelse af Samlingen og om Adgangen til at bese den, se Rigsdagstidende 1868—1869 Till. B. Sp. 85—92, jvfr. Berl. Tid. 1878 Nr. 223, Fædrelandet 1879 Nr. 208. — Ved Samlingen er der ansat tvende Betjente (jvfr. Finantslovene); en af disse, Anders Christiansen (født den 16. November 1813, død den 26. Maj 1874) blev den 22. September 1865 udnævnt til Danebrogsmand (Statskal.); Hæderstegnet overrakte ham af Inspektoren, Etatsraad Worsaae i Overværelse af Samlingens øvrige Funktionærer den 1. Oktober næstefter, 25 Aarsdagen efter at han var kommen i Tjeneste paa Rosenborg.

²⁾ Fyrstelige Personer have i denne Periode ofte besøgt Slottet, saaledes bl. A. den 19. September 1864 den danske Kongefamilie med Prindsen og Prindsessen af Wales (Berl. Tid. Nr. 220, jvfr. Nr. 222), den 28. September 1864 Storfyrst Nikolaus (Berl. Tid. Nr. 228), den 17. Juni 1866 Storfyrsterne af Rusland og Kronprindsen, under et voldsomt Tordenvejr (jvfr. Berl. Tid. Nr. 150 Till.), den 2. August 1867 Storfyrst-Thronfølgeren med Gemalinde, Storfyrstinde Konstantin med Datter Olga (Berl. Tid. Nr. 179), den 28. Oktober 1869 den danske Kongefamilie tilligemed Kong Carl den Femtende og Dronning Louise af Sverig-Norge samt Landgreven og Landgrevinden af Hessen (Berl. Tid. Nr. 252), den 2. November 1870 Dronning Louise af Sverig-Norge (Berl. Tid. Nr. 267), den 1. August 1873 Prinds Arthur af England (Berl. Tid. Nr. 176), den 19. August 1873 Kronprindsen af Tydskland (Berl. Tid. Nr. 192 Till.), den 26. Maj 1875 Kong Oskar den Anden af Sverig-Norge (Dagbladet Nr. 119), den 18. August 1876 Kejser Peter af Brasilien (Dagbladet 19. August 1876), den 15. September 1876 Dronning Louise, Kong Georg og Dronning Olga af Grækenland samt Prindsesse Thyra, den 5. Juli 1878 Kejser Napoleon den Tredies Søn (Dagens Nyheder Nr. 177), den 27. September 1878 Kong Christian den Niende (Berl. Tid. Nr. 226), den 28. Oktober 1878 den danske Kongefamilie tilligemed Landgreven af Hessen (Berl. Tid. Nr. 251), i Begyndelsen af August 1879 Hertuginde Vilhelmine af Glücksborg, den 26. August 1879 Prindsesse Alexandra af Wales med sine fem Børn, Storfyrstinde Maria Feodorowna af Rusland med to af sine Børn

L. Garrison

Kammerassessor Læssøe blev den 29. Januar 1866 udnævnt til Kammerraad og den 26. Februar samme Aar til Inspektør ved den kronologiske Samling; den 18. Maj 1875 benaadedes han med Danebrogsordenens Ridderkors, og det følgende Aar fik han den svenske Nordstjerneorden¹⁾. Han døde den 26. Juli 1878²⁾ efter

samt Prinds Hans (jvfr. Berl. Tid. Nr. 198), den 10. August 1880 Kong Georg af Grækenlands Børn (Dagens Nyheder Nr. 214), den 23. Juni 1881 Hertugen af Edinburgh (Berl. Tid. Nr. 142), den 13. Maj 1882 Dronning Louise, Hertuginde af Cumberland og Prinds Hans (Nationaltidende Nr. 2165), den 11. August 1882 Storhertugen af Sachsen-Weimar med Datter (Dagens Nyheder Nr. 214), den 9. Oktober 1882 Kronprinds Frederik og Kronprindsesse Lovisa samt Prindsesserne Marie og Hilda af Anhalt-Dessau (Dagens Nyheder Nr. 273, Dagbladet Nr. 235), den 10. December 1882 Storhertugen og Storhertuginde af Baden (Berl. Tid. Nr. 289).

Det er tidligere omtalt (I. S. 129), at de franske Journalister og Deputerede, der i 1867 gjæstede Kjøbenhavn, ogsaa besøgte Rosenborg Slot. Ved deres Besøg skal der ifølge Robert Watts Figaro Nr. 74, hvor der fortælles flere Anekdoter om urigtig Udtale af Fransk i de Dage, være indtruffet en mærkelig Misforstaaelse. Foreviseren skal nemlig, idet han gjorde opmærksom paa den Bøsse, med hvilken Dronning Sophie Magdalene har skudt den Hjort, hvis Takker opbevares i Samlingen, have udtalt Ordet »cerf« som »serf«, og det fortælles da endvidere, at den parisiske Journalist allerede havde optegnet det rystende Faktum i sin Bog, at et af vore kronede Hoveder med egen høje Haand havde affivet en Slave, men at en tilstedeværende fransktalende Dansk heldigvis fik Fejltagelsen rettet. Skjøndt bemeldte Foreviser, Forfatteren af dette Arbejde, mange Gange siden har hørt Franskmænd tydelig udtale f'et i cerf, har han dog naturligvis aldrig senere selv vovet at gjøre dette.

Det skal endnu tilføjes, at et Besøg paa Slottet af den franske Geograf og Kommunar Elisée Réclus i Maj 1879 og af et Selskab af norske Studenter den 19. Juni 1882 er omtalt i Nationaltidende Nr. 1099 Till. og Nr. 2198.

¹⁾ Departementstidende 1866 S. 112, 224, Ministerialtidende B. 1875 S. 249, 1876 S. 347.

²⁾ Berl. Tid. 1878 Nr. 171, jvfr. Fædrelandet 1878 Nr. 194. — Han efterlod sig bl. A. en Samling af Miniaturportræter, af

nogle Dages Sygeleje af Lungebetændelse og blev den 1. August, Tyveaarsdagen efter at han var indflyttet paa Rosenborg, begravet fra Garnisonskirke, hvor Sognepræsten ved St. Stefanskirke Lic. theol. R. Volf holdt Talen over ham; han blev jordet paa Garnisonskirkegaard. Hans Enke døde af Lungebetændelse den 30. December 1882¹⁾ og blev den 5. Januar 1883 begravet fra Garnisonskirke, hvor hendes Svigersøn Pastor Barfoed i Hørsholm holdt Talen over hende.

Efter Læssøes Død oprykkede Forfatteren **Carl Christian Thorvaldus Andersen**, Ridder af Dannebrog (født den 26. Oktober 1828), der fra den 22. Juli 1858 var bleven antagen til at assistere ved den kronologiske Samling, den 18. Juni 1860 var bleven ansat af dens Bestyrelse som fast Assistent og den 26. Februar 1866 var bleven udnævnt til anden Inspektør, henholdsvis under 31. Juli og 3. August 1878 som Slotsforvalter og første Inspektør²⁾,

hvilke nogle erhvervedes for Rosenborg, en Samling af Mønter fra Oldtiden, som blev afhændet til Museet i Gøtting, en Samling af Mønter fra Middelalderen, som blev solgt ved Auktion i Kjøbenhavn (Auktionskatalogen affattet paa Fransk 1879), og en Bogsamling væsentlig af historisk og numismatisk Indhold. — I 1869 udgav han et autograferet Udtog af Petrus Fischers paa Rosenborg opbevarede Calendarium aureum fra 1591.

Det vedføjede Portræt af Læssøe er bekostet af hans Børn.

¹⁾ Berl. Tid. 1883 Nr. 1 og 2 Till.

²⁾ Departementstidende 1866 S. 224, Ministerialtidende 1878 B. S. 484, 485. Naar Andersen sidstnævnte Sted kaldes Kammerassessor, beroer dette paa en Fejltagelse, idet han, der under 26. Februar 1866 ved sin Udnævnelse til anden Inspektør tillige havde faaet denne Titel (Dep. Tid. 1866 S. 224), havde frasagt sig den i Maj 1875 (Min. Tid. B. 1875 S. 275). Andersen, der som Tolk ledsagede Kong Christian den Niende til Island i Anledning af Tusindaarsfesten 1874 (Dagstelegraphen 1874 Nr. 141), havde paa denne Rejse faaet Dannebrogordenens Ridderkors den 2. August 1874 (Min. Tid. B. 1874 S. 495); han havde alle-

Carl Mollerer.

hvorhos Cand. juris, Dr. phil. **Peter Michael Johan Brock** (født den 9. Februar 1842), der fra den 20. September 1863 paa Grund af Andersens Udenlandsrejse for det Anckerske Digterlegat efter dennes Anbefaling var bleven antagen til at assistere ved den kronologiske Samling, og som under 8. December 1874 af dens Bestyrelse var bleven ansat som fast Assistent ved samme, ligeledes under 3. August 1878 oprykkede til anden Inspektør med Forpligtelse til under første Inspektørs mulige Forfald at varetage dennes Forretninger¹).

rede i 1870 faaet den svenske Vasaorden (Dep. Tid. 1870 S. 224), og i 1875 fik han den svenske Nordstjerneorden (Min. Tid. B. 1875 S. 582). Hans Portræt og Biografi findes i Illustreret Tidende 29. Oktober 1882 Nr. 1205. Vedrørende Rosenborg har han, navnlig i Ill. Tid., skrevet endel, sædvanlig af Afbildninger ledsagede Artikler om Samlingen samt udgivet: Rosenborg, Mindeblade fra de danske Kongers kronologiske Samling, 1867 (Texten oversat 1868 paa Engelsk af Shaw under Titel: Notes on the chronological collection) og 1875, en Haandkatalog over Samlingen 1870, der er udkommen i nye Udgaver 1872, 1875 og 1878 og ledsaget af Afbildninger tillige er udgiven paa Tydsk (1872, 1879) og paa Engelsk (1878). I Wisbechs Almanak for 1880 har han skrevet: Rosenborg Slot og dets Minder, og i sine poetiske Arbejder har han oftere omtalt Slottet og de dertil knyttede Minder. I Forening med Brock har han affattet et fuldstændigt Inventarium over Samlingen efter dens Omordning.

¹) Ministerialtidende B. 1878 S. 485, Autobiografi i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1874 S. 56—58. Han har vedrørende Rosenborg skrevet: Den kronologiske Samling paa Rosenborg (i Dagbladet 20. Maj 1869 Nr. 113), Minder om Niels Juel paa Rosenborg i Anledning af 200 Aars Festen for Slaget i Kjøgebugt (i Berl. Tid. 1877 Nr. 149), De første æronautiske Forsøg i Kjøbenhavn (i Berl. Tid. 1878 Nr. 156), Den oldenborgske Kongeslæggt, især under Enevælden, belyst ved den kronologiske Samling paa Rosenborg Slot, 1870, som er udkommen paa Fransk 1879 under Titel: Musée chronologique des rois de Danemark

Hvad Rosenborg Driveri- og Blomsterhaver angaaer, overtoges disse i Henhold til Lov angaaende Bidrag til Kong Christian den Niendes Civilliste af 17. December 1863 § 2 med alle dertil hørende Bygninger og med de samme Forpligtelser i Henseende til den ved disse Haver kongelig ansatte Gartner, som da paa hvilede Statskassen, af Civillisten, som afholder samtlige med Havernes Drift samt Havernes og Bygningernes Vedligeholdelse i det Hele forbundne Omkostninger¹⁾.

Gartneren ved bemeldte Haver Carl Ludvig Petersen døde den 5. Juni 1866²⁾ og efterfulgtes af Gartner **Tyge Rothe**, født den 13. September 1834³⁾. I hans Tid er Driveri- og Blomsterhaven⁴⁾, fra Aaret 1872 af, da den nordiske Industri- og Kunstudstilling holdtes i Kjøbenhavn, i Anledning af hvilken en stor Del Rejsende besøgte Hovedstaden, bleven tilgængelig for Publikum om Hverdagene fra Kl. 2 til 4. Rothe, der blev Medlem af Anlægsudvalget for den nye botaniske Have⁵⁾,

au château de Rosenborg, Det forrige Rustkammer paa Rosenborg Slot (Danske Saml. 2. R. 5. B. S. 367—371), Nogle Oplysninger om de med Rosenborg Slot i ældre Tid foretagne Forandringer (Danske Saml. 2. R. 6. B. S. 1—13), Historiske Efterretninger om Rosenborg, I—III, 1881—1883, samt udgivet de paa Rosenborg opbevarede Dagbøger af Christian den Sjette fra 1741—1744 med historiske Oplysninger (Danske Saml. 2. R. 4. B. S. 262—323) og den sammesteds beroende Dagbog over Kronprinds Frederiks Rejse til og i Italien 1692 (Danske Saml. 2. R. 5. B. S. 24—55). Som ovenfor berørt har han i Forening med Andersen affattet det nye Inventarium over Samlingen.

¹⁾ Jvfr. Rigsraadstidende 1863 Sp. 1833, 1834.

²⁾ Dybdahl, Tidsskr. for Havevæsen, 1. Aargang Nr. 6 S. 94.

³⁾ Warming, Den danske botaniske Literatur, Aftryk af botanisk Tidsskr. 12. B. S. 214.

⁴⁾ Oplysninger om denne findes hos Grove: Danmark, Illustreret Rejschaandbog 1870 S. 21—22.

⁵⁾ Fædrelandet 1874 Nr. 171, I. C. Jacobsen og Tyge Rothe, Beskr.

der er anlagt paa de nedlagte Fæstningsværkers Terræn langs med Gardekaserne¹⁾ og blev aabnet for Publikum den 9. Oktober 1874²⁾, blev under 20. Juni 1874 udnævnt til Ridder af Danebrog.

Gartneren ved Rosenborg Lysthave, Forstraad Rudolf Rothe, Fader til Gartneren ved Driverihaven Tyge Rothe, blev i 1867 udnævnt til Danebrogsmænd, i 1869 til Etatsraad og i 1871, i Henhold til Loven af 1. April 1871 § 5, til Inspektør over de kongelige Haver; han døde den 30. Januar 1877³⁾ og efterfulgtes af **H. A. Flindt**, Ridder af Danebrog.

Exercerpladsen er i Aaret 1878 bleven forsynet med en ny Mur ud mod Gothersgade istedetfor den gamle, faldefærdige. Foruden til Indøvelse af Rekruter og af Københavns Væbning⁴⁾ samt til Afholdelse af Parade paa Kongens Fødselsdag benyttes Pladsen til Boldspiløvelser, ligesom det ogsaa i den seneste Tid er blevet dansk Bicycle Klubs Medlemmer tilladt om

af Væxthusene i Univ. botaniske Have i Købh., Festskrift i Anl. af Univ. 400 Aars Fest 1879, jvfr. E. Holms Beretn. om denne S. 14, 176.

1) Ugeskrift for Landmænd 1874 I. S. 174—179, Fædrelandet 1874 Nr. 40, 170, 171, 173. — Paa Bastionen udenfor Rosenborg er Universitetets nye astronomiske Observatorium opført; det blev taget i Brug 1861, og den 8. August 1876 afsløredes i Overværelse af Kronprindsen og Kronprindsessen, efter Afsyngning af en Sang af C. Ploug og en Tale af Professor Thiele, den foran samme anbragte Statue af Tycho Brahe. Dagbladet 9. August 1876.

2) Fædrelandet 1874 Nr. 228.

3) Warming, a. St. S. 173, jvfr. ovenfor S. 178.

4) Ved Loven af 28. Maj 1870 om Ordningen af Københavns Væbning ophævedes Livjægerkorpsset, der lige til Slutningen nogle Dage hvert Aar havde besat Rosenborgvagten; de unge, livsglade Krigeres natlige Munterhed paa disse Vagter var ikke sjældent til stor Forstyrrelse for Stedets Beboere.

Søndagen at kjøre her¹⁾. Valg til Rigsdagen foregaa ogsaa paa Exercerpladsen, forsaavidt Vejret tillader det; den skriftlige Afstemning foretages derimod enten i Kasernen eller i Exercerhuset. Endvidere har Opbrænding af Papirspenge endnu i den nyere Tid fundet Sted paa Exercerpladsen.

Rosenborg Lysthave benyttes i vor Tid langtfra ikke saa meget som Spadserested, som den fortjener; om Morgenen i Sommertiden færdes vel endel Brøndgjæster her, men senere hen paa Dagen udgjøre Soldater samt Ammer og Børn²⁾ største Delen af de Besøgende; det paastaaes ogsaa, at den ligesom forhen endnu benyttes af Elskende til Stevnemøder³⁾. Medens der, som ovenfor anført, tidligere i en lang Aarrække (indtil 1842) blev udført Musik i Haven Søndag Eftermiddag, bliver der, med Undtagelse af Koncerten om Morgenen for Brøndgjæsterne, i vor Tid i Reglen kun musiceret her paa Grundlovsdagen. Et Forslag om at lade de militære Musikkorpsere paany spille i Haven

¹⁾ Berl. Tid. 1883 Nr. 91.

²⁾ Ill. Tid. Nr. 945, Fædrelandet 1879 Nr. 113. Som tidligere S. 100 bemærket, er Afgiften af Børnevogne i Rosenborg Have bleven hævet fra 1. April 1883, jvfr. Rigsdagstid. 1882—1883, Folkethingets Forhandlinger Sp. 1360—1361, 1373—1374, 1423, Bornholms Avis 1883 Nr. 56 (medd. af Hr. Assistent Tronier).

³⁾ Ill. Tid. Nr. 945, Fædrelandet 1879 Nr. 113, Rigsdagstid. 1882—1883, Folkethingets Forhandlinger Sp. 1373—1374, 1423. Ligesom Fortidens Digtere oftere have ladet Stevnemøder foregaa i Rosenborg Have (I. C. Tode, Die drey Charlotten oder Geschichte dreyer Tage, paa Dansk under Titel: Kjærligheds Nytte eller tre Dages Tildragelser, medd. af Hr. Dr. phil. V. Bergsøe, Heiberg, Et Eventyr i Rosenborg Have), saaledes have ogsaa nyere, ubekjendte, mere folkelige Digtere henlagt slige Begivenheder hertil. I Hr. Dr. Bergsøes Visesamling findes saaledes tvende Gade-

VED SPRINGVANDET I KONGENS HAVE 1877.

ligesom tidligere¹⁾ er som bekjendt ikke blevet taget tilfølg, men har givet Anledning til, at der nu for Kommunens Regning om Sommeren opføres Musik fra det kongelige Theaters Loggia og i det saakaldte østre Anlæg. Iøvrigt er det ikke alene Instrumentalmusiken, som er forstummet i Haven, ogsaa den livlige Fuglekvidder, der tidligere lød fra alle Kanter af Haven, var, idetmindste for nogle Aar siden, mere og mere aftagen, idet nogle Katte, der havde installeret sig i Haven og der levede i fuldstændig vild Tilstand, ernærede sig ved at gjøre Jagt paa Sangfuglene og fortære deres Unger²⁾. Endnu i vor Tid have enkelte af de Klager betræffende Haven, som vi have omtalt ovenfor under Frederik den Sjettes Tid, gjenlydt; saaledes vil man nu igjen have Porten paa Hjørnet af Gothersgade, over hvis Tillukning Politivennen i sin Tid har indeholdt saa mange Suk³⁾, aabnet⁴⁾); man har ogsaa anket over den i Haven stedfindende Kommers mellem Barnepiger og Karle, over at Græsplænerne ikke holdes i god Orden, fordi Græsset er bortforpagtet til en Brændevinsbrænder (Koholder), der kun slaaer det, naar han har Brug for det⁵⁾, og over at Marmorfigurerne ved Herkulespavillonen ikke

viser omhandlende det paagjældende Emne. — Til selve Slottet er henlagt en Spøgelsehistorie kaldet: Gjenfærdet paa Rosenborg (med et Billede af Spøgeriet).

¹⁾ Fædrelandet 1878 Nr. 102, Dagbladet 1878 Nr. 106.

²⁾ Dagens Nyheder 1879 Nr. 120.

³⁾ Jvfr. S. 94.

⁴⁾ Nationaltidende 1883 Nr. 2509. Adskillige af de der nævnte Oplysninger om Slottet og Haven ere unøjagtige.

⁵⁾ Fædrelandet 1879 Nr. 113. Græsset slaaes dog ikke af Koholderens, men af Havens Folk. Medd. af Opsynsmanden i Haven Nicolaisen.

i lang Tid vare blevne eftersete og vaskede, samt at der ikke var anbragt Blomster indenfor Jerngitteret, men kun Grus ¹⁾). De sidstnævnte Mangler ere blevne afhjulpne, idet Herkulespavillonen er bleven istandsat og dekoreret i pompejansk Farvestil, Statuerne blevne istandsatte og Pladsen indenfor Jerngitteret bleven planeret og beplantet ²⁾).

En værdifuld Prydelse har Haven faaet i den nyeste Tid ved, at Digteren Hans Christian Andersens Statue er bleven opstillet her. Paa hans 70 Aars Fødselsdag den 2. April 1875, der blev hans sidste, var der blevet meddelt ham Underretning om, at Indsamlingen af Bidrag til et paatænkt Mindesmærke over ham i det Væsentlige var fuldendt. I den Konkurrence, til hvilken Komiteen for Indsamlingen indbød, sejrede Billedhugger A. V. Saabye, og det besluttedes, efter Forslag af tvende af Kunstakademiets Professorer, at opstille Statuen i Rosenborg Have. Det var først paatænkt at anbringe denne, der fremstiller Andersen siddende i Begreb med at fortælle et Eventyr, ved Springvandet, hvor daglig en Mængde Børn lege og færdes; men dette blev senere opgivet, og Statuen blev oprejst ved den nordøstlige Ende af Damegangen. Afsløringen fandt Sted den 26. Juni 1880 med megen Højtidelighed. Paa Pladsen foran Statuen var der oprejst en med Flag og Vaabenskjolde dekoreret Tribune for Kongefamilien, paa begge Sider af hvilken der fandtes aabne Estrader, tilhøjre for Kunstnere og Videnskabsmænd, tilvenstre for Diplomatiets og den højere Embedsstand. Af No-

¹⁾ Dagbladet 1879 Nr. 130.

²⁾ Berl. Tid. 1881 Nr. 165.

tabiliteter saaes Kultusminister Fischer, den svensk-norske Gesandt Baron Beck-Friis, den amerikanske Gesandt Dr. Cramer, den russiske Legationssekretær Fyrst Baratow, den tydske Legationssekretær Grev Goltz, Overpræsident, Kammerherre Rosenørn, Museumsdirektør, Kammerherre Worsaae, Landstingets Formand, Højesteretsadvokat Liebe, Borgerrepræsentationens Formand, Højesteretsadvokat Henrichsen, Borgermestrene og Medlemmer af Borgerrepræsentationen. Paa Tribunen tilvenstre havde Studentersangforeningen og Balduin Dahls Orkester Plads. Omtrent Kl. 1 ankom Kongen, Dronningen, Kronprindsen, Kronprindsessen, Hertuginde Thyra, Prinds Valdemar, Prindsesse Elisabeth af Hessen og Prinds Hans samt Kronprindsens ældste Sønner og to smaa græske Prindsesser. De kongelige Herskaber, der bleve modtagne af Komiteen for Indsamlingen til Statuen, hilsedes med Honnørmarchen og indtog der- efter de for dem bestemte Pladser. Efter Afsyngning af følgende Sang af Vilhelm Bergsøe¹⁾:

Der leged en Smaadrenge ved Odense Aa
 Med Blomster og flagrende Libeller.
 Hans Hjem var en Hytte, hans Leie var Straa,
 Saaledes han selv os fortæller.

Dog eied han meer end den mægtigste Drot;
 Thi mellem de gyngende Snerler
 Var Solblink hans Krone, Guldskyerne hans Slot,
 Dugdraaber hans Digterscepters Perler.

¹⁾ Da Sangene og Talen referere sig til noget Blivende i Haven, har jeg her anset det for rigtigt at benytte mig af den mig af Forfatterne meddelte venlige Tilladelse til at gjengive dem.

Og hvor han Sceptret strakte, der myldred frem et Liv,
Skjult for de Store, de Kloge.

Det pusled under Skræppen, det sang mellem Siv,
Det hvisled fra Mosekonens Snoge.

Og Storken kom flyvende med Østerlandets Skat.

De Store — nei, de anede næppe,

At Drengen skrev Danmarks »Tusind og een Nat«
Paa Bladet af den lysgrønne Skræppe.

De Kloge saae fornemt; thi, ak, System og Norm
Blev for den Snaadreg en Gaade;

Men Digtergaaden selv, i Eventyrets Form,
Den kunde hans Barnesind raade.

Det Mindste drog Aande, det Ringeste fik Liv;
Tinsoldaten brød sig sin Bane.

Den grimme Ælling voxed bag Aaens blanke Siv
Til Danmarks vidt flyvende Svane.

Og Svanen fløi langt over Land, over Sø

— Flugten gik saa vidt som ei Manges —

Nu kjender man dens Sang paa de sorte Svaners Ø
Og mellem Lotusblomsterne paa Ganges.

besteg Folkethingsmand C. St. A. Bille Talerstolen og talte saaledes:

Det Mindesmærke, vi idag skulle indvie, er helliget en Digter, som mere end nogen anden dansk Digter har omgivet sit Navn med universel Berømmelse og derved kastet Glands tilbage paa sit Fædreland — en Digter, der er kjendt og elsket over hele Jordklodens vide Kreds, selv hos Folkestammer, som vi, den moderne Civilisations Børn, tro at kunne se tilbage paa som Barbarer. Naar den Fremmede i en samlet Sum skal nævne, hvad han veed

om Danmark, naar han i enkelte Navne skal udtrykke, hvad han betragter som vort Lands Bidrag til Videnskab og Kunst, saa lyder det fra hans Læbe: Tycho Brahe, Bertel Thorvaldsen, Hans Christian Ørsted og Hans Christian Andersen. For os staaer denne Sidste ikke som en saadan ensomt fremragende Kolos, men ogsaa vi Danske skyldte ham Tak og Ære.

Nationernes Bidrag til Kunst og Videnskab have en vis Periodicitet. Efter høje Bølger følge dybe Dale. Efter en rigt blomstrende Sommer og en frugtbar Høst lægge ofte lange Vintre sig over Folkeslagene. En Tid frembringer og skaber med overstrømmende Fylde, en anden prøver og vejer. En Tidsalder pranger med en bugnende Yppighed af digteriske Aander, en efterfølgende er nærmest henvist til at mindes de Bortgangne, lutre og klare deres Værk og derved berede Jorden for de Kommende. I Danmark udsender dette Aarhundredes Begyndelse et stolt Argonautertog, der drager ud for at erobre Skjønhedens og Romantikens gyldne Skind: Oehlenschläger, Ingemann, Grundtvig, Hertz, Heiberg, Chr. Winther, H. C. Andersen, og om disse flokke sig mange kjære Digternavne. Nu ere de Alle borte. Det er stille i den danske Digterskov, som før gjenlød af Sang og Kvidren. En ny Tid gjærer med al den Uklarhed og Lidenskab, som er ejendommelig for gjennembrydende Kræfter. Den yngre Slægt er altid tilbøjelig til at overse, hvad den skylder Fortiden, ivrigere for at overskjære Traditionens Baand end for at fæstne dem. Og dog staaer ogsaa vore Dages Poesi paa Skuldrene af hin Danmarks æsthetiske Guldalder. Kun ved at sænke sine Rødder i den fædrene Jordbund vil den kunne vente selv at skyde Blomst og sætte Frugt.

Hans Christian Andersen hører med til hin Digter-Plejade, men falder dog i det Hele udenfor de æsthetiske Regler og Love. Han hører ikke til nogen Skole og har ikke skabt nogen Skole. Frit er han voxet op efter sin egen Genialitets Lov, han har kæmpet sig frem efter sin

egen ejendommelige Naturs uimodstaaelige Bud, han er en vild Rose, en Markens Blomst, frisk og duftende, uberørt af Systemernes Drivhus. Hvad han var, og hvad han blev, har han selv med uovertrufne Farver skildret for os i »Mit Livs Eventyr«, der paa een Gang er det fyldigste Billede af hans sælsomme Forfatter-Personlighed og hans mærkeligste Digt. Den underlige Dreng med den overstrømmende, sygelige Fantasi, som hele Livet igjennem behersker og gennemtrænger alle hans andre aandelige Evner. Den besynderlige Blanding af fuldstændigt Ube-kjendtskab med den virkelige Verden og en til det Yderste skærpet Iagttagelsesevne. Han drages uimodstaaelig hen af alt Idealt, af Kunsten, Poesien, fremfor Alt af Theatret. Han omtumles af højtflyvende Tanker, der staa i den grelleste Modsætning til hans ydre Livs mere end tarvelige Kaar. Saa vandrer han, en Digtkunstens Richard Whittington, fattig paa jordisk Gods, men med Tro paa Gud og Overtro paa sig selv, bort fra sin Fødeby, allerede drømmende om den Hæder, den engang skal vise ham. En Septembraften — vi fejrede for et Decennium siden denne store Mærkedag i hans Liv — staaer han saa paa Frederiksberg Bakke og seer udbredt for sin Fod den store og for ham saa vildsomme Stad, hvor hans Livs Digt skulde udfolde sig. Han banker paa mange Døre, finder ogsaa aabne Hjerter og Hænder, men han er dog maaske mere Gjenstand for Medlidenhed end for Interesse, indtil han i Jonas Collin, denne praktiske Mand med den humane Aand, finder sin Støtte og Vejleder for hele Livet, sin virkelige Fader. Saa følger den forpinte Skolegang, den kun halvt lykkelige Studentertid, de umodne Forsøg paa digterisk Frembringelse, snart i geniale Lyn og snart i afmægtige Blink, Produktionens Exstase vexlende med Kritikens dybe Lidelser, den højeste Begejstring skiftende med den mørkeste Fortvivlelse. Gjennemslaget kommer først, efterat han er reven ud af de smaalige hjemlige Forhold, og under Italiens lykkelige Himmel undfanger han hint glødende Billede af Sydens Skjønhed og Folkeliv,

som i »Improvisatoren« først gav Landsmænd Troen paa hans Digterkald og først bragte hans Ry ud over Danmarks Grændser. Et indholdsrigt og stærkt bevæget Ungdomsliv er dette, men ikke noget lykkeligt Liv. Han er et Poesiens Søndagsbarn; Nisser og Alfer aabenbare sig for hans Øje, medens de ere skjulte for Mængden, men han forfølges ogsaa af uhyggelige Gjenfærd og ræddes for os ukjendte Spøgelser. Med en altid sprudlende Fantasi er parret en Sensibilitet, som indtil det Groteske forstørrer og forstærker enhver lille Modgang. Hvad en almindelig Menneskenatur ryster af sig under det næste Indtryk eller vil glemme under Morgendagens Arbejde, det voxer op for ham til dybe Krænkelser, som efterlade deres bitre Braad lige til den syge Oldings sidste Dage. Men til Gjengjæld fylder ogsaa enhver Sejr, enhver Anerkjendelse og Hæder ham med jublende og barnlig Glæde. Skiftende imellem Nederlag og Triumfer skrider han frem gennem Ringeagt og Haan til Paaskjønnelse og Beundring. Udlandets Dom forener sig med den vaagnende Anerkjendelse i hans eget Fædreland. Han opdager det vidunderlige Eventyrets Land, hvorfra han skal bringe sit Folk, alle Folk, den hele Verden, saa uforgængelige Skatte, og hvor han snart ubestridt skal bære Kronen. Tornene paa hans trange Sti skyde omsider Roser, og laurbærkrandset stiger han fra nu af op til Berømmelsens Tinde, hilset af alle Nationer, hyldet ogsaa af den, der var ham den kjæreste af alle, skjøndt han havde vaandet sig under dens Miskjendelse. En Aarrække igjennem, fra den modne Manddom indtil de sidste Sygdommens og Afkræftelsens Dage, følte han sig ombølget af den Beundringens Virak, som var ham saa inderlig kjær, og vidste sig selv en Gjenstand for Alles Blikke. Hvor han færdedes i Syd og Nord, var hans Navn og hans Ry gaaet forud for ham. Fyrsternes Naade og Folkenes Beundring blev ham i lige rigeligt Maal tildel. Vort Kongehus gav ham talrige og højt paaskjønnede Vidnesbyrd om sin Gunst, og vi, hans Venner, ville mindes mangt et lille Træk af denne hjertelige Naade, som havde

præget sig dybt i hans Sind. Men vi mindes ogsaa, hvor varmt han var greben af sine Landsmænds Anerkjendelse, med hvor dyb Følelse han modtog den Hyldest, som bragtes ham af en Moders Blik eller et stirrende Barneøje. I mange Aar af sit Liv nød han denne Lykke. Og til den Beundring, som omgav Digteren, føjedes Hengivenhed for Mennesket. Kjærlige, trofaste Venner omgav indtil de sidste Sygdommens mørke Dage, indtil det sidste Aandedræt, den midt i al sin Berømmelse ensomme, hjemløse Digter.

Tiden er endnu ikke kommen til at holde Dom over den digteriske Livsgjerning, som nu er afsluttet. Ogsaa i Menneskenes Stemninger er der stærke Omskiftelser. Der indtræder let efter en maaske for vidt dreven Beundring et Tilbageslag, der gaaer til den modsatte Yderlighed. H. C. Andersens Digterpersonlighed er desuden altfor ejendommelig og altfor uensartet, til at den ikke skulde vedblive at have sine Modstandere, navnlig blandt dem, der mangle Sympathiens Guldnøgle til det magiske Land. Men vi, der tro at forstaa Digteren og vide, at vi elske ham, have elsket ham som Børn og elske ham endnu højere som Voxne, vi kunne med Fortrøstning se Eftertidens Dom imøde. Han er en af de Faa, som har beriget Samtid og Eftertid gennem alle Nationer med Tanker, Forestillinger og Skikkelser, som ere blevne fælles Eje og fælles Mønt, fordi de ere typiske og i korte, slaaende Træk male almenmenneskelige Skikkelser. Gaa hele Rækken igjennem fra Æsop til Charles Dickens, og prøv engang, hvor mange Forfattere dette kan siges om! Og søg hvor-somhelst i hans Værker: intetsteds stikker en lav eller uædel Tanke sit Hoved frem iblandt Blomster, intetsteds kalder noget Uskjønt Rødmen i Kinderne. Vil end meget af det, som han fødte i begejstret Smerte, henvejres af Tidens mægtige Aande — Noget er der, som vil leve igjennem Slægterne og bevare Mindet om Eventyrdigteren, om den grimme Ælling, som efter Lidelser og Trængsler

H. C. ANDERSENS STATUE I ROSENBORG HAVE,
modelleret af A. V. Saabye.

omsider fra den stilnede Sø saae sit Billed gjenspejlet som den skjønnede Svane.

Den Billedstøtte, som vi nu skulle afsløre, vil gennem lange Tider modtage Hilsen og Tak fra Tusinder. Digterens Landsmænd, hvem han har skjænket Andet og Mere, end de Fremmede kunne tilegne sig, ville vedblive at elske Digteren og her med Stolthed mindes, at han var Danmarks Søn og spredte Glands over sit Fædrelands Navn. Fra fjerne Lande vil der blive valfartet til dette Sted med Taknemmelighed og Beundring. Tanken om dette Mindesmærkes Rejsning kom frem, medens Digteren endnu levede, og det blev den sidste, den største Hælersbevisning, som han modtog af sit Folk; ogsaa den voldte ham, som Alt af den Natur, paa een Gang Glæde og Lidelse. Nu er det ikke til den Levendes Hæder, men til kjærligt Minde om den Døde, at vi indvie den Billedstøtte, fra hvilken nu Sløret falde!

Idet Sløret faldt, rejste Kongefamilien og Tilskuerne sig, medens Musiken spillede en Koral; Taleren fortsatte derpaa saaledes:

Paa denne skjønnede Plet, til hvilken Erindringer om den største og højst elskede af Danmarks henfarne Konger knytte sig, under Skyggen af disse hundredaarige Linde, hvorhen vor travle Stads Beboere ty for at drage Aande — her har dette Mindesmærke sin rette Plads. Paa dette fredlyste Sted, hvorhen Livets og Døgnets Larm kun naaer som et fjernt Havs Brus, vil Hans Christian Andersens Billedstøtte trygt kunne afvente Tidernes Dom og de kommende Slægters Vidnesbyrd. Med os ville de vedkjende sig Taknemmelighedens Gjæld imod den navnkundige Digter og ved Skuet af hans Træk mindes de uforgængelige Gaver, som hans Genius har skjænket Menneskeslægten, dens Barndom og dens modne Alder, over hele den vide Verden!

Derefter blev følgende Sang af Vilhelm Bergsøe
afsungen:

Fattig Mands Søn, som gav Dit Land i Eie
 Alt, hvad Du saae!
 Ei skal Du throne der, hvor Døgnets Veie
 Støvlagte gaae.
 Nei, hvor de gamle, brede Linde skygge
 Over en Ungdom, jublende og fro,
 Der skal Du bygge,
 Der skal Du boe.

Fattig Mands Barn, som træt af trange Gyder
 Tumler Dig her!
 Husk, at Din Moder, Danmark, altid yder
 Villigt Enhver
 Lønnen for blot et enkelt Blad at øge
 Til den store Saga om det lille Land.
 Kampen Du søge,
 Seire som han!

Etatsraad Meldahl udtalte som Forretningsudvalgets
 Formand en Tak til Alle, som havde støttet Komiteen,
 og særlig til Pressen. Han takkede Billedhuggeren
 Saabye for den smukke Maade, paa hvilken han havde
 udtrykt Bidragydernes Tanke; den skjønnede Statue vid-
 nede om, at vi ikke stode tilbage for det øvrige Europa
 i kunstnerisk Henseende. Han overdrog nu Statuen til
 Københavns Kommune¹⁾ i den Forvisning, at denne i
 kommende Tider vilde frede om Mindesmærket i den
 samme Aand, som Bidragyderne havde været be-
 sjælede af.

¹⁾ I Borgerrepræsentationens Møde den 29. April 1878 var det

Overpræsidenten, Kammerherre Rosenørn modtog paa Kommunens Vegne Statuen og gav det af Meldahl forlangte Lofte, hvorefter han udbragte et Leve for Kong Christian den Niende og det kongelige Hus, der modtoges med levende Hurraraab.

Kongefamilien begav sig nu ned fra Tribunen og underholdt sig med Forskjellige, deriblandt med Billedhuggeren Saabye. Kort efter droge de høje Herskaber bort, Fstedeltagerne gik ud af Haven, og der blev nu givet almindelig Adgang for Publikum, der ogsaa benyttede Lejligheden til at strømme ind for at bese Statuen; fra Kl. 2 til 4 blev der i Dagens Anledning musiceret i Haven¹).

Statuen, der er støbt af Broncestøber Holm og har samme Legering som Rytterstatuen paa Amalienborg, er omtrent 6 Fod 10 Tommer høj og hviler paa en rødbrun, poleret og tilhuggen Granitblok af omtrent 5 $\frac{1}{2}$ Fods Højde; dette Fodstykke staaer atter paa en lav Sokkel af upoleret Granit. Paa Forsiden af Piedestalen læses: H. C. ANDERSEN og derunder i en Laurbærkrands: * D. 2. APRIL 1805 † 4. AUGUST 1875; paa Fodstykkets ene Side findes et Basrelief med Motiv fra »Storkene«: en flyvende Stork kommer med det ufødte Barn, og derover staaer: MINDE OM EVENTYR-DIGTEREN, paa den anden et Relief med Motiv fra »Den grimme Ælling«: de ældre Svaner hilse og hylde den nye, og derover læses: REIST AF DET

blevet vedtaget, at Kommunen skulde overtage Vedligeholdelsen af Statuen. Dagbladet 1878 Nr. 99.

¹) Ude og Hjemme ²⁸/₁₀ 1877 Nr. 4 og Ill. Tid. ⁴/₇ 1880 Nr. 1084 (begge med Afbildninger af Statuen), Dagens Nyheder ²⁷/₆ 1880

DANSKE FOLK 1880. Statuen har kostet over 27000 Kr. Den er senere bleven omgivet af et Jerngitter.

I de tre sidste Aar har Rosenborg Have været benyttet flere Gange til nogle mindre Udstillinger. Saaledes afholdtes i Dagene fra den 18. til den 21. September 1880 den danske Biavlerforenings 11. almindelige Udstilling i Brøndanstalten og Haven¹⁾; fra den 29. Juli til den 1. August 1881 afholdt Foreningen til Fjerkræavlens, særlig Hønsseavlens og Æggehandelens Fremme, sammesteds en righoldig Udstilling, som den 1. August besøgtes af Kronprindsen og Kronprindsessen²⁾; i Anledning af Udstillingen havde Musikdirektør Carl Lumbye komponeret en Hønssemarche med Hanegal og Hønssekaglen, hvilken gjorde megen Lykke; nogle af de mærkeligste af de udstillede Dyr bleve afbildede i Illustreret Tidende³⁾. Endelig afholdtes der sammesteds i Dagene fra den 19. til den 24. Juli 1882 en Fjerkræudstilling, som den første Dag besøgtes af Kongen, Dronningen, Kronprindsessen, Prindsesse Marie af Anhalt-Dessau, Prindsesse Hilda, Kronprindsens tre ældste Børn samt de græske Prindser og Prindsesser; ved Kongefamiliens Ankomst udførtes en af Orkesterdirigenten N. F. Høyer i Dagens Anledning komponeret Marche »I Hønssegaarden« med Tenor- og Bas-Hanegal⁴⁾. Ved begge de her nævnte Fjerkræudstillinger var den

Nr. 169, Adgangskortet til Festen, Nær og Fjern ⁴/₇ 1880 Nr. 418 (med Billes Tale).

1) Fædrelandet 1880 Nr. 201, 218.

2) Berl. Tid. 1881 Nr. 165, 173, 174, 176, Dagens Nyheder 1881 Nr. 202.

3) Ill. Tid. Nr. 1141.

4) Berl. Tid. 1882 Nr. 165.

Del af Haven, som afbenyttedes hertil, smukt dekoreret med Flag, Vimpler, Vaser, Buster og Grønt.

Vi have nu fulgt Rosenborg gennem et Tidsrum af næsten tre Aarhundreder, fra Grundlæggelsen i Christian den Fjerdes Tid indtil vore Dage, og set, hvorledes Danmarks Historie paa mange Punkter gjenspejles i Slottets og Havens. Rosenborg har imidlertid endnu indenfor sine Mure Plads til at optage Minder fra et ligesaa langt Tidsrum som det henrundne. Maatte Slottet endnu ved Udløbet af dette uskadt strække sine slanke Spir mod Himlen, og maatte den, der da vil fortsætte dette Arbejde og fremdrage Minderne fra den dunkle Fortid, der endnu for os er indhyllet i Fremtids Mørke, kun have at berette om lykkelige Tider for Danmarks Kongeslægt og det danske Folk!

Slotsforvaltere i det 19de Aarhundrede.

		Fulldmægtige.
Major Cæsar August von Wilster, Kommandant	1781—1812.	Jonas Giessing, 1799—1813.
Oberstlieutenant Vilhelm Albrecht Ludvig Herman von Friess, Kommandant, Oberst 1814	1812—1834.	Harald Valdemar Wilster, Interims-Fuldmægtig 1811—1815. Iver Rasmussen Stouenberg, 1815—1826, død 1834.
Oberst Eilert Peter von Tscherning, adjungeret Kommandant og Slotsforvalter	1832.	Frederik Stouenberg, 1826—1851, derefter Slotsforvalter.
Oberstlieutenant Christopher Henrik von Sommer, adjungeret 1833—1834, virkelig Kommandant og Slotsforvalter	1834—1851.)	

Slotsforvalter: Frederik Stouenberg, konstitueret 1851, virkelig Slotsforvalter 1854—1856, fungerede til 1857, død 1874.

Kommandant: Oberstlieutenant Vilhelm Ferdinand von Würtzen, 1852—1858.

Direktør:

Professor Jens Jacob Asmussen Worsaae, Inspektør 1858, Etatsraad 1864, Direktør 1866, Minister 1874—1875, Kammerherre 1875, Dr. phil. 1877.

Inspektører:

Ludvig August Læssøe, Medhjælper 1843, Kammerassessor 1847, fast Assistent og Slotsforvalter 1858, Kammerraad og første Inspektør 1866, død 1878.

Carl Christian Thorvaldus Andersen, Medhjælper 1858, fast Assistent 1860, anden Inspektør 1866, Kammerassessor 1866—1875, Slotsforvalter og første Inspektør 1878.

Peter Michael Johan Brock, Medhjælper 1863, Dr. phil. og fast Assistent 1874, anden Inspektør 1878.

